

dilimiz
kimliğimizdir
- denemeler -

Dilimiz Kimliğimizdir - *-Denemeler -*

İstanbul liseler arası “**İstanbul**” konulu
deneme yarışmasında finale kalan eserler.

TDED YAYINLARI nu: 4

Dilimiz Kimliğimizdir

-Denemeler-

TDED YAYINLARI

Yarışma Serisi

Yayın Nu: 4

Sertifika Nu: 14057

ISBN: 978-605-89356-3-1

1. Baskı, İstanbul ??????? ???????

copyright © Bu eserin bütün yayın hakları saklıdır.

Kapak - İç Tasarım

Selçuk Eser

Genel Dağıtım ve Pazarlama

Dil ve Edebiyat Derneği İktisadi İşletmesi

Baskı - Cilt

Aktif Matbaa ve Reklam Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu: 3

Eyüp / İstanbul

Tel : (0212) 581 69 12

Fax: (0212) 581 12 54

www.tded.org.tr - bilgi@tded.org.tr

Dilimiz Kimliğimizdir - *-Denemeler -*

İstanbul liseler arası “**İstanbul**” konulu
deneme yarışmasında finale kalan eserler.

Saygıdeğer Türkçe Sevdalıları,

Dil, var veya yok olma demektir. Dil demek millet demektir. Dil, millet için kutsal bir hazinedir. Dil, milletin kalbidir, zihnidir, beynidir. Türkçe varsa Türk milleti vardır. Türkçenin yok olduğu coğrafyalarda Türk de yoktur. Her şey dille başlar ve dille biter. Dilin korunamadığı yerde hiçbir değer korunamaz. Tarih, Türkçeyi kaybettiği için Türklüğünü kaybetmiş milyonlarca insanı kaydetmektedir. Bunların hiçbirisi bugün geçmişte Türk olduklarını bile hatırlamamaktadır. Dilini kaybedenler zamanla değişime uğrayarak başka bir milletin, başka bir dinin içinde eriyip giderler.

Dilimiz kimliğimizdir. Dilimiz kişiliğimizdir. Bizi biz yapan dilimizdir. Diline ve kültürüne sahip çıkmak, her yurttaşın temel görevidir. Bizi biz yapan ve diğer milletlerden ayıran en önemli varlığımız; duygularımızı, düşüncelerimizi, hayallerimizi, sevgilerimizi ve özlemlerimizi ifade ettiğimiz dilimizdir.

Dil, millî birliğin esasını ve özünü teşkil eden bir araçtır. Dil birliğini sağlayamamış bir topluluğun millet kimliği kazanmasına imkân yoktur. **Dinimizin** muhafazası için de dil lazımdır. Tarihte, dilini kaybettiği hâlde dinini koruyan, kimliğini koruyan millet yoktur.

Türkçemiz, 220 milyon konuşanıyla dünyanın beşinci dilidir. Dilimizin gücünün farkında olmak, onu her ortamda doğru kullanmak her vatandaşımızın görevidir.

Türk Dil Kurumu'nun 2011 yılında yayımlanan Türkçe Sözlüğü;

- Söz, terim, deyim, ek ve anlamdan oluşan **122.423 söz varlığına** sahiptir.
- Güncel Türkçe Sözlük'teki 122.423 söz, Derleme Sözlük'teki 130.000 söz ile Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'ndeki söz varlığı yaklaşık **650.000 kelimedir.**
- Güncel Türkçe Sözlük'te; Türk edebiyatından seçilmiş

34.672 örnek cümleyle sözcüklerin tanımlandığı sözlük metni ise **1.454.903 sözden oluşmuştur.**

Böylesine zengin bir dilimiz varken, dilimiz iyi öğretilmiyor, dil bilinci geliştirilemiyor:

- Bazı lise ve üniversitelerde eğitimin yabancı dille yapılması,
- Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmelere dil uzmanlarımızın ayak uyduramaması,
- Basın ve yayın kuruluşlarının kullandığı doğru olmayan dil,
- Ticaret ve bilişim dilindeki yabancılaşma,
- Şehirlerimizin cadde ve meydanlarında; mağaza ve işletmelerin isimlerinde yaşanan dil kirliliği,
- Millî bir dil politikasının oluşturulamaması, dilimizdeki bozulmalara yol açan başlıca nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bütün toplum olarak Türkçemize sahip çıkmalıyız. Türkçeye hak ettiği özeni göstermek, bütün Türk milletinin görevidir. Güzel bir Türkçenin yeni nesillere aktarılarak varlığını sürdürebilmesi için **kişisel ve toplumsal duyarlılık kaçınılmazdır.**

Bu konuda birey ve toplum olarak hepimiz dil bilincine sahip olmalı ve bilinçli çabalar göstermeliyiz. Bir milletin aydınlarının ve kanaat önderlerinin üzerine çok daha büyük sorumluluklar düşmektedir. Toplumlara etkileme gücünü elinde bulunduran herkes toplumu doğru ve iyi yönde etkilemek zorundadır.

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği olarak “Dilimiz kimliğimizdir” anlayışıyla yola çıktık. Bu kutsal yolculukta bizlere değişik şekillerde destek veren ve dil bilincinin toplumda yeniden neşvünema bulması için gayretlerini esirgemeyen herkese teşekkür ediyorum.

Bu duygular içinde, tüm Türkçe sevdalılarını en kalbi duygularıyla selamlıyorum.

Ekrem Erdem
Dil ve Edebiyat Derneği
Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

Nicesin, Hoşmusun, Safacamısın? / <i>Eslem Beyza KARATAŞ</i>	11
Çırcır, Kabakulak, Sırmakeş / Rumeysa CEYLAN	15
'Dil'in Rüyası: İstanbul Türkçesi / Sümeyya OLGAÇ	19
Kamus Namustur / Nurcihan Ekleme	23
Yedi Tepe'nin Senfonisi / Behiye EVREN	29
Türkçesi Bülbül Kokan Şehir / Fatih Ali Boz DURSUN	33
İstanbul'u Dinliyorum / Merve BAKAY	37
Zerafetin Dili / İzel Dilan SARI	41
İstanbul'un Türkçesi Üzerine / Mustafa Kaan ACAR	45
Dil Bayrağım / Hamza DİNÇER.....	49
OGül-Endâm Bir Alışâle Bürünsün Yürüsün / Büşra BAKIRCI.....	53
Türkçeyi Türkçe Konuşmak / Elif DÜLGER.....	57
Dilimi Kaybettim Hükümsüzdür / Derya RIŞVANLI.....	61
İstanbul ve Sevdahıları / Eylem Ezgi ÖZÇELİK.....	65
Türkçenin Zirvesi / Ecenur KARADAĞ.....	69
İstanbul'un Türkçesi / Aydan KÖYLÜ.....	73
İstanbul'u Konuşalım Uzun Uzadıya / Esmâ Nur ŞAHİN.....	77
Nümayiş, Show, Gösteri / İlknur YANMIŞ.....	79
Ergüvanların Sırrı / Sema Nur FINDIKÇI.....	83
Ergüvan Tütsülü Yitik Hazineyiz / Sena ENİŞ.....	87
İstanbul ile Hasbihal / Sena CEVAHİR.....	91
Dil-i Vuslat / Kübra AKTAŞ.....	95
Özenti / Tansu AYIK.....	99

Türkçede İstanbul Olmak / Sevda GEMİCİ	103
Aşk Gibi / Şeyma Nur ÇALIŞIR	105
İstanbuli Düşler / Naciye YANIK	109
Lal / Mehmet DÖNMEZ	111
En Kutsal Değerimiz Dilimiz / Rabia Nur HACIOĞLU	115
Kaybolan Hazine Bizim Dilimiz / Feyza Nur GAYRET	119
Bebeğin Kulakındaki Ninni: İstanbul Türkçesi / Nihal KOŞAR	123
Şehre Bak Dilini Konuş / Rıdvan Talha YÜCEDAĞ	127
Dil İnsanın Kalbidir / Zuhal YILMAZ	131
Zarifliğin İfadesi / Elif Feyza AYDAR	135
Türkçesi Bülbül Kokan İstanbul / Tuğçe USTA	141
Saray Bahçesi / Rabia İLERİ	145
Bağışla Bizi Ey Dil / Sena Nur KARABEKİROĞLU	149
Türkçe Söz Olsun / Rıza GÜNDOĞDU	153
Türkçeyi Arıyorum / Kübra ARICI	157
Saray Dili / A. Enes AYDIN	163
Ey İstanbul Türkçesi, Neredesin? / Emre ÖRENDİL	167
Kayıp Tılsım / İlknur ÖZDEMİR	171
İfhitar Nişanemiz, İstanbul Türkçesi / Emre ÇAKMAK	177
Gülile Dil / Nagehan YILDIZ	181
İstanbul Türkçesi / Şeyma MUSLU	183
Ziyân Edilen Türkçe / Furkan UÇAR	187
İstanbulumuzun Türkçesi / Yusuf BEDİR	191
Turchelesmeye Doğru / Ceyda AKBULUT	195
Türk'ün Ana Dili / Zeynep YILMAZ	199
Kalem Kalem Sevdiğim İstanbul / Türkü Dilay TORAMAN	203
Yokolan Miras / Kübra KOÇYİĞİT	207
İstanbulca Konuşmak / Dila TOPLUSOY	211
En Görkemli Lisan / Büşra DEMİRKIRAN	215

İstanbul Türkçesi/ElifDÜZGÜN	219
İstanbul'unSerenatı/HaticeAKKAYA	223
İstanbul Türkçesi Benim Türkçem/Sinem BeyzaKÖMÜRCÜ	227
DilinMusikisi“İstanbul Türkçesi”/İlknurYüksekYILDIZ	233
Tadı Daima Damağında / Yusuf Emre ÖZCAN	237
İstanbul Türkçesi Üzerine/KaanKAPLAN	239
Eşsiz Bir Senfoni: İstanbul Türkçesi /BaharBİLGİN	243
KocaÇınar/AliyeHazalKOYUNCU	247
ŞehirlerinDili/MeltemTUNA	251
IhlamurKokusu/HayrettinYusaYILMAZ	255
Bizİstanbulular/OsmanDoraKEZER	259
Lisan-ıHalimiz/GülbaharGÜMÜŞ	263
ÇekmededekiTürkçe/FatmaNurKOÇBIYIK	265
KemiğiKırılanDilTürkçe/MücahitKAPSUK	269
İstanbul'unNarinveKibarDili/ElifNurBİLGİN	273
KalbimdenDilimeTürkçe/YarenTOPALER	277
İstanbul'unDili/SelmaKAYU	281
Türkçe'ninİstanbul'u/YasinDAĞDELEN	285
EmsalsizLisan/NurdaneŞEN	289
TamlamalarınHükümdarı/MuhittinÇALIŞKAN	291
Asitane'yiTürkçeOkumak/ZeynelKESİM	295
KonuşHadiİstanbul/SeyfullahSAĞLAM	299
BirGaripLisan/EkinBAKIRMAN	303
YediTepe'ninBülbülü/EmreYILMAZ	307
“DO”Yada“Sİ”/MerveALPER	311
İstanbulSevdalısıTürkçeSavaşçısı/EcemÇETİN	313
BüyükBirKayıp/AslıKARAMAHMUTOĞLU	317
İstanbulHissi:“Türkçesi”/GöksuGÜNBAZ	321
DörtMevsimİstanbulTürkçesi/EmreÇAVDAR	323

İstanbul Türkçesi/Çağla ÖZGÜN	327
Yeni Nesil ve Yeni Bir Dil!/Bahar EKİM	331
İstanbul Türkçesi/Onur Can DEDE	335
Emsalsiz Lisan/Pınar BAL	337
Türkçe(mi?)/Duygu GÜNEY	339
İstanbul'un Türkçesi/İlayda DURSUN	341
İstanbul Türkçesi/Duru GÜRBÜZ	343

Nicesin, Hoş musun, Safaca mısın?

Annemin dili,

Babamın dili,

İstanbul'umun dili

İstambululumun dili...

Her ne var ise âlemde aşk imiş, derler. Kâinatın sebebi aşksa bu aşkın gönülden gönüle yolu da dildir. Dilden geçmeyen ya da geçemeyen, yüreğe de değemez. Bunun için aşk da, hayat da, insan da dilde var olur önce. O zaman evveli kelimeler, ahiri kelimeler kâinatın en güzel mekânına dair yazılmalı bu yazı. Masada bir bardak Boğaz, bir tutam erguvan, bir İstanbul Yahya Kemal, bir Fatih'le Süleyman ve bir fincan kahve...

Zengin bir lisanı olmayan hiçbir millet çağdaşlaşma yolunda muvafak olamaz. Kendini anlatmaya mecbur olan medeniyetlerin şüphesiz ki en büyük vasıtasıdır dil. Fikirler, ilimler, sanatlar kısacası her şey dille anlaşılır, dille yayılır, dille şahlanır. Çağdaş medeniyet, lisanı zengin medeniyettir. Bunun içindir ki bir milleti ele geçirmek isteyenler önce onun diline hakim olmaya çalışırlar. Çünkü dil her kapıyı açan anahtardır. Türk dilinin şaha kalktığı yıllarda bir cihan imparatorluğu oluşu da bundandır.

Medeniyetin dili ona kültür merkezliği yapan şehirle işlenir. Tüm güzeller edasıyla, işvesiyle, vefasıyla o eşsiz şehirde tamama erer. Buna göre, benim gönlümdeki güzel adına şiirler yazılan, şarkılar bestelenen, gecesi sümbül, gündüzü bülbül kokan yedi tepenin incisi İstanbul'dan gayrı bir yer olamaz.

Bilim ve kültür hayatının merkezi konumuna gelen İstanbul elbette dilin de kalbi olmalı. Zira İstanbul'un dili tüm âlemin ve zamanların en güzeli, en safı, en incesidir. Ondan gayrısı geçedir bize.

İstanbul Türkçesi, Konya'dan, Tebriz'den, Balkanlar'dan, Nil'den gelen kültürlerin harmanlandığı bereketli bir avuç toprak... Her coğrafyadan pınarların gürül gürül aktığı o eşsiz nehir her daim bereketle çağlamış, bir ana şefkatiyle evlatlarını kucaklamış. İsmiyle müsemma bir dil ne de olsa! Onun aslında Arapça "yurt" anlamına gelen "istan" ve Türkçeden "bul" sözcüklerinin birleşimiyle oluşturulduğu "yurdu nu bulduğun yer" manasına gelişi İstanbul 'un bu anaç yanını ne güzel anlatır.

İstanbul Türkçesi, şanlı bir tarihin eseri... Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Faruk Nafiz, Reşat Nuri gibi pek çok sanatçının eserlerinde günbegün olgunlaşmış bir lisan-ı hafî. O, bir imparatorluğun can evinde tarihin ve coğrafyanın yorduklarına sunulan billur bir kâsedeki buzlu gül şerbeti.

İstanbul'unun efendisi

İstanbul'unun hanımefendisi

Sokaklarımın bekçisi

Yoğurtçusu, balıkçısı

Asırların o emsalsiz güzelliği, o aziz nehirle hayat bulmuş, "Boğaziçi Medeniyeti"nin Kandilli'den, Çamlıca'dan, Beylerbeyi'nden hanımefendilerinin, rüyalı sulara kuğu gibi süzülen kayıklarında tüm şehri kendi renklerine boyamış, kendi teknesinde yoğurmuş.

En güzel edebî eserler onda dile gelmiş, zamanla hukuk, eğitim, siyaset, çarşı pazar onun cazibesine kapılıp gölgesinde serinlemiş, bir parça soluklanmış. Bunlardan başka batakhanelerin, kaldırımların, kışlaların da rengini alarak usta sanatkârların elindeilmekilmek işlenen bu şaheser, gökkuşağının yedi renginden tek bir ziya çıkarmayı bile başarmış.

Can dilimi konuşanım

Canım benim

Ninnilerimi bu dil söyledi

Masallarımı bu dil

Konuşanların bir bir şairin “Sessiz Gemi”siyle aramızdan ayrıldığı İstanbul Türkçesinin şahsına münhasır bir ahengi, telaffuzu, deyimleri ve atasözleri vardı.

Onda yaşanan ölümsüz aşklar, yine onda dile gelmiş bağlar bahçeler, çınarlar, serviler, nergisler, sümbüller hem sevgilinin hem de onun başında taç olmuş. Ruhuna İstanbul hanımlarının zarafeti, erguvanların kokusu, Boğaz’ın serinliği, Fatih’in yüreği, Kız Kulesi’nin kaderi sinmiş.

İstanbul Türkçesi, su gibi berrak, ay gibi parlak... Bu dili konuşanların ağzından sözcükler dökülmez âdeta sular gibi çağlar. Zarafetin simgesidir o. Hâl sorması başka, hâli tasviri başka güzeldir. Öyle zariftir ki o “Bir bahar akşamı rastladım size” derken sevdiğine bile hitabı ‘siz’dir.

Eğer dillere renkler verilseydi İstanbul Türkçesine en çok beyazı yakıştırırdım. Beyaz geline yakışır; çünkü gelin narindir, saftır, kıymetlidir. O, gelinin işlediği nakıştı, İstanbul’umunsa göz nuru. Renkler hayatın anlamı, onlarsız hayat koca bir boşluk, koca bir yokluk tıpkı dilin yokluğundaki gibi.

Bu dille duydum türkülerimi

Bu dille okudum şairlerimi

“Zalim beni söyletme derunumda neler var.”

“Dil hayatın kendisidir” deriz ya ondan olsa gerek dilimiz karışık-ça hayatımız da karıştı. Kavramlarımız, duygularımız, yerimiz yurdumuz da karıştı. Bugün yere göğe sığdıramadığımız, gözümüzden bile sakındığımız İstanbul Türkçesi perişan olmuş, uydurma, çirkin, sesi, üslubu olmayan bir ucubeye dönüşmüş. Yahya Kemal’in lisanla ilgili düşüncelerini soranlara: “Benim o hususta ilmim yok, vehmim var” demesi de bundandır.

İstanbul artık ne ‘eski güzel İstanbul Türkçesiyle yazıp konuşanların ne de ‘temiz, berrak öz Türkçeyle yazıp konuşanların kenti. Burada artık milyonlarca insan Türkçenin bilinen dil kurallarıyla bağını sürekli kopararak ya da zaten bu bağın hiç olmadığı bir dili kullanarak yaşıyor. Dilimize kıyarak, kendimize de kıydık. Hâlbuki diline düşman bir milletin, nasıl birbirine de düşman olduğuna ve lime lime parçalandığına şahit bir milletiz. Milletin can damarına uzanan bu eller bekledikleri menfaate kavuşmayacak, cehaletlerinin kurbanı olacak elbette.

Dünyanın en zevkli diline karşı girilen bu kıyımın elbet bir “kıyam”ı olacak, onun doğurmaya çalıştığı zevksiz, uyduruk dil İstanbul Türkçesinin ördüğü surları aşamayacak ve muradına eremeyecek. Kilitli kapılar ardında oynanan oyunlara kanmamak ve köklerinden koparılarak yalnızlaştırılmaya çalışılan bir nesil olmaktan kendimizi korumak zorundayız.

Her şeyin zıddı ile var olması gibi, o da dil tüccarlarının onu katledip haraç mezat üç kuruşa satmaya çalışmalarıyla daha bir değerlenip daha bir anlaşılacak şüphesiz. Eski eskiliğinden değil kötülüğünden atılır; yeniye yeniliğinden değil iyiliğinden alınır. Bize düşen eski adına var olan her şeyi kötü belleyip vefasızlardan olmamak.

Artık dünyadaki savaşlara bir yenisi daha eklendi : “dil savaşları”. Bu seferde öğretmeninden edebiyatçısına, gencinden yaşlısına herkese ihtiyaç var. Türkçemiz her alanda yeterli bir dil. Ve biz henüz tüm olumsuzluklara rağmen güzel İstanbul Türkçemizi bu haramilere kaptırmış değiliz. Bir bayrak gibi dilimizi yüceltip, bir vatan gibi koruyabiliriz onu.

Eğer bu heyecanı canlı tutabilir, yeise düşmeden umutla, güzel dilimizi gelecek nesillere aktarabileceğimize olan inancımızı kaybetmezsek, İstanbul Türkçesi muhakkak payidar olacak ve eminim ki biz İstanbul güzellerinin gönlümüzdeki pası silen şu sözleriyle yeniden uyanacağız yepyeni günlere:

“Nicesin,

hoş musun, safaca mısın ?”

Eslem Beyza KARATAŞ
Sultan Fatih Lisesi /10. Sınıf

Çırçır, Kabakulak, Sırmakeş

Çocukluğunun Arabistan'ında tanıdığı ölüm uykularında sayıklayan yaşlı bir kadından bahsediyor Tanpınar. Kadının dilinden İstanbul'un suları dökülüyor ve çukur yanakları başka bir mutlulukla doluyor. Sonrasını anlatmamış Tanpınar, hikâyenin ardı çölde bir akşam güneşi gibi hayalimizin ufuklarından kaybolup gidiyor. Anlaşılan o ki, önce insanları kaybolup gitti o iklimin, sonra suları çekildi ve belki de en son lisanları derin bir boşluk bırakarak geride sırlı aynalarda nihan oldu. Demek ki iyi insanlar sadece iyi atlara binip gitmiyorlar, terkilerinde bütün bir ömrü, o ömrün çerçevesinde şekillenmiş neleri varsa onları da alıp götürüyorlar.

Korunup kollanma yollarıyla uğraşan, onu yaşatmak için çaba sarf eden birkaç iyi yürekli insan da boşuna gayret ediyor bence. Çünkü hayat da tıpkı bir bünye gibi bütün bir sistemin içinde işliyor. Bazı tarafları eksik olsa ne olur, diyemiyorsunuz.

İstanbul Türkçesi adına imparatorluk denen böyle bir bünyenin bir uzvu idi. Asırlardır Asya steplerinin billur sularıyla beslenen, Mısır'ın Suriye'nin güneşiyle aydınlanan. Balkanların yağmurlarıyla yıkanan, Kırım'ın Kafkasların rüzgârlarıyla mukavemet kazanan asil ve yegâne bir lisan idi. Onun aksanı Kerkük kederinden Trakya karşılaşmasına, Anadolu bozlağından Ege diklenmesine kadar geniş bir havzanın terkihi idi. Bodur minarelerden Boğazın lacivert sularında dökülen ezanlarından, gümüş alınlıklarında mehtabın gölgelendiği yalılarından taşan şarkılarına kadar kendine mahsus bir derinliği ve neşesi var idi. İtri'nin Tekbirleriyle büyüyüp serpilmiş, İsmail Dede'nin ferahfezasıya yap-

rak yaprak açılmış, Arif Bey'in Segâhıyla kendi kederinde gark olmuş bir medeniyetin yegane hatırası idi.

Ahşap konakların alımlı kızlarının dudaklarında billur bir kadehe dökülür gibi dökülür, camilerin mermer avlularında kanat kanat açılır, sokakların o her mevsim değişen satıcılarının seslerinde mahalle mahalle yankılanırdı. Kibar konak hanımlarının dilinde 'anda' kelimesi 'andé' diye incelik kıvrılırken tıpkı Boğaz'da bir fıstık ağacının kavsiyle birleşirdi. Bu sebeple İstanbul Türkçesi bir tarafıyla da İstanbul'un ağaçlarının diliydi. Utanışı erguvanı, nazeninliği serviyi, heybeti cınarı hatırlatırdı. Gün olur köşe başlarında türbelerde gecenin karanlığında yanan bir kandil alevi gibi derin ürperişleriyle derinleşir, gün olur bir sabah salasında insanlığın büyük yalnızlığını yoklayarak evlere dolardı.

Yedi Tepe'den Balkanlara, Anadolu'ya ve dahi Kırım'a kadar billur bir ırmak gibi akar, bir Saraylı gibi karşılık bulur, ona göre de ağırlanır, muhabbet edilirdi. Değil mi ki payitahtın diliydi, ona göre de baş tacı edilir, hizmet görür, kalplerde karşılık bulurdu.

İstanbul Türkçesi belki de en fazla bir hatıranın diliydi. Beş asrın içinden yürüyen sayısız konak efendisinin, mahallelisinin, bakkalının, çelebisinin, haminnesinin bütün bir geçmişi idi. Sur kenarlarını, büyük cami hazirelerini dolduran o kadar insanın bıraktığı eserler kadar belki onlardan da fazla bütün bir mazi hatırasını taşır idi.

Bir zaman sonra bu büyük mazi hatırası kör kazmanın, çelik dişli paletlilerin tırnaklarında sökülen mermer sebiller, lebiderya yalılar gibi çekip gitti hayatımızdan. Kalan son hatıraları da alevi birbirini tutuşturan ahşap konaklar gibi yandı, yandı. O hatıra, fertleri

dört bir yana dağılmış konaklar gibi usul usul kayboldu. Beyrut'a, Hayfa'ya kalkan gemilerden dalgın ve kederli gözlerle veda eden insanlarımız gibi çekip gitti aramızdan.

O sular çoktan çekildi, kayboldu. Bir büyük yarılmanın içinden kendi zamanlarına akıp gittiler. Tatları da adları da başka bir ummana döküldü gitti.

Bir keder, bir yokluk, bir ümitsizlik yazısı yazma değil benim muradım. Yukarıda dediğimi tekrar edebilirim belki, dil de bir bünye gibi bütün organlarla birlikte çalışan bir sistemdir. Nasıl ki kalbin çalışması gözün görmesine de sebepse, aynen öyle yalılardan musikiye, türbelelerin kandillerinden camilerin güvercinlerine, sokaktaki satıcıdan köşe başlarındaki ağaçlarına kadar İstanbul Türkçesi de büyük bir bünyenin bir uzvu idi. O hayatın içinde yaşadı, ümitlendi, sevindi ve nihayetinde kendi zamanına kaybolup gitti.

Ne var ki, büyük ağaçlar kendileri göçüp gitse de birer tohum bırakmayı ihmal etmezler. Bugün eski müziğimizin bu kadar rağbet görmeye başlaması, eski şiirin, aruzun, ebrunun, hattın büyük bir 'hatırlayış'la içimizde yeniden yer bulmasını da görmeden edemeyiz. Bütün bunlar, bir dönem için evet iyi giydirilememiş, üstü başı perişan bırakılmış; ama yine de güzelliğini daima muhafaza etmiş o evvel zaman dilberinin yeniden aramıza karışacağıнын işaretini veriyor.

O güzel yeniden arzı endam ettiğinde, lisan ahengini bir daha yakalayacak, bu memleketin suları bir daha çağlayacak ve Çırçır'ın, Kabakulak'ın, Sırmakeş'in yepyeni bir tadı olacak.

Rumeysa CEYLAN

Mahmutbey Lisesi / 11-A Sınıfı

‘Dil’in Rüyası: İstanbul Türkçesi

*Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul, İstanbul...
(N.F.K)*

‘Dil’imdekini kâğıda dökmek için çıktım yola. Sabır, inat ve sevdıyla... Gözlerim, kararmış bulutların arkasındaki güneşi göremez olmuştu. ‘Hazîn’ bir bekleyiştî benimki. Onunla olduğum halde onu anlayamamaktı derdim. Her gece pencereimde fısıldayan rüzgârın ruhumdaki tıkırtılarını duyamamaktı. Benimki kalbi ‘vuslât’a erememiş, ‘hülyâ’larının yarısını bilinmeyen diyarlarda kaybetmiş bir özlemdi. Bunlar ‘derûn’umdaki ‘ateş-i sûzân’ın acısını dindirmeye ‘kâfi’ değildi.

Gün batımının ‘ihtîşâm’ını seyrederken renk cümbüşünün içinde, ‘rengîn’ hayallere daldım. Lâle bahçeleri arasından geçerken uzaktan sesler duydum. Hayat ile ölüm arasında kalan ‘hazân’a benzeyen bu sesler İstanbul kokuyordu. İçime çektikçe yaşadığımı ve onu anlamak için onun diliyle konuşmam gerektiğini öğreniyordum.

Kelimelerin renk renk serpildiği, her birinin ayrı bir anlamı olduğu, konuştuğumca yaşandığı ayrı bir ‘lisan’dı onunki. Kimi zaman Fuzûlî’nin dilinde semâlara yükselen bir ‘âh’, kimi zaman Nedîm’in Sadâbad’ında gece ve gündüzün sırlarını yaşatan bir aşktı. Her dem

konusulmak istenen ayrı bir 'sûret'ti aynalara akseden. Bir benlikti o, yolunu kaybedip başka 'mânâ'lara göz kırpan kelimeleri, bir bir kendine çeken.

İstanbul'un Türkçesi, çağlar öncesinden günümüze kalan bir abideydi. Taşı, işlenmiş bir sanat eserine dönüştüren Sinanların 'mûcize'leri kadar güzeldi. Maddeden 'mânâ'ya yükselen işte bu 'rûh hâlî'ydi. Süleymâniye'de is odalarının karanlık duvarları, yazıldıkça aydınlandı. Üstadın kalemi kâğıt üzerinde raks ettikçe Türkçe, şekillenmeye ve güzelliği 'âşikâr' olmaya başladı. O, kendisini 'mûsîkî'leştiren yüzlerce yazar ve şairin gönüllerindeki kaleme yansımaları oldu. Bir 'nezâket' örneğiydi gösterdiği. O kadar cömertti ki onu sevenlerden hiçbir şeyini esirgemedi. 'Naîf edâsı hırçın dalgaların dövdüğü sahillerinin gösterdiği sabrın 'latîf' neticesiydi. İnsanlar, susmanın bile konuşmak olduğunu ondan öğrendi. Seven sevdiğine en güzel, bu dille hitap etti. 'Mehtâb'a çıkanlar ay ışığına şiiirler mırıldandı. Çünkü mehtâbın güzelliği ancak güzel bir 'lisan'la taçlandırılabilir. Farklı medeniyetleri birbirine bağlayan Boğaz gibi, her şekle ve renge açılan bir kapıydı İstanbul Türkçesi.

Yılların eskitemediği güzel lisan: Türkçe.

Kimi zaman bir annenin evlâdına duyduğu özleme 'tercümân', kimi zaman da ağlayış ve tebessümlerin sebebi yâhut Allah'a yükselen 'niyâz'... Şairin yerli yerinde duran 'rü'yâ'sını aramaya koyuluyorum. İstanbul sokaklarında dolaşırken buluyorum onu satır aralarında:

Mehtâb, iri güller ve senin en güzel aksin,

Velhâsıl o rü'yâ duruyor yerli yerinde.

O kadar heyecanlı ki yüzünden tebessüm hiç eksik olmuyor. Gül bahçeleri arasında tanıyorum onu. İstanbul'un güle ne kadar çok benzediğini işte o an fark ediyorum. Yüreğimden bir şeyler kopuyor. Ben

o zaman buluyorum kaybettiğimi. İşin sırnı bu şekilde çözüyorum. Yıllarca arayıp durduğum ‘sevdâ’ma o an kavuşuyorum. Gül ki kendine bülbülü âşık etmiş, ona şiirler söyletmişti. İstanbul belki de taştan ve topraktan ibaretti; ama onu böyle güzel yapan, onunla bütünleşen diliydi. Gül bülbülü, bülbül de gülü yalnız bırakmazdı. İşte İstanbul’la Türkçenin hikâyesi de böyle başladı. Zamana inat bir sevdandı onları. Azalmayıp artan bir sevdâ...

İstanbul konuştuğça susuyor zaman. Bizans yıkıntıları arasında yeriyor Fatih’in ‘rû’ya’sı. Tüm heybet ve ihtişamıyla İstanbul ayağa kalkıyor. Serpildikçe güzelleşiyor, güzelleştikçe ‘sireti sûret’ine yansıyor. Onu en güzel, Türkçesi anlatıyor.

İstanbul konuştuğça yeni umutlar doğuyor. ‘Devlet-i âliyye’nin temelleri onunla atılıyor. Şairin gönlündeki sırrı bir tek o dile getirebiliyor. Gecelere ‘meftûn’ olanların sığınağı kalemle kâğıdı buluşturuyor. Türkçe, tohumdan fidana dönüşüyor.

İstanbul konuştuğça tükeniyor kalemler. Nakış işler gibi işleniyor denizin üstüne. Hoyrat dalgaların sesleri arasında haykırıyor, tüm insanlığa edeple. En güzel ‘lâfız’lar onunla söylenip onunla yazılıyor. Yazdığı eser için uğraşan hattatın omuzları bu yükün ağırlığı altında eziliyor. Fetihler, şiirler, lâleler devrinden geçip tüm güzelliklerin sesi oluyor. Bazen mersiyelere keder, bazen de gazellere sevinç katıyor. Türkçe, fidandan çınara dönüşüyor.

İstanbul konuştuğça yaşıyor. Cumbalı evlerin arasında, küçük çocukların dilinde, yazarın kaleminde büyüyor. Büyüdükçe kök salıp tüm gönüllere yerleşiyor. Fırtınalar koparıyor sakin limanlarda. Her kelime ayrı bir renge bürünüyor. Büründükçe kendi benliğini bulup ona şekil veriyor. Türkçesi, İstanbul’un ‘endâm’ını saf kalplere resmediyor.

İstanbul’u gözlerini kapatıp dinleyenler, hiç duyulmamış sesleri duymaya çalışıyor, ruhlarını eritip kalıba dökcek kadar onu seve-

biliyor, ona bir tepeden bakıp tüm özlemlerini giderebiliyor. Ben ise sadece yaşıyorum. Bazen gülmek bazen ağlamak için... Türkçenin eşsiz nağmeleri arasında büyüyorum. Şair gibi, ses bayrağımı göndere çekiyorum.

Sümeyye OLGAÇ

Kartal Mehmet Akif Ersoy A.İ.H Lisesi / And 12 A Sınıfı

Kamus Namustur

Bir bahar sabahı çıksak ecdadın dilini unutmuş sokaklara, İstanbul kazan, biz kepçe arasak Yunus'un, Fuzuli'nin, Nedim'in yahut Akif'in kelimelerini... Kanlıca, Kandilli, Beylerbeyi, Çamlıca gibi semtlerdeki eski konaklarda, köşklerde ve yalılarda, Türkçeyi bir musiki gibi seslendiren eski Türk hanımefendilerini sorsak? En güzel onlar konuşurmuş ya İstanbul Türkçesini. Oturup yanlarına bir bir derdimizi anlatsak, acaba anlarlar mı dilimizden, ya da biz anlar mıyız onların dediklerinden...

"Türkçe" ve "İstanbul". Bu iki kelimenin birlikte anılışı yeni değil. Hatta eski. Evet eskidendi Türkçenin ve İstanbul'un o ahenkli bütünlüğü. Asırlar boyunca söz kuşunu yükseklerde uçuran Türkçenin, Farsça ve Arapçadan taktığı iki kanatla dilden dile, gönülden gönüle konan o eşsiz telaffuzunu, bu topraklarda harmanlanmış şekliyle taşıyordu bizden öncekiler. "Biz Anadolu'da değil de başka bir yerde olsaydık şiir söylemezdik. Anadolu insanı düğününü de ölümünü de şiirle anlatmış. Biz de bu toprağın fitratına uygun olarak şiirler yazdık. Yoksa nesir kullanırdık." demişti Mevlâna Celaleddin Rumi. Anadolu dilin, şiirin, güzel olanın beşiği idi; insanının ağzında Türkçe, annesinin ak sütüydü. Neyzen'in üflediği ney, ninelerin dilindeki dua, hattatın kalemindeki estetik, şairin söylediği şiir... Hepsi kimliği idi Anadolu'nun; milleti ayakta tutan, toplumu toplum yapan, insanı insan kılan değerler her gönülde birdi. Güzel olanı sever yaratan. Yarattanın gayesi güzeli yaşamak değil midir? Petekten damla damla sızan

bal gibi, insanın ruhuna tat veren de “güzel söz” idi. “Söz ola kese savaşı/ Söz ola kestire başı/ Söz ola ağulu aşı/ Yağ ile bal ede bir söz.” diyen Yunus’un kalemiyle yoğrulmuş dil, insanın ruhunu tatlandırmaz mı? Kelamın güzel oluşu hayatı da güzel kılar ki zaten güzeli konuşmaktan başlar güzel yaşamak...

Kelimeler o kadar hayatımıza işlemiştir ki insanlar artık kelimelerle duyar, kelimelerle düşünür olmuşlardır. İnsan varlık karşısındaki gücünü dilden alır, varlığa söz geçirirken yine dile dayanır. Medeniyetleri dil besler; kültürleri, devletleri ayakta tutan dildir. Bir tarih boyunca coğrafyanın nice ülkelerinde vatanlar elde etmiş, imparatorluklar kurmuş büyük milletler için kelimeler, bu dünya hâkimiyeti çağlarının zafer ve iftihar hatıralarıdır. Bunun içindir ki bir zamanlar dünyanın beş kıtasında hâkimiyet kurmuş İngilizler: “Bahtiyardır o İngilizce ki, onda her dilden kelimeler vardır.” diyorlar. Bizanslılardan alınmış İstanbul’un Türk vatani olması gibi, Yunanlılardan yahut Araplardan alınmış bir kelimenin de Türkçe olması her şeyden evvel, elde ettiğini millileştirmesini bilen Türk milletinin bir zaferi bilinmelidir. Bunun yanında dünyanın eski yeni kültür ve medeniyet dillerinde başka dillerden alınmış yığın yığın kelime varken, bugün Türk medeniyeti dilinin “özleştirme” bahanesiyle çorbaya çevrilip fakirleştirme hadisesi hangi ilim ve medeniyet mantığıyla izah olunabilir? “Eski eski olduğu için atılmaz, kötüyse atılır. Yeni yeni olduğu için alınmaz, iyiye alınır.” demiş merhum Mehmet Âkif. Daha kırk, elli yıl öncesinin eserlerini anlamak için Türkçeden Türkçeye tercüme ihtiyacı duymamızın sebebi eski olanı müzeli olarak görüp rafa kaldırmamız ve hayatımızdan çıkarmamızdır herhalde. Londra Üniversitesinden bir İngiliz kadın doçent, “kaybettiğimiz” Türkçeyi arayıp bulmaya çalışanlardan. O Türkçe, şimdi ancak eski şairlerimizin mısralarında saklı ki bizler elimizde avucumuzda kalmış birkaç kelimelik hazinemizle o satırla-

rı anlamaktan çok uzağız. “Sizin hakiki Türkçeniz bundan kırk, elli sene evvel konuşulan Türkçe ile yazan muharrirlerinizin dilidir. Ömer Seyfettin’in, Yahya Kemal’in, Ahmet Haşim’in, Faruk Nafiz’in ve Reşat Nuri’nin eserlerinde kemalini bulmuş Türkçeye nasıl kıyıyorsunuz? Bu güzel dili kısa zamanda nasıl bu kadar mahvettiniz? Bu akıl alacak şey değildir!” diyor doçent. Edebiyatın, şiirin dili olan lisanımızın yok oluşu ne büyük bir hüsrandır, kayıptır. Bu durumun bir benzeri de Yunanistan’da görülmüş. Yunanistan’da baş gösteren uydurma Yunanca hastalığı, mektep kitaplarına kadar girmiş fakat durumun ortaya çıkaracağı büyük kayıp fark edilince bu kitaplar, bugünkü milli Yunan hükümeti tarafından büyük şehirlerin meydanlarında toplanıp yakılmıştır. Bunun en büyük sebebi belki de Yunanistan’ın önünde bir Türkiye misali bulunmasıdır.

Dilimizin içinde bulunduğu durumun önemi büyüktür ve ortadadır. Sık sık Türkçemizin ne denli zengin bir dil olduğundan bahsedip, bununla beraber bizim bu zenginliği kullanmakta ne kadar cimri olduğumuzdan yakınır olduk. Bu hâlimiz hikâyedeki adama benziyor: Hani, hazine sandığının üstünde oturan, altındaki sandığın altın dolu olduğunu bilmesine rağmen karnı aç olan ve fakir yaşayıp fakir düşünen o adama... Binlerce kelimeyle yoğrulmuş dilimizi, aşağı yukarı üç yüz kelimeye hapsedtik. Bir durumu ifade edebileceğimiz yüzlerce kelimemiz varken, yüzlerce durumu tek kelimeyle ifade etmeyi tercih ediyoruz. “Bir insanın zeka seviyesi, bildiği kelime sayısı ile doğru orantılıdır.” diyor Namık Kemal. Bu durumda, kendini bir avuç kelimeyle tekrarlayıp duran bizlerin oturduğu sandığı açma vakti geldi de geçiyor. O hazineye kavuşmayı reddedenleri ise beş yüz yıllık çınarı keserek onun yerine akasya fidanı dikmeye çalışan insanlara benzetmek oldukça doğru olur. İstanbul’u fethederken altı dil bilen Fatih’in torunları, şimdilerde kendi dillerine yabancı. Ecdadın dalları altında

oturduğu o asırlık çınarı, evlatları kurumaya terk etti. Geçmişinin söylediği sözü anlamayan bir gençlik, geleceğine ne bırakabilir ki? “Bir milleti yok etmek istiyorsanız, önce dilini unutturun.” Atalarının dilini anlamayan bir toplumun kültüründen, tarihinden kopuşunu seyretmek olağandır.

“Her dil imparatorluk dili olamaz. Çünkü her millet imparatorluk kuramaz.” diyor Nihad Sami Banarlı. Bir zamanlar kıtalara hükmeden lisanımızı şimdi kütüphanelere terk etmek ecdada ne büyük saygısızlıktır. Yeryüzünde millî kütüphanelerindeki eserlerin dilini ve harflerini bilmeyen, bunları okumaktan aciz bir tek millet var mıdır? Tarihinden edebiyatından, ilmî, felsefî ve dinî eserlerinden millî kültür hazinelerinden haberi olmayan bir milletin bir toprak parçası üzerinde rastgele toplanmış bir kuru kalabalıktan farkı nedir? Avrupalılar okullarında Shakesper’e, Schiller’e, Voltaire’e, Minton’a dair bilgi verip talebelerine bu eserleri okuturken, bugün yirmi yaşlarında bir Türk genci Naima’yı, Baki’yi Fuzulî’yi, Nedim’i anlayamıyor. Zavallı bizler, bu eserlerin arasında iki gözü kör dolaşan turist gibi yaşıyoruz. Düşünebiliyor musunuz bizim kütüphanelerimizdeki eserleri yabancı araştırmacılar çevirip okuyabiliyor fakat bizler - bu toprağın öz evlatları - bu eserlerden faydalanamıyoruz çünkü kendi dilimize yabancıyız. Dedelerimizin mezar taşlarını, Osmanlı çeşmelerini, cami kitabelerini okuyamıyor oluşumuz utanç verici değil mi?

Türkçe başladığı cümleyi İngilizce noktlayan gençleri görmek ister miydi Fuzulî? “Gün gelecek, senin o saf, berrak İstanbul Türkçesiyle yazdığın şiirleri anlayan kalmayacak.” deseler inanır mıydı merhum Nedim? Ya da “Şiirlerin Türkçeden Türkçeye tercüme edilecek” dense Mehmet Âkif’e, ne derdi? Atatürk’ün Gençliğe Hitabe’sinden tek kelime anlayamıyor oluşumuz, dilin içinde bulunduğu çıkmazı apaçık işaret etmiyor mu?

Bir bahar sabahı çıktığımız sokaklarda şimdi güneş batıyor. Aradık da bulamadık eski İstanbul hanımefendilerini, Baki'yi, Nedim'i, Yunus Emre'yi... Torunları vardır yollarında yürüyen, onlara yetişelim dedik, onlar da yoktu. Gördüysek de tanıyamadık belki de, dedelerinden konuşmuyorlardı. Bir dize söz aradık eskilerden, o da mı kalmadı? Derme çatma Türkçemiz bugün ayakta, peki ya yarına ne kalacak? Bir buyruğa ihtiyacımız var bizim, denilecek ki: "Bundan sonra, divanda, dergahta, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil konuşulmaya!" Karamanoğlu Mehmet Bey'e ihtiyacımız var, özümüze dönmeye... Kaybettiğimiz kelimelere işte şimdi ihtiyacımız var.

Nurcihan EKLEME

Özel Çınar Fen Koleji / 9-A Sınıfı

Yedi Tepe'nin Senfonisi

Yedi Kandilli Süreyya'nın yeryüzündeki sureti... Mavi bir elmas... Ezel defterine yazılmış, ahir bir efsanedir İstanbul.

Tarihiyle, mimarisıyla, birbirine hasret iki yakasıyla, ilkbaharda Boğaz'ı süsleyen erguvanlarıyla, deniziyle, yedi tepesiyle, en çok da yedi tepesinden gök kubbeye yükselen nağmelerle efsanedir İstanbul. Kurulduğu günden bu yana aldığı isimler gibi bu nağmelerin adı da değişmiştir zamanın değirmeninde.

Dünya kervanına "Konstantinopolis" olarak arz-ı endam eden bu şehrin ilk nağmelerinin adı Yunanca idi. Bu nağmeler cezbediciydi. Rint meşreplilerin kalplerine şifa, sonsuz zevklerin membağına açılan bir kapıydı. Mavi gözlü Maria'nın şen kahkahasıydı. Halkın sefaleti gözyaşıyla harmanlayarak yaktığı ağıtlara geçit vermeyen, kulakları mühürleyen bir büyünün tınısıydı.

Yüzyıllar sonra Hicaz'dan esen bir rüzgâr yeni nağmeler getirdi Altın Boynuz'un ucundaki inciye. Hicaz'dan doğan rahmet güneşinin hediyesi nağmeler... Sevincin ve hüznün kol kola gezdiği nağmeler... "Beldetün Tayyibetün"ü çağırان nağmeler... Ancak rüzgâr zayıf, engeller güçlüydü. Tek ihtiyaç zamandı. Hicaz rüzgârıyla Konstantinopolis'in vuslatına giden yol ise sabır taşlarıyla döşenmişti.

Sekiz yüzyıllık sabrının sonunda selamete erdi, sekiz yüzyıllık bir gecenin ardından sabaha kavuştu İstanbul. Artık Konstantinopolis değildi fakat "Beldetün Tayyibetün"de olmamıştı. Zaman; Hicaz'dan gelen nağmelere bozkırın ahengini katmış, yepyeni bir nağme çıkarmıştı

ortaya. Bu nağmenin içinde özlenene kavuşacak, aman vermez surları aşacak kudret vardı. Onu taşıyan rüzgârın ve bu rüzgârı arkasına alan genç Fatih'in önünde hiçbir kuvvet duramadı.

Konstantinopolis'in vuslatla biten hikâyesinden doğdu İstanbul efsanesi. Yeni doğmuş İstanbul'un nağmeleri acemiydi ancak su gibi berrak ve akıcı idi. Bu nağmeleri tek bir çatı altında topladıklarında Türkçe dediler adına. Türkçenin içinde Fatih'in İstanbul'una fısılda-
dığı sevda sözcüklerinin tınısı vardı. Yunancanın kıvraklığı, Arapça-
nın oturaklığı ve Farsçanın şiirselliği ve bozkırdan gelen coşkunculuk
vardı. Türkçenin nağmeleri bülbülünkiler gibi aynı anda yedi iklimi
yaşatırdı.

Genç İstanbul'da ise kıvrak havalar, şen nağmeler sarmıştı dört bir yanı. Şark dillerinin rüzgârı esiyor, herkes güzeller güzeli İstanbul'a met-
hiyeler düzüyordu. Arapçanın oturaklı tavrı Farsçanın rint meşrebiyle
sarmaş dolaş İstanbul semalarında yankılanıyordu, yer yer kendini belli
eden Rumcanın işveli havaları paslanmış kulaklara can veriyordu.

Değişimlerin sancılı yaşandığı İstanbul'da, yüzlerce yıllık Hicaz
rüzgârının gidişi hiç de kolay olmadı. Beraberinde Nedim'in şairi ol-
duğu İstanbul'u da götüren bu rüzgâr bir devri kapatırken Garp'tan
esen bir rüzgâr yeni bir devri başlatıyordu. Kelimeler aynı olsa da an-
lamlar başkaydı artık. Bülbülün figanı gitmiş, söyleyişinin güzelliği
kalmıştı yerine. Aşk; "amour" olmuş, kalplerin bir köşesinde can çeki-
şiyordu. Yedi tepeden yükselen nağmeler, İstanbul'u anlatmaz olmuş-
tu. Değişim yolunda kaybolan İstanbul, kendini arıyordu.

Bu hummalı koşturmanın içinde, Yedi Tep'e'nin yeni nağmeleri İs-
tanbullu hanımların iki dudağının arasında şekilleniyordu. İstanbul ki
"Kadını keskin bıçak/ Taze kan gibi sıcak..."

Arayış yılları boyunca pek çok şekle girdi İstanbul. Tefik Fikret'in
sisler içinde kaybolmuş, gri ve melun İstanbul'u oldu bazen. Bazen

Ahmet Haşim'in kızıl havaları seyrettiği rüya şehir oldu. Gerçekte ise bunların hiçbiri değildi. Belki de hepsiydi.

Geldiği günden bu yana kendini belli etmemiş olan bozkır rüzgârı, şimdi fırtına gibi esiyordu İstanbul sokaklarında. Taşdığı nağmelerde arı bir Türkçe vardı. "Geceler senindir!" diye haykırıyordu İstanbul'a "leyl" ile "şeb"e inat. Yeni lisanın kokusu sarmıştı dört bir yanı.

Coşkun bir akarsu misali çağlamaya hazırlanan İstanbul, demirden duvarların içine hapsedilmişti. Şimdi İstanbul'un semalarında yankılanan tek nağme esaretti. Esir şehrin insanları kendi gecelerinde serbest bırakıyorlardı feryatlarını. Saf bir Türkçede yeniden can buluyordu bülbülün hicranı. Yıkım yıllarında İstanbul, sessiz sedasız kendi sesini şekillendiriyordu, yine zamanını bekliyordu sabırla.

Bu şehrin eteklerinde, bir sarkacın ucunda sallanırdı zaman. Boğaz'ın berrak sularına yansıyan ay ışığındaki müphem karaltıydı. Ancak esaret, İstanbul'u hayal perdesinden sıyrıp gerçeğin insafsız ellerine teslim etmişti. Bir anın bin yıl gibi geçtiği günlerde, acılar içinde kıvranıyordu "Esir Şehir". Her şeye rağmen gecenin en karanlık vaktinde çok yakın olan güneşin doğuşu için hazırlanıyordu İstanbul, bir çağlayan olacaktı billur nağmeleri.

Beş yüzyıl sonra yine bozkır ahengi vardı İstanbul'un nağmelerinde. Ama bu farklıydı. Orta Asya'nın değil, Anadolu'nun bağrından kopup gelmişti.

Çekingen değildi eskisi gibi çepeçevre sarıyordu çok özlediği İstanbul'u. Yeni ufuklar açılıyordu İstanbul'un önünde.

Şark ve Garp rüzgârları her zaman hafif bir esinti olarak okşasa da yüzünü, elini eteğini çekmişti İstanbul'dan. Şimdi kendi meltemi esiyordu yedi tepenin başında. "Türkçe ağzımda annemin ak sütüdür." Diyenlerin İstanbul'u yükseliyordu. İstanbul ve onun nazenin Türkçesi yeniden doğuyordu.

İstanbul, Konstantin'in, Fatih'in ve Yahya Kemal'in sevgilisiydi. Fakat İstanbul'un ezeli aşığı, İstanbul'un Mecnun'u zaman oldu hep. Kristal bir gözyaşını muhafaza eder gibi tuttu onu avuçlarında. Farklı rüzgârlar estirdi başında, farklı sesler kattı nağmelerine. Bugünse yedi başının her birinde ayrı bir rüzgâr esiyor. Zaman İstanbul'a her an farklı sesler katıyor. İstanbul Türkçesinin eşsiz nağmeleri bazen Eminönü'nde kuşlara yem atan bir çocuğun kahkahalarında, bazen Mısır Çarşısı'ndaki eski bir dükkânda yapılan nargile sohbetlerinde, bazen küçük bir mahalle kahvesindeki semaverin tıkırtılarında, bazen bir martı'nın kanat çırpışında, bazen İstiklal Caddesi'ndeki eski tramvayın çingırağında çalınıyor kulaklara. Bazen Madam Eleni'nin mavi gözlerini süzerek söylediği şarkılarda, bazen gece yarısı geçen bir bozacının naralarında, bazen de bir yaz meltemini taşıdığı cızırtılı taş plak seslerinde veya yaprakları sararmış bir kitapta can suyu gibi doluyor kulaklarımıza.

Yedi tepenin her biri üzerine inci gibi kondurulmuş camilerden yükselen ezan sesleri, kırmızı tuğlalı kiliselerden yayılan çan sesleri ve sinagoglardan yayılan yabancı bir dilin çöl rüzgârlarını andıran tınısı bir başka tat katıyor İstanbul'un nağmelerine.

Her günün sonunda zaman, Yedi Tepe'nin senfonisini, Mimar Sinan'ın altında nargilesini fokurdattığı "Kendi Gök Kubbemiz"e serpiyor ve Bakı'nın dediği gibi "Baki kalan bu kubbede bir hoş sada" oluyor.

Behiye EVREN

Gaziosmanpaşa Anadolu Lisesi / 11-D Sınıfı

Türkçesi Bülbül Kokan Şehir

Kalbideki ve dilimdeki İstanbul'un anlamı; öyle zengin, öyle uçsuz bucaksız ki... Önce İstanbul kucaklar beni, sonra en tatlı musiki olan dili anlatır kalbimi. İstanbul, pek çok övgüye medar olan müstesna şehir... Peygamber'in müjdesiyle fethe mazhar olan, Fatih'e nam olan kutlu belde... Medeniyetlerin beşiği, sultanların gözdesi, payitahtın zirvesi... Payitaht olan İstanbul'a Fatih tacıyla tahtıyla yerleşirken ulema ve sanatkârlar da "dersaadet" yani: "saadet kapısı" dedikleri bu şehre gelir "o manayı ille de İstanbulda bulmak" için. Dünyanın dört bir yanından gelen ilim adamı, sanatkâr ve şair ile bu "şehir-i İstanbul" güzelleşerek, "yek sengine" yani bir taşına bile "acem mülkü" feda edilebilecek kadar değer kazanır. Geçen asırlar yalnız; taşına, toprağına değer katmaz İstanbul'un; Türkçesine de ayrı bir değer katar. Malta taşlı kaldırımlarında zarif İstanbul hanımları ve İstanbul efendileri; İstanbul Türkçesini en güzel ve en ahenkli şekilde konuşurlar. Öyle ki Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp: İstanbul Türkçesi'ni İstanbul'da yerli Türk hanımlarının konuştuğu tabii ve sade Türkçe diye tarif eder. İstanbul'da yaşayan halk da saray şehrine layık olmak için kibar, saygılı ve özenli olmaya önem verir. Düzgün ve lügatli konuşan, sakın kibar ve kültürlü olan şehirlilerin padişahla aynı şehirde yaşamak ve onun "hemşehrisi" sayılmak gibi çok özel bir ayrıcalığı vardır. Hatta İstanbul'a Anadolu'dan, Balkanlar'dan Adalar'dan göçen kişiler de şehre uyum sağlamak; İstanbul'a özgü incelikleri kavramak ve düzgün konuşmak durumundadır.

Bir İmparatorluk dili olan İstanbul Türkçesi, kültür başkentinin, kültür zenginliğinin bir harmanıdır. İmparatorluğun her yerinden gelenler Türkçenin zenginliği ve güzelliği için çalışır. Kaynağı Türkçe olan bu dil özellikle şairler tarafından güzelleştirilir. Başta divan şairleri çeşitli kollardan ilerleyen Türkçeyi asırlar boyu kazandığı bütün nüansları ve incelikleriyle kullanmayı iyi bilir, sesine büyük bir ustalıkla hükmeder. İstanbul'da yaşanmış aşkları İstanbul Türkçesinin en unutulmaz şekliyle dile getiren şairler onu adeta ölümsüzleştirir. Bakî, Nabi, Nedim, Şeyh Galip, Enderunlu Vâsıf, İzzet Molla gibi şairlerin şiirlerini süsleyen lalezarlar, gülzarlar, endamlı serviler, ulu çınarlar, sümbüller, nergisler, gülendamlar sevgililer “gecesi sümbül kokan, Türkçesi bülbül kokan” İstanbul'un manasında bulur kendini. Nabi; Urfâdan, Yahya Kemal Üsküp'ten, Nihat Sami Banarlı Trabzon'dan gelir. Hepsî İstanbul Türkçesi ile konuşur, İstanbul Türkçesi ile yazar.

İstanbul Türkçesine özgü pek çok deyim ve atasözü oluşur zaman içinde. Ve bütün imparatorluğa yayılır bu sözler. Atı alan Üsküdar'ı geçer, acelesi olan Bulgurlu'ya gelin gider, olmazlar balık kavağa çıkınca olur. İstanbul Türkçesi aynı zamanda İstanbul'un tarihini, kültürünü, tabiatını, iklimini, sosyal yapısını, medeniyetini siyasi hayatını kısaca bütün İstanbul'u içine alır. Bu özel dil; siyasi, askerî, ticari ve kültürel ilişkiler sebebiyle başka dillerden aldığı kelimelere de kendine has bir telaffuz ve ahenk katar. İstanbul halkı, Arapçadan aldığı kalem kelimesine kendine özgü söyleyiş inceliği getirerek; kalem efendisi, kalem kaşlı, kalem çekmek, kaleminden kan damlamak, kalemi kırmak gibi pek çok tamlama ve deyimî diline kazandırır. İstanbul Türkçesi kazandığı bütün bu vasıflarla imparatorluk dışındaki bölgelerde de tercih edilen bir dil olur. Çeşitli cephelerde ordumuza hizmet etmiş bir komutan olan Rahmî Apak'ın “Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları” adlı kitabında naklettiği şu hatıra İstanbul Türkçesinin Türk coğrafyasın-

daki yerini ifade etmesi bakımından son derece ilgi çekicidir: “Bir gün Bakü Parkı’nda, Ferit Bey’le geziyorduk. Önümüzde beş altı kız yana yana yürüyordu. Konuşmalarına dikkat ettim, tam bir İstanbullu gibi konuşuyorlardı. Hayretle: ‘Bu İstanbullu kızlar burada ne arıyorlar? Diye sordum. Ferit Bey cevap olarak: ‘Buradaki Azeri Türk gençleri arasında İstanbul Türkçesi ile konuşmak bir iftihar nişanesidir. Bu gençlerin içinde, Reşat Nuri’nin Çalığışu romanını okumayan yoktur. Elden ele dolaşan, okunamayacak derecede eskimiş ve yıpranmış olan bu romanın bir geceliğine beş lira veriyorlar. Dedi. İşte, İstanbul Türkçesi; Reşat Nuri’ler, Ziya Gökalp’ler, Yahya Kemal’ler, Necip Fazıl’lar gibi yazarların, şairlerin kalemiyle doruğa ulaşır ve en zarif şeklini alır.

Zaman her şeyi değiştirir: insanı, iklimi ve dili. İstanbul Türkçesi de bu değişimden nasibini alır. Dilde sadeleştirme hareketini kısırlaştırma, budama ve bodurlaştırma olarak algılayan bazı çevreler, İstanbul Türkçesini fakir ve uydurma bir dil hâline getirir. İlerleyen yıllarda “dil devrimi” olarak tanımlanan bu hareketle, Eski Türkçe’deki bazı kelimeler dile yerleştirilir, Arapça ve Farsça kökenli bazı kelimeler dilden atılır. Ortada ne İstanbul Türkçesi kalır ne de öz Türkçe oluşur. Elde zorlama ve yapay bir dil kalır. İnsan, kaybolan her sözcükte yiten bir uygarlığın, unutulmuş anıların, suskunlaşan yüreklerin ve dilsizleşen nesillerin acısını duymaya başlar âşına olduğu seslerin yerine. Aynı yıllarda ses uyumundaki ısrar İstanbul Türkçesini dilinden yaralar. Okullarda “değiştirilemez bir kaide” olarak ezberletilen bu kural Türkçe’deki ahengi bozar, uzun, kısa ve ince heceler ne yazık ki zamanla kaybedilir. Türkçe daha yeknesak, diğer ifadeyle tek düze bir dil hâlini alır. Artık İstanbul Türkçesi ağızlarda o eski tadı ve letafeti bırakmaz.

Dilde sadeleştirme ve öz Türkçe akımıyla başlayan bu tahribat, basın, yayın ve medyanın hayatımızı kuşatmasıyla devam eder. Satış en yüksek gazetelerden birinin ünlü köşe yazarı Ahmet Haşim’in: “melali

bilmeyen nesle aşına değiliz,” mısraını “Meali bilmeyen nesle aşına değiliz” şeklinde yazarken bunları beğenerek takip eden okurların sayısı gittikçe artar. Bunun yanında televizyon dizilerindeki oyuncuların kullandığı yanlış dil ve yabancı filmlerden yapılan yanlış çeviriler de İstanbul Türkçesinin bozulmasına neden olur. “Allah’a ısmarladık” tabirinin yerini “kendine iyi bak” , “görüşürüz”, “bay bay” gibi söylemler almaya başlar.

İstanbul Türkçesinin özellikle gençlerin dilinde tahrip olmasının önemli bir nedeni de, belki de en önemlisi, yirmi birinci asırda ortaya çıkan sosyal paylaşım ağları gençler arasında farklı bir iletişim şekli ortaya çıkardı. Gençlerin dilinde “fevkalade” şeyler “korkunç güzel”, “mükemmel” şeyler “dehşet bir şey”, “fiyakalı” şeyler ise “cool” oldu.

İstanbul Türkçesi, bizim dilimizin en güzel ve en ince şekilde ifadesidir. Bu Türkçeyi tekrar diriltmek, dilimizi tekrar bir medeniyet dili hâline getirmek boynumuzun borcudur. Burada en büyük sorumluluk ailelere, eğitimcilere ve basın yayın kuruluşlarına düşüyor. Büyüklerin gençlere örnek olacak şekilde düzgün bir İstanbul Türkçesi ile konuşması, televizyonlarda, bilhassa fazla “reyting”(!) alan dizilerde, düzgün İstanbul Türkçesinin kullanılması gerekmektedir. İstanbul Türkçesini “İstanbul” adının şanına yaraşır hâle getirmek mümkün. Yeter ki bunun bilincinde olalım ve İstanbul Türkçesinin eski saltanatını sürmesi için gayret edelim. Kökü mazide olan âtinin biz gençleri İstanbul Türkçe’nin ses bayrağını yeniden dalgalandırabiliriz.

Fatih Ali Boz DURSUN

Beyoğlu Anadolu İ.H.L / 9-C Sınıfı

İstanbul'u Dinliyorum

“Ben Türkçenin bir aşığıyım. Ben, Türkçeyi muhtelif devirlerde, muhtelif elbiselerle, muhtelif şekillerde gördüm ve sevgilimi o libaslar altında, kendi cevherinde sevdim.” diyor Halit Ziya Uşaklıgil. Türkçe nasıl bir gizeme, güzelliğe sahiptir ki birilerini hatta birçoklarını akıl almaz bir şekilde kendine bağlar?

Türkçe bir güldür. Gülü sevmek cesaret ister ve güle her dokunanın bir müddet canı yanar. Gülü sevmek kısa bir müddet gülmeyi unutmaktır. Gülü sevdiğini güle kanıtlamak için sende ondan bir şeyler olduğunu ona göstermen gerekir ve kırmızı güle dokunduğunda parmağından akan kan bunu güle kanıtlamak için yeterlidir. Ali Şir Nevayi bunu fark edenlerdendir. Nevayi'nin nazarında Türkçe kelimeler birer bahar gülüydü. O gül bahçesinin gülleri feleğin güneşinden daha parlaktı. Ama bu güllerin kan dökücü dikenleri de vardı. Bu bahçenin güllerini dermek için o dikenleri göze almak gerekirdi. Nevayi bu dikenleri göze alıyor, Türkçenin gül bahçelerinden en güzel gülleri deriyor ve şöyle diyordu: “...Ben Türkçenin fezasında tabiatımın atını koşturdum; hayalimin kuşunu kanatlandırdım. Vicdanım bu hazineden nihayetsiz kırmızı taşlar laller, inciler aldı; gönlüm, bu gül bahçesinin türlü çiçeklerinden uçsuz bucaksız güzel kokular kokladı.”

Türkçenin ahengine insan bir anda kendini kaptırır. Hani deniz kabuğunu kulağınıza dayadığımızda denizin sesini duyarsınız ya; aynı şekilde kulağınızı Türkçeye dayarsanız İdil'in akışından yükselen sesleri duyarsınız. Kulağınızı Türkçeden ayırmadan dinlemeye devam ederseniz onda Nil'in taşkınlığının size seslendiğini, Fırat'ın, Dicle'nin,

Tuna'nın, Meriç'in hâsılı bütün Anadolu ırmaklarının akışını duyarsınız ve nehirlerin akışındaki ahengin Türkçede mevcut olduğunun farkına varırsınız. Sonra bir bakarsınız ki ahenge kendinizi kaptırmışsınız bile.

Eğer bir gün bunaldıysanız ve Fıratvari bir sükût ya da akış hissetmek, seyretmek istiyorsa gönlünüz ve gücünüz Fırat'a varmaya yetmiyorsa alın yanınıza Antepli bir dostunuzu ve dinleyin onu, hatta seyredin. Onun konuştuğu Türkçede aradığınız hissi bulacak ve rahatlayacaksınız. Hatta bir müddet sonra siz de karşınızdakinin hisleriyle dolacak, onun gibi davranacaksınız. Siz Türkçe sayesinde hasret duyduğunuzla birleşmiş olacaksınız.

Türkçe yanından geçtiği nehirlerin coşkunluğunu, taşkınlığını, fazlaca sessizliğini, yaz aylarındaki kuruluşunu ve suya susamışlığını hep kendinde barındırmış ve Marmara'ya, İstanbul Boğazi'na ulaştığında dinginliğe ve olgunluğa ulaşmıştır. Dinginlik ama asıl vatani bulmuş olmanın vermiş olduğu dinginlik... Yoksa sabit bir durgunluk değil. Çünkü yazarın da dile getirdiği gibi "İçinden deniz geçen asi bir kıta bağıdır İstanbul."

İstanbul Türkçesi denince akla ilk "efendi" kelimesi gelir. Bu kelime bazen "efem"e bazen "efenim"e dönüşse de bu kelime bağrında hep bir "efendilik" barındırır. Daha sonra bağrında efendilik barındıranlara "İstanbul efendisi", daha da sonra "eski İstanbul efendisi" denir. İstanbul'da efendi kelimesi kullanıla kullanıla efendilik İstanbul'un ruhuna işler ve İstanbul altı yüz yıl üç kıtanın efendisi olur. İstanbul'u efendileştiren İstanbul Türkçesi başka kimi efendileştiremez ki?

İstanbul'un geleni geçeni boldur. Çünkü İstanbul iki kıtaya birden kurulmuştur. Doğulu batının başlangıcı olarak, Batılı da doğunun başlangıcı olarak nitelendirmiştir İstanbul'u. Doğudaki batıya, batıdaki doğuya giderken hep İstanbul'u kullanır, İstanbul'dan geçer. Her gelen geçen kendinden bir yadigâr bırakır İstanbul'a ve İstanbul'dan da bir yadigâr alır. Böylelikle İstanbul her yerden bir güzellik taşır kendinde ve her yere İstanbul'un bir güzelliği taşınır. Bu yüzden "İstanbul" demek tüm doğunun ve batının güzellerinin bir araya gelip

bu güzellerin İstanbul toprağında yoğrulmasıyla en güzelin meydana gelmesi demektir. Türkçelerin en güzeli İstanbul Türkçesi gibi... Urfalı Nabi'nin "biriciği", Necip Fazıl'ın "bülbul kokulusu" gibi...

Anadolu'nun dillere destan çok kültürlülüğü İstanbul'da zirveye ulaşır. "İstanbul görmesini bilen göz için orkidelerle güllerin, leylaklarla mimozaların, papatyalarla kır çiçeklerinin ve yabancı otların bir arada derlendiği koca bir demettir." diyor yazar. Ve ben ekliyorum: Bu demetin kokusunun duyulduğu en güzel yer İstanbul'un Türkçesidir.

İstanbul'dur Fatihlerin biricik rüyası ve şairlerin biricik teması. İstanbul'dur şehirlerin ecesi ve en güzel şiirlerin ilk hecesi. İstanbul adamın kanına işler. İstanbul "Ya o beni alır ya ben onu!" dedirtir. Ve İstanbul şiirler yazdırır. Bu şiiri de ancak İstanbul Türkçesi oluşturur. Çünkü İstanbul'un, İstanbullunun hissettiğini ancak İstanbul Türkçesi dile getirtir Bu Türkçe ile yüzyıllar boyu insanımız aşklarını, acılarını, sevinçlerini hasretlerini, ümitlerini ve daha nice duygularını en güzelini bu Türkçenin bu en güzel hali ile İstanbul Türkçesi ile dile getirmişlerdir. Şöyle bir kulak verip dinleyelim bu güzel sesleri:

*Vaslım dilersin çün dedin lutfedeyim olsun dedin
Yarım dedin bir gün dedin ferdalara saldım beni.*

Ömrü hem gönlünün hem de ülkesinin padişahlarından lütuf beklemekle geçen Baki'nin sesidir bu.

*Fariğ olmam eylesen yüzbin cefa sevdim seni
Böyle yazmış alnuma kilk-i kaza sevdim seni
Ben bu sözden dönmezem devr eyledikçe nüih-felek
Şahit olsun aşkıma arz u sema sevdim seni*

Şeyh Galib'tir seslenen gönlünün en ince telleriyle. Kimedir bilinmez; kim bilir belki Beyhan Sultan'a belki Esrar Dede'ye belki de gönlünün asıl sultanı ve efendisi Mevlana'ya.

***Bu şehir-İstanbul ki bi-misl ü bahadır
Bir sengine yek-pare Acem mülkü fedadır.***

diyen Nef'i hem İstanbul Türkçesi'nin hem de İstanbul şiiirlerinin en güzel örneklerini sunmaktadır.

“Burada meyveler, çiçekler, ağaçlar, isimler, hepsi her şey tertemiz ve güzel. Ya Ayşegül? Hepsinden daha güzel Küçük Türk kıızı isimlerinin üzerimde ne hoş tesiri vardır: Zehra'lara, Hatice'lere, Fatma'lara, Şerife'lere karşı yakınlık duyarım.” satırlarıyla Refik Halit Karay memleketinin taşından toprağına, nehirlerinden dağlarına hatta isimlerine duyduğu engin sevgiyi yine memleketinin en güzel sesiyle dile getiriyordu.

Yahya Kemal ise:

***“Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça gönül tahtına keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.”***

dizeleriyle İstanbul'a ve Türkçesine olan aşkını dile getirmektedir. Sana dün bir başka tepeden baktım aziz İstanbul. Ne gördüm ne de duydum senin gibi bir yer. Gözlerimi kapadım ve dinledim seni usul usul. O enfes Türkçeni dinlemek bir değil binlerce ömre değer.

Şimdilerde o bahçenin gül kokusunun, bülbül sesinin yerini, bilinmedik diyarların aşına olmadığımız kokuları ve kulak tırmalayıcı sesleri aldı. Gül soldu. Bülbül öldü. “Ağzımızda anamızın sütü gibi helal ve güzel” olan Türkçemizi yitirmeye yüz tuttuk. Vakıt yitik hazinemizi yeniden bulma ve ses bayrağımızı yeniden göndere çekerek hem ferdi hem toplumsal hürriyetimiz cümle cihana duyurma vaktidir.

Merve BAKAY

Özel tarabya Ufuk Anadolu Fen Lises / 11-C Sınıfı

Zerafetin Dili

Şehirlerin en ihtişamlısı İstanbul... Güzel ülkemin baş tacı, dünyanın incisi, şairlerin göz bebeği İstanbul... Kaç kent vardır dünyada insanı güzelliğiyle böyle derinden etkileyen; lacivert sularının ayırdığı iki canım yakasıyla insanın yüreğine işleyen; tarihiyle, dokusuyla, havasıyla, kokusuyla ilham veren? Şehirlerin en nadidesi İstanbul... Üzerine en şık kıyafetlerini giyinmiş, çehresine en güzel gülümsemesini takınmış, yürüyüşü zarif, narin bir hanımefendi gibi İstanbul... Böyle bir hanımefendiye hangi dili konuşmak yakışır dersiniz? Bence suale bile gerek yok. İstanbul, elbette Türkçe konuşmalıdır, hem de en latif haliyle.

Tarihin köklerine kadar uzanır canım Türkçemin mazisi. Yılların ve çeşitli coğrafyaların işlediği bu lisanın da böylesine müzikal olması doğal elbet. Doğası itibarıyla leziz olan, "Ağzımda anamın sütü gibi" olan biricik Türkçem İstanbul'la buluşunca rengi bir kat daha canlanmış, bir kat daha güzelleşmiş. Öyle ki, konuşurken insanın ağzında nefis bir tat bıraktığını söylemek abartı olmaz. Peki ya insanın dinlemekten aldığı keyif yok mu? Bir İstanbul efendisi konuşurken kelimeler yan yana dizilip dünyadaki en uyumlu dansı ediyor, en dokunaklı şarkıyı söylüyor gibi gelir insana. Bu yüzden değil midir ki Yahya Kemal

*"Baktım, konuşurken daha bir kere güzeldin.
İstanbul'u duydum daha bir kere sesinde."*

diyerek seslenmiştir sevdiğine? Bu dil öyle doğal, öyle şık bir dil ki, konuşanı da doğasına uyduruyor; kendi gibi, İstanbul gibi güzelleştiriyor. İşte o zaman

**“Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul”**

doğuyor. Sokaklar birbirinden ince beyefendiler ve hanımefendilerle buluşuyor. Şehrin güzel havası insanların ciğerlerine doluyor ve sonra önceden tasarlanmış bir ezgi gibi her birinin dudakları arasından farklı tonlar taşıyan kelimeler halinde sokaklara dağılıyor. Her bir kelime, bir başka notaya denk gibi. O zaman İstanbul’unun Türkçesi, güzelim şehrin sokaklarını donatan bir musikiye dönüşüyor ve şairler, gezginler, ressamalar bir kez daha vuruluyorlar kente.

Güzide İstanbullular birbirleriyle günlük konuşmaları içindeyken bile o kadar hoşlar ki, Bursalı Ahmet Paşa bir İstanbul hanımefendisi tarafından hatırının sorulması için sabahı ipe çektiğini:

**“Seher kılıb gelir Ahmed ki diye şehrimizin
Güzelleri; nicesin, hoş musun, safa mısın?”**

beyitiyle dile getirmiştir. Telaffuz edeni daha bir alımlı kılan İstanbul Türkçesi kendine her yürekte yer edinebilir.

Lisanımızın kendisine ait güzellikleri zaten saymakla bitecek gibi değil. Türk halkının mizacına uygun olarak sevecen, yumuşak kalpli, hoş giden, sevilesi bir dil olan Türkçe bir de İstanbul’la birleşti mi vazgeçilmez oluyor. Çocukken bayramlarda sunulan akide şekeri gibi, bir mutluluk diyarına götürüyor bizi. Çünkü geçmişimizden bize yadigar bu dil:

**“Annemin dili
Babamın dili
İstanbul’unun dili
İstanbul’unun dili
İstanbul’unun efendisi
Hanımefendisi...”**

Dünyanın belki de en güzel romanları, şiirleri yazıldı bu Türkçe ile. Bir Yahya Kemal, okurken hangimizin yüreğine dokunmaz ki? İnsan hissiyatının en güzel tarifi yakalanır İstanbul Türkçesiyle. Ses uyumu ve eşsiz ifade gücü ile dinleyeni can evinden yakalar, duygularına ortak eder. Acıysa; acısını paylaşır, kelimeler kedere bürünür, heceler bir elemle ağırlaşır ve seslere bir kasvet çöker. Özlemse; tökezler bütün harfler, sözcükler hasretlerin en keskinini yüklenir ve taşır dinleyene. Ve eğer ki neşeyse; şenlenir dil, mutluluğun enerjisiyle dolup taşar, duyanı da mutlu eder çabucak. İşte böyle bir dilin nadide eserlere kaynaklık etmesi şaşılacak bir iş değildir. Elimizde saf altından bir cevherdir İstanbul Türkçesi. Usta şairlerin kalemlerinde özenle işlenir, o eşsiz zihinlerdeki benzersiz düşüncelere tercüman olur ve Kız Kulesi zarafetinde büyüleyici eserler çıkar ortaya.

Yalnız İstanbulluların övüncü değildir bu dil. Tüm Türk halkını en güzel ifade eden, yurdum insanına en çok uyan ifade biçimi oluşundandır resmi dil oluşu. Üstelik bu Türkçeye hayran olmak yalnız İstanbullulara has değildir. Bir kez duyulunca kulaklarda yer eden ve zevk veren nağmeler; Üsküplü Yahya Kemal'i, Urfalı Nabi'yi ve Diyarbakırlı Ziya Gökalp'ı de mest eder. "Bir sengine tüm Acem mülkü fedadır." diyor ya şair İstanbul için; ben de feda ederim dünyadaki tüm güzellikleri güzel Türkçem için.

Hâlâ varlığını sürdüren fakat terk edilme korkusuyla titreyen İstanbul Türkçesi...

***"Ninnilerimi bu dil söyledi
Masallarımı bu dil ,
Bu dille duydum türkülerimi
Bu dille okudum şairlerimi."***

Ve bu dille yazıyorum şu anda yüreğimden geçenleri.

Duyguları böylesine bire bir ifade eden, kulağa bu kadar hoş gelen, tabiatı dolayısıyla zarif olan bu güzelliğin terk edilmesi mümkün ola-

bilir mi? Ziya Gökalp'ın "en saf, en ince" olarak nitelediği bu dil bizler de saf ve ince olduğumuz sürece bize eşlik edecek. İstanbullular da İstanbul gibi kibar, efendi ve zarif olduğu takdirde İstanbul Türkçesi de konuştuğumuz dil olacak ve hem konuşanı hem dinleyeni büyülemeye, canım İstanbul'umun sokaklarını masmavi bir bulut gibi sarmaya devam edecek.

İzel Dilan SARI

Vali Muammer Güler / 12 TM - A Sınıfı

İstanbul'un Türkçesi Üzerine

*“Bu şeh-i Sitanbûl ki bi-misl ü behâdır
Bir sengine yekpâre Acem mülkü fedâdır”*

Nedim

Yüzyılları aşan ve geçen her asırda daha da artan güzelliği, İstanbul'u daima konu etmiştir edebiyata. Kimi zaman taşı toprağı altındır denmiş kimi zamansa taşına Acem mülkü feda... Kimi yazarlar, şairler sonu gelmek bilmeyen kitaplar, kasideler hediye eylemiş ona. Her yazmaya kalkıştıklarında bir kez daha yârine bakmaya kıyamayan âşıklar gibi göz ucuyla süzmüşler o koca asalet timsali imparatorluğu. İstanbul'a, anlamak için bakan kimse hiç çıkar mı bi-vaye? İnceleyeme kalkışan büyüünden basiretini kaybetse de yine de bulur bir meenne. Âli baht, altın ustası inceliğiyle payına düşeni işlemeye başlar nâzikâne. Âsitâne-i Saadet'e yaraşır olsun diye yazar birbirinden nadide, birbirinden şahane nice medhiye. İşte Nedim de durmak bilmeyen kalemine kâğıt yetiştirebildiği müddetçe o güzelliği âlem-i beşeriyete aktarmaya çalışınlardandır.

İstanbul denince akla ilk olarak gelenler malum Osmanlı ve medeniyettir. Binâenaleyh birçok eserin genelinde İstanbul olgusu bunlar üzerinden işlenmektedir. Lakin İstanbul sadece medeniyetin mimarlarının ve padişahların, sultanların mekânı mıdır? Hakk-ı âliniz var, tabî ki de değildir. Zira İstanbul'un kimliği bunlarla sınırlı değil. Bu ince ayrıntıyı, idrakine hepimizden çok daha önce varandan, Yahya Kemal'den dinleyelim:

“İstanbul, vatanın dört bir bucağından, Konya’dan, Bursa’dan, Edirne’den, Sivas ve Tokat’tan, Erzurum’dan, Hicaz’dan, Bağdat’tan; Tunus, Trablus, Cezayir gibi mağrip topraklarından buralara gidip gelen yahut buralardan gelip İstanbul’da kalan, burada yerleşen nice Müslüman Türkler, kadınları, ihtiyarlarıyla, el sanatları, musikileri, halk ve divan şiiirleriyle; şehir, sokak, ev ve oda mimarileriyle hâsılı vatanın ve tarihin her bucağıyla, her asırdan getirdikleri hünerler ve hatıralarla bu şehri hep birden bina etmişlerdir.”

İstanbul tarih sahnesinde her zaman başrole sahip olmuş, benzerinin dünyada rastlanmadığı, paha biçilmez bir şehir. Ona bugünkü güzelliğini veren ise birçok Anadolu ve dünya kültürünü kendi bünyesinde yoğurup, sentez edip yeni bir mahsul ortaya çıkarmasıdır. Bu terkiyatı yaparken o kadar ölçülü davranmıştır ki tüm güzellikleri bir edip ziyadesiyle letafet peyda kılmıştır ve İstanbul’un Türkçesi de bu lâtifliğin eşsiz parçasından biridir. Asırlarca diyardan diyara yayılan ve gittiği her yerin ikliminden bir şeyler yüklenerek yarınlara ulaşan, ana sütü gibi halkın içine doğan Türkçe, âdeta medeniyetin merkezinde olgunlaşmış ve kemale ermiştir İstanbul Türkçesi diye.

İstanbul’un taşının toprağının güzelliği bütün âleme malum olmuştur. Cümle âlemde gören görmeyen, bilen bilmeyen pek çok kimse o güzelliği beyûs edinmiştir bahsetmeye eserinde. Lakin bahislerde öyle bir dil kullanılmalıydı ki İstanbul’un şıklığı kelimelerde yaşama-lydı. Bir kimse te’sir-i âlâyı; şiiirlerde, nesirlerde onun tasavvurunu okurken adeta hissetmeliydi çeşm-i dilinde. İşte Yahya Kemal de bu emsalsiz tesiri, on dokuzuncu asırdan beri bizlere sunan usta şuaradan biri:

“Üsküdar, bir ulu rüyâyı görenler şehri!

Seni gıptaıyla hatırlar vatanın her şehri.

Hepsi der: “Hangi şehir görmüş onun gördüğünü?”

Bizim İstanbul’u fethettiğimiz mutlu günü.”

Genellikle İstanbul'un beyefendileriyle özdeşleştirilen İstanbul'un Türkçesini kullanmak tam manasıyla bir sanattır. Onu kullanmak, kullanılan nazarca etki yaratabilmek, emek ve yetenek gerektirir. Neden, diye soracak olursanız her alanda idaresinin meşakkatli olduğu bir kültür imparatorluğun dilinin de idaresi elbette ki güç olacaktır. Lakin bu istisabın müddetle sınırlı olması hasebiyle herkes alâkadar olmak ister ve de pek çok kimse eline gözüne bulaştırmadıkça berhudar olur o bülbül kokan Türkçeyle.

“Bu âlemde her şey var. Geçmiş günlerimiz, hasretlerimiz, ıstıraplarımız, sevinçlerimiz, ümitlerimiz hepsi orada kendi hususiyetlerini yapan renklerle mevcut.”

Ahmet Hamdi Tanpınar

Bu İstanbul denilen âli-mekân gerçekten de bambaşka bir âlem Tanpınar'ın da dediği gibi. Ta İstanbul'un Fethi'nden bu yana her semtine her mahallesine sinmiştir buram buram Türkçe ve Türkiye. İstanbul'u da âlem içinde nev âlem yapan özelliği de budur fikrimce. Zira her bir köşesinde farklı türden insana bundan mütevellid farklı fikirlere rast gelirsiniz. Bu kadar farklı düşünüşü ve söyleyişi ortak bir haznede toplayabilecek olansa İstanbul Türkçesi olmuştur elbette. Bu hazinenin derinliğini ölçmeye kalkan bir kimse ilk önce sırasıyla gezmelidir Eyüp'te, Üsküdar'da nice çeşme. Gül suyundan daha leziz olan o çeşmelerin suyunu taçlandıran nice alınlıklar vardır bilene. Hepsi de suyun billurluğuna, çeşmenin zarafetine yaraşır olsun diye İstanbul Türkçesi'yle alınmıştır kaleme. Kişinin suratına çarpıp akseden bir damla su rahatlatırken tüm uzuvları, o eşsiz kitabelerin dili olan İstanbul Türkçesi de aydınlatır akva-i mana ile ruhları. Lafın özü, çeşme deyip geçmemek gerek, çünkü içlerinde İstanbul'a ve Türkçesine hususiyetler katan millî ve manevî nice renkler mevcuttur idrakine varabilene.

**“Ruhumu eritip de kalıpta dondurmuşlar;
Onu İstanbul diye toprağa kondurmuşlar.
İçimde tüten bir şey; hava, renk, edâ, iklim;
O benim, zaman, mekân aşır geçmiş sevgilim.”**

Necip Fazıl Kısakürek

İstanbul Türkçesi'nin bir başka edâsı, tavrı vardır diğer ağızlara göre. Bu sebeptendir ki kullanıldığı her mekânda belli eder farkını değil mi? Hasb-i hal edilen bir cemiyette kalpteki niyetler deniz misali İstanbul Türkçesi'yle ahsen-i hâlde vurur dil denen kıyıya. Kıyıdaki-lerin manası pek çok zaman o kadar saf, kesif ve canperver olur ki o malum cemiyet görünmeyen âlemde ufuklar kazandırır Necip Fazıl gibi nicesine.

Hulâsa, İstanbul'u sözde değil, özde yaşayan herkesin esas gayesi olmuştur onun Türkçesi. Kendini o ihtişam nümayişinin bir parçası olarak görenler fikriyatının temelini örer, temaşasında ruhları vecde getiren İstanbul Türkçesi'yle. Badehâ oynatır kalemını Kur'an'ın neş-rini yapan hattat inceliğiyle kâğıdın erişilmez hassasiyetinde. Mefkûre sahibi inşasını yaparken, İstanbul'un mehabetli Türkçesine hürmeten pürdikkat kesilir ve yazan fâkir, unutmaz şunu altın mürekkebi aktığı müddetçe; kullandığı mühelhel kelimelerin her biri altın aynıyle yani İstanbul Türkçesiyle müsemmadır.

**“Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul
İstanbul...”**

Mustafa Kaan ACAR

Zeytinburnu Anadolu Lisesi / 11-D sınıfı

Dil Bayrağım

İstanbul, ata yadigârı, âşıkklar memleketi, dünya devletlerinin pa-yitahtı ve ışıl ışıl parıldayan muazzam bir inci tanesi. Her karış topra-ğına tarih kokusu sinmiş ve yer yer şüheda kanlarıyla yıkanıp lahuti bir renk kazanmış, vatanımızın eşsiz inci tanesidir. Hiçbir zaman ta-rih sahnesinde ve uluslararası statüde değerini yitirmemiş, bilakis her geçen gün kendine bir şeyler katarak yenilenmiş, taze kalmıştır. Her dönemindeki şairi, hattatı, ressamı ve yazarı bu parlayan inciye girif-tar olmaktan kendini alıkoyamamış ve eserleriyle sevgisini göstererek kutsal emanete sahip çıkmıştır. Bu emaneti bize verenler onu sadece toprağıyla değil; tarih, edebiyat, ilim ve en mühim olanı dil ve lisan ile süsleyip bize emanet etmişlerdir. Bize düşen de binbir külfetle oluşturu-lmuş dilimize, değerlerimize sahip çıkmaktır. Gel gör ki ne hâllere düştük. Günlük konuşmamızda bırakın ahengi, iki kelimeyi bir araya getiremez olduk. Ah! Değerlerine ve mefahirine bigâne kalan bizler keşke idrak edebilseydik bu muazzam yadigârı.

İstanbul Türkçesi, İmparatorluk merkezinde bulunup, İmparator-luk coğrafyasından aka aka, süzüle süzüle gelen kelimelerle oluşan ve zengin dillerle beslenmiş bir çağlayana benzer. Türk milleti kâh Rumeli'den kâh Tuna boylarından kâh Kafkaslar'dan kâh Nil Nehri'nin akışından kâh Balkanlar'dan kâh Toroslar'dan devşirdiği sesleri titiz-likle işleyip ve yontup bu harikulade lisanı oluşturmuştur. İşte bu müstesna İstanbul Türkçesinin yegâneliğini bir de merhum Necip Fazıl'ın İstanbul'u şiirleştirdiği ve âdeta hülasa ettiği "Canım İstanbul" isimli şiirinden okuyalım:

**Gecesi sümbül kokan,
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...**

İstanbul Türkçesini bülbül şakımasına benzeten Necip Fazıl, bu eşsiz sanat abidesi karşısında bigâne kalamamış ve ince elleyip sık dokuduğu şiirine aksettirmiş. O da kendisini bu ülkü yolunda yolcu bilmiş ve “bana ne!” demeyip İstanbul Türkçesine sahip çıkmıştır. Gerek kelime dağarcığı, gerek üslubu, gerekse ahengiyle gönülleri fetheden İstanbul Türkçesinin nesiller boyu dillere tadını ve kıvamını veren ustaları elbette sanatçılarımızdır. Kibarlık abidesi İstanbul beyefendileri ve konuşurken bülbül gibi şakıyan o eski hanımefendileri. Evet, onlar nezaket kurallarına, o çok sevdikleri kelime ile söylersek, “ihtimam” gösterirlerdi. Ama onları sadece nezaket yönüyle sınırlandırmak büyük bir hata olur. O insanlar, nezaketlerinin yanı sıra letafetlerive zarafetleri ile de insanlık abidesidiler. Onlar, toplum içindeki duruşları, titizlikleri ve ahlak kurallarına ihtimam göstermeleri ile ayrıca müstesna idiler. Gel gelelim bazı değerleri kazanmak ve korumak epeyce zordur, fakat onları kaybetmek çok basittir. İşte İstanbul Türkçesi de her güzellik gibi kaybolmaya yüz tutmuş yani onu taşıyan neslini yitirmek üzeredir.

1950’lerden itibaren taşı toprağı altın olarak görülen İstanbul, Türkiye’nin dört bir yanından ciddi miktarda göç almış ve almaya da devam edegelmiştir. Bununla beraber kullanılan şiveler, ağızlar İstanbul’da birbirine karıştı. Ve bu yüzden müstesna lisanımız bozulmaya başladı. Artık, günümüzde mum ile aradığımız o İstanbul beyefendileri ve hanımefendileri yavaş yavaş ortadan kaybolmaya başladı. Bu kişiler neredeyse azınlık hâline geldi. Lakin bu yok oluşu tek bir sebebe bağlamak da doğru olmaz. Bence İstanbul’da tamamlanmış, dillerde incelip güzelleşerek şeffaflaşmış Türkçemiz, oluş ve yon-

tuluşunda emeği geçen kişilerin, torunlarının değişime uğramasıyla yani değerlerini, gelenek ve göreneklere unutmamasıyla dilde yozlaşma belirtileri başlamıştır. Bu zayıflık belirtilerinin en önemlisi ise Batılı yaşayış ve Batı'yı taklit etmedir. Tabii ki yeniliklere açık olacağız, ama merhum Mehmet Âkif'in dediği gibi “Yeni, yeni olduğu için alınmaz, iyi olursa alınır.” Ama biz ne yaptık? Her gördüğümüz yeniliği kendi değerlerimize ters düşse bile yeni olduğu için hiç tereddüt etmeden ve getirebileceği zararları düşünmeden değerlerimizin içine kattık. Daha ana dilimizi, öz Türkçemizi doğru dürüst konuşamıyorken başka dilleri öğrenme çabasına girdik ve bunun sonucunda dillerden düşmeyen dilimizi zamanla unutmaya başladık. Eskiden dillere destan olan, su misali akan ve zarif bir “kuş dili” olan İstanbul Türkçemiz günümüzde Necip Fazıl'ın tabiriyle “kurbağa dili”ne döndü.

Günümüzde bu kadar olumsuzluğa rağmen İstanbul Türkçesini tamamen yitirmeden bir şeyler yapmak hâlâ mümkündür. İlk önce azınlık hâlinde bulunan İstanbul beyefendileri ve hanımefendilerini çekildikleri köşelerinden çıkarıp onlara gereken değeri ve saygıyı göstermeliyiz. Gerek medyada gerek okulda gerekse sokakta böyle insanlarla daha çok iletişim içinde bulunmalıyız. İkinci olarak Türk halkının sosyo-kültürel seviyesini yükseltmeliyiz. Bunun için hitap etme, yazma, okuma gibi kursların açılıp teşvik edilmesi lazım. Halkımızı dil konusunda bilinçlendirmek için konferanslar ve paneller yapılabilir. Ve son olarak en mühimi temelin sorununa yani en küçük toplum birimi olan aileye kadar inmeliyiz. Yaşantımızda toplum içindeki değişikliklerin tamamına yakını aileden başlar. Yani ailelerdeki kültürleşme ve bilinçlenme zamanla topluma da yansacaktır. Burada anne ve babalara büyük iş düşüyor. Çünkü insanın eğitimi çocukken başladığından anne ve babaların çocukları üzerindeki etkileri çok önemlidir. Eğer çocuklarımızı yetiştirirken kişilikleri, eğitimi ve en önemlisi lisansı üzerinde titrersek, gelecek nesillere umutla bakabi-

liriz. Ümit ediyorum ki İstanbul Türkçesini oluşturan ve nesiller boyu geliştiren Türk milleti, yine azim ve kararlılıkla onu bulunduğu bu durumdan kurtaracaktır Arzuladıktan sonra gerisi gelecektir zaten. Yeter ki isteyelim.

Hamza Dinçer

Özel İstanbul Fatih A.L. 10-B

O Gül-Endâm Bir Al Şâle Bürünsün Yürüsün

Şair bir gönül için İstanbul, gözleri kapalı dinlenecek kadar candan bir sevgili. Cıvıl cıvıl, kıpır kıpır, cana can katan.

“Bu şehir-i Sitanbul ki bî misl ü behâdır/Bir sengine yek pâre Acem mülkü fedâdır/Bir gevher-i yekpare iki bahr arasında/Hurşid-i cihan-tâb ile tartılsa sezâdır” diyen gözler de bir şairin gözleriydi. Ne kadar isterdim, bu gönül alan sevgiliye bir şairin gözleri gibi bakabilmeyi. Çünkü ancak onlar bilirdi kelimelerin niçin kifayetsiz kaldığını. Çünkü aşk dile bent vuran ama gözlere seylâp olup coşmayı öğreten yeni bir görme biçimiydi. Çünkü aşk bu şehre en yakışan görme biçimiydi.

“Aşk olsun” denecek şehirdir İstanbul. Aşkla sevilecek ve uğruna yapılan mücadeleler kadar büyüktür. Bu şehrin İslam orduları tarafından fethi 1453 tarihi gibi gözüксе de fetih, her bir eserle devam etmiştir. Süleymaniye mimarisi Mihrimah Sultan Camii inşası ile fethin bir meyvesi ve mayasıdır. Üstelik bu mimari eserlerin inşası da şehrin fethine, o fethin bir cevher işleme sanatına dönüşmesine kâfi gelmemiş ve asıl Yahya Kemal’de son yakutlar da yerini bulmuş ve Süleymaniye işte o zaman “tarih” –tarihimiz- olmuştur. Süleymaniye nezdinde bu şehri tarihimiz kılan kutlu dilimize ne oldu da bu şehir şimdi bize tarih oluyor? Baştanbaşa, mermerlerin nabzında çınlayarak, çini ve hatlara dokunan ustaların parmak izleri kadar niçin anlaşılamıyoruz, anlaşılamıyoruz? Sohbetimize en yakın star city kafesinde mi devam etmeliyiz? Bizim gerçek yıldızlarımıza ne oldu? Nerede Zühr’emiz, Çoban Yıldızı’mız! Yoksa İstanbullu olmak için âlemlere mi akmalıyız?

Yok, kardeşlerim, yok önden gidenler. Her su nasıl akar da yatağını bulursa, biz de alışkın olduğumuz ama o ezber bozan, yokuş çıkan Sakarya gibi akmalıyız. Boğaz'a karışan tatlı sular gibi bir Türkçemiz olmalı ki o gümüz mangal sularında serinliği kadim bir ruhla kaynatabilsin. Biz aynı muhabbetle ve aşkla donatılmış Türkçemizle dost meclislerinde gönül tezgâhında kaynamış çayları yudumlamalıyız ağzımızı tadını milkshakelerle bozmadan. Çayın yanında sıcaklığı yüreğimize kadar işleyen simidi bölüşebildiğimiz bir ahbabımız da varsa, bir o zaman bu şehrin insanıyızdır. Kişiyizdir, "birey" değil. İki gönül bir oluca samanlık seyran olur ama bulunduğumuz mekânın saraya dönmesi bundan da değildir. Malumunuz olsun ki simit sarayındayızdır. Buluşma adresimiz Capitol değildir ve biz dostlularımızı para ekseni de kurgulamayız.

Şehri fetheden ruhla şehri istilaya kalkışan ruhun mücadelesidir "İstanbul Türkçesi" dedirterek kavram bulan bu haklı savunma. Türkçesi bülbül kokan İstanbul, işte şu bahar günlerinde erguvan kokan rüzgârlara karışmalıdır. Sonra şehrin ister asi, ister mülayim, ister dost bakışlı olsun; her kızının saçlarını taramalı, kirpiklerine sürme gibi süzülmelidir. Dar sokaklı, kâgir binalı, taş yollu eski sokakların yanında yükselen plazanın karşısında Mehmet shopta durup soğuk bir şeyler içmeye ne dersiniz? Olmadı mı? Clasınız mı sarsıldı? Bi Dakka! Starbucks'a geçip frupcinno içelim. Yo, yanlış anlamayın, tabii içecek. Üstelik epeyce Amerikalı kanı dökmüşler.¹ Bir kez daha aşk olsun. Telefonumuzun mesaj bölümlerindeki hemen her zaman ilk sözcük de "askiiiiiiim" değil mi?

Aşkla, bir kere daha, güllere vurgun bülbüller gibi, geceler ve gündüzler, heceler ve kelimeler boyu, Türkçe... "İstanbul benim canım, vatanım da vatanım" demek, vatan duygusuyla İstanbul'u sevmek ve

1 - Starbucks markasının resmî web sitesinde bu içeceğin imalatında renklendirici olarak böcek kullanıldığı kabul edilmiş, üstelik kimyasal katkı oldukları iddia edilerek haklı çıkmaya çalışmışlardır.

Bir İstanbullu gibi konuşmak, yazmak bu Türkçeyi inşa etmektedir ve edecektir. Bu şehri baştanbaşa güllerle, kandillerle, kulelerle ve ışık şölenleriyle donatabiliriz. Kültür başkenti olurken bunlar ve daha fazlası yapılmıştır da. Ve yapabileceklerimizin en güzellerinden biri de, tüm dünyaya “İstanbul Türkçesi” ile sinema, müzik, hikâye ve roman penceresinden ulaşmaktır. Amerikan sinema ve kültür sektöründen dünyaya yayılan İngilizce frekansı karşısında ondan daha yüksek bir ses olarak Türkiye Türkçesi, İstanbul’un kültür dili yükselmelidir. O zaman “Kendi Gökubbemiz” altında yeni neslin yıldızlarıyla buluşabilir ve o zaman “Her halk kendi ikliminin lisanını söyler” diyen Yahya Kemal Beyatlı’yı bu gök kubbede baki kalan hoş bir sada gibi anabiliriz.

Nihat Sami Banarlı’nın Türkçe’nin Sırları adlı eseri, Türk dilinin güzelliklerini, inceliklerini ve ahengini ele aldığı yazılardan oluşmaktadır. Her biri ayrı bir başlık halinde toplam kırk üç ayrı çalışmadan meydana gelen eserdeki yazılar birbirini tamamlar nitelikte olup Türkçenin estetiğine dikkat çeken bir bütünlük meydana getirmiştir. Türk halk zevkinin bir kelimeyi Türkçeleştirirken ona verdiği ahenk ve sihirli söyleyişe dikkat çekilir. Giyim ve kuşamlarda kullanılan elbiselerin isimlerinden bahsedilerek bunların salt bir nesne adı olmaktan çok elbisenin işlevi ile Türk zevkini çağrıştırmaya bir mânâ zenginliği taşımalarının önemine temas edilerek şöyle denilir: “Son yıllarda şehir kızlarımızın giydiği kaba, iri makine dikişli, soluk renkli dar Amerikan pantolonlarının zevksizliği yanında yörük kızı Ayşe’nin hâlâ çok güzel ve çok milli bir hava ile dalgalanan zarif şalvarını ondan da yani gömlekten de cana yakın bulurdum.”

Akarsu, anadili, anayol, akağa, bindallı, bozkır, cankurtaran, çamsakızı, yanardağ, demiryolu, ateşböceği, kuşdili, ebemkuşağı, karakalem, karayel, hanımeli, yavruağzı, gülkurusu, camgöbeği, gece mavisini, su yeşili, nar kırmızısı... Kelimelerin izdivacı bazen insanların izdivacından doğan güzel yavrulara ad oluyor: Gülnur, Gülşah, Gülten,

Güldalı, Gülderen, Gönlügül, Ayşegül, Yazgülü.. İstanbul kültürlerin, nesillerin, ırkların, tarihin devirlerinin izdivacı. Her tepesi Hazreti Süleyman'ın yüzüğüyle mühürlü gibi. Her taşı tarihe iz düşümü olurcasına dikey ve endamlı. Erguvanları gülleriyle sarmaş dolaş, sahabe kabristanları ilim irfan mektepleriyle komşu yurt, yuva şehir. Her şehir kadar ucun bucağın görünmez kılınca bir ucun az çamura değse de sen asla "Sis" perdesi altında kalmadın. Ve hiç iffetsiz, koca bir dul kadın gibi olmadın. Sen, ancak azizlerin sürüdüğü şallar gibi Beyza, bir gelinin duvağı gibi sulanmış şehit kanlarıyla al ve bu yüzden "Kız Kulesinden" bakılınca tepelerden süzülen minarelerinle şanlısın. Sana da gül suyundan ve gül kokusundan süzölmüş bir lehçe yakışır.

*"O gül-endâm bir al şâle bürünsün yürüsün
Ucu gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün"*

Enderunlu Vâsıf

Büşra BAKIRCI

Özel Beylikdüzü Fatih Anadolu Lisesi / 10-C Sınıfı

Türkçeyi Türkçe Konuşmak

“Dil sürçeceğine ayak sürçsün daha iyi!”

İstanbul, eskiden yalnızca İstanbul'du; artık bir Türkiye özeti. Bir zamanlar İstanbul beyefendisi vardı, İstanbul Türkçesi, İstanbul kültürü vardı. Her şeyin birbirine karıştığı hercümerç olarak değil, ruhu olan bir şehir olarak İstanbul vardı. Ama şimdi öyle mi ya?

İstanbul'un kimliği, dolayısıyla millî kimliğimiz ve dilimiz kayboldu. Bu bağlamda Yahya Kemal'in söylediği gibi; ırkın, tarihin, coğrafyanın ve sanatın ortak dil kabul ettiği bir konuşma ve yazı dili, şüphesiz bizim millî birliğimizin en saf ifadesi olacaktır.

Pırıl pırıl, pürüzsüz bir Türkçenin özlemi içinde bu saflığın İstanbul Türkçesinde olduğuna inanıyorum. Ziya Gökalp'ların, Ömer Seyfettin'lerin, Gaspıralı İsmail'lerin ve daha nice dil âşıklarının ortak paydasında birleştiği Türkçenin, İstanbul Türkçesi olduğundan hiçbir zaman kuşkuya düşmedim. Her zaman söylemişimdir; büyük eserler, kültür diliyle ve zengin bir geleneğin yenilenmesiyle ortaya çıkar. Saf, katışıksız, süt gibi berrak bir dil ortaya koymak başkalarını taklit etmekte değil, kendi özümüzü bulmakla mümkündür. Özümüz değişirse elbette sözümüz de değişecektir. Faruk Nafiz'in “Bağlıdır çünkü dilim gönlüme, gönlüm dilime” dizeleriyle ifade ettiği birliktelik, gönül dil ayrılığında kültürüne yabancılaşan bir nesil, özünden de uzaklaşacak ve başka milletlerin avı olacaktır. Thomas Fuller'in: “Kuşlar

ayaklarıyla, insanlar dilleriyle yakalanırlar.” dediği gibi bir akıbet bence hiç iyi olmayacaktır.

Bir milleti değiştirmenin yolu dilinden geçer. Ünlü düşünür Konfüçyüs’e sormuşlar, “Bir ulusun tüm yönetimi sana bırakılsaydı ilkin ne yapardın?”. Ünlü düşünür şöyle cevap vermiş: “Önce dilini değiştirirdim çünkü dil düzgün olmayınca söylenen, söylenmek istenen değildir, söylenen söylenmek istenen olmayınca yapılması gereken yapılmadan kalır; yapılması gereken yapılmadan kalınca töreler ve sanat geriler, törelerle sanat gerileyince adalet yoldan çıkar, adalet yoldan çıkınca halk çaresizlik içinde kalır. İşte bundan dolayı söylenmesi gereken başıboş bırakılamaz!” demiş. Gerçekten de çok önemli sözler bunlar. Yerden göğe kadar haklı Konfüçyüs. Bu bağlamda başıboş kalmaması gereken dil bence İstanbul Türkçesi ile kıvamını bulur. Çünkü İstanbul Türkçesinde kelimeler, heceler, harfler öyle tertip edilmiştir ki konuşulduğu zaman bir nağme, bir musiki kulakları doldurur. Büyüyük şair Necip Fazıl’ın: “Gecesi sümbül kokan, Türkçesi bülbül kokan İstanbul” dizeleriyle vurguladığı bir ahenk cümbüşünde yıkanır gibi dinlerim İstanbul Türkçesinin eşsiz sesini. Yahya Kemal’in duasını bilirim İstanbul Türkçesinin fasih sesinde. Şöyle der bir şiirinde Yahya Kemal:

***“Ya Rab ne müsavatı ne hürriyeti ver
Hatta ne o yoldan gelecek şöhreti ver
Heç neşve veren aşkı terennüm dilerim
Ya Rab bana bir ses oluşturan kudreti ver!”***

Yahya Kemal’in duası kabul edilmiş yüce Yaradan tarafından. Eğer kabul edilmeseydi o dinlerken kendimden geçtiğim şiir sesini, İstanbul Türkçesinin zarafetini duyamaz, kulağım özlemimi duyduğum bu sese hasret, nice yıllar ayrılık acısıyla elem çekerdi.

Geçmişten geleceğe seslerini duyurmuş Nedim, Baki, yakın zamanda Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Necip Fazıl gibi şairlerin İstanbul

Türkçesiyle gönüllerimize taht kurduğunu bilmek; kıvamını bulmuş dil, İstanbul Türkçesi düşüncesini zihnimde daha da güçlendiriyor. Nabi'nin "Hüsn-i surisine gayet yoktur" diyerek İstanbul Türkçesine hayranlığını dile getirmesinin, İstanbul Türkçesinin ne denli etkili bir sese sahip olduğunu göstermesi açısından oldukça önemli olduğunu dilimle değil, bütün varlığımla haykırmak istiyorum.

İstanbul Türkçesi, Türkçeyi Türkçe konuşmanın diğer bir ifadesidir. Bugün yabancı dillerin etkisiyle kendi özünden uzaklaştırılmış Türkçemiz, "Turkcheleşme" yolunda hızla ilerlemekte, şuradan buradan alınan kelimelerle karnaval dili hâline gelmekte.

Bir dile değer katan şey, konuşulduğunda millî kültürünü aksettiren ifadelerdir. İşte İstanbul Türkçesi de Türkiye Türkçesinin süzül-müş, rafine ve ince bir üslubu olduğu için bu üslupta mana zenginliği ve bahsettiğim ifade gücü son derece gelişmiştir.

Ziya Gökalp'in:

***"Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması
En saf en ince bize."***

derken duyduğu heyecanı şimdi ben 21. yüzyıl Türkiye'sinde daha derinden duymakta, bu derinliğin özlemini hissetmekteyim. Bu özlemin bir an önce sona ermesi için ses yapısındaki zenginliği, zarafeti, ipeksi dokunuşa benzer ahengi, gür sesli bir meydan dili cesametiyle Türkçeyi eski gücüne kavuşturmalıyız. Kısaca, kelime yapısından manasına, imlâsından vurgusuna, tonlamasından ezgisine kadar katıksız, zengin, coşku dolu bir dil örneği gösteren İstanbul Türkçesi yeniden hayatımızda layık olduğu yeri almalıdır. Dilimiz, yaşayan geçmişimiz ve güçlü geleceğimizdir. Gelecek nesillerin geçmişine yabancı olması ortak bir dille mümkündür. Bu noktada geçmişle gelecek arasında köprü olacak bir dil ancak İstanbul Türkçesi olabilir çünkü İstan-

bul Türkçesi mimari yapılarımızdan, edebi eserlerimize Türk insanını anlatan ne kadar güzellik varsa hepsini içinde barındıran bir yapıya sahiptir. Bağımsızlığımızın sembolü nasıl ki ayyıldızlı bayrağımızsa Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın dediği gönül ülkemizin ses bayrağı da elbetteki İstanbul Türkçesidir.

Elif DÜLGER

İhlas Koleji / 9-C Sınıfı

Dilimi Kaybettim Hükümsüzdür

Bu derd-i Sühandır olmaz izhar

Ta'bir edemem dahi neler var

Şeyh Galib

Rüzgâr, önündeki eski sözlüğün yapraklarını dağıtırken sözlükten savrulan birkaç harf kaçıyor gözlerine insanın. Kucağındaki kalemi bırakıp gözlerini ovuşturuyor elleri. Bir avuç ışık kamaştırıyor gözlerini. Görmek ile görmemek arasındaki ince ipteyürüyor.

Zar zor gözlerini açıyor. Bu kısacık uykudan bir kâbusa uyanıyor. Rüzgârın talan ettiği masasında el yordamıyla sözlüğünü arıyor. Ardında bıraktığı sessizliğin ayak izlerini takip ediyor. Çok geçmiyor ki bir köşede buluyor sözlüğünü. Sözlük sessiz... Sözlük dilsiz... Ağzını bıçak açmıyor. Bütün kapılarına kör kilitler vurmuş, hiçbir çilingir kilitleri kıramıyor.

Kaybolmuş dili sözlüğün. Boş kalmış tek hecelik yeri. Dolduramamış boşluğunu. Anlatamamış insana derdini. Anlamamış bir türlü insan, söylemek istediğini.

Dil, sırta kadem basınca telaş bir kurt misali kemirmiş yürekleri. Ellerinde fenerlerle yola koyulmuş insanlar dili bulmak için. Önce bir kuyuya rastlamışlar. Çılgılık çılgılığa bir sessizlikle bağırılmış insanlar karanlık kuyunun kulağına. Avazı çıktığı kadar haykırılmış kuyu dilsizliğini tüm kulaklara. Bir kuyumcuya sormuşlar dili. Lakin anlatamamış kuyumcu, mihenk taşını kıran dilin ağırlığına söz ettiğini.

Bilge bir adam çıktı sonra karşlarına. Kendini tanıtmaya lüzum görmedi ama biz tanıdık onu “Dil arslandır, bak eşikte yatar; ey ev sahibi dikkat et, senin başını yer!” öğüdünden. Yusuf Has Hacıp nefes almalarına müsaade etmeden bir söz daha fısıldadı Kutadgu Bilig’inden:

**“İnsan dilince değişir kader,
Ya yurda baş olur, ya başı gider.”**

İçi titredi insanların dilinin ateşinden. Sözüyle özü bir olan, özel olan, güzel olan bir Yunus seslenir çağların ötesinden:

**“Söz ola kese savaşı
Söz ola kestire başı
Söz ola ağulu aşı
Yağ ile bal ede bir söz.”**

dedi, bütün diller kördüğüm oldu. Nükteyle nokta yer değiştirdi birden.

Kayıp define haritaları değildi ellerindeki. Kayıp dil haritalarıydı. Dili aradılar köşe bucak. Heybetli dağların ardında, ufacık taşların altında... Beyhude çabaları bunlar. Dil ortaya çıkmaya niyetli değildi. “Ölü ya da diri ele geçirilmeli” diye bir ferman vardı sanki ellerinde. Buna rağmen dil yine de korkup geri dönmedi.

“Ey benim tatlı dilim. Neredesin, kiminlesin, neylersin bir başına?” demek geldi insanın içinden. Ama diyemedi. Elleriyle konuşmayı bir türlü sökemedi. Çırpındı durdu yerinden. Ne zor şeydi konuşmak dil olmadan? Bu soruya dillerine mühür vurulanlar yanıt verdi.

Ağır ağır aktı zaman kum saatlerinden. Dil dönmedi. Gözler yaşardı, saçlar ağardı ama dil yine dönmedi. Dili uğruna birçoğunun üstüne ölü toprağı serpildi. Dil yine de geri dönmedi.

Bir dil neden dönmezdi ki gurbetten? Temelli bir gidiş miydi ondaki?

Bizi bırakıp rotasını kayıplar diyarına çevirdiğinden beri bir türlü dönmedi dilimiz derdimizi anlatmaya. Uzun uzun sessizlikler kurduk

büyük harflerle başlayan. Alıştık belki de birilerinin çıkıp “Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben yeni bir sözcük uydurdum” deyip işin içinden çıkmasına.

Elimize yeni bir sözlük tutuşturuldu. Her harfi sessizlikte yankılanan... Kelimeler hiç böyle düğümlenmemiştir ki boğazımızda. Yuturmaya çalıştıklarının dil mi kuyruklu bir yalan mı olduğunu çıkaramadık ki.

Bir de böylelerinin ekmeklerine yağ, dillerine bal sürenler vardı. Kendilerini hiç de belli etmediler; dil, diri diri mezara gömülürken. Timsah gözyaşlarıyla kovdular yılanı bile deliğinden.

Kimliğinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yazan, dilinde Türkilizce denilen abuk sabuk bir alfabenin çocukları doğdu gayrimeşru. Bir vahşet değil de nedir bu? Katliam değil de nedir?

Sokağa çıktığımızda etrafımızı saran Türk-İngiliz ortak yalanı tabelalar. Sofralarda ismini bile telaffuz edemediğimiz lezzetli(!) yemekler. “Slm, nbr, nrdsn, by” gibi kısa ve öz(!), muhabbet demeye utandıığımız sohbetler ve bunun gibi daha nice vahşetin alenen sergilendiği içler acısı bir hayat. Gözlerimizin tiksinererek baktığı böyle bir hayatta susmak, bu vahşete el çırpılmaktan başka bir şey olmayacaktır.

Ağzımızda annemizin ak sütü gibi olan Türkçemizi bizden koparmaya çalışanlara hâl diliyle koymalıyız tavrımızı. Sesimizi duyurmuyorsak hep beraber sessizliğimizi duyurmalıyız sağır kulaklarına. Dedeyi toruna yabancılaştıran böyle bir sistemin, ayağına zincir bağlanmış kölesi olmamalıyız. Dilimizi dâhili ve harici her türlü tehlikeden korumalıyız. Kılıcımızla değil dilimizle savaşmalıyız.

Derya RIŞVANLI

Dündar Uçar Lisesi / 11 / E 769

İstanbul ve Sevdalıları

İstanbul, binlerce yıl boyunca, onlarca uygarlığın nakış nakış işlediği, katman katman dokuduğu eşsiz inci... Havanın, suyun, denizin, çiçeğin, yeşilin en güzeline sahip İstanbul... Minareleriyle, kuleleriyle, saraylarıyla payitahtın kaidesi, Cumhuriyet'in gözbebeği İstanbul... Yalnızca silüetini görenin bile içini titreten, altı yüz yıldan uzun zamandır Türk'ten başkasına yâr olmayacağını beş vakit, yedi tepesinde cınlatan sevdalımız İstanbul...

Anadolu'ya yüzyıllar boyunca ilham kaynağı olmuş bir şehirdir İstanbul. Sevdalılarına gemileri karadan yürütme gücü vermiş; kavuşanlarını şair yapmış, yazar yapmış, ressam yapmış bir şehir. Öyle büyülemiş ki insanoğlunu, onu bir kez gören gözler artık başka güzellikleri seçemez olmuşlar. Sevdalananın gözüyle bakınca, her türlü çirkinliği güzelliğe dönüşmüş. Keşmekeşin bile bir başka güzelliği olmuş İstanbul'da. Kıtaların, kültürlerin, insanların düğümlendiği bu eşsiz güzellikte herkes kendince bir iz bırakmak istemiş. Bir köprü, bir kilise, bir saray, bir ağaç, bir şiir bırakmış geçerken. Binlerce yılın sonunda öyle bir güzellik çıkmış ki ortaya yeşille, morla, maviyle tarif etmek bu güzelliğe haksızlık etmektir. Yeşile, mora, maviye ahenk katmış, Nedim'e:

*Bu şehir-i Stanbül ki bî-misl ü bahâdır
Bir sengine yekpare Acem mülkü fedadır*

dedirtmiş. Mıknatısa doğru çekilen iğneler gibi, bilim insanları, sanatçılar bu cazibe merkezine koşmuşlar. İstanbul'da anlaşmışlar,

İstanbul'da takdir görmüşler. Sanatçı ruhlar gördükleri güzellikten ilham alıp daha da çok, daha da güzel üretmişler. Bu güzelliklerin içinde hiçbir çirkinlik barınamaz olmuş. Her şeyin güzeli gibi, sözcüğün de edanın da güzeli var olabilmış ancak. Kötü, çirkin sözcükler, söyleyişler bembeyaz karın üstünde kömür tanesi gibi göze batar olmuş. Söyleyen utanmış, duyan utanmış.

İstanbul'da, güne sıcak bir "merhaba"sız başlanmaz; hatır sormadan alış veriş yapılmaz, "siz" demeden kimseyle konuşulmaz:

***"Bir bahar akşamı rastladım size
Sevinçli bir telaş içindeydiniz
Derinden bakınca gözlerinize
Neden başınızı öne eğdiniz"***

Fuat Edip'in sevdiğine bile "sen" demediği o zarafet, o letafet dolu süzülüş kulaklarda bir hoş seda olup kalır.

Çocukların bile küçük hanım, küçük bey olarak çağrıldığı yıllar bugün çok geride kaldı. İstanbul'da olmak, İstanbul'da yaşamak için üste başa, tavırlara çeki düzen vermek gerekmiyor artık. Toplum değil de birey olmaya karar verdiğimiz yıllardan sonra sokaklarda kimse selamlaşmaz, birbirine gülümsemez, kapı tutmaz, selam vermez oldu. Nezaketle, tatlı dille, çatık kaşla yapılan uyarılar en yüksek perdeden küfürlere dönüştü. Nezaket taviz olarak görüldüğünden, kabalık bir meziyet oldu. Yaşlılar toplu taşıma araçlarında ayakta kaldı, çimlere tükürüldü, yayaya yol verilmez oldu. "Siz" diye biri kalmadı. Siz yalnızca birkaç kişi birlikteyse kullanıldı, yeni tanışılan herkes "N'aber?" adında bir yabancı oldu. "Siz" utanç içinde, kıpkırmızı, kaçıp gitti İstanbul sokaklarından. "Bayinizden ısrarla isteyiniz", "Annenizi mutlu etmek için siz de bir hesap açtırınız" gitti; onlardan boşalan yere "Şşşt! Baksana bi!", "Ağzı olan konuşuyo..." geldi. "Af edersiniz, bir adres danışacaktım." tuhaf, "Birader bir bakar mısınız?" normal oldu. İstanbul, binlerce yılda biriktirdiği o güzellikleri bir çırpıda harcadı. Dilinin,

sözlerinin güzelliği yalnızca kitaplarda, okullarda kaldı. En iyi niyetlisi bile “Bakar mısınız? Tuzu versene.” den öteye geçemedi. İstanbul’un kendine çektiği bilim insanları, sanatçılar ruhlarına daha iyi gelecek, insanlığın güzel değerleriyle yaşanabilen yerlerin çekimine kapılıp giderken, ‘kolay yoldan köşe döneyimciler, ‘az üretip çok kazanayım’cılar, ‘kendimden başka kimseyi önemsemem’ciler (onların tabiriyle ‘kralını tanımam’cılar) doldurdu boşalan koltukları. Anadolu’ya, gurbet türkülerine, Fatih Sultan Mehmet’e, Hezarfen’e ilham olmuş köpüklü Boğaz sularında karpuz kabukları ve plastik şişeler var. Bu görüntüden ilham alan bir nesil de tıpkı bu görüntü gibi konuşarak, bu görüntü gibi davranarak büyüyor. İstanbul’un her çirkinliğini örten letafet içindeki bembeyaz kar artık eridi. Her taraf çamur, kömür karası kaplandığı için de hiçbir çirkinlik göze batmaz oldu. Kuşakların arasında öyle bir uçurum oluştu ki baba: “Oğlum, ayağımızı yorganımıza göre uzatmak zorundayız; istediğin arabayı alamam.” deyince oğul: “Baba, yorganla arabanın ne ilgisi var?” diyebiliyor. Bu durumu Haşim:

Melâli anlamayan nesle aşına değiliz.

sözleriyle aktarmış. Onun bu kulak okşayan ahenginden sonra bizim sözlerimiz ne kadar da yavan: “*Türkçe eskisi kadar güzel kullanılmıyor.*”

İstanbul’da anlamını bulan tüm güzellikler gibi Türkçenin de bakıma, özene ihtiyacı var. Binalara, yollara yeşile gösterdiğimiz özeni bizi bize anlatan, bizi sonraki kuşaklara aktaran biricik varlığımıza, ana dilimize göstermiyoruz. Bu dil bize konuşmak için, düşünmek için, üretmek için, var olmak için lazım. Bu dil kadar konuşup, bu dil kadar üretip, var olacağız. Yasalarla koruduğumuz her varlığımızdan daha kıymetli olan dilimizi kaderine bırakmış durumdayız. İsteyen kolundan, isteyen bacağından çekip hırpalamasın, zedelemesin diye yasalarla korumalıyız. Tabelalarda, sözlü ve yazılı iletişim araçlarında üzerini kaplayan çamur tabakasını kaldırmalı, onu eski ışıltısına kavuşturmalıyız.

İnsanoğlunu ayrıcalıklı kılan her güzelliğin değerini bulması için, İstanbul gibi bir incinin ıııltısını yayabilmesi için, Türk'ü Türk yapan Türkçenin İstanbul'daki güzelliğini kitaplardan sokaklara yayması gerek. Her türlü çirkinliğin törpülenip insanların mal varlıklarıyla değil yürekleri ve beyinleriyle toplumda yer kazandığı o güzel günlere dönmek istiyorsak önce dilimizdeki fazlalıklardan, kusurlardan kurtulmalıyız. Kendisini gören gözleri büyüleyen, her sevdalısını kendisindeki letafetle bezeyen İstanbul'u ve onu İstanbul yapıp Őiire, resme, heykele, romana dönuştüren dilimizi artık sahiplenmek zorundayız. Unutmayalım: *"Buradan başka İstanbul yok!"*

Eylem Ezgi ÖZÇELİK
Özel Florya Anadolu Lisesi / 9. SINIF

Türkçenin Zirvesi

“Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar/ Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar.” demiş Necip Fazıl. Aşkla örmüş İstanbul’u anlattığı her mısrayı. Sevmeyi anlatmış, sevgiliyi, sevgilisi olan şehri anlatmış. Bence Necip Fazıl da bir İstanbul’dur, Baki de. Abdullah Suphi; tepelelidir, Cahit Sıtkı; Boğaz’ı, Halit Ziya; Türkçesidir İstanbul’un. Ahenkle musiki taşan her harfidir. İstanbul Türkçesi bir başkadır, onu övmek amacım değil. Amacım yalnızca onu ortaya koymak. Onu konuşurken dudaklardan raks ederek dökülen kelimeleri, kalın kelimesindeki inceliği ve musikiyi, çirkin kelimesindeki güzelliği ve ahengi göstermek. Yoksa mükemmelin övgüsü mü yapılır?

İstanbul Türkçesi, İstanbul’dur. Adını hayran olunacak en aziz şehirden alır çünkü. Onun kadar gözde, onun kadar mütevazıdır. İstanbul Türkçesi dört mevsim yaşayan İstanbul’a beşinci mevsimini yaşayan erguvanlarıdır, Boğaz manzarasıdır. Yuşa Tepesi’nde peygamberin, Çamlıca Tepesi’nde âşıkların, Adalar’da İstanbul hanımefendilerinin, Erenköy’de tren düdüklerinin, Haliç’te, Galata Köprüsü’nde balıkçıların, Topkapı Surları’nda tarihin dilidir. İstanbul Türkçesi, İstanbul’un dilidir. Manisa’nın, Zonguldak’ın, Bitlis’in Diyarbakir’in, İzmir’in, Edirne’nin dilidir. İstanbul Türkçesi gurbette yazılan hasretin, sevgi taşan özlemin dilidir. Antalya’da tarlasında dönen Hafize Nine de oğluna yazdığı mektupta İstanbul Türkçesinin kullanır, konağının terasında kahvesini yudumlayan Ahmet Bey de.

İstanbul Türkçesi tüm Türkiye’de kullanılan ağızları bir araya toplayan bir yazı dili olmakla kalmaz, hepsinin ana kucağı olur. Türkiye’nin

her köşesinde farklı cümleler, farklı ağızlar, farklı mektuplarda, sayfalarda aynı şarkıyı söylerler kalemin kömürüne, aynı halayı çektirirler kalemlerin uçlarına. Hepsinde ayrı mektuplara, sayfalara girer; ayrı kapıdan kalemlerin gökkuşağında geçer ve bir İstanbul Türkçesi olur. Her ağız, her şive ana dilini bulur.

Dil insanlık için her şeydir. Bir insan diline ne kadar vakıfsa o kadar düşünür, o kadar anlar, anlatır, o kadar kendi olur. Çünkü dil düşünmenin aracıdır. Yüzmeyi bilirsen denizde boğulmazsın. Konuşmayı, sözcükleri doğru ve yerinde kullanmayı bilirsen de düşünce denizinde rahat rahat dolaşırsın. Kelimelerin iç dünyalarında demek istediklerini hissedebilirsen onlar, kelimeler, emrine amade muhteşem hizmetçiler olur. Âdeta dalga dalga göklere yükselirsin. Ama bu derin denizde yoksa hiç tecrüben, boğulmak kaçınılmaz olur.

İnsan kuramadığı cümleyi düşünemez de aktaramaz da. En iyi düşünürler, filozoflar, dili hakkını vererek konuşanlardır. Çünkü insanın kelime haznesine çizdiği sınırlar aynı zaman da düşünce sınırlarıdır. Bizim ufkumuzu da düşünce sınırlarımızı da İstanbul Türkçesi belirler.

İstanbul Türkçesindeki her anlam, her kelime birer işçidir. Öğrenilen, işe alman her işçi dünyayı gördüğümüz pencerenin önündeki duvardan bir tuğla kaldırır, ardındakini gösterir, zihne yerleştirir; yine aynı işçi onu alır başka zihinlere uçsun diye dudaklardan bırakır damla damla. Tanpınar'ın dilinde "melal", Âkif'in dilinde "Asım", Nedim'in dilinde "lale" olur.

İstanbul Türkçesini kullanılan kelime sayısı yönüyle dar kapasiteye sahipmiş gibi düşünenler var. Hâlbuki İstanbul Türkçesi dağarcık bakımında yeterlidir, sadece kalabalık değildir. Lüzumsuz kelimeye yer yoktur onda. Sesteşlik, bir kelimeye birden çok anlam yükler. Her tını, her tonlama ayrı kelimedir İstanbul Türkçesinde. Bu ona muazzam bir disiplin kazandırır. Kelimeler inci misali dizilir; her tınıyla, her tonla farklı şekil alırlar ahengi bozmadan. Çünkü İstanbul Türkçesini İstanbul Türkçesi yapan ahengi ve taşıdığı ses değeridir. Anadolu

ve Rumeli Hisarının o hoş muhabbetini nasıl taşırsa İstanbul Boğazı, İstanbul Türkçesi de o ahenkle dalga dalga vurur kulaklara. Hem konuşana zevktir hem dinleyene. Ona bu ayrıcalığı veren ise matematiksel yapısıdır. Çünkü İstanbul Türkçesi zeki bir dildir. Bu yüzdendir ki Batı üniversiteleri ana dili İstanbul Türkçesi olan çocukların zekâ seviyelerinin daha yüksek olduğunu ispatlamıştır. Ahengi de değerli de alenidir.

Her aile güçlü duygusal bağlarla bağlıdır birbirine. Aile üyeleri birbirini anlar. Sanki kendi aralarında ayrı bir dilleri vardır; birbirlerinin mutluluklarını hisseder, açlılarıyla kederlenirler. Suskunluk bile anlamlıdır onların dillerinde. Hangi susmanın ne manaya geldiğini ancak o ailenin fertleri anlar. Milletse ailelerin ailesi demektir. Millet kavramı tüm aileleri duygusal halatlarla birbirine bağlar, onlara sıcak bir ev sunar. Aynı barındırdığı aileler gibi her milletin de kendine özgü bir dili vardır. Türklüğün Türkçesiye İstanbul Türkçesidir.

Her tını, her bakış, her ses her sükût anlamlıdır. Türklüğün ihtişamını ve asaletini kaldırabilecek tek dil, tek lisandır İstanbul Türkçesi. Türkçenin ihtişamını taşıyan asaletin ve naifliğin son noktasıdır. İstanbul Türkçesi bir zirvedir. Nasıl ki bir dağcı için dağ bir tutkudur, dağ önemsiz kalır, İstanbul Türkçesi de böyledir. Dağcının zirvede ki gülümseyişinin tadına insan ancak gerçekten İstanbul Türkçesi konuştuğunda varabilir.

İstanbul Türkçesini konuşmak bir sanattır. Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana/ Mey süzülmüş şişeden ruhsar-ı âl olmuş sana” mısralarıyla İstanbul’un, İstanbul Türkçesinin ölümsüz şairi Nedim’in dilinde hayat bulmuş bir sistem abidesidir. Nağmelere dahi sığmayan musikiyi, rüzgârın bir genç kızın saçlarını okşayışındaki ahengi taşır.

İstanbul Türkçesi hece hece kaldırım taşlarıdır. Asırlara şahit olmuş, imparatorluklar görmüş, esareti yaşamış, yenmiş, yenilmiş, gözyaşını da tebessümü de tatmış bir imparatorluk dilidir. Yüzyıllar

görmüş, devirmiştir. O, Türklüğün geçmişiyle geleceği arasındaki en sağlam köprüdür. Bildiğimiz köprülerin aksine altından akan sular onu daha da sağlamlaştırmış, modası geçmek şöyle dursun; O'nu klasikleştirerek ölümsüzleştirmiştir. Bu köprü, bu dil Karacaoğlan'ın ağzından türküler, Fuzulî'nin sesinden mesneviler, Baki'nin dilinden gazeller, Sezai Karakoç'un dilinden şiirler taşımıştır bugünlere; masallar, ağıtlar getirmiştir.

Türk kültürünün askeridir İstanbul Türkçesi. Çanakkale'de Seyit Onbaşı, Erzurum'da Nene Hatun, Kastamonu'da Fatma Bacı, Maraş'ta Senem Ayşe, surlarda Ulubatlı Hasan'dır. Türklüğün gurur kaynağıdır. Annemin ölümünden önce söylediği son sözleridir, bir bebeğin ilk duyduğu ses, yaralı bir askerın su isteşisidir. Çünkü hepsi aynı basamaklara basar konuşurken, aynı heceler dökülür dudaklarından. İstanbul Türkçesi acıdır, ecdattır, kahkahadır, anıdır. Kültürümüzdür, egemenliğimizdir, ses bayrağımızdır, hürriyetimizdir, dilimizdir.

Ecenur KARADAĞ
Özel Şefkat Koleji / 11-C

İstanbul'un Türkçesi

“İstanbul’u dinliyorum gözlerim kapalı”. Okuldayım, ilk dersi bekliyorum. “Düşünün” dedi hoca geçen hafta, “İstanbul Türkçesi” hakkında. Düşünmekteyim şimdi, derse girmeden hemen önce. Düşünmekte ve seyretmekteyim neslimi. İki arkadaş çarpışıyor, biri “Ups!” diyor. “Ups!” mu? Şimdi deprem olsa, okul bir sallansa yine “Ups!” mu deriz acaba? Hangi hareketin ünlemidir bu “Ups!”? Hafif çarpmaların mı, şaşkırmaların mı? Sanırım İngilizceye hayran olmanın.

Bir başka konuşma çalınıyor kulağıma: “Yaarın sinemaya gitceez mi kanki?”, “Şey, aaaaa...”. Konuşmada takılınca “eeee” demez miydik biz, ne zaman kalınlaştı da “aaaa” oldu? “Ariiycam, okey?” diye bitirdi sözünü “aaaa”layan arkadaş. Anlaştılar böylece, sorun yoktu. Dilin başlıca görevi neydi: insanlar arasında iletişimi sağlamak. Sağlanmıştı işte. Ama bu anlaşma biçimi, askerdeki ağabeyime özlemimi anlatmak için yazmaya çalıştığım mektupta hiçbir işe yaramıyordu. Yazdıklarını yırtıp yeniden başlıyordum sürekli. Duygularım kalbimden beynime, oradan da dilime gelemiyordu. Arada bağlantı kopmuştu sanki. Neydi o bağı sağlayan?

Sene başında yeni gelen hocaya “Hocam, kitap?” demiştik. “Hangi kitap?” diye sorup şaşırtmıştı bizi hoca. Evet, bir soru cümlesi değildi sözümüz, hatta cümle bile değildi ama anlamıştık hepimiz, sorumlu olunan kitabı soruyorduk. Ama karşı taraf anlamamıştı işte. Bizim anlayışımız mı rastlantıydı, yoksa onun yaşı mı biraz “eski”? Belki de bir şeyi vuruyordu yüzümüze, körebe oynar gibi el yordamıyla anlaşmamızı. Ama kısaltma olmadan var olamıyoruz ki biz! Yok olur gide-

riz sanal dünyada. Ünlüleri, ünsüzleri atmalıyız yazarken, vakit kaybı: slm, nbr, ii. Noktalama işaretleri, gereksiz. Yerine duyguları anlatan işaretler bulduk, tamam oldu: :-) :-S :-P Yani seslerden, bir dili konuşmaya varan ilk insanlardan sonra bizler, konuşma ve yazmaya gücü yeten, diğer tüm canlılardan üstün olan bizler; şimdi geriye doğru yol alıp işaretler ve seslere mi dönüyorduk?

Düşünüyorum, nedir bu İstanbul Türkçesi? İstanbul'da yaşayanların konuştuğu Türkçe... Yok, yok... Biz İstanbul'da yaşıyoruz işte, bizim konuşmalarımız mı? "Ağzımda annemin ak sütü gibi" demiş Beyatlı. Öyle katıksız, öyle saf; ağlamayı susturup neşe veren, can veren, dünyadaki en lezzetli sıvı. Benim duyduklarımı ve konuştuğularımı kastetmediği belli.

Eski İstanbulluların konuştuğu Türkçe... "Değil" diyor zihnim. Şimdi de var İstanbul Türkçesi, eskide kalmış değil ki. Hem "sabah şerifleri", "naçızane", "bilmukabele" gibi Hacivat sözlerini kullananlar mıydı İstanbul Türkçesini yaşatanlar? Bu sözler Türkçe miydi bir kere? Şu anda yaşayanların da böyle konuşmasını beklemek, istemek "fevkaladenin fevkinde" bir durum değil miydi?

İstanbul Türkçesi... Nedir, nerededir? İstanbul'da olduğu belli de, hangi gizli bahçededir? Duygu ve düşüncelerimi yazmaya çalıştığım da karşıma çıkan o mu? Ona sahip olmadığım için mi bu kadar zor yazmak? Peki, hangi yazıya bakacağım? İnternetteki yazılara mı? Ya tabelalar? "cafe", "kebabçı", "ashk".

Anlamaya başlıyorum sonunda. Ağacın en tepesinde, meyvenin en tatlısı, en olgunu vardı. Güzel Türkçenin en tatlı meyvesi de yükseklerdeydi. Ona ulaşmak için çok okumak, iyi dinlemek, güzel konuşmak gerekiyordu. Dili güzel kullanabilmek bir sanattı.

***"Ne hasta bekler sabahı,
Ne taze ölüyü mezar
Ne de şeytan bir günahı,
Seni beklediğim kadar." diyen Necip Fazıl'ı,***

*“Seversin dünyayı doludizgin
Ama o bunun farkında değildir
Ayrılmak istemezsin dünyadan
Ama o senden ayrılacak
Yani sen elmayı seviyorsun diye
Elmanın da seni sevmesi şart mı?”* diyen Nazım Hikmet’i,
*“Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüsun ki kanın kurtarıyor tevhidi...
Bedr’in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
‘Gömelim gel seni tarihe’ desem, sığmazsın.”* diyen Mehmet Âkif’i,
*“Ateş gibi bir nehr akıyordu
Ruhumla o ruhun arasından
Bahsetti derinden ona halim*

Aşkın bu onulmaz yarısından” diyen Ahmet Haşim’i okuyor, anlıyor ve hayran oluyordum da, benim zihnimde de var olan bu kelimelerle ben nasıl böyle yazamıyor, konuşamıyordum?

İşte buydu İstanbul Türkçesi. Şairlerin, güzel söz söyleme sihriyle ulaşımların, sadece anlaşmayı değil gönülleri titretmeyi hedefleyenlerin, bir olmak bütün olmak isteyenlerin diliydi. Ziya Gökalp’ın

*“Türklüğün vicdanı bir
Dini bir, imanı bir;
Fakat hepsi ayrılır*

Olmazsa lisanı bir.” şiirindeki “bir”liği sağlayan varlıktı, Mustafa Kemal Atatürk’ün işaret ettiği “Türk Milletinin kalbi, beyni”ydi.

Aydan KÖYLÜ

Kemal Hasoğlu Lisesi / 9-D Sınıfı

İstanbul'u Konuşalım Uzun Uzadıya

İstanbul hanımefendidir. Gözleri sürmeli, ince belli, uzun saçlıdır İstanbul. Tam şu an, hangi semtinde olduğun fark etmeden, hangi caddesine çıkarsan çık savurur saçlarını yüzüne. Gözlerini süzer geçer gider yanından, durduramazsın. Yapma İstanbul. Sen teksin, Fatih'in de tek. Saçların deniz kokuyor, dağıtma herkese.

İstanbul beyefendidir. Geniş omuzlu, kaytan bıyıklı, kapkara göz-lüdür. Dik yürür. Yüksekten bakar sana Galata'dan. Çok sert görünür dışarıdan aşılmaz surları vardır sevdiklerinin canını yakan. Saklar içindeki romantik yiğidi görmeyi bilmeyen gözlerden. İstanbul İstiklal Caddesi'dir, selvi boylu yiğit, onca sevdayı yüreğinde taşıyan, dışarıya değişik renklerini aksettiren. İstanbul içindeki hanımefendiye âşıktır; hanımefendi beyefendiye. İstanbul kendisine âşıktır, biz İstanbul. Kendini beğenmiştir İstanbul, göz kırpar Anadolu'dan Rumeli'ye.

İşte bu ikisinin aşkını yaşar İstanbullular. Kimi zaman öyle güzeldir ki İstanbul, öyle çok sevilir ki araları iyidir hanımefendi ile beyefendi-nin. Bazen öyle bıktırır ki kendinden beyefendi kızmıştır o günlerde hanımefendiye. Yağmurlar gözyaşlarıdır hanımefendinin, duaları yedi tepeden yükselen ezan sesleridir. Bu aşkı konuşur İstanbullular. Zama-ne aşkları değil konuştuğumuz. Bir bakış belki de adı geçen, öyle kibar, öyle masum. Bir o kadar da büyüleyici. Gerçek Türkçe deniyor ya, hayranlıkla anlatılan o muhteşem dil, İstanbul Türkçesi işte. Öy-lesine doğru öylesine gerçek. Konuşurken akıcı, etkileyici, ikna edici, şaşaalıdır.

İstanbul Türkçesi aşkla konuşulan dildir, aşkın değişik terennümle-rinin ifade edilişidir; bazen hanımefendinin ağzından bazen de beye-

fendinin. İstanbul Türkçesi İstanbul'dur, İstanbul ile yaşar. İstanbul'un yaşadığı her şey bir sözcükle hayat bulur. Bazen bir "âh!" olur dökülür istemsizce dudaklardan bazen de "sevgi" olur akar göz pınarlarından. İstanbul ağlayınca ağlar sözcükler gözyaşlarını içine akıtarak, İstanbul gülünce sözcüklerin kakkahası yankılanır caddelerde.

İstanbul Türkçesiyle birlikte ağlıyor günümüzde. Gençler onun güzelliğini keşfedemiyor, yüzünün sadece bir yarısını görüyor gözler, diller susmuş sadece birkaç sözcük dilleniyor sınırlı konuşmalarda. Türkçe gidiyor İstanbul'u da alıp yanına.

İstanbul'un sitemi buna aslında. Yağmurun sebebi bu: Halimize ağlıyor İstanbul, bu denli bozulan diline ağlıyor, aşkına ağlıyor İstanbul. Hanımefendi ve beyefendi boyunlarını büküp köşelerine çekiliyor, ikisi de suskun kimse konuşmayı başlatmıyor.

İstanbul Türkçesiyle birlikte köşesine çekiliyor. Kullandığımız her bozuk kelimedede kulaklarını tıkıyor, bizi dinlemek, bizi duymak istemiyor. Anlaşalım İstanbul'la. Galata'da balık yiyip Boğaz'ın güzelliğini içimize çekip surların önünde düşünelim İstanbul nasıl bizim olmuş anlayalım. Kız Kulesi'ne yazalım şiirlerimizi, İstiklal'de karışalım kalabalığa, bir taşına bütün dünyayı feda edelim. Hayat kısa gelin İstanbul'u konuşalım uzun uzadıya.

Esmâ Nur ŞAHİN

Özel Devran Koleji / 10-A Sınıfı

Nümayiş, Show, Gösteri

Türkçe... Türkçe, yabancı sözcüklerin saldırısına uğramış, ayakta kalma mücadelesi veren bir dil. Bayrak ve dil bir milleti millet yapan iki önemli unsurdur. Fakat milletimizin dile gereken değeri vermediğini düşünüyorum. Nasıl ki bayrağımıza zarar verenleri, yaptığı yanlıştan dolayı uyarıyoruz; dilimize, güzel Türkçemize yabancı sözcükleri kullanarak saldıranlara da aynı tepkiyi göstermeliyiz.

Türkçe, yeni bir devlet, yeni bir dil anlayışıyla ortaya çıkmıştır. Arapça ve Farsçadan arındırılarak oluşan bu yepyeni ve görkemli dil Türkiye sınırları içinde en çok İstanbul'da yaygındı. Ancak bugün bu temiz ve saf dili nadiren yaşlı insanlarda görüyoruz. Dilimiz yabancı sözcüklerin egemenliği altında eziliyor. Dilimize karşı yapılan bu haksızlığa verebildiğimiz tek cevap "gelişen dünyaya ayak uydurmak" oluyor. Bence bu hiç tatmin edici bir cevap değil. Çünkü gelişen dünyaya benliğimizi kaybederek ayak uydurmak, ayak uydurduğumuz ulusların köleliği altına girmek olur. İşte bu noktada Mustafa Kemal Atatürk'ün dil ile ilgili şu sözleri geliyor aklıma: "Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır."

Türkçe, asil bir dil. İstanbul'da yaygın olduğu dönemlerde insanlar bu asaleti doruklarında yaşayabiliyorlardı. O dönemde yaşayan insanlar ne kadar da şanslı! Çünkü en temel gereksinimlerimizden biri olan iletişim ihtiyaçlarını en temiz, en berrak Türkçe söyleyişleriyle karşılayabilme olanaklarına sahiplerdi. Bugün Türkçenin yabancı sözcüklerle yok edilmeden önceki halini koruyabilseydik İstanbul'da oturduğumuz için temiz Türkçenin verdiği doyunluk ve hazzı yaşayabilecektik. Eski İstan-

bul konuşmalarını iştirmek varken, ülkemde başka ülkelerin benliğini yaratmak çok kötü bir duygu. Aslında zararın neresinden dönersen kârdır, demişler; ama Türkçemizin can çektiği bilincine varmazsak yarın, geçmiş olarak adlandıracağımız bugünlerimize bile özlem duyacağız. Keşke İstanbul'umuzu eski günlerine döndürebilsek de denizin hırçın dalgaları, Beyoğlu, Kadıköy bir başka anlamlı olsa. Beyoğlu, Kadıköy, denize nazır yalılar yeniden İstanbul hanımefendileri ve beyefendileriyle dolsa...

Ana Türkçemiz bir başka deyişle İstanbul Türkçesi yok olma tehlikesiyle karşı karşıya geldi. Biz nasıl dilimizi bu tehlikle burun buruna getirdik, bilemiyorum. Biraz da dilimizin içine düştüğü bu durumun sebeplerine nesnel yönden bakalım.

İstanbul, özel konumu ve ekonomik verimliliği sebebiyle çok göç alan bir şehir ve göç, bulunduğu bölgedeki benliğini bir başka bölgeye taşımak demek. Göçle şekillenen, zamanla benimsenen ve sevilen kültür bir başka deyişle arabesk kültür, özellikle gençler arasında çok hızlı bir şekilde yayılıyor ve bu özenti kültür konuşma şeklinin değişmesiyle dilimizi de etkisi altına alıyor. Eskiden duygumuzu

*“Papatya gibisin beyaz ve ince
Eziliyor ruhum seni görünce
İsmin dudaklarımı yakıyor neden
Nedir bu çektiğim senin elinden”* dizeleriyle ifade ederken şimdi

*“Allah belânı versin
Allah seni kahretsin
Bana gelen sana gelsin
Hayatımı sen mahvettin
Acımadın neler çektim
Kader seni de kör etsin”*

şeklinde ifade ediyoruz. Bunun yanında yurtdışında yaşayan ve iki kültür arasında sıkışmış gençlerimizin güzel Türkçemizin zenginliklerinin farkına varamaması ya da farkına varabilmelerini sağlayacak ortamların yete-

rince oluşturulamaması da problem olarak karşımıza çıkıyor. Ama bütün bu olumsuzlukların yanında her yıl 30 Mayıs - 14 Haziran tarihleri arasında düzenlenen ve tüm dünya kültürlerini bir araya getiren, Türkçemizin tüm dünyada hak ettiği değeri görmesini sağlayan Türkçe Olimpiyatları olumlu bir gelişme ve güzel bir etkinlik olarak karşımıza çıkıyor.

Küreselleşme... Küreselleşme: Ülkeler arasında mal, hizmet ve teknolojik gelişimin hızlı bir şekilde artmasını ve serbestleşmesini ve bunlar sonucu ortaya çıkan ekonomik gelişmeyi ifade eder. Tabi biz konumuz gereği küreselleşme kavramını sadece ekonomik etkilerinden değil kültürel etkileri açısından değerlendireceğiz. Teknolojideki hızlı değişim ve gelişim doğal olarak ülkelerin ve kültürlerin birbirini tanınmasını ve birbirinden etkilenmesini kolaylaştırmıştır. Küreselleşmenin ülkelerin ve kültürlerin birbirlerini tanımalarını, birbirlerine yaklaşmalarını sağlaması gibi olumlu etkilerinin yanında, bizim gibi gelişmekte olan ülkeler üzerinde hem ekonomik hem de kültürel açıdan bir baskı oluşturması gibi olumsuz etkileri de vardır. Biz bu olumsuz etkileri daha çok yaşam şeklimizin değişmesi ve dolayısıyla dilimizin bozulmasıyla daha somut bir şekilde yaşıyoruz.

Güneşin her doğuşunda dilimize yeni, yabancı kelimelerin de doğduğuna seyirci kalmak yerine eski İstanbul Türkçesini yeniden yaşatmak ve her gün etkisini artıran yabancı sözcüklerin dilimizden arındırılması için çaba göstermek kendini bilen her insanın temel görevi olmalıdır. Yabancı kelimelerin etkisi artıkça Türkçemizden uzaklaşıyoruz. Geçmişte kalan Türkçe değil yabancı sözcükler olsun. İstanbul Türkçesi yeniden can bulsun.

İlknur YANMIŞ

Orhanlı Lisesi / 9-C Sınıfı

Erguvanların Sırrı

Kimi çiçekler nisan ayında açar. Kimileri de zamansız açmakta inat edip, kardelen olup açiverir bembeyaz. Ve öyle bir çiçek vardır ki mayıs ayını bekler. Hazirandan izin almış ve “Erguvanlar benim yerdeki yıldızlarımdır.” diye övünür mayıs. Herkes bir mekân bulur ve yerleşir yeryüzünün herhangi bir köşesine. Erguvanlar da mekânlarını seçmişlerdir ve seçtikleri mekân bir zamanlar masallara bile sığmayacak engin güzellikleri olan İstanbul’dur. Anadolu Hisarı’na, Rumeli Hisarı’na ve Emirgan’a misafir olmuşlardır.

Erguvan çiçekleri, evet erguvan çiçekleri... Bir sabah Emirgan’da dolaşırken erguvan çiçeklerinin altında düzgün kıyafetli, bastonlarından destek alan iki yaşlı insan gördüm. Konuşmaları kulağıma çok hoş geldi. “Muhterem hanımefendi buyurun oturunuz.” dedi yaşlı beyefendi kibarca yanındaki hanımefendiye. Yıllara meydan okurcasına güzel olan hanımefendi de hoş bir edayla “Ah, çok incesiniz efendim.” dedi. Sanki erguvanların altında dillerden nameler dökülüyordu. Tam bir İstanbul beyefendisi ve İstanbul hanımefendisi karşımda duruyordu. Çevremde böyle bir konuşmaya, böyle bir zarafete rastlamadım. Niye yalan söyleyeyim? “dermişim”, “diyosun”, “çav” gibi kelimeleri sık sık duyuyordum. Bazen ben de bu kelimeleri ağızımdan istemeden de olsa kaçırıyordum. Bir an kendimden de utandım. Erguvanlar gibi yüzüm kızardı. Erguvanlar utangaçlığın rengi...

Şimdi nerede böyle zarafet, kibarlık, sultanlık? Tiki kızlar furyası esiyor İstanbul sokaklarında. Gençliğin bir karanlığa doğru yol aldığı-nı düşündüm birden. Kısacası erguvanları narin, kibar ve edebi dilimizin gözdesi olan İstanbul Türkçesine benzettim.

Erguvanların doğaya vedası yakındır. YetiŖebilen vaktine, görür onları. Lakin göremeyenler de olacaktır. Gece ayazı yapraklarına vurmaya baŖlamıŖ bile. Yakında bir kasırganın kopacağı kesin. D Ŗ n yorum akibetimiz ne olacak diye.

Ŗunu söyleyecek olursam İstanbul eskiden İstanbul'du. Tası tarağı toplananın kapağı attığı bir Ŗehir oldu. Bir zamanlar İstanbul beyefendisi, İstanbul hanımefendisi vardı. İstanbul kültürü vardı. İstanbul Türkçesi vardı. Bir toplama kampı değil bir Ŗehir olarak İstanbul vardı.

Anadolu'dan gelen bütün ağız ve Ŗiveler karıŖtı. Erzurum, Trabzon, Urfa, Balıkesir İstanbul'a komŖu oldu. Böylece İstanbul Türkçesi de karıŖtı birbirine. Sonuçta ortaya çıkan karmaŖa o kadar büyük oldu ki birbirimizin dilinden anlamaz olduk. İstanbul Türkçesi çoktan kayıplara karıŖtı. İstanbul beyefendilerinin, hanımefendilerinin esamesi duyulmaz oldu.

Radyo ve televizyonlar... Neler görüyoruz? Neler duyuyoruz? Televizyon sunucularının, radyo sunucularının insanlara örnek olması gerekirken, onlar bırakın İstanbul Türkçesini konuŖmayı, doğru dürüst cümle kuramayan birer dil canavarına d n Ŗm Ŗler. Bu insanları örnek alan nesil büyüdükçe kültür ve dil de yok olacaktır. Çok yazık. Aslında bugün yaŖananlar bir dil katilliğidir. Televizyonda haber sunan Mehmet Ali Birand'a bakıyorum da yaptığı gaflara sadece biz değil kendi bile gülüyor. Aslında hepimiz acınacak haldeyiz. Ağlanacak halimize gülüyoruz. Sunucuların eğitimi konusunda RTÜK' n duyar-sız kalması beni çok üzüyor. Türkçemiz yok olma tehlikesiyle karŖı karŖıya. Bu olay sadece dilimizi değil her Ŗeyimizi götüren bir kasırğa hâline d n Ŗm Ŗt r.

Kasırganın dinmesini beklerken g ler, sunucular derken baŖka bir tehlike çanları almaya baŖladı. Bu gün herhangi bir sokak veya cadde de gezdiğimde etrafımın anlamsız, yabancı kelimelerle dolmuŖ olduğunu görüyorum. Bu hiç hoŖuma gitmiyor. Kendimi yabancı bir sokakta y r yormuŖum gibi hissediyorum. Tabelalar, tabelalar han-

gisini okuyacağımı şaşırıyorum. Bu kasırğa Türkçe kelimelerin yerini yabancı kelimelere bıraktırıyor. Vah hâlimize vah! Nedir bu yabancı tutkunluğu? Millî değerlerimize, dilimize böyle mi sahip çıkacağız? Çok yakında bu değerlerimizi yitirmiş bir toplum hâline geleceğiz.

Tabi, bir de yabancı dil tutkunluğu var. Türkçeyi tam kavrayamamış insanlar İngilizceyi öğrenmeye çalışınca Türkçesini bilmediği kelimelerin yerini İngilizce kelimeler alınca iki ayrı dil birbirine karışmaya başladı. Vah vah! Türkçem ne yapacağını şaşırıldı. Çaresiz kaldı. Türkçesi varken İngilizce kelimeleri kullanmak moda oldu. Bu şekilde davranan cahil insanlar! Kasırğa sizi değil Türkçemi yok etti.

Şunu da söylemeden geçemeyeceğim. Hepimizin kullandığı İnternet bilgi kaynağı olmaktan çıktı. İnternet ortamından öyle konuşma tarzları yansıdı ki günlük hayata, bu yansıma da İstanbul Türkçesine karıştı. “i.g” Bunun “İyi günler” anlamına geldiğini duyduğumda o kadar garipsedim ki. Bu, zamandan tasarruf gibi görünse de Türkçe katlediliyor. Çok yazık.

Şu an içimde sıcak bir meltem rüzgârı esti. Geçmişe gittiğimde hatırlıyorum da eskiden İstanbul Türkçesi gibi Zeki Müren Türkçesi vardı. Zeki Müren tane tane, her kelimenin hatta her hecenin hakkını vererek konuşurdu. Onun kelimeleri seçmesi, onları bir araya getirmesi, vurgulaması başlı başına bir ekoldü. İstanbul onu ve Türkçesini öznlüyor. Sanat Güneşi'nin eski kasetlerinden “Kahır Mektubu'nu” dinledim de şimdi İstanbul Türkçesi de sanki bir kahır mektubu olmuştu. Sanat Güneşi battı. İstanbul Türkçesi de onunla birlikte kayboldu. Merhum Zeki Müren'in “Mimozam” dediği İstanbul Türkçesi... “Şimdi uzaklardasın kavuşmak hayal oldu.” demekten de kendimi alamıyorum.

Türkçenin popüler müzikte Sezen Cumhuri Önal, Fecri Ebcioğlu, Barış Manço, Cem Karaca gibi sanatçılarımızı da takdirle ve saygıyla anmak geldi içimden. Örnek insanlar... Düşünüyorum da her sene yapılan “Eurovision” yarışmasında ülkemizi temsil eden sanatçıların

İngilizce şarkılarla yarışmaya katılmaları beni derinden yaralıyor. Türkçem benim için en değerli dil. Müziğinle dünyaya Türkçe söyle, Türkçe haykır!

Birinci olmuşsun neye yarar? Benim için hiçbir önemi yok. Her zaman savunduğum gibi dil bayraktır. Sanatçılarımızın dilimizle dünyaya bayrağımızı dalgalandırmalarını isterim. Ziya Gökalp'ın İstanbul Türkçesi şiirlerinde olduğu gibi.

Artık İstanbul büyüklerimizin anlattığı, kitaplarda yazan İstanbul değil maalesef. Ne İstanbul'un taşından toprağından ne de İstanbul insanlarından eser kaldı. Bambaşka bir dil konuşuluyor İstanbul sokaklarında. Çevremizin ve bilhassa kendimizin yozlaştığı şu dönemlerde en azından kendimize ve dilimize saygıyı unutmamalıyız. Aksi hâlde yozlaşan, yobazlaşan, millî ülkülerden yoksun olarak hem dilimizi hem de kültürümüzü kaybetmiş oluruz. Millet olarak İstanbul Türkçesinin korunmasına destek verirsek kasırgayı biraz olsun dindirmiş oluruz. Lütfen dilimize ve tarihimize sahip çıkalım.

Yine bir hüznü kapladı içimi. Erguvanlar yükünü aldı gitti uzaklara. Kuytulara girdi. Birikmiş anılar, güzellikler, zarafet susuyor dudaklarımda. Kurumuş dudaklarımdan dökülen son bir söz "Ne olur gitme İstanbul Türkçesi." Erguvan hep sevmiştir utangaçlığı. Onu utandırmayalım. Geçmişin geleceğe emanet ettiği bir sırdır erguvan.

Sena Nur FINDIKÇI

Mustafa Saffet Anadolu Lisesi / 11/E Sınıfı

Erguvan Tütsülü Yitik Hazinemiz

Ah şu bizim tepelerinde kır çiçekleri açan eski İstanbul'umuz... Ne de güzel yakıştırmış yanına buram buram tarih kokan 'Türkçe'yi. İkiyi beraber gönül dostu, can dostu olmuş, yuvarlanıp gitmişler asırlarca. Kokuları sinmiş birbirlerine. Aziz İstanbul kavuşunca soylu Türkçesine, bu iki medeniyet mirası kafa kafaya verip bir kültür şöleni çıkarılmışlar ki izlemeye doyum olmaz, dinlemeye kulak doymaz. Birlikte olgunlaşmışlar onlar; bir çocuk gibi tepelerden vadilere, çayırlardan ovalara hür, şen şakrak koşar iken. Can dostu olmuşlar tamamlamışlar birbirlerini. Örtmüşler kusurlarını birbirlerinin, geceyle yarışır gibi.

Kim bilir ne kadar çok bekledin sen aziz İstanbul bu dil-huş 'Türkçe'yi, ne özlemlerle bekledin de içine akıttın hep hasret gözyaşlarını. Bekledin, hep sabırla bekledin kavuşacağın günü 'Türkçe'ne. Bekledin o kutlu komutanı acaba ne gün gelir diye. Ne gün kapımı çalanlar, tokmağımı yalamaktan öteye gidip de içeri girebilecek diye. Zannediyor musun ki Türkçe senden farklıydı? Değildi, değildi elbette. Yiğit komutanlar çıkarmıştı: 'Ya ben İstanbul'u alırım ya İstanbul beni alır.' diyen. Bu soylu dil, bağrından çıkarmıştı bir yiğit ki gözü kara sözü bekâ, ölse vazgeçmeyen. 'Fatih' olacaktı bu kutlu güzel insan. Dillere destan olacaktı asırlarca ve dillerde destan ettirecekti "Türkçe İstanbul"u da.

Türkçe güneş gibi doğdu Konstantinopol'ün kuytu yaralarına. Kanamış kanamış da hiç kabuk bağlayamamış derin cerihalarına. Adaletin sesi, barışın soluğu oldu ve üfledi erguvan kokulu nefesini mazlumların nefesine. Yeri geldi ihtar da etti korkusuzca: "Mağrur olma

padişahım senden büyük Allah var.” deyip de. O adalet savaşçısı ama sanatçı ruhlu bir cengaver idi ağızdan çıkıp da haksızlığa nefes aldirtmayan.

Türkçe, bu muhterem ve ba-dad şehrin her gün havasını soluyan esen insanların ağzında neşveli bir şiir oldu, akıp giden dillerde. Pislilik tutmayıp da kayıp giden, tıpkı akarsu gibi. Vadilerden, tepelerden tertemiz toplanıp da gürül gürül çağlayan ve çağlayıp da hayat veren sevgili ‘İstanbul ovası’na. Bu ovayı Türkçe süsledi tüm güzel çiçekleriyle ve ‘İstanbul Türkçesi’ ile ona nadide bir taç giydirildi. “Beyt’ül kasidi” İstanbul Türkçesi oluverdi bu uzun soluklu kasidenin. İstanbul Türkçesi, en yüksek mertebesine ulaştırdı Türkçe’yi. Bir kartal ve bir şahin gibi yükseklerden uçtular takılmadan ağaçların dallarına.

Çınar ağaçları gökle yarışircasına uzar gider beyaz bulutlara ve tek dalını kıpırdatmadan sapasağlam dikilir fırtınalara. Gölgesinde bir soyтары dahi dursa, ayrı bir asalet verir ona. Yanına gitmeye gerek dahi olmaz, o kendini takdim eder size çok uzaklardan göğe meydan okurcasına ulu dallarıyla. Görkemi miller ötesinden çarpar gözünüze o hiçbir şey yapmasa da. Mamafih yüzyıllarca dikilseler de karların karşısına bir gün onlar da yorgun düşerler yılların karşısında. İçten başlar önce hastalıklar, damarlarında. Bir kısmı pas tutar, büyük bir kısmıya kemirilir zararlılarca. Ulu çınarın kalbini besleyen yollar talan edilir ve birer birer yok edilir hunharca. Sonraysa dışarı çıkıp da gösterir yüzlerini mantarlar, kurtçuklar, parazitler... Şimdi ‘İstanbul Türkçesi’ bu ulu çınarla aynı kaderi paylaşıyor. Yaşlanmış, ölümüne ramak kalmış ve ıssız bir köşeye terk edilmiş. Bir medeniyetin, can paresinden çıkardığı ve gönüllerin en duru en saf kısmı ile yıkadığı bu ‘hasbihâller’ dilinin artık ruhunu tam anlamıyla teslim etmesine çok bir şey kalmadı. Bunu bilmek sızlatsa da yürekleri bir mevzu var ki, asıl kanatan, kan ağlatan odur yürekleri. Bu erguvan kokulu dil bırakıp da giderken İstanbul’u bir tek vâristen dahi yoksun ayrılıyor. Yok, arkasında bize onu anlatacak tek bir torunu. Artık ‘Yaşamayan dillerin

kabristanı' ansiklopedilerde mi arayacağız onu yahut da kokusunun sindiği kasvetli mezar taşlarında?

İstanbul Türkçesi elini eteğini çektiğçe İstanbul'dan, Anadolu'nun her köşesinden göç edip de gelenler ve beraberlerinde getirdikleri yöresel ağızları akın etti İstanbul'a... Farklı şivelerin çığlık çığlık tanışıp, paylaşp, konuştuğu bir curcuna oldu burada. Yakın tonları kullanan bir ressamın tablosu olmaktan çıktı da rengârenk bir tablo oldu, bir festival gibi renklerine bürünüverdi İstanbul. Yıllar geçtikçe göç üstüne göç geldi, değişti, büyüdü koca bir kozmopolit oldu. O büyürken, 'Eski İstanbul Türkçesi' yanında nokta kadar kalıverdi ama o buna ne alındı ne de gücendi, bir asilzade gibi korudu soylu sessizliğini. O suskunluğunu korudu korumasına da Türkçe 'dil holiganları'nın ve 'dil mafyaları'nın aman bilmez ellerine düştü. Keyfe göre kırıldı, 'kopyala -yapıştır' yapıldı 'özentilik kargosu' ile gelen sözcükler Türkçe'ye ve defalarca ortasından makasla girildi bir terzideymiş gibi rahat, biçildi pişkince. En acısı da bu sayısız darbeleri kendi öz evlatlarından aldı Türkçe.

'Eski İstanbul Türkçesi' yok artık, mazinin derinliklerinde erguvan kokulu bir hatıra olarak kalacak sadece. Mamafih asıl bir şeylerden endişe duyup, çekinmemiz gerekiyor ise; yağmalardan ve 'sanal' afetlerden bir parçasını kurtarmayı başarabildiğimiz, 'şimdilik' elimizde olan sevgili Türkçemize başımızdan ayakucumuza dek titremeliyiz. Velhasıl yarın çok geç olabilir. Yarın, Türkçenin neresinden tutsak elimizde kaldığını gördüğümüzde; yana yıkıla ağlasak da bağrımızı feryat figan parolasak da asla derman olamayacağız o gün bu tarumar olmuş dilin yaralarına.

Sena ENİŞ

Özel İstinye Ufuk Fen Lisesi / FL 11-A Sınıfı

İstanbul ile Hasbihâl

Ortaköy'ün ortalarında bir yerdeyim. Yarım İstanbul senin nöbetçinim. Acım derin, yangınım büyük; söndürecek güç senin, denizin mavi ve serin...

Acıyor İstanbul, içimde bir yerler acıyor. Alevlenecek birazdan içimdeki yangının kuru. Püskürtmek istiyorum lavlarımı Hisar'a doğru. Hiç kimse tanıdık değil bu şehirde... Yüzler değil yalnız, lisanlar da başka başka, parmak izleri çokluğunda... Tek sen varsın şimdi burada. Duyarım Fatih'in gür sesini, ensemde hissederim Ulubatlı'nın burçlarındaki son nefesini...

Peki neden yalnızsın Türkiyemin kalbi? Bilirim bağladılar elini, doğradılar dilini ya; yitirdin elbet coşkunu. Susuşun; huşunun değil, küskün duruşunun ifadesidir. İstanbul, geldim senin yanına, istediğim hasbihâl edelim Türkçem adına, tarihim adına... Büyüklerimiz bu dili dedelerinden miras değil; bizden, torunlarından emanet almamışlar mıydı?...

Üzgünüm İstanbul... Hüzün yağıdır bugün bulutlar. Emaneti kırık dökük devraldık üzerimize. Yazıklar olsun bize, milletimize! Koskoca tarihi nasıl bir anda sildik; dilimizi nasıl dilim dilim dildik, hafızamızı bile bile yitirdik. Gerçeklerin acı olduğunu insan yaşayınca anlarmış. Sen de yaşadın İstanbul, benimle birlikte en büyük acıyı sen de tattın. İstanbul Türkçesi, dilin en güzel namesi bilinirdi bir zamanlar. Türkçem, ağızda annemin sütü, diyen büyük şair; sade bir semtini sevmeyi bile bir ömre bedel sayardı. Gülenin bir yana ağlayanını dahi bahtiyar gören başka bir şiiir üstadı da; Türkçesi bülbül kokan diyerek dizelere dökerdi seni.

Olmasaydı olur muyduk?.. Bütün yollar ona çıkıyor: Türkçe! Bütün kilitleri bir tek anahtarı açıyor. Yapacak bir çok şeyi var belki, ama artık o yok... Terk etti bizi, arkasına bile bakmadan gitti. Demek ki nasıl yakmışız onun da canını? Nasıl kırılmış? Ne acı! Ya affetmezse!.. O zaman milletim ne yapar? Hangi çıkmaza sapar? Nasıl anlatır derdini? Gelmez mi geri eskisi gibi, benim Türkçem, senin Türkçen yani güzelim İstanbul Türkçesi?

Ağlarım ben yanarım... Nasıl anlamaz derdimi kendi neslim?.. Benim onlara aşına olamadığım kadar onlar da sana –aslında kendilerine- yabancı. Dillerinden düşürmedikleri benim dilim değil. Cümlelerinin ağırlığını yüklemeler çekmiyor, öznenin gizlisi yok ve şahsı hep birinci tekil. Kalpler de diller kadar yalancı. Biz, siz,onlar değil artık değişmiş bu millet; ben, var yalnızca. Bencillik had safhada...

Zaman ilerliyor...Hayat, boş ve aynı... Tarih, hoş ve bir anı... Zaman ilerliyor ve damlalarda kalan Türkçe buharlaşıp uçuyor.

Peki bir dil, nasıl olur da kaybedilir? Bu sorunun cevabını vermek bizler için pek de zor değil. Bugün şehir merkezlerindeki alışveriş yerlerine ve dükkânlara dikkatlice bakarsak gördüğümüz yazılar karşısında şunları söyleyebiliriz: “Bir dil işte böyle hem de göz göre göre kaybolur!” Evet, ne yazık ki güzel Türkçemiz tehlikeli bir durumla karşı karşıyadır. Bu, yok olma tehlikesidir. Bir dil kullanılmazsa doğal olarak ortadan kalkar. Konuşulmayan, yazılmayan bir dilin devam etmesi, kuşaklar boyunca var olması söz konusu değildir. Dil, düşünmenin aracıdır; düşünemeyen insanların fikir üretme gibi bir şansları yoktur. Dil ile düşünmek arasındaki bu sıkı bağ, milli hissin oluşmasında da etkilidir. Milli bir his ancak, milletin dili ile oluşturulabilir. Şöyle diyelim İngilizce konuşan, İngilizce fikirler ortaya koyan bir Fransız milliyetçisinden söz edebilir misiniz? Tabi bu çok komik bir durum olur. Demek ki, dil bir milletin duygularının oluşmasında, bu duyguların geniş kitlelere yayılmasında birinci dereceden önemlidir. Her millet ancak kendine özgü bir dil ile hislerine kuvvetlendirip yayabilir.

Oldukça yerinde bir tespitle “Her halk kendi ikliminin lisanını söyler” diyen Yahya Kemal, Türkçeyi sevmek ve anlamak için, önce Türk milletini ve milletimizin tarih boyunca emek verip meydana getirdiği her millî eseri sevmek, anlamak gerektiğini belirtir. Dilimizin bin yıllık zenginliğiyle düşünüp yazan usta şairimiz, köksüz, mazisiz bir milletin, bir dilin yaşayacağına inanmaz.

Bayrak, özgürlüğün sembolüdür. Bayrak ile özgür kalan milletler, dil ile özgün kılınır. Sembol değil; milletin kimliğidir, kendisidir, dil... İfade ettiği anlam değişirse de bayrağın, rengi, biçimi değişebilir. Ama dil bir köprüdür; yıktınız mı koparıverirsiniz tüm bağınızı... Silinir hafızanız, geçmişiniz yok olur. Geçmiş silinince, yani temel yitirince, geleceğin inşası mümkün olabilir mi?

Dilimiz; hiç bırakmayacağımız dersimiz, hep içimizde taşıyacağımız derdimiz olmalıdır... Buyurduğu ferman ile derdimize derman olmaya çalışan Karamanoğlu Mehmet Bey... Davasına duasına ekleyen, duasında “Türkçeyi en güzel şekilde söyleyebilmeyi” dileyen Fuzuli... Dilin sınırlarını açan ve onu inci taneleri gibi saçan Banarlı Hoca... “Kamus Namustur!” sözüyle âdeta bir kutsallık atfettiği dilimiz uğrunda, “Bircik ömrünün gagesi Türkçenin müdafasıdır.” düşüncesiyle gözlerini feda ederken, sözlerini kılıç yapıp kültür savaşındaki hayâsızca akınlara karşı durmadan direnen Cemil Meriç... Türkçe ağzında annesinin sütü gibi kokan Yahya Kemal... Yüzyıla aşkın bir süre önce yayınladığı Yeni Lisan makalesinde: “Yavaş yavaş millî edebiyat uyanmaya başladı, yani konuştuğumuz saf, sadece ve güzel Türkçe ile şiirler, edebî parçalar okuma saadetine nail olduk. ‘Her millet kendi lisanı ile yaşar.’ Lisan, vatan kadar mukaddestir. Fiili vatanımız olan Türkiye’de, nasıl yabancı düşmanlar bulunmasını istemezsek lisanımızda da Türkçeleşmemiş ecnebi kelimeleri, ecnebi kaideleri istemeyiz.” deyip İstanbul Türkçesi’nin şiirde ve düz yazıda ölçü olarak anılacağını vurgulayarak dilimizin yol haritasını belirleyen Ömer Seyfettin... Kurtuluş Savaşı’nı kazanmamıza rağmen, dilimizi yabancı dillerin boyundu-

ruğundan kurtarmadıkça kurtuluşun tam anlamıyla gerçekleşmemiş olacağına inanan Mustafa Kemal...Türk dilini korumak adına emek vermiş, hizmette bulunmuş herkes, aslında bir kültür kahramanı ya da Dağlarca'ya atıfla birer "Ses Bayraktarı" değil midir? Peki, bu bayraktarların dili emanet ettiği gençler olarak bize düşen nedir, nasıl bir hedef belirlenmelidir?...

Artık hedef belli yağmur yağdırmak! Yağmur yağsın ki buharlaşan lisanım döngüyle tekrar bize dönsün. Birinci vazifemiz gönlümüzü ve zihnimizi kölelikten kurtarmaktır. Bu, bizim elimizde. Sonuçta kazanılacak şey milletime en büyük hediye. Ne diye gelmeyiz kendimize? O güne dek, hoşça kal TÜRK(ÇE/İYE)...

Sena CEVAHİR

Özel Sadabad Lisesi / 11-A

Dil-i Vuslat

İstanbul...

Taşı toprağı altın İstanbul...

Dili zümrüt, kendi zümrüt, bir başkadır İstanbul. Tarihte hep sahip olunmak istenilen ama o nazlı bir gelin edasıyla kendini kimselere vermeyen... Asıl Fatihini bekleyen... O gelince bülbül olup dile gelen İstanbul. Dünya üzerinde yüzlerce dil olmasına karşın nedendir bu Türkçedeki güzellik? Geçmişinden mi, insanlarından mı, yoksa bu bilinmeyen bir sır mı? Bir de bu güzel dilin içinde farklı farklı ağızlar var. Ama bu farklılık onları ayırmıyor. Aksine birbirlerine daha sıkı sarılıyorlar. Aynı el misali, beş parmağın beşinde ayrı ama biri olmadan diğeri de yapamıyor, kendini eksik hissediyor. Ama onların içinde öyle bir ağız var ki insan konuşmaya kıyamıyor. Bunu söylemeye gerek var mı? Şu an herkesin içinden aynı şey geçiyor biliyorum: 'İstanbul Türkçesi'

Havasından mı, suyundan mı bilmem ama bir şeyler var onu diğerlerinden ayıran açmamış gonca gibi narin ve temiz ama bir o kadar da kuvvetli aynı kardelen gibi. Belki dalından koparmak isteyenler olmuştur ama o zamana inat, onlara inat kökünden ayrılmamıştır. Coğrafyasına baktığımızda iki ayrı kıta; Asya ve Avrupa. Bölgeler ayrı, yerler ayrı, insanların bakış tarzları farklı. Ama hepsinin dili, Türkçesi aynı. Acaba bu güzel Türkçemiz, İstanbul Türkçemiz sadece İstanbul'da yaşayanlara mı mahsus, yoksa kalbinde İstanbul aşkı taşıyan herkese mi? Bir ayrıcalık, bir onurdur İstanbul Türkçesi konuşmak. Herkese nasip olmaz ya da olanlar kıymetini bilmez. Bilmezler ki kaç kişi onla-

rın yerinde olmak ister. Acaba bu bilmezlik umursamazlıktan geldikleri için mi yoksa kendilerini bu dilin büyüüne kaptırdıkları için mi?

İstanbul Türkçesi insana ayrı bir hava katıyor bence. Neden mi? Bir kere kendisin ama değilsin. Şöyle yani; kendi dilin, kendi yurdun yabancılık çekecek hiçbir şey yok. Yani kendisin. Ama bazen öyle oluyor ki sen de bir resmiyet oluşturuyor. Sanki bir hata yapsam, onu kırsan ve ya yıpratsan bir daha seninle konuşmayacak gibi. Bunların olmaması için de ayrı bir özenle yaklaşırsın ona. İşte bu da kendin olmadığın zamandır.

Acaba hangi role bürünmek daha zor.

Bence bu ikilemde kalan en tipik kişiler sanatkârlardır. Biz bunu belki onların ruh hâlleriyle anlayamıyoruz. Ama bunları eserlerinden az çok tahmin edebiliyoruz. Onlar kendilerine sevdiklerine, söyleyemedikleri en güzel, en saf duygularla kalpten kağıda aktarıyor. İşte tam o anda lambada titreyen alev üşüyor. Bu duygu yüklü sözlerden sonra bir şiir söylemeden geçmek olur mu?

***“Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmekle bir ömre değer.”***

Yahya Kemal Beyatlı bu dizeleri yazarken acaba aklından neler geçmişti. Hem sadece bu değil ki. Daha ne İstanbul aşığı böyle dizeler yazmıştır. Ya İstanbul’da ya da İstanbul aklında...

İstanbul Türkçesi gerçekten çok özel bir ağız, sizce de öyle değil mi? Bütün bunları kendi konuştuğum dil diye söylemiyorum ama gerçeklerde ortada. Sadece birinin bunları gün yüzüne çıkarması gerekiyor. Bunu her anlamda ortaya çıktığı yer İstanbul diye düşünüyorum. Hem dilde, hem sözde, hem özde... Bu dili burada yaşatmak için ne savaşlar yapıldı, ne kanlar döküldü. Ama o kendini en hak edene verdi ve bizi bu gururla şereflendirdi. Bunun kıymetini bilmek gerçekten

önemli. Kendi hayatın gibi, ailen gibi, canın gibi...

Bu bizim için geçmişimize olan borcumuzdur. Söyleyin bu borcu ödemek çok mu zor? Onlar ki İstanbul'un sesini duymakla mesut kişiler. Aklıma ilk gelen Yahya Kemal oluyor. O da bir şiirinde şöyle söylüyor:

*“Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,
Tamburi Cemil Bey çalıyor eski plakta
Birdenbire mesudum işitmek hevesiyle
Gönlüm dolu İstanbul'un en özli sesiyle.”*

İşte bunlara karşı insan kendini savunabilir mi? Yaptıklarından ve ya yapmadıklarından. Gel gelelim işin özetine bu konuyu şu cümlelerle özetleyeceğim kendimce.

‘İki denizin kucağında, iki karanın elleri üstünde zarafetle parlayan İstanbul'da inci misali bir dil, İstanbul Türkçesi... O başıma taç, ben ona muhtaç.’

Kübra AKTAŞ

Hüsnü M. Özyeğin Anadolu Lisesi / 11 A Sınıfı

Özenti

Ne zaman kafamı kaldırıp etrafı incelesen acı bir tablo ile karşılaşırım. Tabelanın birinde 'New City Gayrimenkul' diğesinde 'İnternet Cafe' bir başkasında 'Nargile Cafe' yazıyor. Saymaya devam edecek olsam daha çok mekân ismi var böyle. Kendilerini Avrupa ülkelerinde sanıyorlar. Neden Türkçe bir isim vermek yerine İngilizceyi tercih ediyorlar? Bunların hiçbirine bir anlam veremiyorum doğrusu. Yabancı bir isim kullanmaya gerek var mı? Yakında sokaklarda herkes anlamadığım bir dille konuşacak. Bu böyle olmamalı. Buna dur demek lazım.

Sınavdan çıkan bir öğrenci arkadaşı ile konuşurken 'ben full yaptım' diyor. Full yaptım yerine hepsini çözdüm dese ya. Sokakta hemen hemen herkes bu karma dille konuşuyor. Ne gerek var güzelim Türkçemiz dururken başka bir dil kullanmaya? Ya benim yanlışım var ya da onların. Oysa ben düzgün bir Türkçe ile konuşan insanlara o kadar imrenirim ki... Adeta asalet dökülüyor dillerinden. Akıcı, anlaşılır ve güzel konuşuyorlar. Konuşurken kendilerini doğru ifade edebilmenin verdiği duyguyla tatmin oldukları her hallerinden belli. Bu konuda televizyon ve radyo programları sunucularına imreniyorum. Her ne kadar bazı kelimeleri yuvarlasalar da İstanbul Türkçesiyle konuşan tek insan oldukları söylenebilir. Bazen anlamını bilmediğim ama kulağa hoş gelen bir kelime kullandıklarında dikkatimi çekiyorlar. Bahsettikleri olaydan çok nasıl cümle kurduklarına dikkat ediyorum.

Türk halkı, kendi dilini önemsemektense başka dillere özenmeyi tercih ediyor. Onlar, Türkçe konuştukları zaman kendilerini yeterince ifade edemediklerini düşünüyorlar ve Türkçeyi yetersiz buluyorlar.

Yoksa 'kafe' yazmak yerine niye 'cafe' yazsınlar ki? Ya da hepsini çözdüm demek yerine 'full yaptım' diye neden desinler ki? Yani 'cafe' yazmıyor diye müşteri gelmemezlik etmez ya, gelecek olan her türlü gelir. Çayını, kahvesini içer ve gider.

Dilimize yazık. Daha Türkçeyi tam olarak bilmiyorken, başka bir dili sular seller gibi konuşuyor olmaları çok üzücü. Bu durumun toplum arasında yaygınlaşmasının başka bir nedeni de çevresinde böyle konuşan insanları örnek almaları. Özellikle de gençler arasında konuşulması. Bir tanesi konuşmasın yeter ki, yoksa bir ağza değen bin ağza değer. Bir de bakmışsın ki Anadolu'nun öbür ucundan tut beri ucunu almış gitmiş bu özentisi. Boşuna dememiş atalarımız 'Üzüm üzüme baka baka kararır.' diye.

Hiç konuşulmasın demiyorum. Eğer bir turist rehberi isen tüm gün boyunca onların dili ile konuşursun. Turistik bir yerde esnaf isen geçimini sağlamak için turistlerin dillerini anlamak zorundasın. Kendilerini geliştirmeleri güzel bir şey. Yapabiliyorlarsa birden fazla dil öğrensinler. Benim tek isteğim dili doğru yerde ve doğru zamanda kullanmalarıdır. Arkadaş ortamında hava atmak amacıyla konuşmanın hiçbir değeri yok. Gerekmedikçe konuşulmamalı. Dilimizin zenginliğinin, güzelliğinin farkında değiller. Oysa bu zenginliğin farkında olsalar başka dillere özenmenin ne kadar gereksiz olduğunu görürler. İşin kötü yanı kendilerini düzeltmek için hiçbir şey yapmıyorlar. Bençe Türk vatandaşı olan herkes bu konuda duyarlı olmalıdır.

İlkokulda iken Türkçe öğretmenime çok imrenirdim. Çünkü o kadar güzel, sade ve akıcı konuşurdu ki sürekli onu dinlemek ve kullandığı dilin ne kadar güzel olduğunu onunla birlikte hissetmek isterdim. Kelime dağarcığı çok zengindi. Kendini ifade etmekte çok başarılıydı. Hep onun gibi konuşmak istemiştim. 'İstanbul ağzı ile konuşmak böyle bir şey olsa gerek.' diye düşünmüştüm. Kendimizi doğru bir şekilde ifade edebilmemiz için düzgün cümleler kurmamız gerektiğini ve böylece karşımızdaki ile anlaşmakta zorluk çekmeyeceğimizi söylerdi.

Malum ya, o zamanlar iki kelimeyi yan yana getirip düzgün bir cümle bile kuramazdık. Kendimizi geliştirmemizin tek yolu da çok kitap okumak olduğunu söylemişti. O günden beri kitaplarla aram oldukça iyidir. Faydasını da yaşadıkça gördüm. Herkese kitap okuma alışkanlığını kazandırmak gerekir. Okumalıyız ki dilimizin güzelliğinin farkına varalım.

Bir gün bir öğretmenim üniversitedeki bir anısını anlatmıştı. Okulunun yakınında bir alışveriş merkezinin isminin İngilizce olduğunu ve bu yüzden okul olarak toplanıp tepki amacıyla yürüyüş yaptıklarını söylemişti. Türkçe bir isim verilmesi için belediyeye dilekçe dahi yazmışlar. Sonunda da amaçlarına ulaşmışlar. Ben bütün okulu toplayıp yürüyüş yapamam belki ama en azından tepkimi göstermek için böyle yabancı ismi olan yerlere de gitmiyorum. Başkaları gibi değil kendimiz gibi olmalıyız. Özümüzü, benliğimizi yitirmemeliyiz. Özenmek kopyaya dönmektir. Kim kopya olmak ister ki...

Tansu AYIK

Altınşehir Lisesi / 11-D Sınıfı

Türkçede İstanbul Olmak

Türkçe... Upuzun bir selvi ağacı misali dallı budaklı. Bir dalı Trakya'ya uzanır, bir dalı ta Doğu'da. Karadeniz'imde bir başka açar; Ege'de, Akdeniz'de farklı yeşerir. Aynı ağacın genişleyen türlü türlü baharları gibi. Ve mevsimlerinin hepsinde tüm dallarda açan, bu selvinin adeta diyebileceğimiz bir İstanbul çiçeği: İstanbul Türkçesi. Güzel, dayanıklı... Selvi büyüdükçe o da uzar. Değişir, gelişir ve yenilenir. Ama özünü korumayı hep başarır. Özülle vardır zaten o. Zaman geçer, selvi var olmaya hep devam eder. Farklı türlerde kuşlar konar üzerine, yuva yaparlar. Ağızların en güzel Türkçesinden şarkılar mırıldanırlar. Bu şarkılarda Anadolu da dile gelir, emanet geçmişimiz de.

Türkçe niye biraz İstanbul'dur, İstanbul niçin biraz Türkçedir? Çünkü dizelere ilham olan, zarif bir İstanbul hanımefendisinin tatlı dudaklarından dökülen büyüleyici bir musikidir. İstanbul şairinin, İstanbul'un sekizinci tepesinin kalemidir veyahut. O mısralarda İstanbul'un görmediğimiz, bilmediğimiz yerlerini tekrar keşfetmektir. "Süleymaniye'de Bir Bayram Sabahı"dır ya da Aziz İstanbul'a "Bir Başka Tepeden" bakmaktır.

İstanbul'un her bir semtinde gezme; bir yanımızda tarih, öbür yanımızda gönül coğrafyamız. Boğaz'da eşsiz bir gezintidir. Marmara'nın suları kadar sakin ve duru, bazen de Karadeniz kadar hırçın. Haliç'te gurup vakti suyun altın rengi almasıdır. Fener ve Balat'ta Bizans ve Osmanlıdan kalma ahşap evler ve kiliselerdeki nefesir.

Beyoğlu'nun mimari mirası olarak çıkar karşımıza bazen. Bazen İstiklal Caddesi'nin büyüsunü yakalarız onda. Kelimeler sinemalar-

dan, tiyatrolardan, mağazalardan en hareketli hâlleriyle bağırır âdeta. Cümlelerin bir resm-i geçidi yaşanır.

Ve çok sonra tarihî yarımadanın batı ucundan en uhrevi sese ka-
rışır, inanç dolu heceler. Sultanahmet'te, Ayasofya'da art arda sıralanır
dualar. Sözcüklerdeki tat, Üsküdar'a gider iken de yakalar bizi. Kız
Kulesi naz etmeye devam eder, bir türkü tutturur ve türkü yine biraz
İstanbul'dur.

Asya da, Avrupa da bir kültür fethine çıkar, köprüler insanları bir-
birine bağlar. Bir Boğaziçi olur Türkçe, bir Fatih Sultan Mehmet.

Bir çocuk Bağdat Caddesi'ni sorar annesine. Dolmabahçe'de bir
kadın seslenir. Bir teyzenin elinde mektup, gözleri nemlenir. Gençten
biri, bir fıkra anlatır. Kıyıda iki balıkçı konuşur. Ortaköy'de yazılan bir
şiir, bir roman an gelir; Ankara'da, Kars'ta okunur.

Sormak, seslenmek, okumak, anlatmak, konuşmak, yazmak...
Hem Anadolu'da hem Rumeli'de aslında İstanbul olmak!

Bugün İstanbul'u dolaştım ana dilimle, İstanbul'u andım derinden;
duyduğum insan seslerinde, kendimi, benliğimizi ve yaşatılması gere-
ken Türkçemi aradım yeniden.

Sevda GEMİCİ

Kartal Yüksel-İlhan Alanyalı Anadolu Lisesi / 11-F Sınıfı

Aşk Gibi

Ben Sarıyer'deki kayalıkların üzerinde yerimi aldığım da güneş de tam tepede tahtına kurulmuştu. İkimiz de İstanbul'un güzelliğine şahit olmak istiyorduk. O bir bütün olmak istiyordu tarihi İstanbul silüetiyle bense kaybolmak istiyordum gökdelenlerle-tarihi bozanlarla- birlikte. O aydınlatmak istiyordu İstanbul'u sevgisiyle bense saklanmak istiyordum adını karalayanların kara zihinlerinde. O biraz daha benim olmak istiyordu İstanbul, belli, bense hazırdım seni kaybetmeye. Sana zarar verenleri yok etmek arzusuyla o sevgilindi benim ey güzellere güzel bense sadece uzaktan sevmiştim seni.

Gökyüzünün rengi berrak mavi. Denizin nerede başladığını kestirmek imkânsız. Suya düşen ışınlar kırıldıkları yerde birer elmas olup parlıyor. Gören odak noktalarında periler yaşıyor sanır. Martılar birer ikişer dalıyor suya ve nimetleri ağızlarında uzaklaşıyor. Dalgalar kıyıya her çarpışında afiyet diliyor onlara. Başımı biraz geriye çevirsem bozulmuş bir silüet göreceğim. Hafiften sağa dönsem aşktan bi-haber sarhoşlar acıtacak gözlerimi. Başımı kaldırırsam İstanbul'un deniz gözlerinden dökülen bir damla düşecek gözlerime. Utancım dan öleceğim. İstanbul çıplak kalmış üzerinden çekip almışlar yeşil elbisesini. Çorak kalmış İstanbul, kaybetmiş tüm renklerini. Turistlerin gelebileceği yerleri çiçeklendirip kalanını betona boyamışlar. Sinan'ın kalemini kırıp ormanlarımızla yakmışlar. Kapıyorum gözlerimi gördüklerim acıtıyor. Madem sevdik İstanbul'u gördüklerimiz önem arz etmiyor.

Dalgaların kıyıya çarpışını dinliyorum. Fatih'in askerlerine geçit vermeyen deniz şu kayaları eritiyor sanki. Çıkardığı sesin tınısı ninni

gibi, hissettirdiği huzur anne şefkati gibi, simitçilerin sesi çocuklarınkine karışıyor; çocukları trafık gürültüsüne. Yüreğimde huzur ve hüznün yer değıştiriyor. İçimi kıpır kıpır eden bir eda var şu seslerde aynı zamanda başıma ağırlar saplayan bir naz. İstanbul'u dinlemek biraz hüznünlü; ama çokça da neşe verici. Aşk gibi.

Derin bir nefes alıyorum, iyot kokusu genzimi yakıyor. Tatlı bir yakma ama. Balıkçılarının nimeti, kalabalığın bereketi, özgürlüğün simgesi göğsüme doluyor. Şikayet etmiyorum, ne dilim müsaade eder buna ne de gönlüm. Lalelerin, güllerin, sümbüllerin kokusu eşlik ediyor çamların şifa dağıtan hoş kokusuna. İstanbul emek, çiçek, hasret kokuyor. Aşk gibi.

Dinlemek koklamak yetmez İstanbul'u, hissetmek gerek. Güzelliğini algılayabilmek için kalbi açmak gerek. Sımsıkı kapıyorum bu defa gözlerimi, ellerimi kayalara rastlıyorum, güneşin sıcaklığını hissediyorum avuçlarımda. İlk başta elimi çeker gibi oluyorum sonra vazgeçiyorum. Kayalar yakmıyor elimi sadece ısıtıyor. Önce tereddüt yaşıyor sonra güven veriyor. Aşk gibi.

İstanbul güzel sadece güzel değil çok güzel; İstanbul özel değil sadece çok özel. Peki dili nasıl bu nazlı sevgilinin? İstanbul'un İstanbullunun Türkçesi nasıldı? Aşk gibiyse eğer yaşamaya doyamadığınız şehir dili kaba olabilir mi? Orhan Veli'nin bahsettiği sokaklarda argo konuşulabilir mi? Yahya Kemal'in tepesinde hakaret mi eder insanlar birbirlerine yoksa özenle mi seçerler sevgi hitaplarını? Sokak hayvanları için seferber olan "Aziz İstanbul" aşıklarından iki güzel kelamı esirger mi? Necip Fazıl'ın "Kaldırımlar"ı okey oynanan kahvehanelerde yazılmış olabilir mi?

Yapmayım dostlarım, canlarım, İstanbul sevdalılarım. Âşıklarına âşıktır İstanbul güzelliğinden belli. Ona ettiğimiz onca kötülüğe rağmen allanıp pullanmasından belli. Naiftir âşık insan öyle münasebetsiz konuşmaz. Kelimeleri özenle seçer, bin bir sıfatla süsler, basit bir dille sevgiliye hitap etmeyi ayıp sayar. İnsanın kalbine dokunur söyledikleri, duygusallığından sual olmaz.

Bir durum için onlarca kelime vardır. En güzelini anlatmak için her birinin ayrı bir önemi vardır. Deme o ki detaycıdır İstanbul'umuz, naziktir, düşüncelidir, hepimize yazılmış bir mektup gibidir. Hüzünlü bir masaldır İstanbul Türkçesi, yürekleri dağlar. Sert oyunlarıyla yürekleri ağızlara getirir de anlamaz insan. Özlemdir İstanbul Türkçesi, eski İstanbul güzelliği. Güzel konuşmaz artık İstanbul bizimle ona yaptığımız onca şeyden sonra.

Deniziyle, havasıyla, insanıyla konuşur İstanbul Türkçesini; ama duyamaz çoğu insanoğlu. Kalbi yirmi birinci yüzyıla ulaşamamıştır İstanbul'un. Kalplerle konuşulan İstanbul Türkçesi boynu bükük kalmıştır.

Şeyma Nur ÇALIŞIR

Özel Devran Koleji / 10-A Sınıfı

İstanbuli Düşler

Ah, ne zordur görmediği şeyi anlaması, insanın. Geç kalmış olması, yaşamadığı geçmişi özlemesi. Hani geçmiş, gelecekte geride olurdu hep? Hani hep daha ileriye giderdi insan? Peki neden geçmişin gerisindeyiz hâlâ?

Yetişmemişiz Türkçenin o rüya gibi hâline. İstanbul'a biz gelmeden önce, taş binalar gelmiş. İnsan, bulunduğu kabın şeklini alıyor ya; taşlaşmış, sertleşmiş, kabalaşmışız. Biz bilmeyiz Türkçenin o güzel, şiir gibi hâlini. O harflerin musikisi, o üslup öyle uzak ki bize. Başka bir dil gibi yabancı. Ulaşılmaz, masalsı.

Nihad Sami yıllar önce haber vermiş bize: "Türkçenin son yıllarda şiddetle ziyan edilen bir hazinesi de İstanbul konuşmasıdır" diye. Bir hazine kadar kıymetli; bir hazine kadar saklanmaya, korunmaya muhtaç. Fakat neden insan iyi olan bir şeyi atar da sadece yeni diye alır daha kötüsünü? Bunca zorluğa göğüs germiş millet, nasıl olur da daha kolayca kaçar hep? Neden bunca yıl aynı dili konuşmuş insanlar, başka diller ararlar kendilerine?

Dil anlaşmak içindi hani, anlamak içindi birbirini. Peki neden son yıllarda "merhamet" can çekişiyor? Kelimeler can taşıyor şüphesiz. Onları kalbimizde pişirmeden, düşünmeden konuşuyoruz. Onları yaralıyor, utandırıyoruz. Utanma sırası bir türlü bize gelmiyor. Değiştik. Dil değişti, ahlak değişti, vicdan değişti, düşünceler değişti, hassasiyet değişti.

Efendiler güzel konuşur, güzel yaşarlardı. Üsküplü Yahya Kemal, Urfalı Nabi, Diyarbakırlı Ziya Gökalp aynı dili konuşur, bununla övü-

nürlerdi. Bu büyük insanlar mı kandırmış bizi, yoksa biz mi çok akıllı sayıyoruz kendimizi? Bu insanlar, kendileri gibi “efendi” bir dil harmanlamışlar zamanında. Farklı yerlerden gelmiş, ortak bir dile gönül vermişler. Kelimeleri yontmuş, inceltip güzelleştirmiş, şeffaflaştırmışlar. Şiir gibi konuşmuşlar. Farkındalarmış bu güzelliğin. “Türkçesi bül-bül kokan İstanbul” demişler, öve öve bitirememişler.

İstanbul bitmemiş, biz bitmişiz İstanbul’da. Acele etmiş, kolaya kaçmışız. O güzel musikiyi kaybetmişiz. Kelimeler zorumuza gitmiş, kurtulmak istemişiz. Dilden kurtulmak kolay değil elbet ama biz dünden razıymışız buna. Zorla çekip almamışlar kelimeleri dilimizden. Biz terk etmişiz onları içimizden. Sonra yeni şeyler görünce, düşünmeden almışız aramıza. Sindirebilir miyiz diye tartmadan, olduğu gibi.

Yabancılaşmışız kendimize. Efendiliğimizi yitirmişiz. Kavgalar, ayrılıklar, anlaşmazlıklar başlamış. Kelimelerimiz gibi biz de sertleşmişiz. İnce olan ne varsa vazgeçmişiz. Yabancıdır diye kendimizi tüketmişiz. Yeni kelimelere yetişmeye de gücümüz yetmemiş. Bu yüzden İstanbul’da yürümek yabancı geliyor artık. Adını söyleyemediğimiz dükkanlarda tüketiyoruz benliğimizi. Yabancı şeyler var, sindiremediğimiz. Karın ağrımız bundan. Bundan kendimizi yadırgamamız.

Bu kez değişmeye dilimizden başlamalıyız belki de. İçinde farklı renkler, farklı desenler olan sağlam bir örgü. Teker teker, herkesin emeğini aktığı bir zincir. Yabancı değiliz, biz bunu daha önce de yaptık. Aynı millet, farklı zamanlarda. İstanbul büyüdü, dili de büyümeli. Çocuklarımıza miras olarak bu ortak dili, ortak vicdanı bırakmalıyız. Zamanla her ilimiz İstanbul kokmalı, bizden olmalı. İstanbul artık nefes almalı.

Naciye YANIK

Çamlıca Kız Anadolu Lisesi / 12-D Sınıfı

Lal

Ey sevgili Seni sadece belirli bir hafta içinde hatırlamanın acı burukluğunu yaşıyorum. Son çırpınışlarını seyretmek daha da derinden etkiliyor beni. Ne yazık ki seni iyileştirebilecek Ömer Seyfettin'ler ne Ziya Gökalp'lar ne Yahya Kemal'ler kaldı. Aksine sana, tek bir nefes alanı bırakmayan gençlik bırakıldı ardından. Ömer Seyfettin'in kaleminde hayat bulmuyor, Zeki Müren'in sesiyle dans etmiyorsun artık. Hasta yatağında uyuyorsun, sadece uyuyorsun. Ben bu satırları yazarken adım adım ölüme yaklaşıyorsun...

Mürekkebibim her kâğıda vurduğunda bir parça kopuyor içimden. Gülümseyerek ağlıyorum içten içe. Sen gittiğinden beri duyamıyorum gürültülü şehrin seslerini. Sen gittiğinden beri anlamıyorum İstanbul Türkçesinin kadim sözlerini...

Ufuklarım yırtmalı zihnimin perdelerini, farkına varmalıyım gecekonu zihnimin altındaki sarayları. Sözcükler sultanı saraylarımda, sözcükler bağban idi. Nerede bülbüllerin şakıyan nağmeleri, nerede Nedim'in şarkıları, sözcükler mi öldü ne?

Döktüler kelamı paldır küldür ayaklar altına. Yüreğim bu şehirde, şehir yüreğimde; yüreğimde senin deyimlerin, senin cümlelerinle şehir. Hem de koca bir şehir....

Evet ben de biliyorum sen mabet gibi yerli yerindesin. Sen Haydarpaşa garınının, Üsküdar iskelesinin duvarlarında. Sen Topkapı Sarayı'nın, Ayasofya'nın, Sultan Ahmet'in nakışlarında ilk günkü gibi gülüyorsun bana... Bana postacının, bazen bozacının, manavın, Aşşe teyzemin, fırıncı Hasan'ın hikâyelerinin mutfağısın...

Bülbüllerin bahçelerimde şakıdığı, âşıkların ruhundan ilham alıp en güzel sözleri terennüm ettiği zamanlar yok artık. Yok artık, “eski” İstanbul beyefendilerinin, hanımefendilerinin en az kendileri kadar naif ve zarif olan dilleri. Ne oldu, nasıl oldu da bu hâle getirdik. O değil miydi bize Fatih’ten yadigâr kalan? O değil miydi uğruna canlar verilip, canlar alınan? Bu terk ediliş niye anlamıyorum. Daha mı güzel, daha mı iyi yerine koyduğumuz o diller? Yerine koymaya çalıştığımız msn Türkçesi (msn Türkçesi bizler tarafından uydurulmuş bir şey) ya da kelimelerin arasına serpiştirdiğimiz özentî, yabancı sözcükler daha mı değerli kılıyor insanların gözünde sizi. Seni sana daha mı iyi anlatıyor işgale gelen o kelimeler? Esir olmuşuz, elimiz kolumuz dilimiz bağlı lal olmuşuz konuşamıyoruz.

Soruyorum size hangimiz ona ulaşmak için bir bedel ödedi? Belki de bu yüzden kıymetini bilemedik. Sözsüz bir şarkı nasıl yarım, nasıl istenildiği gibi etkilemiyorsa bizleri, onsuz da cümlelerin bir anlamı yok artık.

Benim hâlâ bir ümidim var. Biliyorum hâlâ seviyoruz onu. Ona ait konuşmalar duyunca canlanıyor eski anıları zihnimizin. Bazen hiçbir şey olmamışçasına “Ben buradayım. Yanı başınızda” diyor sadık bir sevgili gibi. Kitap sayfalarının arasında kaybolduğunu, aramızdaki bağın kitap ayracından ibaret olduğunu bilmeden. Nerden bilebilirdi ki onu kitaplardan öğrendiğimizi... Gecenin zifiri karanlığı düşmüş üstüne. Her gün ağlamaktasın. Biliyorum, güneş senin için sadece bir hayal ne zaman açılırsa o kitap güneş ışınlarını bir nebze olsun hissedeceksin...

Beyoğlu sokaklarında yavaş yavaş yürüyorum, eski İstanbul’u keşfetmek için. Sıcaklık beni rahatsız etse de esen rüzgârın naifliği bana rehberlik ediyor. İstanbul’un rüzgârı bile tarih kokuyor âdeta. Burada yaşanmış eski güzel anları, aşkları, eski İstanbul’un ayak seslerini ve konuşmalarını fısıldıyor kulağıma, şefi olmayan eşsiz senfoni ile. Biraz daha yürüdükten sonra farkına varıyorum. Rüzgârın rengi değişiyor,

tarih kokan o rüzgâr egzoz dumanları arasında kayboluyor. Eşsiz sen-foni yol tarifi sormaya gelen biri tarafından son buluyor.

Sanırım rüya görüyorum, Eyüp sokaklarında yavaş yavaş süzülüyorum. Sokağın derinliklerini yavaş yavaş hissediyorum tüm benliğimde. Eyüp kısmen de olsa Osmanlı mimarisini korumuş gibi görünüyor. Birden telefon sesiyle beraber anlamsız cümleler duyuyorum o ihtişamlı mimari sanki bir anda dile geliyor. “Neden” diyor tüm gü-rültüsüyle konuşma devam ettikçe sanki tüm mimari kayboluyor. Bir anda kendimi boş sokakta yürür hâlde buluyorum...

Düşünmeden edemezsiniz İstanbul’u bu kadar nev’i şahsına münhasır yapan nedir? Neden Ankara denilmemiş de İstanbul Türk-çesi denilmiş. Türk edebiyatının neredeyse tamamı neden İstanbul’dan çıkmış. Bana göre tek bir sebebi var. Her semtinde onlarca şairi ana şefkatiyle kucaklaması, bağrına basması, tüm imkânsızlıkları olur hâle getirmesi ve her karış toprağının buram buram tarih kokması. Şairin gözlerini kapatıp seni dinlediği, tepelerinden seni izlediği şehir, İstanbul...

İstanbulu İstanbul’u dinlemez oldu.... Ne yazık!

Ey kadim lisan seninle ben yine bir tepede buluşacağız, dün gibi bugünde deyimlerinle söz sanatlarınla, sözcüklerinle mayalanacağım. Ruhumu senin kalıplarınla süsleyeceğim...

Mehmet DÖNMEZ

Beylikdüzü Çok Programlı Lisesi / 11 A Sınıfı

En Kutsal Değerimiz Dilimiz

Türkçemiz... Bu sözü duyduğumuz zaman hissettiğimiz duygu nedir? Duygularımızın yerini coşku mu alıyor yoksa bir hüznü mü? Çevremdeki insanların duygularını tahmin edemem fakat benim için her zaman bir hüznü düşüyor. Neden mi? Tabii ki Türkçemize gereğinden fazla değer veremediğimiz için Türkçemizi yabancı kelimelerden gerektiğinden az koruduğumuz için... Zamanla ise bu duygu bana rahatsızlık veriyor. Bize bir emanet olarak bırakılan olağanüstü dilimize, Türkçemize fazlasıyla sahip çıkamamak çok üzüyor beni. Türkçe benim için, şu an yoğun bakımda yatan bir hasta gibi... Sanki biraz ilgi göstersek hayata dönecek, arkamızı dönsek tamamen kaybedeceğiz.

Şu an çok kritik bir noktada olan Türkçe'yi Atatürk'ten bu yana Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu kadar savunan, Türkçemize sınıksız sarılan olmamıştır herhâlde. Oktay Sinanoğlu bu konuda o kadar hassas ki Türkçeye hiçbir şekilde laf ettirmiyor, anavatanı gibi sahip çıkıyor diline. Oktay Sinanoğlu Türkçe konusunda çok hassas. Bilhassa eğitim dilinin tamamen Türkçe olması gerektiğini defalarca vurguluyor. Dünyada ki bütün ülkeler gibi bizde Türkiye'mizin Türkçesini, İstanbul'unuzun Türkçesini korumalıyız. Bu konuda Cengiz Özakıncı kendi dillerine sahip çıkan Araplardan örnekler veriyor: "Bakın, jet yerine 'nefaşet' diyor, uçak yerine ' tayyare' diyor. Yani uçağı da Arap icat etmedi ama Arapçadan bir ad verdi. Telefon cihazı yerine yine Arapça 'ahize' deniyor. Telefonu Araplar icat etmedi fakat Arapçadan isim koyuluyor." Buradan nasıl bir sonuç çıkartabiliriz? Yabancıların bulup

isim koydukları icatlar başka bir ülkeye girdiği zaman o ülkenin diline göre şekil almalıdır. Böyle olmazsa, o ülkenin dilinden eser kalmaz yakında. O dil zamanla ölü bir dil hâline gelir. Biz de yabancı ülkelere gelen sözcüklere Türkçe isimler bulmalıyız. Bu ülkenin vatandaşları olarak bu konu da bilinçli olmalıyız. Mesela tabelalara İngilizce isim vermek yerine Türkçe isimler vermeliyiz. “Bye bye” yerine “Hoşça kal” demeliyiz vs... Oysa “Bye bye” o kadar içimize işlemiş ki bebeklere bile “Bye bye yap canım” diyoruz. Daha bebekken bile İngilizce kelimeler aşıyoruz kişilere. Özentiliği sorgulamıyor, dilimize sahip çıkmıyoruz. “Aman ne olacak ki!” diyip geçiştiriyoruz. Böyle düşünen bir kişi nasıl diline sahip çıkabilir ki?

Böyle diyen, başka dillerden kelimelerin Türkçeyi istila etmesine ses çıkartır mı? Çıkartmaz... Bu yüzden insanlara dil bilincinin verilmesi kanaatindeyim. Ama bunun içinde kişinin toprağını, vatanını, milletini, dilini sevmesi ve dil meselesini bir sorun olarak görmesi lazımdır. Yabancı dillerden kelime alınmasını sorun olarak görmeyen insanlar “Ne olacak ki!” mantığıyla hareket ederler. O zaman Türkçe gitsin, İngilizce gelsin ne fark eder, öyle değil mi? Öyle değil, olmamalıdır... Türkçemizin öyle olmaması da fazlasıyla bizim elimizde.

Günümüz Türkçesini bir kenara koyarsak eski zamanlarda, eski insanlarımızın konuştuğu bir dil daha İstanbul Türkçesiydi. Biz günümüzde kullandığımız Türkçeyi yavaş yavaş kaybediyoruz ki İstanbul Türkçesinden günümüzde eser kalmadı. Türkiye Türkçesinin tarihi gelişme sürecinde, İstanbul’un fethi önemli bir dönüm noktasıdır. Bu tarihten sonra Türkçe daha yüksek bir bilim ve sanat dili olarak gelişme imkânı bulmuş, medeniyet taşıyıcı bir unsur hâline gelmiştir. Bu süreçte yirminci yüzyıldan sonraki durumda yeni bir dönem olarak ele alınabilir. Böylece Türkiye Türkçesinin tarihinde üç esas dönem belirlenebilir. Fetih öncesi, fetihten sonra ve yirminci yüzyıl sonrası.

Elbette İstanbul Türkçesini, Türkiye Türkçesinin ağızlarından biri olarak kabul etmek gerekir. Ancak Türkiye’de ki ağız çalışmaları “ağız”

olgusunu merkezin dışında, Taşra'da aradığı, bir anlamda İstanbul'daki her türlü konuşmayı standart yani doğru kabul ettiği için, yerlilerince yaşatıldığı zamanda bu farklılığa ait ağız, bilimsel malzeme topladığı söylenemez. Toplandıysa zaten ortak bir biçimdin ziyade yan yana yaşayan birçok farklılığı olduğu görülürdü. İstanbul'un fetihten sonraki yerleşimleri, İstanbul'a yerleşenlerin çeşitli gruplaşmalar içinde yaşamış olmaları, şehrin her zaman farklı dil ve lehçelere sahip unsurların göçüne maruz kalması, dil çeşitliliğini her zaman arttırmıştır. Bu başlangıçta da böyleydi ve durum hiç değişmedi. İstanbul'a fetihten sonra yerleştirilen Türk ve Türk olmayan unsurlar burada yeni farklılıkların gelişmesine neden oldular. Ancak sarayda ve onun öncülüğünde yaşayan kültür kurumlarına yaklařtıķça merkezi teşkil eden unsurların dili kendini kabul ettirmiş olmalıdır. Bu da fetihten çok önce gelişmiş olan sabit dildi. Bu sabit dilin yazılı ve sözlü biçimleri arasında da farklar vardı elbette, yine de fetihten önce Bursa, Edirne, Amasya, Manisa gibi kültür merkezlerinde şekillenen sabit yazı dili İstanbul aydınının da temel yazı dilini teşkil etmiştir.

İstanbul, eskiden İstanbul'du. Artık bir Türkiye özeti, tası tarağı toplayanın kapağı attığı bir şehir oldu. Bir zamanlar, İstanbul beyefendisi vardı, İstanbul Türkçesi vardı, İstanbul kültürü vardı. Bir toplama kampı olarak değil bir şehir olarak İstanbul vardı. Anadolu'dan gelen tüm ağız ve şivelerin birbirine karışmasıyla bozuldu aslında İstanbul Türkçesi. Örneğin; Siirt'te ikamet eden vatandaşımız kendi şivesi ile Siirt'te konuşurdu. Trabzon'daki Trabzon'da konuşurdu. İstanbul'a komşu oldular, iki ağız birbirine karıştı tabii bunun sonucunda da bu şiveler İstanbul Türkçesine karıştı.

Yabancı dil konuşmak herkesin harcı değildir. Yabancı dil bilenler Türkçeyi çok iyi öğrendikten sonra öğrenirlerdi merak ettikleri yabancı dili. Zamanla herkes öğrenmeye başladı, başta İngilizce olmak üzere çeşitli yabancı dilleri. Türkçeyi tam olarak kavrayamamış insanlar İngilizce öğrenmeye çalışınca ikisini de birbirine karıştırırlar. Ve kimi

zaman “Ben İngilizce biliyorum.” Havası için, kimi zamanda acele ile konuşurken Türkçesini bilmediği kelimenin yerine İngilizce kelime kullanmak istediği için iki ayrı dili haliyle birbirine karıştıranlarda türedi ve oldukça çoğaldı. Lehçelerin birbirine karışması İstanbul Türkçesine oldukça fazla zarar verdi ve sonuç olarak ise Türkçeye sahip çıkmayıp lehçeleri birbirine karıştırma etkisi de içine girerek İngilizce kelimeler ortaya çıktı ve Türkçemize kökünden zarar verildi.

Türkçemizin tamamen elimizden kayıp gitmemesi için elimizden geleni yapalım ve yabancı kelimeleri dilimize ait etmeyelim. Çünkü bu Türkçe hem anadilimiz hem de atalarımızdan kalan en kutsal değer ve emanetleridir.

Rabia Nur HACIOĞLU

Esatpaşa Anadolu Ticaret Meslek Lisesi / 11 Sınıf

Kaybolan Hazinemiz Dilimiz

İstanbul Türkçesi, edebiyatımızı oluşturur, yazı dilinde de kullanılır. İstanbul Türkçesi yazılarak konuşulan bir dil değil, konuşulduktan sonra yazıya dökülendir.

İstanbul hanımefendilerinin bülbül gibi sesleri ile iki dudaklarının arasından dökülen kelimelerdir. İstanbul Türkçesi adab-ı muaşeretler, velhasıl kelimeler... Yazarlarımız bile yazılarını yazarken böyle yazmışlardır. İstanbullu hanımefendilerin konuşması diyerek, onların konuşmasına özenerek.

İstanbul Türkçesinden önce Osmanlı Türkçesi konuşuluyor ve yazılıyordu. Arapça ve Fransızca kelimeler bir arada kullanılıyordu, bu dil çok ağırdı: şahnameler, divanlar, mesneviler...

Millî edebiyat döneminde Ziya Gökalp'ın, Ömer Seyfettin'in çalışmalarıyla bu dili sadeleştirerek, yabancı kelimelerden arındırarak İstanbul Türkçesini yeniden ortaya çıkardılar. Bunu şiiriyle, makaleleriyle yaptılar. Ömer Seyfettin bir çalışmasında İstanbul Türkçesini güzel bir şekilde ifade etmiştir:

“Ne softaların ve ulemanın konuştuğu gibi çok Arapçalı lisan; ne hâlâ divanlardaki eski edebiyat lisanını kullanarak birçok Arapça, Acemce terkipler yapan muharrirlerin hususi lehçeleri; ne ihtiyar ve muhafazakâr memurların konuştukları basmakalıp tabirli Babialı lisanı; ne Tanzimat maarifiyle tahsil görmüş kadınların lisanı; ne gayri Türklerin konuştukları lisan, İstanbul Türkçesi değildir. İstanbul Türkçesi, İstanbul'da yerli Türk hanımlarının konuştuğu tabii ve sade Türkçedir.”

Türkler ve Türkçülüğü yaşayanlar, Azeriler bile bu dili konuşuyor, İstanbul Türkçesiyle yazılmış kitaplara ihtiyaç duyuyor ve bizden çok İstanbul Türkçesine sahip çıkıyorlar. O zaman İstanbul Türkçesini konuşmamızda ve yazmamızda âdeta onu yaşatmalıyız ki yabancı kelimelere öyle alışmışız ki onlardan kopamıyor ya da kopmak istemiyoruz. Eğer o kelimelerden kopabilirsek kendi dilimize ve özümüze İstanbul hanımefendilerinin konuştuıkları dile ulaşacağız.

Peki İstanbul Türkçesine biz bu özeni gösteriyor muyuz?

Bence gösteremiyoruz. Eğer özeni göstermiş olsaydık bizim millî dilimiz ne ağır kelimelerden etkilenirdi, ne de yabancı kelimelerden.

Eğer bir kişi yazdığı yazıdan dolayı ünleniyor, ondan sonra yazdığı bir yazıdan aşağı seviyeye iniyorsa onlara en iyi şekilde İstanbul Türkçesini öğretmeliyiz.

İstanbul Türkçesinde kullanılan edatlar, kelimelerin ahengi İstanbul Türkçesi ile yazılmış şiirlerdeki ses güzelliği göze çarpar.

Necip Fazıl Kısakürek de “Canım İstanbul” adlı şiirinde;

**“Gece sümbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...”**

diyerek İstanbul Türkçesinin önemini vurgulamıştır. Milletimiz için önemli olan dilidir. Bu da İstanbul Türkçesidir.

Böyle mi dilimize sahip çıkacağız? Araya yabancı kelimeler katarak mı? Eğer biz dilimize sahip çıkmazsak millî dilimizi nasıl oluşturacağız? Çünkü İstanbul Türkçesi, İstanbul’da değil Türk coğrafyasında konuşulan bir dildir.

Şimdiki teknolojinin, iletişim araçlarının da ilerlemesiyle insanlarımız İstanbul Türkçemizi hepten kaybettiler. Telefonda mesajlaşıırken, internette konuşurken yazılan kelimelerimizi bile değiştiriyoruz. Örneğin; “Ne haber” yazacağız. Sesli harflerini atarak sadece “nhr” yazıyoruz. Teknolojinin faydalarından yararlanmaya çalışırken millî

duygularımız ve benliğimiz olan İstanbul Türkçesi kaybolmaya yüz tutmuş bir milletin içinde saklanmakta.

Ancak biz ve çocuklarımız dilimizi kaybetmemek için bu yazı yazılırken kendime söz vererek gelecek neslin en iyi şekilde diline sahip çıkması için, teknolojinin zararları kadar faydalarından da yararlanılarak kaybolan dilimizdeki İstanbul Türkçesine ait kelimeler bulularak hayata yeniden kazandırmak biz geleceğin yeni hanımefendileri olmak için dilimize en iyi şekilde kullanabileceğimiz kelimeleri gün ışığına çıkartmalıyız.

Gün ışığına nasıl çıkar dersiniz? Çevrenizde tanıdığımız İstanbul Türkçesi kullanılmış ve hâlen kullanmakta olan büyüklerimizden istememiz yeterli olacaktır.

Geleceğin birer hanımefendileri birer beyefendileri olarak İstanbul Türkçesine sahip çıkalım.

Şiirlere, şarkılara, kitaplara ve resimlere konu olan İstanbul'u, diliyle İstanbul Türkçesini yaşatmak.

Feyza Nur GAYRET

Esatpaşa Anadolu Tic. Mes. Lis. / 11. Sınıf

Bebeg'in Kulağındaki Ninni: İstanbul Türkçesi

Eskiden İstanbul vardır bir de İstanbul Türkçesi tabii bir de İstanbul beyefendileri ile İstanbul Hanımefendileri. Nezaketin, hoşgörünün, kibarlığın kısacası konuşmanın konuşmak olduğunu bildiğimiz bir İstanbul vardı. Eskiden karşındakini dinleme ona kendini ifade edebilme nezaket ve saygınlığı vardı. Şimdi ise kim daha çok konuşur kim daha çabuk cevap verir telaşı sardı insanları. Düşünülerek, hissedilerek, duyumsanarak konuşmak vardı. Geçmişte, günümüzde ise ben merkezli bir konuşma var artık.

İstanbul kelimesini bile İstanbul olarak değiştiren bir toplumda yaşıyoruz. Kendi özünü, geçmişini, kültürünü bilmeyen nesiller olarak yetişiyoruz. “Geçmişini bilmeyen geleceğini kuramaz” demiş atalarımız ne güzel de söylemiş. Biz geçmişimizi bilmediğimiz için doğru bir gelecek de hazırlamıyoruz kendimize ne yazık ki.

İnsanın ruhuna hitap eden, dinledikçe kişinin “Keşke biraz daha konuşsa” dediği kendine göre müzikalitesi olan bir dildi eskiden Türkçe. Şimdi ise değişen, yabancı kelimelerin istilasına uğramış, kolay gibi görünse de anlaşılması güç bir dil hâline geldi. Her şeyin, herkesin değiştiği, dünyanın bile aynı kalmadığı gibi Türkçe de değişti. Ninni edasıyla, konuşanı kendine hayran bırakan bir dil iken şimdilerde küçümşenen gözlerle bakılan bir dil oldu. Zamanında Türkçeyi İstanbul hanımefendilerinin beyefendilerinin konuştuğu gibi konuşmayanlara “şair” bile denilemezken günümüzde eskiyi anımsatan o konuşmaları taklit eden insanlara küçümseyerek bakıyoruz.

21. yüzyıldayız belki ama en değerli varlığımız olan dilimizi başka dillere karşı savunmasız bırakmışız. Meşrutiyetten sonra başlayan millî unsurumuz Türkiye Türkçesi şimdilerde anlaşılması zor, değişime açık bir hâl almış vaziyette.

Ne yazık ki geçmişimizi yaşatan maddi manevi kültürel değerlerimizin en önemli taşıyıcısı olan dilimize sahip çıkamıyoruz.

İstanbul Türkçesi denildiğinde şimdilerde akla gelen ilk isim Zeki Müren oluyor. Konuşmasıyla herkesi kendine hayran bırakan önemli bir şahsiyet. Keşke onu bu kadar erken yitirmeseydik. Onun dili kullanmadaki ustalığı gençlerimiz için bulunmaz bir örnek bana göre.

Bülbül gibi şakımak ifadesini kendime göre tanımlasam konuşmayı bilen, İstanbul Türkçesini layıkıyla konuşanlar için söyledim bu deyişimi. İstanbul Türkçesi dendiğinde bebeğinin kulağına onu sakinleştirmek, dinlendirmek ve uyutmak için ninni söyleyen annenin sesi geliyor aklıma. Geçmiş ile günümüz arasında dağlar kadar fark var. Eskiden kendini anlatmak, tartışmak, düşüncelerini ifade edebilmek için konuşulurdu. Şimdi ise konuşmak için konuşulur oldu. İnsanlar sürekli kendi söylediklerini karşısındakilere dinletebilme telaşında. Eskiden huzur bulduğumuz, dinlediğimiz dilimiz şimdilerde bizi yorar oldu...

Nice yazarlar, şairler hep Türkçeden, Türk diline sahip çıkmaktan bahsediyorlar eserlerinde, peki ya neden bunun nasıl olacağını anlatmıyorlar? Türkçenin aslını kim merak edip te araştırıyor. Ben söyleyeyim hiç denecek kadar az kişi. Belki ben bile Türkçenin öz geçmişini bilmiyorum. Bu benim ayıbım mı? Belki evet, belki hayır. Araştırmam gerekir mi? Tabii ki evet. Özümüzü bilmeden benden sonrakilere hiçbir şey bırakamam. Bize ne geldi bozulmuş yabancılaşmış bir Türkçe. Bizim ne yapmamız lazım. Araştırıp, öğrenip gerçeği sunmamız.

Ziya Gökalp lisanı, konuşmaya çok önem veren usta şairlerimizdendir.

Bir şiirinde Türkçe den bahsederken şu mısraları sıralamıştır: “Uyurma söz yapmayız, yapma yolu sapmayız, Türkçeleşmiş Türkçedir,

Eski köke tapmayız. Uydurma söz yapmadık yapma yolu da sapmadık sadece dilimizi elimizdeki ekmeğimizi, buyurun yarısı sizin”, der gibi paylaştık, değiştirdik.

Peki ya ne olacak bilinçsiz, geçmişini bilmeyen, diline sahip çıkmayan nesiller mi yetiştireceğiz yoksa sesini duyuran Türkçeyi Türkçe gibi konuşan nesiller mi? Şimdilerde çok zor geçmişe dönmek eski İstanbul hanımefendileri, beyefendileri gibi konuşmak. Ama en zoru değişimin kaçınılmaz olduğu bu dünyada dilimize yeni kelimelerin girmesine izin vermemek.

Ne yapmalıyız? Nasıl yapmalıyız? Nereden nerelere geldik? Sorular çok ama cevapları yok.

Türkçe her gün yeni bir kıyafet ile karşımıza çıkıyor. Kısaltmalar, yabancı kelimeler kostüm çeşidi çok... Eskiden bir kıyafeti vardı ama çok gösterişli idi. Görenleri mest eden hayranlık uyandıran bir elbise vardı. Şimdi ise her gün yeni kıyafet, yeni elbiseler. O kadar çoğaldı ki artık o da hangisini giyeceğine şaşırıyor.

Göklerden santim santim yere inmek nasıl bir duygu acaba. Nice uygarlıkların erişemediği yükseklığe dilimiz ile erişmiştik. Ve yine dilimiz ile o yükseklikten santim santim aşağı iniyoruz.

Eskiden Türkçe konuşmak denildiğinde akla ilk gelen İstanbul Türkçesi olurdu. Şimdi ise geçmişte kalan tarihî anlar, hatıralar... Çoğu kimse değişen dilin farkında değil. Farkında olmadan onlar da değişiyorlar. Bizler şu anki konuşulan dile alışkın olduğumuzdan eskileri anlamıyoruz. Hoş eskiler de şimdiki konuşulan dili anlamıyorlar. Herkeste ben en iyi konuşurum düşüncesi var ama nerede... Karşılığında Türkçeyi tam manasıyla konuşan birini çıkarsak Sen ne konuşuyorsun? Deyip alay bile ederler.

Bir bebek misali zamanında sahiplenilen Türkçe şimdi yetim evlat gibi ortaya sunuldu. Bir anne için evladı ne kadar değerli ise bir ülke için dil de o kadar önemlidir. Ona sahip çıkıp, sevgini gösteren zamanı geldiğinde seni kalkan misali korur.

Konuşmak, doğru konuşmak, düzgün konuşmak anlaşılır olmak... Bakıldığında çok uğraş istiyor konuşmak ama özünü bilip de gerçeği konuşursan zorlanmazsın. Yoksa değiştirdiğin, değişime açtığın bu dil ile ne kendini rahat ifade edebilirsin ne de karşındakini doğru anlayabilirsin.

Dil bir ülkenin mihenk taşıdır, atar damarıdır, havasıdır, suyudur... Kısacası yaşamasını sağlayan unsurdur. Hava olmadan, nefes almadan nasıl yaşanılmaz ise dil olmadan da bir ülke var olmaz. Dil tıpkı tuğlalara bir arada tutan hurç gibi ülkedeki insanları bir arada tutar, birbirine kenetler ve bütünleştirir.

Bir ölü gibi ruhunu teslim etmektense iyi bir doktor olup hastayı iyileştirmek gerekir. Ölü değil diri olmak için uğraşılması gerekir. Kundaktaki bebeğe ihtiyacı olan ilgi ve sevginin verilmesi, onu hasta olmadan büyütme gerekir. İlgi çekmek için milyonlarca kıyafet değil seni sen yapan kıyafeti giymek gerekir. Bizi biz yapan ruhumuzdaki inceliği ve zarafeti yaşatan İstanbul Türkçesini konuşmak gerekir...

Nihal KOŞAR

Maltepe Orhangazi Lisesi / 10-F Sınıfı

Şehre Bak Dilini Konuş

İstanbul kenarında kurulduğu Boğaz gibi bir medeniyetten diğerrine akan koca bir deniz, tarihin en acı ve en tatlı sahnelerine tanık olmuş, dünyanın kaderini elinde tutmuş şehir... Türkçe; en güçlü, en cesur, en bağımsız insanların dili... En köklü, en zengin, en ahenkli dillerden biri. Peki ya İstanbul Türkçesi dersek? O zaman yan yana yazılmaya en layık iki kelime; ayrı bir mana, ayrı bir güzellik ve incelik kazanır. İstanbul Türkçesi, sadece İstanbul'da yaşayanların değil, imparatorluğun dört bir yanından gelenlerin, farklı kelimelerle, çeşitli söz sanatları ve incelikleriyle oluşturduğu ahenk cümbüşü. Bu dil, tarihin en önemli devirlerinde konuşuldu; dünyanın en cesur ırkının ağzında yoğruldu. Tarih mağarasının duvarlarını asırlarca sarstı, edebiyatın, şiirin dili oldu. Kùltürleri, dilleri, dinleri ve sanatları kucaklayan imparatorluğun başkenti İstanbul'da konuşulan Türkçe; alabildiğine inceldi, güzelleşti ve zenginleşti. Kışladan, selâtin camilerine; külliye-den bedestene; Babîâlî'den tekkeye imparatorluğun bütün renkleriyle büyük sanatkârların dilinde işlendi. Orduların en güçlü duası bu dille yapıldı, en saf ninniler bu dille söylendi, en güzel türküler bu dille çağrıldı, en unutulmaz şiirler bu dille yazıldı, en içli ağıtlar bu dille yakıldı, hasret dolu nameler bu dille kaleme alındı; bu dil dilden dile, gönülden gönüle, asırdan asra yayıldı, baki kalan kubbede hoş bir seda oldu. Kendine has bir musikisi, telâffuzu, özel vurguları, deyimleri ve atasözleri olan İstanbul Türkçesi, Paris'te, Londra'da bu ahengi ilk defa duyanları kendine hayran bırakırken daha önce bu dilin musikisini duymayanları üzüntüye boğdu. Paris metrosunda İstanbul Türkçesi

ile konuşanları dinlemek için gidecekleri istasyona kadar onları takip etmeyi düşünen bir Fransız araştırmacı lisanımızın köklü, ahenkli ve musiki ile şekillenmiş inceliğine hayran olduğunu söylemekten kendini alamadı.

İstanbul Türkçesi, Türkçemizin en geniş alanda konuşulan ağzı. Yüzyıllar boyu şairler, yazarlar, sanatçılar, ilim adamları ve devlet adamları bu dili zenginleştirmek için çalıştılar. Fatih Sultan Mehmet, kurdurduğu Sahn-ı Seman medreselerinin açılış merasiminin yapıldığı gün Akşemsettin'e: "Ne zaman bu medresede Türkçe ilim yapabileceğiz" sorusunun cevabını yıllar sonra İstanbul Türkçesinin imparatorluğun dört bir yanından yükselen seslerinde; Lale Devri'nin şarkılarının nağmelerinde buldu. Yaşadığı toprakların neresinde güzel bir ses duyduysa onu kendi söyleyişine alan İstanbul Türkçesi, her çiçekten alınan bal misali peteğini ayrı tatlarla oluşturdu.

Asırlar geçtikçe tarih sahnesindeki gelişmeler, değişmeler ve ilerlemeler İstanbul Türkçesini de çeşitli yönlerden etkiledi. Farklı milletlerle kurulan ticari, siyasi, dinî ve kültürel ilişkiler esnasında diller arasındaki etkileşim elbette ki kaçınılmazdı. Yalnız, bu etkileşim birbirini tamamlayıcı olmalıydı; yok edici değil. Ancak bu şekilde diller, hem kültür seviyelerini artırır hem de kendi saflıklarını koruyabilir. Kıtaları, kültürleri, dinleri birleştirmenin sorumlulukları, bedelleri ve ödülleri vardır. İstanbul farklı kültürlerin zenginliği ile ödüllendirildi. Bizim görevimizse sorumluluğumuzu yerine getirmek. Ziyaretçi kültürlerin İstanbul Türkçesine uymayan kısımlarını dile kabul etmemek. Geçmiş yıllarda bunun için bazı çalışmalar yapıldı. Fakat yapılan çalışmalar aşırı ve yapay olduğundan İstanbul Türkçesi bunları kabul etmedi. Kimi İstanbul Türkçesini geliştirmenin çaresini eskiye dönmekte buldu; kimi dildeki bütün yabancı kökenli kelimeleri, kalıplaşmış ifadeleri, yıllarca halkın duygularına tercüman olmuş kelimeleri dilden süpürmekte buldu.

Bugün İstanbul Türkçesinin karşısındaki en büyük sorun yabancı-

laşma. Diller ve kültürler arası etkileşimi tamamen serbest bırakmak, İstanbul Türkçesinin güzelliğini bozdu. Tembelleştik. Acı bir gerçek; ama yabancı kelimeler dilimizi işlemeye başladı. Özellikle belirtmek isterim ki “yabancı kökenli” değil “yabancı kelimeler”. Duyduğumuz kelimeleri olduğu gibi dilimize aktarıyoruz; sonunu düşünmeden, sorumsuzca, tembelce... İstanbul Türkçesinin yapısına uymayan kelimeler işgal ediyor dilimizi. Kelimeler, Türkçenin yapısına uydurulmaya çalışılmıyor. En kötüsü ise yabancı kelimeleri kullandıkça Türkçenin onlara uyum sağlaması. Bence en büyük kayıp bu. Dilimizdeki inciyi atıp ağzımızı çakıl taşıyla doldurmak gibi.

İstanbul Türkçesinin karşısındaki bir başka engel yabancı dil öğrenme meselesi. Türk diline hakim olamayan kişiler yabancı dil öğrenmeye çalışınca dilleri birbirine karıştırmaya başladı. Kimi zaman yabancı dil biliyor olduğunu hissettirmek için kimi zaman da kullandığı yabancı kelimenin tam olarak karşılığını bilmediği için: “Türkçede nasıl derler?” şeklinde acınacak bir soruya dönüştürdüler cehaletlerini. 19. yüzyılda aydınlar arasında Fransızca bildiğini hissettirmek nasıl moda olduysa günümüzde de İngilizce bildiğini hissettirmek moda oldu. Dertlerini anlatmaya ne bildikleri İngilizce ne de inceliklerinden yoksun oldukları Türkçe yetiyordu. “Türkçesi varken İngilizcesini kullanmak” bir süre sonra herkeste bulaşıcı bir illet oldu. İstanbul Türkçesine pervasızca giren bu kelimeler İstanbul Türkçesinin güzelliğini de yok etti.

Yalnız İstanbul Türkçesi değil, Türkçe elden gidiyor. Asıl ve en uygun çözüm Türkçenin ritmini anlamak, kelimeleri onun akışına uydurmak. İstanbul Türkçesindeki bütün yabancı kökenli kelimeleri süpüremeyiz. Çünkü onlar Türkçenin akışına ayak uydurabilmiş, artık Türkçe telaffuz edilmeye başlanmış. Ancak gün içinde kullandığımız yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarını kullanmazsak Türkçenin akıcılığı, ritmi, doğası değişir ve onu kaybolmanın eşğine sürükleyen biz oluruz.

İstanbul Türkçesinin o engin sınırlarında zengin dilimizin yükselişinden korkup sınır çizgilerini belirsizleştirmek isteyenler var. Bilinç ise onları engellemek için en büyük kalemiz. Ne kadar bilinçli olursak, dilimizin kıymetini ne kadar iyi bilirsek, onu ne kadar düzgün konuşursak o kadar sağlam bir kalemiz olur. Dilin güzelleşmesi o dili o ülke kadar sevmekle olur. Dili sevgi, bilgi, sabır ve bilinçle kurtarabiliriz. İstanbul bize en zarif, en köklü, en değerli dili, Türkçesini verdi. Şimdi kültürümüz zırhımız, kalem kılıcımız, kâğıt kalkanımız. İstanbul Türkçesi gibi eşsiz bir dilin dilimizin son kıpırtısına kadar yaşaması için okuyalım, yazalım, düşünelim, konuşalım.

Rıdvan Talha YÜCEDAĞ

Beyoğlu Anadolu İ.H.L / 10-A Sınıfı

Dil İnsanın Kalbidir

“Dil, tencerenin kapağına benzer; oynadı açıldı mı, içinde ne yemek var anlarsın; akli keskin adam, tatlı aş mı ekşi aş mı dumanından anlar.” der Mevlâna.

Hayatımız bizi hayretlere boğacak sıçramalarla değişiyor. Fotoğraflarda görüp güldüğümüz geniş paçalı pantolonlar, ipek gömlekler, fiyakalı saçlar derken, klişeleşmiş ‘gelişen teknoloji’ ile karşılaşıyoruz. Televizyonda hızla akan görüntüler bizi sinsice sarıp derinden sarsan, bütün hayatımızı süslü ve gösterişli bir podyuma çevirmemizi telkin eden devasa bir endüstrinin gayri insani dişlileri. ‘Bir de bakmışız ki dil değişivermiş’ demek saflık olur. Doğru cümle şu olmalı: Biz ‘bak-tıkça’ dilimiz, kalbimiz, hayatımız istila ediliyor.

Şu an, ‘aklı keskin’ insanlarca hazin olduğu su götürmez hâlimize bakınca, hasret kalınacak asıl şeyin ‘İstanbul Türkçesi’ olduğunu kavrayabiliyor insan. Türk insanı muazzam dilimizdeki kelimeleri beğenmeyip birer birer attı mı, yoksa dil, ona layık olmayanları terk mi etti bilemiyorum. Misal ‘değişim’ kelimesini ele aldığımızda, İngiliz ‘change’ der, ‘mutation, permutation, translation, verition’ der. Arapçada; ‘istihale, tebeddül, tegayyür, tekallüb’ diye sunulan harikulade bir zincir... Türkçede ise -hâlihazırdan kasıtlı- değişim ve başkalaşım kelimeleriyle sınırlıyız. Buna da sanırım ‘fakirlik’ ya da ‘acizlik’ deniyor.

Her şeyden önce âlemsümûl yenilikler tasarlayabilecek ‘zihinsel gelişmişlik’ ve onun peşi sıra kendiliğinden doğacak ‘öz güven duygusu’nun yokluğu sebebiyle -üstelik fikri çözümlemelere hiçbir katkıda bulunmadığı hâlde- ana dilini fakirlikle suçlayan entelektü-

ellere beğenmediği kelimeleri atma gibi bir imtiyaz asla tanınmaz, tanınmamalı.

Ne yazık ki İstanbul Türkçesi ifadesi bile bugün birçok insanın aklına; işitilmesi donuk, samimiyeti kuşkulu, edebî değeri alaya alınacak kadar gülünç bir lugat paralama işini getiriyor. İşte şu noktada özenliliği de, taklidi de, tembelliği de, popüler olandan mahrum kalma zehabını da getirdikleri/getirecekleri felaketleri görerek bitirmemiz gerekir. Halihazırda konuşulan dil, tamamen bilinçsiz kentleşmenin doğurduğu nezaketsizliğin ifadesidir. Ki denilir ki bir dil ile edebî eser ortaya konulamıyorsa o lisan, bir kültür dili değildir. Zira bir 'halifleks dili' ile ilerlenen yolda muvaffakiyet asla bizimle olmayacaktır.

Neler olup bittiğini akliselimle düşünürsek, her şey taşranın İstanbul'a galebe çalmasıyla başladı. Çok kısa bir süre için ayak uydurmaya çalıştıktan sonra, baktılar ki orada burada mebzul miktarda kendileri gibi kabalaşmış küfredenler var; onlar da hiç bozuntuya vermeden devam ettiler. Zamanında İstanbul Türkçesini muazzam şekilde telaffuz eden zat-ı muhterem, kahvede gördüğüne 'Sabah-ı şerifleriniz hayırlı olsun' demenin komik olacağını düşünüp pes etti. Öncelikle, bilinçsiz kentleşme ve betonlar nezaketsizliği doğurdu ve asıl Türkçe ile günlük dil arasına koskoca bir set çekilmiş oldu.

Geri kaldığını sanıp korkan, Hayati Develi'nin tabiriyle 'Kimi yerler vardır ki güneşin yüzyıllardır her sabah aynı kişilerin ve olayların üstüne doğduğunu, her akşam aynı yorgun ve hüzünlü gülümseyişle battığı' zehabına kapılan insanlar, bu fakirleşmeye neden olan kitleyi oluşturuyor denebilir. O zaman efkâr-ı umûmiye değil, kamuoyuna da değil, kolaylıkla sevk ve idare edilebilen, sayıları kadar kendilerine değer atfedilen 'kitlelere' sesleniyorum: 'Kendi vatanınızda vatansızlığı yaşama' duygusuna kapılmaz mısınız hiç? Dile kolay muazzam bir kültür ile muhteşem bir medeniyeti ve mükemmel bir tefekkürü katletmekten vicdan azabı duymaz mısınız?

Bir ihtarda bulunmak isterim: Uluslararası Para Fonu'nun adını en-ti-vi isimli televizyon kanalı 'i-me-fe' diye okurken, 'te-ge-re-te' ka-

nalı ‘ay-em-ef’ diye okuyor. Bu arada açılımı ‘nergis televizyonu’ olan kanalı niye ‘en-ti-vi’ diye okuduğumuzu sorgulayanınız var mı?

Türk Dil Kurumu, ‘ödünclemeler, yani dilimize mal olmamış kelimeler, orijinal imlaları ile yazılır.’ şeklinde bir kaide belirlemiş. Ama biz fusion kelimesini ‘füzyon’, ‘active’ kelimesini ‘aktif’, ‘media’yı ‘medya’, ‘show’u ‘şov’ yaparken hiç ses eden olmamış.

Şu ‘dublaj türkçesi’ denen safsataya da değinme mecburiyetindeyiz. Adından anlamak kolay ki bu defasında da Türkçeye öyle bir darbe indirilmiş ki ‘dublaj türkçesi’ şeklinde bir ayırım yapma zorunluluğu hissetmişler kendilerinde. Adı ‘dublaj türkçesi’ konulan garabet, yabancı dildeki kalıpların birebir Türkçeye aktarılma çabasıyla ortaya çıkmış nevezuhur cümlelerin ‘yaptığı’, yapmaya yeltendiği (küçük harfle) türkçedir; çünkü yapaydır.

Feyza Hepçilingirler’den öğrendiklerimize göre; görüşürüz (see you later), kendine iyi bak (take care of yourself), aman Tanrım (oh my god!), canın cehenneme (go to hell!)... gibi ifadelerin hiçbiri Türkçede yer almaz. Yine de Arapça ve Farsça kelimeleri samimiyet hissettirmiyor diyerek atıp İngiliz’in, Fransız’ın, kelimeleri bir yana, cümlelerini hızla taklit etmekte üstümüze yok.

İskender Pala’dan öğrendiğimiz kadarıyla bir zamanlar iskelede bekleyen yolcuların “Rica ederim efendim, lütfen siz önden buyurun”, “İstirham ediyorum önce siz bininiz” biçiminde cereyan eden nezaketleri sebebiyle kayıkların karşı kıyıya geç vardiği dahi olurmuş. İnsanlar varacakları yere gecikebilir ve fakat kimsenin hakkına tecavüz etmemenin müsterihliği yahut kalp kırmamanın huzuru ile eminlik ve selamet içinde yolculuk edermiş.

Çarpık kentleşmeden ya da göçten bahis açarken aslında Sanayi İnkılâbından, makineleşmeden, piyasa ekonomisinden söz ediyoruz. İnsan hep muhteris, insan daima aceleci, insan her vakit bencil. Bana kalırsa dili bir mesele olarak ele alanların nirengi noktası olarak görmeleri gereken şey, insan ahlakıdır. Dil, ahlakın aynasıdır. O yüzden

-İstanbul Konulu Denemeler -

bence asıl meselemiz reklam panolarında, gazete manşetlerinde yahut ekranda değil; insanın kendi kalbinde düğümlenmektedir. Düşünelim bakalım, bir kalbimiz var mı yok mu?

Zuhal YILMAZ

Şehremini Anadolu Lisesi / 10-E Sınıfı

Zarifliğin İfadesi

Konumuz İstanbul Türkçesi... Bu, öyle bir dil ki, bu dilde “alçak” gibi, manası kötü bir kelimeyle, “gönül” gibi, söylerken ağzımızın, duyarken de kalbimizin yumuşadığı bir kelimeyi yan yana getiriyorsunuz. Her insanda bulunması gereken, belki de insanı insan yapan çok önemli bir kişilik sıfatı ortaya çıkıyor: Alçakgönüllülük. “Köşe” kelimesinin köşesine bir yere “taş” getiriyorsunuz; işlenen konunun önemli bir bölümü manasında “köşe taşı” oluyor. Başka bir köşesine “üç” getiriyorsunuz; günümüzde adına “üçgen” dediğimiz ama öğrendiğimden beri “Kelimenin son hecesinde bir tuhafılık var” dediğim “üç köşe” kelimesi ortaya çıkıyor. Aynı köşeye bu sefer de “dört” koyalım. Bu kez de, anlayışı güç manasında, sözün kendisinde tatlı bir argoluk bulunan, “dört köşe” deyimi ortaya çıkıyor. Kelimenin koyacak köşesi kaldı mı bilmem ama siz bir de “baş” sözcüğünü getirin. Şimdi de bir Türk ev sahibinin misafirini her zaman oturttuğu, evin en güzel, en rahat yeri manasında “başköşe” kelimesi ortaya çıktı.

Evet...Konumuz Türkçe, İstanbul Türkçesi...Hem sade hem şaşalı, hem sert hem yumuşak, hem durgun hem hareketli, bazen sakin bazen heyecanlı bir dil. Günümüzde hafif bozulmuş, yozlaşmaya uğramış, bazen sadeleştirilmeye çalışılmış, bazen süslendirilmiş bir dil. O; dilin sahibi, Müslüman Türk milletinin kutsal kitabının, Kuran-ı Kerim’in dili, kardeşi, Arapçayı bırakmak zorunda kalan, şimdi de yalnız kalmayacağını bile bile yalnız bırakılmaya çalışılan bir dil. Sadeleşsin derken yozlaşmaya uğratılan bir dil. Bütün bunlara rağmen Yahya Kemal, Nabi ve Ziya Gökalp gibi usta şairlerin kaleminde hayat bulan, Fuzûlî'nin:

*Ey feyz-resân-ı Arab û Türk ü Acem
Kıldın Arab'ı efsah-ı ehl-i âlem
Etdin fusahâ-yı Acem'i İî-dem
Men Türk-zeban'dan iltifât eyleme kem*

(Ey, Arap, Acem ve Türk milletlerine feyiz veren Tanrım! Sen Arap kavmini dünyanın en fasih konuşan milleti yaptın! Acem fasihlerinin ise sözlerini İsa nefesi gibi, cana can katan bir güzelliğe ulaştırdın! Ben Türküm ve Türkçe söylemek istiyorum! Tanrım benden iltifatını esirgeme!) duasıyla Allah'ın huzuruna çıkılan bir dildir.

Ziya Gökalp'ın

<i>Güzel dil Türkçe bize</i>	<i>Yeni sözler gerekse</i>
<i>Başka dil gece bize</i>	<i>Bunda da uy herkese</i>
<i>İstanbul konuşması</i>	<i>Halkın söz yaratmada</i>
<i>En saf, en ince bize</i>	<i>Yollarını benimse</i>
<i>Uydurma söz yapmayız</i>	<i>Yap yaşayan Türkçeden</i>
<i>Yapma yola sapmayız</i>	<i>Türkçeyi incitmeden</i>
<i>Türkçeleşmiş Türkçedir</i>	<i>İstanbul'un Türkçesi</i>
<i>Eski köke tapmayız</i>	<i>Zevkini olsun yeden</i>

şiiiryle mutluluğu zirvede yaşamış bu dil, “Hâlâ İstanbul Türkçesi diyorlar!.. Bıktık bu teraneden. Bugün Türkiye'nin başkenti Ankara'dır. Yazınız!... Bundan sonra Türkçeye Ankara köylerinin dili hakim olacaktır.” sözleriyle; bir annenin bir çocuğunu övüp, diğer çocuğunu sövmesi sırasında, sövülen çocuğun hissettiği duyguları yaşamıştır.

Bu kadar güzel bir dili övme sırasında onun övmemizin nedeninin Türk milleti olduğu aklıma geliyor. Eğer Türk milleti bu dili bu kadar güzel kullanmasaydı dilin güzelliğinin farkına nasıl varılırdı, öyle değil mi?

Türk milleti, dil kullanma konusunda tam bir ustaydı. Kandil akşamlarında evlerine ellerinde kandil çörekleriyle dönen babaların aldığı çöreklerle, satıcıları, bu sözü güzelleştirmek için, bulunduğu her yeri güzelleştiren gül kelimesini koymuşlar ve onu kandil gülleri yap-

mışlardır. Bir de körpe badem var tabii... Salatalık ya da hıyar kelimesi hoşlarına gitmeyen satıcılar, o kelimeler yerine körpe badem diye bağırırlar. Bu milletin dili güzelleştirme konusundaki ustalığı “zerdâlü” yu zerdâli, “kastanon”u kestâne, “alma”yı elma yapışından bellidir.

Bu millet “yasemine, laleye, sümbüle, güle, menekşeye, zambağa nilüfere, karanfile” böyle güzel isimler veren; “sert”e korkalım diye sert; “gürültü”ye rahatsız olalım diye gürültü, “yumuşak”a yumuşayalım diye yumuşak demiştir.

İstanbul Türkçesinin şairler üzerindeki etkisine gelecek olursak aklıma hemen Bursalı Ahmed Paşa'nın İstanbul Türkçesi için yazdığı mısralar geliyor.

***Seher kılup gelir Ahmed ki diye şehrimizin
Güzelleri; Nicesin, hoş musun, safaca mısın?***

(İstanbul güzellerinin bana “Nicesin, hoş musun, safaca mısın?” diye hatır soruşlarını duymak için sabahı dar ediyorum.)

17. asrın önemli şairlerinden Urfalı Nabi aşağıdaki mısralarda İstanbul konuşmasının, konuşulan Arapçadan daha güzel olduğunu dile getirmiştir.

***Semin gıdası mani-i pakize-nutkudur
Çeşmin gıdası hüsndür anla hikayeti
Elfaz-ı sükkerin-i Stanbuliyandan
Sem'in kenarlarda kalur dilde hasreti***

(Kulak güzel söz dinlemek, göz de güzelle ve güzellikler görmek ister. Hikâyeyi anla. Kulağın ve gözün gıdası bunlardır. Kulak, taşralarda şeker gibi tatlı İstanbul konuşmasını özler. İstanbul güzellerinin türlü güzellikleri, göz minelerini sevinç nuruyla aydınlatır. Eda güzelliği, vefa güzelliği ve her mevzuda güzellik ancak o eşsiz şehirde son derecesine varmıştır. O gönül açıcı sözler, o ince nükteler mümkün müdür ki Arabistan'da bulunabilsin?)

**“Ba’da-leke” hitablarından gelür mi hiç
Lafz-ı a canım, ay efendim halaveti**

(“A canım”, “ay efendim” gibi söz ve söyleyiş inceliklerini, Arapların “bâdileke” gibi hitaplarında bulmak mümkün değildir.)

İstanbul Türkçesi denildi mi Yahya Kemal’den bahsetmemek olmaz. İstanbul âşığı şairin “Bu dil ağzımda annemin sütüdür” sözleri her şeyi açıklıyor aslında.

Baktım: Konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul’u duydum daha bir kere sesinde.

diyen bir şair için İstanbul Türkçesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir.

İstanbul’umun dili

Annemin dili

Babamın dili

İstanbul’umun dili

İstanbullumun dili

İstanbul’umun efendisi

Hanımefendisi

Sokaklarımın bekçisi

Yoğurtçusu, balıkçısı

Can dilimi konuşanım

Canım benim

Ninnilerimi bu dil söyledi

Masallarımı bu dil

Bu dille duydum türkülerimi

Bu dille okudum şairlerimi

“Zalim be söyletme derunumda neler var”

Asaf Halet Çelebi yukarıdaki mısralarda İstanbul Türkçesi ile nasıl iç içe yaşadığımızı bize hatırlatıyor.

Yazıyı, Necip Fazıl’ın “Canım İstanbul” şiirinden birkaç mısrayla

bitirmek isterim. Ben bu yazıdan insanın konuştuğu dilin güzelliğinin farkına varması gerektiğini ve bunun insana anlatılmaz bir mutluluk verdiğini anladım. Umarım siz de anlayabilecek bir şeyler bulabilmişsinizdir. Unutmayalım; Türkçenin sahipleri bizleriz. Bu yüzden gerçek Türkçe bizim konuştuğumuz Türkçedir.

*Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul,
İstanbul...*

Elif Feyza AYDAR
Ümraniye Anadolu İ.H.L / 11-B Sınıfı

Türkçesi Bülbul Kokan İstanbul

Slm, nbr, nslsn, by, ok ... Beni anlıyorsunuz değil mi sevgili arkadaşlarım? Anneciğim? Ya sen babacığım? Siz anlamadınız, biliyorum. Oysa bilgisayarca konuşuyorum ben. Hani herkesin evinin baş köşesine kurulmuş “Var mı benden güçlüsü?” diyerek gururlanan bilgisayar!

Bilgisayar günlük hayatımıza girdiğinden beri ekonomiden sağlığa, eğitimden sosyal hayatımıza kadar pek çok alanda iyileşme sağlanmışken dilimiz tam tersine hastalanmıştır. Çok değil, bir nesil geriye gittiğimizde anne babalarımızın bile bizleri anlamakta güçlük çektiğini görüyoruz. Nanelerimizi, dedelerimizi utancımından söyleyemiyorum bile.

İnternet diline o kadar alışmışız ki ana dilimizden uzaklaşmışız. Akdeniz suyunun tuzunun kuruması gibi Türkçemizin de balı şekeri kurudu sanki. Özellikle biz gençlerin Batı hayranlığı, onları taklitten öteye geçmiyor aslında. Büyüklerimiz bizlere “Geleceğin teminatı” gözüyle bakadursun, biz bu güveni çoktan sarstık onların gözünde. Ama ben, bu konuda tek suçlunun gençler olduğuna inanmıyorum.

Özellikle her türlü yayın organımızın Türkçemizi hiç de ona yakışır bir şekilde kullanmadıklarını görüyoruz. Dizilerde, reklamlarda, filmlerde kullanılan yabancı ve anlamsız kelimeler, dilimizin gelişmesini sürekli baltalamaktadır. Tabi spikerlerimizi de unutmamamız gerekiyor. “Spiker” dedim. Ne kadar normal geldi. Doğrusu haber sunucusu değil miydi? Oysa ne kadar kolay çıkıverdi ağızımdan. Sadece on dakika izleyin haberleri, her cümlede Türkçe olmayan en az bir kelime işitirsiniz. Oysa ülkemizde olan biten her türlü olayı onlardan öğreniyoruz. O zaman her gün evimize konuk olan sunucularımızın

dilimize en doğru, en etkili, en güzel şekilde bizlere sunmaları gerekmiyor mu?

Bazen ülkemizin sokaklarında yürürken, alışveriş merkezlerini gezerken Türkiye’de yaşadığımı unutuyorum. Nedir bu yabancı isimler, nedir bu kendi kültürümüze olan yabancılaşma? Sonra “Türkçemiz yok oluyor” diyerek vatansever duygularla isyan ediyoruz. Vatanını sevmeye, korumaya dilimize sahip çıkmakla başlamazsak, vatanseverliğimiz ne işe yarar?

Tabi bu olgunluğa ulaşabilmek için eğitimin ailede başlaması gerekir. Anne ve baba da sonuçta bu dili kullanan toplumun bireyleridir. Aileler, çocuk daha doğar doğmaz onların dilini bozmalarında büyük çaba harcarlar. Yabancı isim koyarlar çocuklarına, bir de övünürler. Sonra çocuğun eline bir sağa bir sola sallayıp “Güle güle, hoşçakal” kelimelerini öğretmek varken “bye bye” dedirtirler. Bir de bakmışsın “Özür dilerim, affedersin” yerine “pardon” demiş çocuk. Tabi bir de çizgi filmler var ki sormayın gitsin! Alışıyorlar yabancıların kültürüne sonra bizim kültürümüz garip geliyor. Orada öğrendikleri yabancı kelimeleri kullanıyorlar ve dilin körelmesine zemin hazırlıyorlar. Oysaki bizim dilimiz ile yetişseler çocuklar hem dilimizin aslını öğrenirler, hem de kültürümüzü yaşatmaya devam ederlerdi.

Yıllar öncesinden İstanbul şairi olarak andığımız Yahya Kemal’in “Türkçe ağzımda annemin sütüdür.” dizelerinden ne kaldı geriye? Derste bu satırları dinleyince ürperdim birden. “İstanbul’da yaşıyorum” dedim üstelik. Peki nerde İstanbul Türkçesi ?

Ya Fazıl Hüsni Dağlarca’nın “Türkçem benim ses bayrağım” dizesi?
Necip Fazıl’ın ;

*“Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul
İstanbul”*

Ya bu dizeler? Bülbül sesine benzetmiş dilimizi. İstanbul Türkçesinin ahengini, ses güzelliğini ne güzel vurgulamış şairimiz.

İstanbul Türkçesi, Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimelerle oluşmuş en güzel, en nadide dildir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yaklaşık beş asır boyunca dil, kültür ve sanat merkezliğini yapan İstanbul bugün de en önemli kültür merkezidir.

Ziya Gökalp'ın;

*“Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşması
En saf en ince bize”*

dizelerinde dediği gibi İstanbul'da konuşulan Türkçede farklı bir yere sahip olmalıdır.

Pek çok değerli sanatçımızın dizelerine aktardığı Türkçemizle ilgili eşsiz sözler bugün kaç Türk gencini heyecanlandırıyor acaba? Onların dilimizde gösterdiği gerekli özeni bizler ne kadar gösteriyoruz? Dil bilincimiz, Türkçe sevgimiz hangi düzeyde ?

Atatürk, bir milletin gelişmesinde dilin önemini kavradığı için Türk Dil Kurumu'nu Türkçeyi geliştirmek, yabancı kelimelerden kurtarmak amacıyla kurmadı mı ?

Okullarda, iş yerlerinde ve sokakta herkes konuşma biçimi seçmiş bile. Önceleri anlaşılması zor olan kelime bütünlerini şimdi hayatımıza katmışız. Bir kalıp halinde birbirimize sunuyoruz. Ve hiç de yabancılık çekmiyoruz. Ana dilimizdeki bu yabancı misafirleri bizden biri gibi kabullenip ağırlıyoruz. Şairlerimizin yazarlarımızın kabullenmediği vatana istemediği misafirleri biz bir konuk edasıyla ağırlıyoruz. Kendi kelimelerimizi bildiğimiz halde öğrenmek veya onları kullanmak yerine yabancı kelimelerin dilimize girmesini bir lal oyunu gibi izliyoruz. Peki ya neden? Kelimeleri bilmediğimiz için mi yoksa anlamlarını beğenmediğimiz için mi? İşte ben buna kızıyor-

rum. Cevabını veremediğimiz bir sorunun peşinden gitmek yerine onunla bütünleşiyoruz.

Eski kitapları okuduğumuzda çoğumuz anlamıyoruz. Bunun sebebini araştırmıyoruz. Çünkü bunun sorumlusunun biz olacağını biliyoruz.Aslında özümüze bakıldığında kelimelerin anlamlarını benimsemeyip kabullenmişliğimiz dışında olması gereken karakterleri yansıtmadığını görüyoruz. İsteddiğimiz kişiliğe büründürüp dilimize sunuyoruz.Yargılamadan, anlamadan, tuhaf karşılamadan bize sunulan yanlışlıkları kabulleniyoruz. Ve hatta yanlışlıkların artmasına sebep oluyoruz. Ana dilimize, kültürümüze, millî değerlerimize ihanet ediyoruz. Saygı göstermiyoruz, yaptığımız en güzel şey sadece dilimizdeki yabancı misafirleri kabullenip bizden biri gibi yaparak benliklerimize katmak.

Bu nadide dilimizin sonsuza dek yaşaması için herkesi İstanbul Türkçesi konusunda bilinçli olmaya davet ediyorum. Her Türk vatandaşını İstanbul Türkçesi ile konuşup yazması için dil eğitimine gereken önemi verelim istiyorum. İstanbul'un güzelliğinin görseelliğinin tadına gösterişli olmasının sebebine karşılık kendi dilimizin büyüüne kapılarak ödüllendirilmesini istiyorum. Millî değerimiz olan dilimizin doğru kullanılmasını ümit ediyorum. Dünyanın en önemli kültür merkezlerinden biri olan bu eşsiz şehrimizin hatrına, onun tüm dünyada tanınması, yaşatılması, korunması ve değerinin bilinmesi için önce dilimizi başka dillerin etkisinden kurtarmalı; İstanbul Türkçesini İstanbul'a, tüm yurdumuza yakışır şekilde kullanmalıyız diyorum.

Tuğçe USTA

Gürpınar İMKB Teknik ve End.M.L / 11-AK Sınıfı

Saray Bahçesi

Leylâ

...

*Niçin hilkat zemîninden henüz yüksekte pervâzın?
Şu topraklarda, şâyed, yoksa hiç imkân-ı i'zâzın,
Şafaklar ferş-i râhın, fecr-i sâdıklar çerâğındır;
Hilâlim, göklerin kalbinde yer tutmuş, otâğındır;
Ezanlar nevbetindir: İnletir eb'âdı haşyetten;
Cihâzındır alemler, kubbeler, inmiş meşiyetten;
Cemââtler kölendii: Kâ'be'ler haclen... Gel ey Leylâ;
Gel ey candan yakın cânan ki gâiblerdesin, hâlâ!
Bu nâzın elverir, Leylâ, in artık in ki bâlâdan,
Müebbed bir bahâr insin şu yanmış yurda, Mevlâdan.*

Mehmet Akif ERSOY

Kelimeler üzerinde daha fazla durarak okur musunuz lütfen?... Bu kelimeleri yabancıladınız değil mi? Belki anlamakta bile zorlandınız. Çünkü epey zaman oldu bu kelimeleri duymayalı... Fazla geriye değil 40-50 yıl önceki İstanbul'a gidelim ve günümüze gelene kadar nelerden etkilenmişiz, nelerimizi kaybetmişiz, kazanmak istediklerimizi kazanabilmiş miyiz biraz inceleyelim.

Dil yaşayan bir olgudur. Yaşadığı hayat boyunca çevreden etkilenir. Zamanla dilde yenilikler olur. Dildeki zararlı değişme dil erozyonunu meydana getirebilir. Ağaçtaki yapraklar gibi dildeki kelimeler de zamanı gelince birer birer dökülür. Eğer biz onların zamanından önce dökülmesine sebep olursak, ağaç gibi dilimizi de kuruturuz.

Dili bir saray bahçesine benzetecek olursak, nasıl bahçede çiçekler çimenler ağaçlar arasında bir intizam varsa, dilde de bir düzen, bir

âhenk, bir birlik ve bütünlük bulunması gerekir. O zaman insanlarda o mekânın bir saray bahçesi olduğu kanaati oluşur ve seyretmeye doyamazlar. O bahçeye nasıl ki bir çiçek dikerken dikeceğimiz yere, bahçedeki diğer çiçeklerle uyumlu olmasına, göze güzel hitap etmesine ve bir güzellik bir uyum arz etmesi gerektiğine dikkat ediyorsak, dışarıdan gelen yabancı kelime ve tabirleri dilimize alırken de bahçeye gösterdiğimiz itinayı ve özeni dilimize göstermeliyiz. Saray bahçesine sahip çıkmadığımızda sıradan bir bahçeye dönüşeceği gibi dilimize de sahip çıkmazsak dilimiz de sıradan bir bahçeye dönüşmeye başlar ve kurumaya, ölmeye mahkum bir dil hâline gelir.

İstanbul Türkçesi de tıpkı bir saray bahçesi gibidir...

Başkalarına bir şeyler aktarırken, toplumla iletişim kurarken kelimeleri daha dikkatli seçmeli, kullanmalı, yöresel şivelerden, argo kelimelerden, maksadı aşan, başka manalara çekilebilecek kelimelerden, sözlerden uzak durmalıyız.

Biz ne kadar farkına varmasak da reklamlarda dil erozyonuna sebep olan ve ahlak kaidelerine uymayan ifade ve davranışlar hissettirmeden ince ince zihnimize işlemekte ve bir yandan güzel düşünmemize vesile olan manevi değerlerimizi kaybetmemize neden olurken diğer yandan güzelim saray bahçemizi de tahrip etmektedir. Dil erozyonuna maruz kalanların çoğu şüphesiz genç kuşaklardır... Gençliğin kullandığı dile popüler dil diyecek olursak; popüler dil, çabuk kullanım, hızlı tüketim, kullan at, doldur boşalt hale gelmiştir. Popüler dili kullananlar kimliksiz, kişiliksiz, silik şahsiyetler olma durumundadırlar. Herkes gibi olmak ,herkesin yediğinden yemek, içtiğinden içmek kısacası sürüden biri olmak demektir.

Osmanlı'nın güçlü bir devlet olduğu devirde Batı her ne kadar Osmanlı'nın dilinden etkilense se an dillerini korumuşlardır. Asıllarından taviz vermemişlerdir. Oysa biz Batılılaşma çabasıyla neredeyse kendi dilimizden vazgeçmeye hazırız. Dilimizin ince, zarif, insancıl ifadeleri olan ricadan, lütuftan, teşekkürden uzaklaşmışız. Dilimizi,

benliğimizi kaybetmekse eğer Batılılaşmak evet kabul edelim Batılılaşmışız...

Muhteşem İstanbul Türkçesinden eser bırakmamışız. İster gaflet deyin ister ihanet, maalesef saray bahçemiz tar u mar olmuş. Komşuluğu beton binaların altına gömmüşüz. Acaba kalplerimizi de sevgi yerine betonlardan kalanlarla mı doldurmuşuz? Bayramları uzun tatiller olarak görür olmuş, tatil köylerine kaçır olmuşuz. Akrabalık, komşuluk bağlarını yıkmışız. Göbek bağı kesilir kesilmez çocuklarımızı bakıcılara ardından kreşlere verir olmuşuz. Akşamdan akşama gördüğümüz aile fertleriyle bile iki çift laf edebilme yerine televizyon kültürüne mahkum olmuşuz. Galiba biz birbirimizi yaşarken öldürmüş, kendi alemimize gömülmüşüz...

Aslında bunların tek sebebi saray bahçesinden mahrum kalış değil de nedir?

‘Dilimin sınırları, dünyanın sınırlarıdır. İnsanın kelime hazinesi ve ifade yeteneği ne kadar geniş ve zenginse, düşünce ve aksiyon kuvveti de o kadar geniş ve zengindir. O hâlde biz kavramları, terimleri ve kelimeleri azaltmaya değil çoğaltmaya bakmalıyız.’ diyen, Ludwig Wittgenstein ne kadar haklı...

Saray bahçesinde seyeran etmek hayal değil... Şükür bu yolda çalışanlar var artık...

Ne diyelim:

*Cedid neslin lisani taaffün eyledikçe,
İdraki, fehmi, zevki de sükunetle eriyor.
İstirabını hissedeni zevat gayret ettikçe,
‘İstanbul Türkçesi’ rüyası bize ümit veriyor...*

(atikata)

Rabia İLERİ

Gürpınar 80.Yıl GSSL Lisesi / 11-B Sınıfı

Bağışla Bizi Ey Dil

Kelimeler sahihsiz...

Kelimeler usul usul dökülür ve gider uçsuz bucaksız bir vahanın en bilinmez en kuytu köşelerine. Gökyüzünden dökülen tılsımlı çiğ taneleri misali uzar gider. Ve sonrasında uzun bir yol... Sessizliğe ses katan mırıldanmalar... Etrafa küçük bakışmalar... Silik birkaç renk ve dikkat çeken büyük, ışıltılı bir renk cümbüşü... Buralarda kayıp giden yüzler misali kelimeler. Kelimeler zihnimde şekillenmeye başlıyor: Street, sport, shop... Yanlış olan bir şeyler var. Neredeyim ben? Yol devam ediyor. Işığın parıltısı artıyor. Mırıldanmalar hâlâ benimle. Gözüme bir şeyler çarpıyor. Bana göz kırpan birkaç harf: "X,Q,W"... Olmamam gereken bir yerde miyim? Devam ediyor. Küçük, şirin dükkânlar: "Hoş geldiniz." diyor. Başımı hafifçe çevirip etrafı süzüyorum. Anlık, küçük bir sahne: Beyaz önlüklü bir adam, elinde bir makas, önündeki adamın saçını usulca kesiyor. Yaptığı işe bakılırsa işinin ehli olsa gerek. Evet, evet burası bir berber dükkânı. Gözüme çarpan bir ışık daha: "Coiffeur" Anlamıyorum. Neredeyim? Bu yabancı mırıldanmalar, gözüme çarpan bu ışıltılı hayat. Anlamını lisedeki İngilizce dersinde öğrendiğim bu kelimeler. Neredeyim? Yol yarıya gelmiş. Sokağın ucunda bana doğru bakan bir şeyler var. Bu bir heykel mi? Üzerine yazılmış birkaç söz. Okuyabilmek için yaklaşıyorum. Burada yazılanlar Türkçe:

"Şimden gerü hiç gimesne divanda, dergahda, bergahda ve dahı her yerde Türk dilinden özge söz söylemeye."

Sözcükleri okur okumaz boğazım düğümleniyor. Başımı yasladığım

otobüsün camından yavaşça çekilip koltuğa yaslanıyorum. Durağa da gelmek üzere olduğumu fark edip alelacele toparlanıp otobüsten iniyor ve evin yolunu tutuyorum. Bu söz zihnimde dönüp duruyor. 735 sene önce bu sözleri söyleyen Karamanoğlu Mehmet Bey acaba günümüzde yabancı kelimelerin yer aldığı tabelaların her an yanı başımızda olduğunu görseydi ne düşünürdü? Yabancı sözcükler karşısında Türkçemizin bir kahraman edasıyla dimdik ayakta durduğunu ancak pek çok kimsenin hâlâ dilimize tam olarak sahip çıkmadığını bilseydi... Bilseydi de şöyle bir bakar: “Bütün bu emekler boşuna mıydı?” der miydi?

Bu fermanın öncesinde de sonrasında da Türkçe vardı. Yüzyıllar önce Göktürk Kitabeleri'nde, Anadolu'da sevgi tohumlarını eken Yunus Emre'de, Türkçeye gereken değerin verilmediği bir dönemde Türkçe yazan Âşık Paşada, Gülşehrîde kendisine Türkçenin en güzel örnekleriyle nasılsın denmesini bekleyen Ahmet Paşada İstanbul'dan uzak kaldığında söylediği kasidede Türkçenin en duru örneklerine yer veren Nabîde, İstanbul'un bir taşına tüm acem mülkünü feda eden Nedim'de ve Türkçeyi en duru haliyle seven Ziya Gökalp'ta kendini buldu Türkçe.

Yüzyıllar boyunca bu büyük medeniyete kültür başkentliği yapan İstanbul, sevgi dili olan Türkçemizin de en güzel örneklerine şahit oldu. Kâh yaprakların usulca kendini bıraktığı bir sarayın bahçesinde kâh arnavut kaldırım sokaklarda en güzel şiirler İstanbul Türkçesiyle söylendi. Anadolu'da yüzyıllar boyunca analarımız yanık ninnilerine Türkçenin en güzel mısralarıyla ses vermediler mi? Yağız âşıklar ağızlarından dökülen bin bir güzellemeye, koçklamaya Türkçemizin en güzel tınılarıyla can vermediler mi? Söylenen her destanda, türküde, ağıtta Türkçenin kendisini bulduk. Her şiir ve her şarkı bizi biz yapandı. Biz olduğumuz için Türkçe vardı. Bizi bir arada tutan, bizi birbirimize bir sicim gibi bağlayan dı. Dost sohbetlerinde içilen her çayda da, boğazımızdan geçen her bir lokmada da Türkçe vardı.

Orta Asya'dan Balkanlara, Sibiryaya bozkırlarından, Afrika'ya kadar ve belki adını bile bilmediğimiz yerlerde gece ve gündüz ve hatta şu an ko-

nuşulan her kelime, annemizin ak sütü kadar helal olan- şair sözü- Türkçemizden bize yadigâr değil miydi? Peki, ne oldu da bize emanet olan dilimize yüz çevirdik. Nedendir bilinmez Türkçesi varken yabancı kelimeleri kullanır olduk. “Allah’a ısmarladık, hoşça kal, güle güle” derken ağızlar “bye bye” der oldu. “Tamam”ın yerini “okay” aldı. Bu büyük medeniyete hizmet eden her bir ferдин nakşısı olan Türkçemiz varken neden Batılı dillerden Türkçemize geçen kelimeleri kullanır olduk? Aslında bu sorulara yüzlerce cevap verebilsek gerek. Tüm cevapları bir kenara bırakıp özümüze dönsek. Bir rüyadan uyanıp şöyle desek:

Bağışla bizi ey güzel dil. Geç kaldık. Seni sevmeye de senle sevmeye de hakkımız yok belki; ama biz geldik ve buradayız. Senle var olduk ve seninle var olmaya devam edeceğiz. Her bir kelimen boynumuzun borcudur.

Sena Nur KARABEKİROĞLU

Sultan Fatih Lisesi / 11-FEN A Sınıfı

Türkçe Söz Olsun

*“Dudağımdan bal akar,
Dilim Türkçedir benim.
Mis gibi anne kokar,
Dilim Türkçedir benim.” **

Yusuf Dursun’un bu dizeleri bana Yahya Kemal Beyatlı’nın, “Bu dil ağzımda annemin sütü gibidir.” sözünü hatırlattı. Bir dil için en güzel benzetme, anne sütü olsa gerek. Buna dayanarak iki şair de aynı imgeyi kullanmış.

Annemin sütünü içtiğim dönemlerimi elbette hatırlamıyorum. Bildiğim ve çok defa şahit olduğum bir şey varsa, anne sütü içen bebeklerin duyduğu haz ve mutluluğun dünyanın hiçbir şeyine değışilmez olduğudur.

Bir dili bu kadar güzel yapan, onun mevcut hâli olmasa gerek. Bir dilin; yüzlerce, binlerce yıllık işlenmiş tarihi olmalı ki o dil, gerçekten güzel ve mükemmel olabilsin. İşte Türkçemiz, bu özelliğı sayesinde ki bugün dünyanın beşinci lisanı konumuna yükselebilmiştir. Bu, öyle çok da kolay olmamıştır. Bir zamanlar dünya çapında verdiğimiz eserler bu başarının temel taşlarını oluşturmuştur.

Biliyorum, bazı kişiler “bir zamanlar” sözüme takılıp dilimizin şu anki durumunun içler acısı olduğunu söyleyeceklerdir. Olsun, isteyen istediğini söylesin. Ben de onlara Ziya Paşa’nın : “Yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadr ü kıymetten.” mısraı ile karşılık veririm.

Diğer yandan dilimizi eski güzel günlerine döndürebilmek için, Namık Kemal'in: "Uyan ey yâreli şîr-i jîyan bu hâb-ı gafletten" sözünü hatırlarım. Bu sözü hem kendime hem bütün Türklere bıkmadan usanmadan tekrarlamak isterim. Bilirim ki dilimizi kullanan bizler de gaflet uykusundan uyanmak zorundayız. Ancak böyle yapar ve kendimize güvenmeye başlarsak, Türkçemiz için eski aydınlık günlerine dönmek çok kolay olacaktır.

Bildiğim bir şey daha var: Osmanlılar, yani bizim ecdadımız, sadece bir devlet kurmakla kalmamış, büyük bir medeniyetin temellerini atmışlardır. Her şeyin bir merkezi olur da medeniyetin merkezi olmaz mı? Tabii ki olur. Bu büyük medeniyete başkentlik yapan İstanbul; ilmin, kültürün ve özellikle de kültürel yaşayışın merkezi olmuştur.

Her şeyin bir dili vardır, medeniyetlerin bile. Osmanlı medeniyetinin dili de İstanbul Türkçesidir. Çünkü devletin merkezi yönetim yeri olan sarayda İstanbul Türkçesi konuşulmuş, yabancı devletlere gönderilen mektuplarda İstanbul Türkçesinin motifleri işlenmiştir. Bunun nedeni ise medeniyetin çoğunlukla olduğu ve geliştiği yerin İstanbul olmasıdır. Nasıl ki İngiliz medeniyeti ve dili en güzel, en teferruatlı bir şekilde İngiltere'de konuşulmuş ve gelişmişse Osmanlı medeniyeti ve İstanbul Türkçesi de kendi topraklarında gelişmiştir.

İstanbul Türkçesinin önemini vurgulayan onlarca söz sayabilirim. İlk aklıma gelen, Nihad Sami Banarlı'nın bir sözü. Yazarın, Türkçenin Sırları adlı kitabı benim başucu kitabımdır. Ne zaman içim daralsa açar okurum bu kitabı. Şöyle diyor Banarlı:

"İstanbul Türkçesi, Türk milletinin sahip ve hâkim olduğu her yerden gelerek İstanbul'da yaşayan, İstanbul'da konuşan, İstanbul'da şiir ve şarkı söyleyen Türkler tarafından meydana getirilmiş güzel lisandır."**

Burada da gayet açık bir şekilde belirtildiği üzere İstanbul Türkçesi duygularımızın, dilimizin ortak adıdır. Neden mi bir "ortak"lıktan bahsediyoruz, şöyle açıklayalım: Bir kültür zenginliği olarak ülkemizde çeşitli ağızlar (Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu, Ege,..) kullanılmaktadır. Ancak

bu ağızların herhangi biriyle bütün insanlara seslenmek, onlara meramınızı doğru ve anlaşılır bir şekilde anlatmak zordur. Bunun için herkesin içinde kendini bulacağı ortak bir payda gerekmektedir. İstanbul Türkçesi doğunun da, batının da, kuzeyin de, güneyin de ortak dilidir, paydasıdır. İstanbul geçmişte olsun günümüzde olsun bu güzel topraklarımızın, insanlarımızın, kültürümüzün ve bilhassa da dilimizin ortak adı olmuştur.

Ziya Gökalp'ın Lisan adlı manzumesinde geçen iki mısra bu konunun bana ayrı bir boyutunu hatırlatıyor. “İstanbul konuşması/ En saf en ince bize” diyor büyük mütefekkir. Ziya Gökalp, “İstanbul konuşması Türkçenin en saf en temiz ve en zarif hâli. Ayrıca İstanbul Türkçesi doğulusuyla batılısıyla bütün insanlarımızın gırtlak ve ağız yapısına hitap ediyor.” demekle de benim duygularıma tercüman oluyor.

İstanbul Türkçesini, memleketimizin her karış toprağından birer parça alınarak oluşturulmuş nadide bir esere benzetiyorum. İstanbul Türkçesi, Balkanlar'dan Yahya Kemal'le; Diyarbakır'dan Ziya Gökalp'la; Urfadan şair Nabi ve isimlerini saymakla bitiremeyeceğimiz birçok dil aşığıyla ilmik ilmik işlenmiştir. Ortaya öyle bir terkip çıkmıştır ki, “Bu terkibi meydana getirmek için, Türkler bir taraftan Tuna boylarından ses almış, öte yandan Afrika ülkelerine yayılmış; Kafkas dağlarından, Nil suyunun akışından Türkçeye sesler getirmişlerdir”***

Bugün de öyle değil midir? Dünyanın en ücra köşelerinde bile Türkçe konuşulmakta değil midir? Bütün bunlar, Türkçenin, özellikle de İstanbul Türkçesinin bir dünya dili olduğunu göstermez mi?

Bize düşenin ne olduğunu, bütün dünyaya haykırarak istiyorum. Bir zamanlar, “Türkçe ilim dili değildir.” diyenlere inat, İstanbul Türkçemiz bir ilim dili, bir imparatorluk dilidir. Bundan zerre kadar kuşkum yok. Biliyorum ki resmi dilimiz İstanbul Türkçesi memleketimizin en ücra köşelerinde dahi yaşamaktadır. Bize düşen, işte bunu başarmaktır.

Daha küçük bir çocukken kendi kendime sorardım bu dil bilgisi konularını neden öğreniyoruz, diye. Bunlar ne işimize yarayacak, bunlar bizi nereye götürecektir, dedim. Bugün daha iyi anlıyorum ki bütün bunlar

dilimizin güzelliklerini insanlarımıza özellikle de biz yeni nesle öğretmek içinmiş.

İstanbul ne kadar güzel bir şehir... Bence bu öznel bir yargı olmaktan çıkıp bir olgu hâline gelmiştir. İstanbul'un ne kadar çirkin bir şehir olduğunu söyleyen var mı acaba? Şahsen ben duymadım, böyle bir sözü duyma da rastlamadım. Çünkü İstanbul, diğer bütün güzelliklerinin yanında Türkçesiyle de güzel. Aklıma yine Yusuf Dursun'un dizeleri geldi:

***“İstanbul’un süt kokulu Türkçesi,
Bir hanım/elinde çiçeğe döner.
Masalla canlanır bin bir gecesi
İstanbul’da hayal, gerçeğe döner.”*******

Böyle güzel bir dile sahip olduğum için Allah'a şükrediyorum. İstanbul Türkçesini korumak ve yaşatmak için ne gerekiyorsa yapacağım. Söz olsun; kendime, Türkçeye ve Allah'a karşı Türkçe söz olsun!

Rıza GÜNDOĞDU
İhlas Koleji / 11-F Sınıfı

* Yusuf Dursun, Benim Canım Anadolu'm, s.8
** Nihad Sami Banarlı, Türkçenin Sırları, s.187
*** Nihad Sami Banarlı, Türkçenin Sırları s. 240
**** Yusuf Dursun, Gönül Coğrafyası, s.20

Türkçeyi Arıyorum

Her geçen gün kalabalıklaşan ülkemizde, dilimizi gittikçe kaybediyoruz. En küçük bir şeyimizi kaybettiğimizde onu bulmak için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz ama kültürümüzün büyük bir parçası ve aktarıcısı olan dilimiz çıkmazlara girerken biz onu bulmak için arayış içine girme zahmetinde bile bulunmuyoruz. Hep başkalarından bekliyoruz, dilimizi bulup çıkartmaları için.

Türkçenin çılgin gidişi karşısında yeni neslin sessiz kalması ve üstüne üstlük Türkçeyi çılgin gidişe sürükleyen kişilerin yeni nesilden olduğunu bilmek, Türkiye için acı bir kayıp doğrusu...

Bambaşka bir dil konuşuluyor artık İstanbul sokaklarında. Günümüzde sadece devlet tiyatrolarının ve TRT'nin sahip çıktığı özel ve güzel lehçemiz gün geçtikçe eski değerini kaybetmekte...

İstanbul'da derinliğine yaşanmış aşklar, çeşitli şairlerimiz tarafından İstanbul Türkçesinin en güzel şekliyle dile getirilmiştir. Baki, Nabi, Nedim, Şeyh Galib ve diğer sanatçıların şiirlerini süsleyen bahçeler, serviler, çınarlar ve laleler İstanbul'un tabiatını yansıtır. Zamanımızdan 250 yıl öncesine gidecek olursak Nedim'in söylediği;

*“Sen böyle soğuk yerden niçün yatar uyursun?
Billâh döğer dur hele dayan seni görsün
Dahi küçücüksün, yalnız yatma üşürsün
Serd oldu hava, çıkma koyundan kuzucağım”*

dizelerindeki dil, İstanbul Türkçesine verilebilecek en güzel örneklerden bir tanesi. Fakat ne yazık ki dilimiz, 250 yıl önceki değerini günümüzde koruyamamakta.

Son yıllarda sosyal medya ve sanal âlemdaki konuşma çabukluğu içinde yazılan yanlış sözcükler, dilimize gizlice girmekte ve biz bunun farkına varamamaktayız. Bu noktada günümüz Türkçesine değinecek olursak; “merhaba, nasılsın? , günlerin nasıl geçiyor?” gibi sorular günümüz gençlerinde yerini; “mrb, nslsn, gnlern nsl geçio?” gibi ünlü harflerin olmadığı kelimelere bırakmakta. Bu durumu öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarında da görmek mümkündür. Yazı dilimizin esasını teşkil eden İstanbul Türkçesinin kullanımını konusunda, milletimizin her ferdinin daha şuurulu ve dikkatli olması gerekmektedir.

Birçok şairimizin dizelerine konu olmuş olan eşsiz şehir İstanbul’a, Asaf Halet Çelebi’nin “İstanbul’unun Dili” adlı şiirinde rastlamak mümkündür. Çelebi’nin bu dizeleri İstanbul Türkçesinin hayatımızdaki önemine değinmektedir.

İstanbul’unun Dili

Annemin dili

Babamın dili

İstanbul’unun dili

İstanbul’unun efendisi

Hanımefendisi

Sokaklarımın bekçisi

Yoğurtçusu, balıkçısı

Can dilimi konuşanım

Canım benim

Türkçemize yeni bir renk katmaya çalışanlar mı desem, yeni bir dil arayanlar mı desem, yoksa İngilizce ile Türkçeyi harmanlayıp bir dil kurmaya çalışanlar mı desem, ne desem bilemiyorum. Hani şu “ben”lerin “bhen” olduğu, “sen”lerin “shen” olduğu, “ne haber?” gibi

hatır sorma sözcüğünün “naber” olduğu bir dilden bahsediyorum. Hepimiz karşılaştık bu dille biliyorum, hiçbirimiz yabancıysa değiliz bu dilin. Bu tarz yazılmış yazılar, bana sahte ve gülünç gelmekte doğrusu.

Ülkemizdeki yemek yiyebileceğimiz mekânların tabelalarının İngilizce olmasına ne demeli? Örneğin, gül adındaki bir mekânın “Rose” olması o mekânı daha mı çekici, daha mı sosyetik yapıyor? Peki ya reklâmlarda kullanılan yabancı sözcükler? Reklam filmi çeken kişilerin “güvenlik” dediğinde gülmüyor, “security” dediğinde mi gülüyoruz? Yapmayın Allah aşkına. Bence güvenlik dediğinde gülmeyip, security dediğinde gülen bir halk, o reklâmdan çok daha komik bir duruma düşüyor.

Ya da “Alışverişe gidelim” diyen bir milletken, ne zaman “Shoppinge gidelim” diyen bir millet olduk? Bu kelimelerin ardı arkası kesilmiyor. Bugün dilimize “kompakt disk” gelirken, yarın “fast food” geliveriyor. Ömer Seyfettin’in, Yahya Kemal’in, Faruk Nafiz’in, Orhan Seyfi’nin eserlerinde kemalini bulmuş Türkçemize nasıl kıyıyorsunuz? Bu güzel dili kısa zamanda nasıl bu kadar mahv ü perişan ettiniz?

Atalarımızın bize bıraktığı en büyük mirasımız olan dilimiz, sessizce yok olmakta. Eminim ki, dilimizi bu seviyeye getirmek için hayatının 50 yılını vermiş olan Türk büyüğümüz Yahya Kemal ve niceleri hiç böyle bir gidişat tahmin etmemiştir. Şuanda ise onların kemiklerini sızlatıyoruzdur.

Necip Fazıl’ın İstanbul’u şiirleştirmiş ve adeta hülâsa etmiş “Canım İstanbul” adlı dizelerinde de İstanbul’u bulabiliriz;

*Ana gibi yar olmaz, İstanbul gibi diyar;
Güleni şöyle dursun, ağlayanı bahtiyar...
Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...*

“Türkçeleşmiş Türkçe bilinecek, dilde yaşayan kelimelere saygı gösterilecekti.” Mustafa Kemal, bu inançla hayata gözlerini kapamıştı. Onun

vefatından kısa bir süre sonra ise, dilcilerimiz uydurma Türkçe hareketini mekteplerimize sokarak ve haliyle değiştirilen terimlerle lisanımızı yeni-
den çıkmaza düşürdüler. Bu sefer Atatürk yoktu onların yanında. Dilimizi
çıkamazdan doğru yola sokacak önderleri, ebediyete göçmüştü.

“... Dilde yaşayan kelimelere saygı gösterilecek.” diyen Mustafa Kemal
“ben”lerin “bhen” olduğu bir dil anlayışını kastetmemiştir.

Ömer Seyfettin’in, Ziya Gökalp’ın ve daha nicelerinin Türkçeyi
millileştirme yolundaki çalışmaları asla “ben”lerin “bhen” olması için de-
ğildi ve biz, bu çalışmaların hakkını veren bir “Türk Gençliği” değiliz.

Emekli kurmay albay olan Rahmi Apak’ın anlattığı bir hatırayı sizinle
paylaşmak istiyorum. Rahmi Apak Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve
Millî Mücadele’de değişik cephelerde ordumuza hizmet etmiş bir komu-
tandır. Onun “Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları” isimli kitabında naklettiği
bu hatıra, İstanbul Türkçesi’nin Türk coğrafyasındaki yerini ifade etmesi
bakımından son derece ilgi çekicidir:

“Bir gün Bakü Parkı’nda, Ferit Bey ile birlikte geziyorduk. Önümüzde
beş altı kız yan yana yürüyor. Dikkat ettim, tam İstanbullu gibi konu-
yorlar. Hayret ettim: “Bu İstanbullu kızlar burada ne arıyorlar?” diye sor-
dum. Ferit Bey cevap olarak: “Buradaki yerli Azeri Türk gençliği arasında
İstanbul şivesi ile konuşmak bir iftihar nişanesidir. Bu gençlerin içinde,
Reşat Nuri’nin Çalılıkusu adlı romanını okumayan yoktur. Elden ele do-
laşan, okunamayacak derecede eskimiş ve yıpranmış olan bu romanın
bir geceliğine beş lira (şimdiki para ile 60 lira) veriyorlar.” Dedi. Rahmi
Apak’ın 1923 yılında yaşadığı bu olay, 1922’de neşredilen Çalılıkusu roma-
nının kısa sürede Türk coğrafyalarına ulaştırıldığını göstermektedir.

Günden güne gelişen teknoloji, Türkçemizden de birer birer değerler
götürdü. Annelerimiz, babalarımız anlatırlar hep, mektuplaşmanın on-
lara yaşattığı heyecanı. Dört gözle mektubu getirecek postacının yolunu
nasıl gözdiklerini... Onlar mektuplaştıkları kişi ile konuşurken, gülüm-
sediklerini hissettirirlermiş. Biz ise gülümsediğimizi sadece bir “:D” har-
fiyle gösteriyoruz. Şimdilerde, özlediğin birisi ile iletişime geçmek, çok

daha kolay. Günlerce postacı yolu gözlemektense, 2 dakika içinde açılan bilgisayar sayesinde iletişimde kalabiliyorsun. Peki ya, annelerimiz mektuplaşırken; “:D, xD” gibi ifadelere yer vermeden, mektubu okuyan kişiyi gülümsetmeyi nasıl başarıyorlardı? Mektubu okuyan kişiyi gülümsetmek için satırlarca yazılan cümleler, şimdilerin, kendilerini hiç yormadan yazdıkları iki ifadenin yan yana gelişinden ibaret: Nokta d. “:D, xD”

“Facebook, Messenger vb...” sanal konuşmaların yapıldığı yerlerde aynı kelimelerle kurduğumuz cümleler yüzünden kelime dağarcığımız daralmakta.

Örneğin; ABD’de ilkokul öğrencilerinin kitaplarındaki kelime sayısı 71 bin, İngiltere ve Almanya’da 70 bin civarı, İtalya’da 33 bin, Suudi Arabistan’da 12.500 iken Türkiye’imizde bu rakam 7 bindir. Çocuklarımız bu 7 bin kelimenin ancak yüzde 5’iyle konuşup düşünüyorlar ve bu da demek oluyor ki çocuklarımız, 300 kelime ile düşünüp konuşuyorlar. Binlerce kelimeyle yoğrulmuş dilimizi aşağı yukarı 300 kelimeye hapsettik. 300 kelime ile düşünüp yazmaya çalışan çocuklarımızın bir edebiyat meydana getirebilmelerinin ne kadar güç olduğunu varın siz düşünün.

Çok zengin bir dil olan Türkçemizin, bir kelimesinin sayısız anlamı olduğundan haberdar bile değiliz. Bir kelimenin en fazla beş tane anlamını ya sayarız, ya sayamayız... İşte bunlardan gönül kelimesine örnek verecek olursak; “kalp, yürek, duygu, his, tesir, aşk, sevgi, arzu, heves, endişe, razı oluş, tabiat, hatır, mide ...” Biraz daha genişletecek olursak; “gönüllü, gönlünce, gönüllenenmek, gönül almak, gönül vermek, gönül çekmek, gönül açmak, gönlü olmak, gönlü olmamak, gönlü kalmak, gönül kırmak, gönlü bulunmak, gönlü hoş olmak, gönlü ihtiyarlamak, gönül açıklığı, gönül ferahlığı, gönül eğlencesi, gönül bolluğu, iki gönül bir olmak, gönül darlığı, gönül boşluğu, gönlünü etmek, gönlü güzel, gönlüden vermek, gönlüden kopmak, gönlü kara, gönül büyüklüğü, gönül zenginliği” ve daha niceleri... Belki okurken bile zorlanıp, sıkılıyoruz ama bu sadece bir kelimenin anlamı. Dilimizde bunlardan binlercesine rastlayabiliriz. Allah korusun dilimiz-

den bir “gönül” kelimesi çıkacak olsa, bununla birlikte ne manalar, ne deyimler gidermiş...

Bizden sonraki nesiller, bizim eski Türkçecilerimizi incelediğimiz gibi bizleri incelediklerinde, ki “umarım bizlerin Türkçelerini inceleyebilecek kişileri gelecek nesillere taşıyabiliriz” işte o zaman dilerim ki, bizlerin Yahya Kemal’lere hissettirdiklerini hissettirmezler.

Dilimizi ancak, Türkçenin her sesine, mimarisine hatta ve hatta her hecesine saygı ve sevgi gösterecek bir dil anlayışı ile kurtarabiliriz.

Kübra ARICI

Marmara Lisesi / 11. Sınıf

Saray Dili

Henüz tanışmadım kendileriyle ki zaten tanıştıran da olmadı. Tanışmayı istemiyor değilim ama kısmet değilmiş galiba. “Kim bu tanışamadığın?” diyorsanız cevabım: İstanbul Türkçesi. Hani bazılarına yazı dilinden başka anlam ifade etmeyen İstanbul Türkçesi. Hani almak için İranlıların, Emevilerin, Abbasilerin, Rusların, Macarların, Latinlerin, Venediklilerin, Cenovalıların, I.Beyazıt’ın, II.Murat’ın kapısına dayanıp da alamadığı ve II.Mehmet’e nasip olan fetihle dilimizi taçlandıran şehir. Hani burada yüzyıllar içinde şekillenen kuşların âhenkli lisanı. İşte onunla, yaklaşık 560 yıldır elimizde olan İstanbul’umuzda konuşulan Türkçeyle tanışmadım. Çok çabaladım tanışmak için. Eski İstanbul denilen sur içinde, dışında dolaştım durdum. Ama nafile...

Buraların yabancı olduğu için esnaflara İstanbul Türkçesinin nerede olduğunu sormaya karar vermiştim ta ki etrafımdaki dükkanların isimlerini görene kadar. “Burası yabancı esnafların mesken edindiği bir yerdir!” diye düşünüp başka yerlere doğru yürüdüm ama nafile. Boşuna kanat çırpıyordum. İstanbul Türkçesi neredeydi?

İstanbul Türkçesi, atalarımızın göç ettiği yerlerden ve kültürel ilişki yaşadıkları milletlerin dilinden harmanlanmış ve kendi kültürümüze uygun hâle getirilmiştir. Halkımız, ediplerimiz ve Türk Dil Kurumu tarafından hâlen geliştirilmekte olan Türkçemiz, korumakta yetersiz kaldığımız değerlerimizden birisidir.

Bir milleti bir arada tutan, dil unsurunun doğuşu insanların birbirini anlamaya gerek duyma ihtiyacından kaynaklandığını biliyoruz

ama insanlar konuşarak anlaşamayabilir de yani bir insan karşısında-
kinden daha farklı kurallara sahip bir dil konuşuyorsa anlaşamazlar.
Bundandır ki topluluklar kendi kurallarına göre konuşur ve kendi ara-
larında bu şekilde anlaşırılar. Türkler aralarında Türkçe diliyle anlaşır-
ken İngilizler aralarında İngilizce konuşurlar. Bazen bu kurallar ülke
içinde çeşitli sebeplerden dolayı bölgeden bölgeye değişebilir. Böyle
zamanlarda ortak kurallar seçilir. Türkiye’de ortak kurallar İstanbul
Türkçesi olarak belirlenmiştir. En uygun ve güzel dil, saray halkının
yaşadığı her yönüyle bambaşka bir şehir olan İstanbul’un konuştuğu
dildir. Doğu ve Batı arasındaki bu köprüden birçok medeniyet geçti ve
bunun yükünü en iyi şekilde omuzlanan bu mükemmel şehir dilimi-
zin başkenti olmuştur. Ama...

İki yıldır Türkçenin merkezi kabul edilen İstanbul’da yaşıyorum
ama İstanbul Türkçesini tam anlamıyla göremedim. Memleketimde
kullanılmayan birçok kelime duydum, anlamadığımı belirtince de
kültürsüz damgası yedim. Hangi tarafın kültürlü olduğuna karar ve-
remedim. Börek, poğaça satılan yere “patisserie” diyen insanlar, pas-
tane diyen kişilerden daha kültürlü oluyor galiba! Bu insanlar, alkollü
lokanta demek yerine daha kibar ve daha kültürlü olduklarından bu-
ralara “brasserie” diyorlar ve bu kelimeyi bu yıl öğrenenler herhâlde
daha kültürlü oluyorlar.

Eğitimin gelişmesiyle Türkçemizin daha güzel kullanılacağı düşü-
nülürken bunun tam zıddı yaşanıyor son yıllarda. Yıllar geçtikçe ve
teknoloji ilerledikçe kelime ihtiyaçları doğuyor ve Türk Dil Kurumu
bu ihtiyacı karşılamaya çalışıyorsa bile yeterli olmuyor çünkü insanlar
kaynak olarak Dil Kurumu’nun sözlüğü yerine önde gelen insanları,
sanatçıları, sunucuları örnek alarak konuşuyorlar. Medya bu nokta-
da çok etkili. Eğer bir yazar köşe yazısında, bir sunucu konuşmasında
reklam panolarına “billboard” derse işte o andan itibaren güzel Türk-
çemizin bir burcu yara almış oluyor. Eğer gittiğin lokantalarda büyük
yazıyla “self servis” yazıyorsa ya da ünlü bir televizyon markası reklam

filminde “zaplamak artık daha kolay” diyorsa artık insanlara self servis Türk Dil Kurumu sözlüğündeki karşılığının “seç al” olduğunu zaplamanın ise “kanal değiştirmek” anlamına geldiğini söylemek diğerinin yanında pek bir anlam ifade etmiyor.

Binlerce ve belki de milyonlarca kişinin izlediği filmlerde oyuncular “fitness center” kelimesini kullanıyorsa gençler de artık buralara spor merkezi demeyi bırakır. Çünkü oranın isminin öyle olduğunu kabul ederler. 40 yıllık manavınız ismini “Meyve Sebze Center” olarak değiştiriyorsa şaşırmanın-gerçek bir olaydır- manav sahibi de moda ya uymaktadır. “Turistler geliyor, yazıları anlamıyor.” bahanesinin arkasına saklananlar yüzünden turistler artık hangi ülkeye geldiğini anlayamayacak hale geldi. Onları evlerinde gibi hissettiriyoruz. Misa-firperverliğimizi burada da kanıtlamış oluyoruz (!)

Bizler, Türkçemizi çizgisinden saptıranlar, Türkçe kelimelerin neslini tüketircesine onları yok eden akılsız avcılar, gelecek nesillere ulaştıramayacağımız -saray dili- İstanbul Türkçesinin değerinden habersiziz. Altının kıymetini bilmiyor sarraflıktan da anlamıyoruz. Bizler, dükkanlarımızın ismini İngilizce kelimeler koyarak modern ve kültürlü olduğunu zanneden cahilleriz. Ama sahip olduklarımızın farkına varmaya başlamak, şiir şehir İstanbul’a ruhunu veren sesin tekrar yankılanacağını da gösteren bir işaret demektir.

A.Enes AYDIN

Özel İstanbul Fatih A.L. 10-A

Ey İstanbul Türkçesi, Neredesin?

Sizce İstanbul Türkçesi nedir, günümüzde kimler bu Türkçeyi konuşma hususunda özen göstermektedir? Üzülerek söylemeliyim ki İstanbul Türkçesinin ne olduğuna ve günümüzde kimlerin bu Türkçeyi konuşurken özen gösterdiği sorularına yanıt verebilecek insan sayısı her geçen gün biraz daha azalmaktadır.

Saf İstanbul Türkçesi, bugünkü yazı dilimizin, başka bir ifadeyle edebi dilimizin temelini oluşturan, yöresel ağız ve şivelerden etkilenmemiş gerçek Türkçe olarak adlandırılan Türkçedir. Türkiye Türkçesinin genel kabul görmüş, yazı diline aktarılmış şeklidir ve İstanbul ağzından gelişmiştir. İstanbul'un yüzyılların kültür merkezi ve başkenti oluşu da bunun en temel etmenlerindedir. Bozulmamış İstanbul Türkçesi, eskiden birbirlerine hanımefendi ve beyefendi diye hitap eden kişiler arasında konuşulan, sizli bizli, ince ve zarif ifadelerin kullanıldığı bir lisandı. Ancak –üzülerek belirtmek isterim ki- gerek İstanbul'un, her geçen gün artan sayıda, Türkiye'nin farklı yerlerinden göç alıyor olması gerekse kişilerin mesajlaşırken ya da günlük konuşmaları sırasında havalı olmak uğruna bozuk bir "Turkcheyi" kullanmaları, doğal olarak eskiden ölçülü bir ses tonuyla, tane tane konuşulan İstanbul Türkçesinin bozulmasına neden olmuştur. Son zamanlarda bazı gençlerin iyi bir eğitim alıyor olmalarına rağmen internet üzerinde "Dün Caddede aquarken bi çocuğu gördüm, çok taşşş!" şeklinde yazışmaları eminim birçoğunuzun içini en az benimkini burktuğu kadar burkuyordur.

Nihat Sâmî Banarlı'nın yaptığı İstanbul Türkçesi tarifi, bu lisanı kısa ve öz bir şekilde anlatmaktadır: *“İstanbul Türkçesi de yalnız İstanbul halkı tarafından değil, İmparatorluk coğrafyasının her tarafından gelen Türkler ve Türkleşenler tarafından, Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimelerle ve türlü söz ve söyleyiş incelikleriyle işlenerek, dil güzelliği ve dil mûsikîsi bakımından emsâlsiz bir tekâmüle mazhar olmuş bir lisan dır.”* İstanbul'da “güzel kız” denilirken, Batı Rumeli'de “cüz el kız”, Doğu Rumeli'de ve Ege'de “güzel gız”, Karadeniz'de “küzel kız”, Güneydoğu Anadolu'da ise “gözel gız” denilmesi Türkçenin zenginliği olarak kabul edilebilir. Diller yaşayan değerler olduklarından farklı lehçelere sahip olunması son derece olağandır ancak yazı dili bölgesel farklılıklar gösteremez. Bu yüzden de en pürüzsüz olan İstanbul Türkçesi aynı zamanda yazı dili olarak da kabul edilmiştir. Peki neden İstanbul Türkçesi? Belki bunun cevabını benim vermem yersiz olacaktır, bakalım yetmiş dokuz sene önce Ziya Gökalp ne demiş: *“Millî dili vücuda getirmek için, Osmanlı dilini -hiç yokmuş gibi- bir tarafa atarak halk edebiyatına temel vazifesini gören Türk dilini aynıyle kabul edip, İstanbul halkının ve bilhassa İstanbul hanımlarının konuştuıkları gibi yazmak. İstanbul Türkçesinin fonetiği, morfolojisi ve leksiği, yeni Türkçenin temeli olduğundan, başka Türk lehçelerinden ne kelime, ne sığa, ne edat, ne de terkip kaideleri alınamaz.”* Bir zaman sonra, “Lisan” adlı şiirinde Türkçe ile ilgili görüşlerini şiirleştirdiğini görebiliriz. Bu şiirin ilk dörtlüğü şu şekildedir: *“Güzel dil Türkçe bize, / Başka dil gece bize, / İstanbul konuşması / En saf, en ince bize.”*

Peki biz bu İstanbul Türkçemize neden sahip çıkamıyoruz, gereken önemi veremiyoruz? Önce şu konunun ayırımına varalım; İstanbul Türkçesi sadece İstanbulluların bir değeri değildir. Bu dile hepimiz sahip çıkmalıyız. Nasıl Karadeniz çayı, Malatya kayısısı, Antep fıstığı, Hereke halısı bizim, bir bütün olarak tüm Türklerin, ortak mirasıysa İstanbul Türkçesi de öyledir. Milletleri bir arada tutan ortak geçmişleri, gelecek hayalleri ve ortak değerleridir. Ama bu unsurların oluşabil-

mesi için bireylerin birbirlerini anlaması gerekir. Anadolu'da yaşayan bir insan merkezi Karadeniz'de bulunan bir şirkete mektup yazarken sizce hangi tarafın ağzıyla yazması gerekir? Cevap tek; ikisiyle de değil, İstanbul Türkçesiyle çünkü böylece resmi yazışmalarda ve medyada birlik sağlanabilir.

Bugün çıktım, dolaştım biraz ama öylesine değil. Kulak kesildim sokaktaki insanların konuşmalarına. Bin bir türlü şive, sayısız farklı tonlamalar... Eğer yeni bir yere, ortama veya bölgeye geliyorsak oraya uyum sağlamalıyız. Oradaki dokuyu veya kültürü bozmamalıyız. Ben 110 yıldan fazla geçmişe sahip gerçek bir İstanbullu olarak İstanbul'umuzun narin ve şık Türkçesinin bozulmamasını istiyorum. Dolaşırken kulak misafiri olduğum "Elif parayı bi bulalım isticem seni pederinden, bak o zaman nasıl verecek senin kel!" kadar basit ve sığ bir cümle yerine "Elifciğim hele bir elim bollaşsın seni babandan isteyeceğim, eminim babanla çok iyi anlaşacağız." ifadesini duymayı tercih ederim. Herhâlde bu dile saygı ve sempati besleyen herkes de benimle aynı düşüncededir.

İstanbul Türkçesine sahip çıkmak noktasında İstanbullular olarak her birimize çeşitli görevler düşüyor, bu dili muhafaza etmek için hepimiz gayret etmeliyiz. En basitinden, günlük hayatta duyduğumuz yanlışları düzelterek bu işe başlayabiliriz. Hanımefendiler ve beyefendiler içinde bulunduğumuz durumu daha iyi bir seviyeye taşıma konusunda hepimizin görevi şu an itibarıyla başlamıştır!

Emre ÖRENDİL

FMV Özel Ayazağa Işık Fen Lisesi / 11-A Sınıfı

Kayıp Tılsım

Tılsımlı bir taş gibi kâinatı saran dilimiz, Türkçemiz dünden bugüne, bugünden yarına parıltısını sürdürmeye devam edecek. Aslında ‘her dil, imparatorluk dili olamaz; çünkü her millet imparatorluk kuramaz!’ Osmanlıdan bu yana çoğu ülke ve dilden etkilenmemize rağmen yine de biz, biziz. Diller ki kişileri birbirine bağlayan, sevip saymalarını ve hatta birbirlerine karşı hissedilen duyguları anlatmada en önemli halkalardan birisidir. Mutlak doğrulardan biri de bizim Türkçemizin, İstanbul tılsımımızın yerini hiçbir şeyin tutamayışdır. Mazilerimiz bulanık olarak anımsatsa da bize bazı hatıraları yine de kelimelerdeki ahengi kimse tutturamaz. En güzel, en narin ve en nadide konuşmalarımız vardı bizim, özenle seçilen kelimeler, cımbızla tutulan cümleler... İstanbul hanımefendilerinin sergilediği tılsımdı işte o. Şimdilerde ise kırık dökük harabe gibi darmadağın, bir el atsan hani içinde kaybolursun. İnsan zaten en çok geçmişini sever ya, o günlerini yad etmekte insanın ruhunda ayrı bir tat bırakır, kokusunu salıverir ve sonra kaçır gider... Kabuk bağlayan yaralarımızı tekrardan açtırır, pamuk beyazı sargılarımızı kırmızıya boyar gider. Çoğumuz hasretle bekliyoruz o günleri, belki bir umut tekrardan diye... İçimize işleyen o tılsımlı kelimeleri tekrar duymak isteriz, uzaktan ise Yahya Kemal seslenir bize: ‘Hakiki vatan ve insanı mesut edecek tek yer, bütün vatanın ruhunu teşkil eden bu şehirdir.’ İstanbul’dan bahseder açıktan, sonra da başlar tılsımlarını ortaya dökmeye:

***Baktım konuşurken daha bir kere güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kere sesinde...***

Sultan Fatih'in akan suları tersine çevirerek fethettiğini biliyor tabii, âşık oluyor İstanbul'a, İstanbul'un tılsımına. Sonra başlamış her şeyi görmeye, sis engellerini bile aşarak gülümsemiş.

***Hayır bu hâl uzun süremez, sen yakındasın;
Hâlâ dağılmayan bu sisin arkasındasın
Sıyrılmış, beyaz karanlık içinden, pırl pırl
Berraklığında bilme nedir hafta, ay ve yıl.
Hüznün, ferahlığın bizim olsun kışın, yazın
Hiçbir zaman kader bizi senden ayırmasın.***

Ömer Seyfettin de tılsımın sırlarını şöyle açıklamış: “Ne softaların ne ulemanın konuştuğu gibi çok Arapçalı lisan; ne hâlâ divanlardaki eski edebiyat lisanını kullanarak birçok Arapça, Acemce terkipler tabirli Babıali lisanı; ne Tanzimat maarifiyle tahsil görmüş kadınların lisanı ne yerli Türk hanımlarının konuştuğu tabii ve sade Türkçedir.” Maalesef günümüzde İstanbul tılsımı kaybetti etkisini. Radyo ve televizyonların hayatımızdaki yeri bu kadar büyük etken olmasına rağmen konuşmalarına hiç de dikkat etmemektedirler. Tabii ki de bize örnek olanlar böyle iken, bizim de farklı olmamız beklenemez, öyle değil mi? Bu nedenle öğretmen ve öğrenciler başta olmak üzere, radyo ve televizyon kuruluşlarında çalışanlar, kısacası bütün fertlerin dikkatli olması gerek ki sonraki nesillere iyi örnek olalım.. Konunun en güzel açıklamasını yapan Nihad Sami Banarlı bakalım ne demiş: “İstanbul Türkçesinde yalnız İstanbul halkı tarafından değil, imparatorluk coğrafyasının her tarafından gelen Türkler ve Türkleşenler tarafından, Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimelerle ve türlü söz ve söyleyiş incelikleriyle işlenerek, dil güzelliği ve dil musikisi bakımından emsalsiz bir tekamüle mazhar olmuş bir lisandır.” Hımm sanırım buna yorum yapamayacağım.

Tılsımımızdaki zenginlik gösterişini ise nasıl anlatabilirim bilemiyorum. Sanırım pek mümkün değil; ama bir deneyelim bakalım. Bir iki cümleyle açıklamayı düşünsem de ne olur kızmayın bana, bildiğim kadarıyla yazmam gerek. Tılsımımızdaki 'düşmek' kelimesinin mana sayısının, tek ve birleşik sözler hâlinde; yüz elliden fazla olduğunu öğrenmiş olsam ve size söylesem, bilmem ki siz de benim gibi şaşırır mısınız? Bir kelimenin varlığından en az 15 mana ve deyim kaybetsek, bu, 1000 kelimedede 15.000 mana ve deyim eder ki bu rakam Türkçeye yapılmak istenen büyük bir faciadan başka bir şey olamaz. Gerisini hayallere sermek size kalmış, tılsımımız böyle inceliklerle süslüyken, şimdiki hâlimiz... Kelimeler, manalar, nice işlemler kimi insanların eli, ayağı, duyan kulağı, gören gözüyken onlar neredeydi, biz nerede? Ruhları oradan oraya giderken, kim bilir biz düşünmeden konuşan insanların ruhları hangi bedenlerde gömülüdür? Kaçtı, ruhları içlerine kaçtı insanların.. Yüzlere bile bakmadan konuşuluyor artık, gözlerden ayırmazken gözleri... Genleriyle oynanıp yabancı kelimelerle bulanmış kelimelerle, silikonlu yapay ve düşüncesiz düşüncelerle, görgüsüz esinlenmelerle yaşamaya ve konuşmaya mahkum edilmişiz.

Dört ucundan zorla tutturulmuş, sıkıca düğüm atılmış bohçamız yavaş yavaş açılmaya başladı. Özenle işlenmiş kelime kanaviçelerimizi sökmeye başladılar. Ruhu defalarca yanmış, derisi diri diri soyulmuş, her defasında bir daha yansın diye bir daha yeniliyorlar bizi. Başına büyük bir harf, sonuna nokta koymamızı istemeyenlerin karşısına, yürümeye mecali kalmamış da iki koluna girip sürüklenen hastalar kafilesinde görmeyi istiyorlar bizi. Bizi, biz'le vedalaştırarak: yeryüzüne dair bütün tanışmışlarımızdan sıyrılarak yepyeni bir biz'le ve konuşmayla şekillenmemizi istiyorlar. Tenlerimizi sarı, kırmızı, turuncu, yeşil ve diğer her renkle renklendirip bembeyaz yapıp sonra da simsiyah yapmayı istiyorlar. Baştanbaşa hatalar bataklığındayken bizi de istiyorlar. Kendileri gibi 'kelimesiz kalan millet bir

sözü diline doladı mı, söyleyip gidiyor' ya istiyorlar işte, istiyorlar...

Tılsımımızdaki Arapça harfinden aldığımız “-i” ekinin açıklamasını Nihad Sami Banarlı yapsa çok güzel olur değil mi? Hadi açıklasın bakalım: ‘ Mademki “-el” ve “-al” eklerini Fransızcadan aldık; mademki “-tay” ve “-gay” eklerini, dünyanın en iptidai dillerinden biri olan Moğolcadan apardık; dili de Arapçadan gelip yerleşmiş, hayli de güzelleşmiş şu “-i” eki de kalıversin ne çıkar? Ama işte bu olmaz. Çünkü “-i” eki günahkârdır. Bu hınzır ek, dilimize Arapçadan gelmiştir. Yani bize İslam'ın, bize Kur'an'ın geldiği dilden. Bugünkü Türkçeye her dilden kelime ve ek girmesine izin vardır; yalnız, Moskova'nın Hz. Muhammet'i “çapulcu” ilan edip, onu övüyor diye bizim millî eserimiz Dede Korkut Kitabını da “yasak kitap” listesine koyarak “gömme törenleri”yle gömdüğü günden beri, Arapça bizim de baş düşmanımızdır. Bundan sonra tabii benim yorum yapmamı beklemiyorsunuz değil mi?

Bizim tılsımımız bu kadar çok yabancılaşmaya başlayan kelimeler varken, Yunanistan kalkıyor ve yabancılaşan, buna niyeti olanların kaynaklarını, bilgilerini toplayıp yakıyor. Tabii bunu nasıl fark ediyor? Kaçar mı, bunu fark etmelerindeki en büyük etken Yunanistan'ın önünde Türkiye tablosunun bulunmasıdır.. Aslında kıymet bilmiyoruz, gerçekten değerlere sahip çıkmayı bilmiyoruz. Mesela; telaffuzumuz. Bazı kelimelerdeki ince ve uzun “la” sesi, bütün dünyada bunu Türklerden daha güzel söyleyen başka hiçbir millet bulunmamaktadır. Başkaları buna “la” derler, “laa” derler, lakin “la” diyemezler. “Selanik, lale ve ceylan” bunlardan bazılarıdır. Günümüz milletinin ise bu kadar asabi ve taş kalpli olmasının sebebi; “kitab”ı “kitap”, “kanad”ı “kanat”, “ad”ı “at” ve “ilaç”ı “ilaç” yaptığımızdan beri yalnız bu kelimeleri değil, kelimeyi söyleyenlerin bir de aynı sertliğe uymasının arasında sizce de bir bağ var mı yok mu? Bilmem psikologlarımız buna ne derler ama biz, son zamanlarda sokaklara dökülen terbiye dışı kaba ve sert hareketlerde ve sözlerde bu yanlış ve zevksiz ‘dil sertleşmesi’nin büyük rolü

olduğu inancındayız. Böyle olmasının kesinlikle uzaktan yakından bir alakası vardır.

Zevkli ve rüzgârlı kelimelerimiz en üstün duruma ulaşırken fethettiği topraklar gibi, fethettiği kelimelerde varken, bu güzel dili özleştireceğiz diye yıkmaya çalışanların eline bırakarak her bakımdan ziyan eden tek ülke Türkiye'dir. Yunancadan, İtalyancadan, Arapça, Acemce, Ermenice, Hintçe ve başka dillerde olmak üzere Türkçeleşmiş en az 15.000 kelime yaşamaktayken, bu güzel kelimeleri sadece Divan Edebiyatının zevkli dilinde değil, nice halk şairimizde bu kelimeleri bizim en milli söyleyişlerimizde de işlemişlerdir:

*Gidiyorum işte gör
Hayalde gör düşte gör
Düşenin dostu olmaz
Hele bir yol düşte gör.*

Çoğunluklarda bazen hata yapabilir öyle değil mi? diye kendimizi avutmaya çalışmamıza rağmen minicik kurtçuklar içimizi dişleyip duruyor. Dedesini, ninesini kısacası mazisini herkes bilmek ister, peki ya konuştuğu dili kaç kişi merak eder? Bilmek ister? Gereksiz gibi düşündürülse de, hatta düşünülebilir belki, lakin sen ki dilediğine kendini anlatmak istersin, işte o zaman sözcüklerin girer devreye. Harflerin birleşir kelime olur, kelimelerin birleşir cümle olur ve belki de düşünmeden olsa da tüm bunlar inceliğini anlamadığın bütün kelimelerinin anlamını ne kadar bilmek istemesen de gücün gürültüsü gerçeğin sesini daima bastırır. Bizim şimdiki durumumuz ise gücün sözsüzlüğü oluyor sanırım. Çoğumuzun anlatmak istediği o kadar çok şey varken hâlâ susurulmaya devam ettiriliyorsa bu da sözün aldırmaazlığının kör kuyusunda debelenerek can bulmasıdır. Yapılmalı, gerçekten artık bir şeyler yapılmalı ve çoğu şeye el dokundurulmalı. Bugünümüzün yarınımızı yaptığı gibi geçmişimizdeki suskunluğa da anlam yüklenmesi artık şarttır. İçeride biri varsa, kapıyı bir defa tıklatmak yeter aslında. Bu kadar

düşünmemize gerek bile yok. Sorunu bir kez fark edebilmek geriye kalan bütün düğümler teker teker çözülmeye niyetlenecek.

Sinirlenmemek gerek, siz alıştırdınız bizi, bu satırların yazarlarından biri de sizsiniz. Baltanın sapı yabancı değil yani! Yadırgamayın. Görünmeyen ellerin oluşmasına ve oluşturulmasına çok az kaldı, bütün güzel manzaraları onlar çizecek. Gök kubbenin altında kaza ve kader okları arasında çoğu usta çıraklarına okçuluğu öğretmeye devam edecek...

İlknur ÖZDEMİR

Ümraniye Anadolu İ.H.L / 11 D sınıfı

İfhitar Nişanemiz, İstanbul Türkçesi

Bir milletin, bir devletin kendini tanımaya, kendi arasındaki iletişimi sağlamaya yarayan vazgeçilmez unsurlardan bir tanesidir dil. Ya da tarihler boyunca bir milletin biriktirdiklerini, yeni nesle aktarma yoludur. Edebî dilimizin ya da günümüz dilinin adı ise İstanbul Türkçesidir.

Daha hoş bir deyişle “Gecesi sümbül kokan, Türkçesi bülbül kokan” İstanbul’un yüce adını taşıyan güzel Türkçedir. Ne güzel anlatmış Necip Fazıl İstanbul’u “Canım İstanbul “ şiirinde. İşte benim de anlatacağım İstanbul’un o bülbül kokan Türkçesidir.

Tarihler boyunca şairlerin, şiirlerine konu olan hissettiklerini en güzel şekilde anlatmalarını sağlayan bir Türkçedir, İstanbul Türkçesi. Tanımına bakacak olursak “İstanbul hanımlarının konuştuğu Türkçedir” ibaresini görürüz genelde. Gerçekten de öyledir, bey ve hanımlardan, sıradan konuşmalar bile ayrı bir anlam kazanır, silinir kulaklardaki pas ve doyulmaz o Türkçeyle yapılan sohbetin tadına. Tıpkı İstanbul Türkçesini en güzel konuşan sanatçımız, Zeki Müren’in “elbet bir gün buluşacağız” şarkısındaki sözleri kadar huzur ve ümit verir insana. Aslında tarihe baktığımızda İstanbul Türkçesi hakkında birçok görüşün olduğunu görmekteyiz. Bazı dönemlerde İstanbul Türkçesinin herkesin konuşması gereken ortak bir Türkçe olması gerektiği savunulmuştur. Örneğin bu yıl edebiyat dersinde gördüğüm kadarıyla Millî edebiyat dönemindeki öne çıkan şairlerden Ziya Gökalp’in insanlar tarafından yalnız İstanbul Türkçesinin konuşulması gerekti-

ğini savunduğu bir gerçektir. Genç kalemler dergisinde yayımlanan “Yeni lisan” makalesinde alınan kararların en önemlilerinden birisi de konuşma ve yazı dilinin İstanbul Türkçesi olması gerektiğidir. Bu görüşlere dayanarak bu dönem yazarları eserlerinde bu Türkçeyi kullanmaya büyük özen göstermişler ve diğer insanlara da böylece örnek olmaya çalışmışlardır. Sanatı toplumun faydası için kullanmaya çalışan şairlerimizden Ziya Gökalp şu dizelerinde İstanbul Türkçesine verdiği değeri ön plana çıkarmıştır.

**“Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması,
En saf, en ince bize”**

Bu dizelerden yola çıkarak Atatürk’ün bile dil inkılabını yaparken Ziya Gökalp’ in görüşlerinden faydalandığını söyleyebiliriz. Ayrıca konuyla ilgili Atatürk’ün “Gaye, bugünkü ve yarınki Türk’ ün medeniyetini kucaklayacak en güzel ve en ahenkli Türkçedir” sözünü de söyleyerek aslında Atatürk’ ün gayelerinden birinin ortak bir Türkçe ortaya çıkarmak ve bu Türkçenin de İstanbul Türkçesi olmasına özen göstermek olduğunu söyleyebiliriz.

İstanbul Türkçesi ortak fikirlerin, ortak duygu ve düşüncelerin kaynağıdır aslında. Çünkü insanların en önemli iletişim kaynağı dildir ve bu dilin ortak olması her şeyden önemlidir. Fakat dil ortak olsa da bu dilin farklı konuşma şekilleri vardır. İşte önemli olan insanları ortak konuşma Türkçesinde buluşturmaktır. Bizim anayasamızda resmi dilimiz Türkçedir evet. Fakat bu Türkçenin konuşma ve yazma şekli de çok önemlidir. Herkesin rahatça anlaşabilmesi ve ortak bir paydada bulaşabilmesi için kulağa ve göze en hoş gelen Türkçe olan İstanbul Türkçesi kabul edilmeli ve benimsenmelidir.

Geçenlerde okuduğum bir yazı çok dikkatimi çekmişti. Yazıda bir grup genç kızın Bakü sokaklarında İstanbul Türkçesi ile konuşup

yürüdükleri görülür. Bu kızların İstanbullu oldukları zannedilir fakat gerçek çok şaşırtıcıdır. Çünkü kızlar İstanbullu değil Azeri Türküdür ve Bakü' de yaşamaktadır. Hikâyenin ders çıkarılması gereken asıl yanı son kısımda geçmektedir. Çünkü hikâyenin sonunda Azerbaycan'da İstanbul Türkçesiyle konuşmanın bir iftihar nişanesi olduğu ortaya çıkar. Bu yazıyı okuduğumda İstanbullu olduğumdan ve İstanbul'da yaşadığımdan, Türkçe konuştuğumdan gurur duydum. Fakat kendime ve çevreme baktığımda gerçekten İstanbul Türkçesiyle konuşan kişilerin çok az olduğunu gözlemledim.

Evet, İstanbul' da yaşıyoruz ve Türkçe konuşuyoruz ama bu Türkçenin İstanbul Türkçesi olduğundan maalesef şüphe duymaktayım. Peki bunun nedeni nedir, neden herkes yüzyıllar boyu kabul gören ve konuşulması, yazılması gereken bu Türkçeyi doğru bir şekilde kullanmıyor? İzahı basit aslında çünkü daha kendi dilini doğru konuşmayan insanlar yeni dil arayışları içerisine girmektedir ve kendi dilini kavrayamamış insanların dilimize soktuğu yabancı kelimeler bir sinsi hastalık gibi dilimizi içten içe kemirmektedir. Günümüz gençliğinin giyim kuşam şöyle dursun Türkçeyi bile farklılaştırmaya çalıştığını çok sık görebiliyoruz. Bu olumsuz durumun yayılma kaynaklarından biri de sanal alemdir. Çünkü insanlar burada birbirlerine Türkçe olmayan birçok kelimeyle hitap edip dimağlarında kalan öz Türkçe kelimeleri bu şekilde yabancılaştırmaya, değiştirmeye çalışmaktadırlar. Bu olumsuz durum günlük konuşma dillerine de yansımakta ve ortaya İngilizce, Fransızca vb. dillerin Türkçe ile harmanlaşması sonucu garip bir konuşma dili ortaya çıkmaktadır. İşte bu kötü gidişata bir dur denmesi ve değerini yitirmeye başlayan İstanbul Türkçesinin eski günlerine geri dönmesi gerekmektedir.

Bu da Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'ni emanet ettiği biz gençlerin sayesinde olacaktır. Fakat biz gençlere yol gösterilmeli ve bu konuda gerekli bilgiler verimleridir. Özellikle okullarda ve gençlerin ilgisini çekebilecek okul dışı faaliyetlerde İstanbul Türkçesi ile ilgili bilgiler

verilmeli ve özellikle gençlerin bu Türkçeyle konuşması gerektiği onlara anlatılmalıdır. İstanbul Türkçesi hakkında bilgi sahibi olan gençler bu Türkçenin güzelliğini gördükten sonra bu Türkçeyi kullanmaya ve onu korumaya özen göstereceklerdir. Böylece ünlü şair Asaf Halet Çelebi'nin;

İstanbul'un dili
Annemin dili, babamın dili
İstanbul'un dili
İstanbullumun dili
İstanbul'un efendisi
Hanımefendisi
Sokaklarımın bekçisi
Yoğurtçusu, balıkçısı

dizeleri ayrı bir anlam kazanacak ve İstanbul Türkçesi tekrar eski günlerine geri dönecektir.

Emre ÇAKMAK

Bağcılar Yunus Emre Tic. Mes.Lis. / 11-M Sınıfı

Gül ile Dil

İstanbul'un baharı bir başkadır. Hangi yaşta, sosyal veya ekonomik koşulda olursanız olun sarsar insanı. Hırpalamak, üzmek, yormak için değil; yaşama yeniden bağlamaktır bu şansın amacı. Bizim evde "İstanbul için bahar vakti" annemin şu cümlesiyle başlar: "Balkonu çiçeklendirme zamanı da geldi!" Beş yaşımdan beri bilirim ki annem böyle demişse bahar gelmiştir!

Gelenek bozulmadı, annem nisan ayı başlarında bir gün balkon almak için çiçek almaya gitti. Eli kolu fidanlarla, fidelerle dolu olarak döndü. Bir gül fidanı uzattı bana. "Bu senin, ona iyi bak ki sana eşsiz güller versin." dedi. Çok mutlu oldum, gül fidanını büyük bir saksıya özene bezene diktim, ilk suyunu verdim, daha sonra haftada iki kez sulamaya devam ettim. Toprağını sevmiş olmalı ki kurumadı, hatta boy attı, yaprak verdi.

İnsanoğlu, zaman zaman sorumluluklarını unutuveriyor işte! Ben de ne yazık ki, bir süre sonra sorumluluğumu aksatmaya başladım. Aklıma geldikçe gül fidanın suluyor, toprağını havalandırmayı unuttuyordum.

Bir gün saksıya bir baktım ki gül fidanı neredeyse görünmüyor. Toprağı yabani otlar bürümüş. Benim fidancık da cılızlaşmış, belki de bana küsmüş.

Hatamı anladım, otları temizleyip toprağı güzelce havalandırdım. Sulamayı hiç ihmal etmedim. Yaz ortalarına doğru pembe güllerle ödüllendirdi beni fidanım.

Şimdi diyeceksiniz ki: “ Nereden çıktı bu gül öyküsü? “ Nasıl anlatsam bilmiyorum... Yolda yürürken sağıma soluma bakıp Türkçenin dışlandığına tanık olduğca, dizi filmlerde Türkçenin amaçsızca katledildiğini gördükçe, Türkçe olduğu söylenen bir şarkıda Türkçenin bozguna uğratıldığına kulaklarımla şahit olduğca, aklıma saksıdaki fidancık geliyor. Yaşamak için savaştığı, yabancı otlara karşı koymaya çalıştığı gözlerimin önünden kare kare geçiyor. Cılızlaşıp toprağa kapanması nasıl da üzmüştü beni! İşte o gülle benziyor Türkçem şu dönemde.

Biz dilimizden ne zaman vazgeçtik? Divan-ı Lügât’it Türk’e hangi sebeplerle sırt çevirdik? Türkçe konuşmaktan niye utandık? Havalı olduğunu düşündüğümüz için mi çay bahçesine “Garden Cafe” , hoşça kal yerine “Bye”, soğukkanlı yerine “Cool” demek bizi daha çağdaş gösterdiği için mi? Niye öksüz bıraktık Türkçeyi?

Belki yılların deneyimine sahip değilim, belki yolun başındayım gencim, öğrenmem gereken çok şey var... Bütün bu nedenlere rağmen bir cevabım var: Özenti! Birkaç yıl sonra cevabım değişir mi bilmiyorum; ama bu yaşımda bile özentinin çok da iyi olmadığını biliyorum.

Dilde özenti de neymiş! Bir millet diline sahip çıkmazsa millet olmasının ne önemi kalır ki? “İstanbul Türkçesi” ah, “Anne sütü gibi ak, anne sütü gibi temiz.” Böyle demişti şair değil mi? Peki şimdi yaşasa şairimiz yine böyle benzetmeler yapar mıydı? Karamanoğlu Mehmet Bey’ e ne cevap veririz emretmişken “Dergâhta, bârgâhta Türkçe konuşula! “ Küstü Türkçe, biz vefasız çocuklarına...

“İstanbul Türkçesi” şık, ahenkli, ıslıl ıslılmış. Şimdi bizim dilimize yerleşen ise “İstanbul Karmaşası” ; anlamı kendi içinde gizli, şıklıktan ve derinlikten uzak, soğuk ve yüzeysel!

Nagehan YILDIZ

Özel Florya Final Anadolu Lisesi / 10-A Sınıfı

İstanbul Türkçesi

Ah İstanbul! Birbirinden güzel o yedi tepende çeşitli insanları, dilleri, ırkları, huyları, davranışları, hayatları barındıran büyüleyici şehir. Bana bunca insanı nasıl anladığımı, barındırdığımı anlat. Anlat ki evdeki küçük kardeşlerimi bile çekip çeviremeyen ben, biraz tecrübe kazanayım. Anlat ki anlayışsız olan ben-senin kadar olmasa da- herhangi bir konuda anlayış sahibi olabileyim. Ve yine anlat ki aynı dili konuştuğum ve kendime çok yakın hissettiğim kişileri “bile” bazen anlamayan ben, senin içinde bulundurduğun milyonlarca değişik, birbirine hiçbir yönden benzemeyen insanı anladığına, onlarla beraber gülüp ağladığına şahit olayım.

Senin de bildiğin gibi saygıdeğer mega kent, biz, yani tüm Türkiye, resmi dilimiz olan İstanbul Türkçesini kabul ettiğimiz günden beri derdimizi, sevincimizi, bize gurur veren olayları, şikâyetlerimizi bazen de acılarımızı belirtmek amacıyla senin oluşturduğun dili kullanarak tüm dünyaya mesajlarımızı ulaştırdık. Düşünüyorum da tüm bunları yaparken doğru bir anlatım ortaya koyabildik mi? Bu güzelim ve başka hiçbir ülkenin yetişemediği ve asla yetişemeyeceği bir arılığa sahip olan lisanımızı nasıl kullandık? Peki, hiç değiştirdik mi, senin uğraşıp didinerek geceni gündüzüne katarak ortaya çıkardığın kelimeleri acımasızca? Hiç bakmadık mı gözünün yaşına, bile bile-senin çocukların gibi görüp sevdiğin- kelimelerini öldürdük mü hayâsızca? “Evet” diye haykırdığımı duyar gibiyim. Gözlerine baktığımda da hemencek pes ettiğini; bize çok kırgın, bir o kadar da kızgın olduğunu

anlıyorum. Yorulmuş ve bıkmışsın. “Benden bu kadar” diyorsun içinden. “Sizin için yapacak hiçbir şeyim kalmadı. Ne hâliniz varsa görün!” diyerek son noktayı koymak istiyorsun. Herkes bıksın, umut verici tek bir insan bile kalmasın şu fâni dünyada. Fakat sen umudunu yitirme, bıkma, bize her zaman destek çık. Bir öğretmen misali, biz doğruyu öğrenene kadar aynı şeyleri tekrarlar. Ben ve benim gibi diline düşkün öğrencilerin de sana yardımcı olalım. Bak gör o zaman, hiç duyarsız insan kalıyor mu? “Bilgi her türlü kötülüğü def eder.” diye boşuna mı söylemiş atalarımız?

Suç biraz da sende aslında. Bana hemen kızmayın yahu! Tabi, onun suçu benimkinden fazla. Nasıl mı? Bırakın da açıklayayım. Neden mi değişiyor dilin sevgili dostum? Çünkü sen her geçen gün yalnız İstanbullular ve Türkiye için değil, tüm dünya için çok yönlü bir çekim alanı oluyor, kültür ve sanat niteliği kazanıyorsun. Bununla beraber iş imkânını arttırmış oluyorsun ister istemez. Eee.. Cazibene daha fazla dayanamayan güzel ülkemin, güzel insanları- ki bu insanlar farklı ağızlarla konuşuyorlar bildiğin gibi- ve tüm dünyadan gelen çeşitli kültür ve dile sahip üyeler de “Biraz da biz bu ülkeyi sömürelim, etinden, sütünden, kaymağından yararlanalım” diye düşünüp atlıyor arabaya, uçağa, gemiye, trene- hangi ulaşım aracıyla gelmek istiyorsa işte- “Ver elini İstanbul!..” diyor. Sonra ne mi oluyor? Biz bu insanlarla etkileşim içine giriyoruz. Beğendiğimiz ve “daha havalı olduğunu düşündüğümüz” kelimeleri, bizim tüm dünya dillerine bedel güzel kelimelerimiz yerine kullanıyoruz. Böylelikle seni kahreden, düşmana sevincinden deyim yerindeyse âdeta göbek attıran büyük olay gerçekleşiyor. Biliyorum, tüm bu anlattıklarım bizim suçsuzluğumuzu ispatlamıyor ama lakin benim, senin karşında-şu anda-konuşabilmemi sağlıyor. Tamam üzülme! Hep kötü şeyler yok ki etrafında. Biraz çevrene bak ve için rahatlasın. Bırak her şeyi kenara... Bizim ilgisizliğimizi ve bencilliğimizi unutmaya çalışalım ve yeni, tertemiz bir sayfa açalım. Sonuçta oturup ağlayarak bir iş başarabilseydi bu kadar insan çalışıp didinirmiydi yarını, geleceği için bir dakika?

Mesela çevremizde şey var şey... Hani şey var ya, senin için yaptığımız şu şeyler?! Offf! Tamam, kabul ediyorum. Çevremize baktığımızda bizi bu konuda mutlu edecek hiçbir şey yok. Muhteşem güzellikteki bu dili katleden biz gençleri mi ararsın, mis gibi Türkçesi dururken dükkânlarının ismini bile yabancı kelimelerden seçenleri mi ararsın, hepsinin bizde mevcut olduğunu görüyorum. Bir de bizde şu anlayış var. "Ay, bak! O bunu yapmış. O yaptıysa ben daha iyisini yaparım." Bu da dolaylı yoldan da olsa kıskanç ve aynı zamanda cahil olduğumuzu gösteriyor. Birini "Bunu yapma!" diye uyardıkça o kişiyle birlikte diğerleri de tam aksini yapıyor. Maşallah! Bir alana bir bedava kampanyası gibiyiz mübarek. Yakında bu kampanyayı da geçeriz, "Bir alana beş bedava!" yaparız en âlâsından...

Neyse! Sözü uzattıkça, senin önünde daha çok küçülüyormuşum gibi geliyor bana, insanlar adına... Ne desen, ne yapsan haklısın aslında. Sana şu durumda dilin hakkında güzel haberler veremeyeceğim maalesef fakat bir dahaki konuşmamızda dilinin gelişmesiyle ilgili birçok haber getirip önüne sereceğim. "Seç-Beğen-Al!" yaparız artık bir güzelce... Taşı, toprağı aslında birer altın olan ülkemizin, anlayışlı insanlarını daha fazla bilinçlendirip zaten çok değerli olan bu dili daha da değerli hâle getireceğiz ve belki de -%99,99- yarın tüm dünyanın konuştuğu bir dil konumuna geçeceksin İstanbul Türkçesi...

Sende bu güzellik ve duruluk bende de bu akıl var oldukça bizi kimse tutamaz. Hiçbir zaman, hiçbir koşulda ve hiçbir konuda, kendine ve atalarına yakışır bir biçimde pes etmeyi çare olarak düşünme! Kendine iyi bak İstanbul! Diline de sahip çık!..

Şeyma MUSLU

Kardelen Lisesi / 9-E Sınıfı

Ziyân Edilen Türkçe

İstanbul Türkçesi üzerine yazmayı düşündüğümde nedense hatırıma şu hoş hikâye geldi:

“Eski Beylerbeyi’nde Şirket-i Hayriye vapurları iskeleye yanaştığı zaman vapura binmek isteyen İstanbul beyefendileri birbirlerine, ‘Aman efendim siz önden buyurun, yok canım hiç olur mu?, istirham ederim siz buyurun’ demekten vapur on beş dakika rötâr yaparmış. İskelelerde yaşanan bu inme binme sırasındaki teşrifât merasimi yüzünden ‘Çengelköy’ün zerzevatı, Beylerbeyi’nin teşrifâtı, Kuzguncuk’un haşerâtı, Üsküdar’ın hırdavatı’ diye vapurun gecikme nedenini anlatan kaptana ait bu sözler tekerleme halini almış.

Ne hoş anekdot değil mi? Keşke İstanbul Türkçesi de bu anekdottaki güzelliğini hâlâ koruyor olabilseydi, neyse...

İstanbul ve Türkçe kadar birbirine yakışan iki kelime daha bulmak zor bence. Necip Fazıl’ın deyişiyle; gecesi sümbül kokan, Türkçesi bülbül kokan İstanbul. İmparatorluklar başkenti, yüzlerce yıl çeşitli kültürlere analık etmiş ve hâlâ bu çok kültürlülüğü bünyesinde barındıran İstanbul. Ninnilerimi söyleyen, o güzel türkülerimi duyduğum, şairlerimi okuduğum şehir. Türkçeyi Türkçe yapan şehir. Hanımefendileri ile, beyefendileri ile, musıkisi ile... Onlarca medeniyetin beşiği, harcamakla bitmeyen kültür kumbarası. Ancak ne İstanbul kaldı Türkçeyi Türkçe yapan, ne de Türkçe kaldı İstanbul’u İstanbul yapan. Kaybettik o güzelliği. O kibar İstanbul beyefendilerinin teşrifat nenedi ile vapura geç bindiği zamanlar, nerede, ite kaka otobüse binen,

birbirlerinden küçük bir nezâket ifadesini bile esirgeyen, günümüzün hoşgörüsüz insanları nerede? Ne yazık ki dilimiz, Türkçemiz benliğini yitiriyor. Bakın gençlerin yazdığı Türkçeye, konuştuğu Türkçeye, bakın ki yok oluşu görün!

Özellikle asıl İstanbul Türkçesindeki bozulmalar dikkat çekiyor. Beylerbeyi'nin teşrifatı, adeta Beylerbeyi'nin tahrifatına dönüşmüş durumda. Zamanında bozulmaya uğramamış, yöresel ağız ve lehçelerden etkilenmemiş, "Gerçek Türkçe" olarak adlandırılan Türkçe,

günümüzde İstanbul denilen bu metropole yurdun dört bir yanından gelen insanların kendi yöresel ağızlarıyla yoğurarak, tabiri caizse her bireyin bir yana çektiği, resmen can çekişen Türkçeye dönüşmüş durumda. Evvelden Siirt'te ikâmet eden vatandaşımız kendi şivesi ile Siirt'te konuşurdu, Trabzon'daki Trabzon'da konuşurdu. Şimdi İstanbul'da komşu oldular. Kültürleri ile birlikte yöresel ağızlarını da İstanbul'a taşıdılar. İki ağız birbirine karıştı, ikisinin karışımı da İstanbul Türkçesi'ne karıştı.

Her şey bir yana, dillerin değişime uğramaması imkânsız, elbette ki buna diyecek yok. Ancak aslolan şu ki; dil sadece kelime yapısını, fonetiğini değil, dili dil yapan "adab-ı muaşeretini" de kaybetmiştir. Çünkü dil toplumların kültürünü ve yaşam tarzını yansıtan bir aynadır. Kültürümüzdeki yozlaşma dilimize yansımaktadır.

Bütün bu yok oluş serüveninin yanı sıra, Türkçenin tarihi bu yok oluşu durdurmanın çaresini gözler önüne seriyor. Türkçe bu kaderi kesinlikle hak etmiyor. Bir imparatorluk mirasını devralan bizler, bir imparatorluk dili olan Türkçeyi yeniden o ihtişamlı günlerine çevirmek mecburiyetindeyiz. Evet, Türkçe bir imparatorluk diliydi ve bütün imparatorluk dilleri gibi harikulâde bir sese ve ifade imkânlarına sahipti. Bunun farkına varmamız için, Türk Dili dendiğinde akla ilk gelen isimlerden birisi olan Hayati Develi'nin " Osmanlı'nın Dili" kitabında, Giovanni Molino adlı bir İtalyan sözlükçüden aktardığı şu cümlelere bakmamız yeterlidir: "Osmanlı Devleti'nin dili olan Türk-

çe, bu devletin sınırları içerisinde 55 krallık ve beylik, 33 ulus tarafından günlük iletişimde kullanılıyor. Yine aynı kitapta işinin ehli bir büyükelçinin Türkçeyi bilinmesi gereken diploması dillerinden birisi olarak sayması, Türkçe'nin tarihi değerini gözler önüne seriyor. İşte bu dil yüzyıllar boyunca "Baki'den Nedim'e, Yahya Kemal'e kadar işlene işlene söyleyiş güzelliği, musiki ve derinlik kazandı. Bu dilde nice müstesnâ gazeller, kasideler yazıldı, nice eserler verildi. Yakın zamana kadar da, az da olsa Türkçenin bu güzelliğini sürdürenler vardı. Söz gelimi TRT Radyosu'nun sunucuları konuşmaya başladığı zaman kanalı kapatamazdınız. Çünkü sunucunun akıcı, doğal, temiz bir lisanla konuşması sizi bu kanalı dinlemeye teşvik ederdi. Şimdi ise günümüz gençleri bu güzel Türkçenin değerini bilmeden yetişiyor. Bugün sosyal medyada ya da gençlerin kendi aralarında konuştuğu ve yazdığı Türkçe, tarihine yakışmıyor. Gençlerimize Türkçenin bu muhteşem tarihini hatırlatarak, bu dille yazılmış güzel eserlerle buluşturarak onlara dil bilinci kazandırmalı ve Türkçeyi yeniden eski günlerine kavuşturmalıyız. Ancak bu yol izlenerek Necip Fazıl'ın "bülbul kokan Türkçe" sine, Attila İlhan'ın "sarışın Türkçe" sine, Yahya Kemal'in "beyaz lisanı" na yeniden kavuşabiliriz. Çünkü dilini düzeltmek, kendini düzeltmektir; kendini düzeltmek ise milleti daha iyi, daha yüksek seviyelere taşımakta büyük bir önem arz etmektedir. Türkçe bunu hak ediyor. Bizler de...

Furkan UÇAR

Barbaros Hayrettin Paşa Denizcilik A.M.L / 11-C sınıfı

İstanbulumuzun Türkçesi

Asırların imbiğinden süzülerek zenginleşen İstanbul Türkçesi, Türkçenin tarihte ve coğrafyada ulaşabildiği çok özel, çok güzel bir lisandır. Tuna boylarından gelen sesler, Afrika ülkelerine yayılır; Kafkas dağlarından, Nil nehrinden gelen tınılar bu ahenkli Türkçeyi İstanbulumuzun Türkçesini oluşturur. Her dilde olduğu gibi Türkçemizde de yıllarca farklı kültürlerin, coğrafyanın ve zamanın etkisiyle değişimler olmuş; İstanbul Türkçesi bugüne kadar değişerek , gelişerek, güzelleşerek ve değerine değer katarak bugüne kadar gelmiştir. Bugün dünyanın her yerinde farklı farklı lehçeler ile Türkçe yaşatılmaktadır. Hatta şuan kullandığımız Türkiye Türkçesi de kendi içinde çeşitli Türkçelere ayrılır. Karadeniz ağzı, Rumeli ağzı, Kıbrıs ağzı...

Türkiye Türkçesinin özü de İstanbul Türkçesidir. Bunun nedeni de 500 yıldır Türkçeye başkentlik yapması; Türklerin yaşadığı zaferlerle, mağlubiyetlerle, mutluluk ve buhranlar ile iç içe gelişmesidir.

İstanbul Türkçesi geçmişte sayısız kültürü barındırmıştır. Anadolu'dan Rumeli'den farklı farklı medeniyetlerden göç eden insanlar benimsemiş İstanbul Türkçesini. Devlet-i Aliye tek yürek olup yüceltmiş, zenginleştirmiş ve renklendirmiştir bu Türkçeyi.

İstanbul Türkçesi bu isimle ilk defa 1911 yılında Genç Kalemler'de yayımlanan Yeni Lisan Hareketi manifestosuyla kabul edilmiştir ve yapılacak geliştirmelerin İstanbul Türkçesi temelini-

de yapılması kararlaştırılmıştır. Bununla Türkçenin sadeleştirilip, Arapça ve Farsça gramerin etkisinden kurtarılması hedeflenmiştir. Genç Kalemler çevresinde gelişen Millî Edebiyat akımına bağlanan Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Halid Ziya Uşaklıgil ile ilgili olarak Abdülhak Şinasi Hisar hoş bir olay anlatır: Hamdullah Suphi ile Halid Ziya bir gün Paris metrosunda karşılaşır, çok zamandır özledikleri ana dilleri ile koyu bir sohbe dalarlar. Metroda çıkarken bir Fransız yanlarına gelir, mazur görülmesini rica ettikten sonra öteden beri dillerin musikisi ile ilgilenmekte olduğunu ve yol boyunca hangi dilde konuştuklarını merak ettiğini söyler. Türkçe olduğunu öğrenince ‘şimdiye kadar bu dili duyma fırsatı bulamadığına müteessir ve şimdi duyduğuna da pek müteahhis olduğunu belirterek şöyle devam eder: ‘eğer bu istasyonda inmeseydiniz konuşmanızı dinlemek için sizi devam edeceğiniz istasyona kadar takip edecektim. Ne eski bir millet olduğunuz anlaşılıyor. Zira lisanınız bu ahenkli ve musikili inceliğine ermek için uzun zamanların sarf edilmiş olması iktiza eder!’

İstanbul Türkçesi atasözleri ile deyimleri ile; kendine özgü telaffuzu ve ahengiyle tek başına bir sanattır. Türkçe denilince akla gelen ilk isimlerden Ziya Gökalp ‘Lisan’ isimli manzumesinden bir dörtlükte İstanbul Türkçesi ile ilgili görüşlerini şöyle dile getirir:

Güzel dil Türkçe bize

Başka dil gece bize

İstanbul konuşması

En saf en ince bize

Günümüzde hâlâ yaşayan Türkçe’nin en güzel hali İstanbul Türkçesi, Yeni Lisan Hareketi’nin amaçları doğrultusunda Arapça ve Farsça’nın etkisinden arındırılmıştır; ancak bu sefer de lisanımız batıdan etkilenmeye başlamıştır. Kültürümüz batılılaşmaktadır ve dilin kültür ile etkileşiminden dilin de batılılaşması doğaldır. Ancak bu et-

kileşim sınırını aşıyor ve bu hudutsuz etkileşim İstanbul Türkçesine zarar veriyor. Doğal olarak da Türkçemize zarar veriyor. Necip Fazıl'ın

*Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul, İstanbul...*

diye tarif ettiği doğal ve güzel söyleyişe sahip olan İstanbul Türkçesi dilimizin ucundan kayıp gidiyor. Asaf Halet Çelebi'nin

*Annemin dili
Babamın dili
İstanbulumun dili
İstanbulumun dili
İstanbulumun efendisi
Hanımefendisi
Sokaklarımın bekçisi
Yoğurtçusu, balıkçısı
Can dilimi konuşanım, Canım benim.*

dediği canı kadar sevdiği, koruduğu ana dili, İstanbul Türkçesi, elimizden kayıp gidiyor.

Türkiye denilince akla gelen ilk yer olan güzel İstanbul; dilimizin de en iyi şekilde korunduğu ve konuşulduğu yer olmalıdır. Lakin bize bu kadar yabancı, bu kadar uzak bir medeniyet olan Batı ile münasebetimiz ve dile gereken önemi vermeyişimiz dili o kadar yıpratıyor ki gelecek nesiller Türkçemizi en güzel haliyle görebilecek mi; konuşabilecek mi diye endişeleniyor insan. Bu aşırı, özentilik derecesindeki etkileşime bir an önce son verilmesi lazım. Yoksa Ziya Gökalp'ın "Ak-saraylı hanımefendilerin konuştuğu dil" dediği İstanbul Türkçesi'nin elimizde kalan son kırıntıları da bu batılılaşma fırtınası ile savrulup gidecek. Bu bozulmanın tüm faturasını da batıya çıkarmak doğru değildir. Bunun belki de asıl nedeni sorumsuzluğumuz ve cahilliği-

mizdir. Elimizdeki dili beğenmedik ve sürekli devrimler yapmaya çalıştık. Öz Türkçecilik, Osmanlıcacılık gibi akımlara kapılarak mevcut dili tahrip ettik. Dilin zaman içinde değişeceğine ve buna karşı konuşamayacağına inanmak istemedik. Orta yol bulamadık. Bir taraf dili batılılaştıralım dedi. Diğer taraf geçmişe, özümüze(!) dönelim. Kimse elimizdeki dili geliştirelim demedi. Mevcut dilin güzelliğini göremedik göremiyoruz...

Gözlerimizi açmanın vakti geldi artık. Çok güçlü bir kültüre dayanan geçmiş ile 'İstanbul'umuzun Türkçesi' parça parça da olsa hâlâ yaşıyor. Bu dili beğenmemek, değiştirmeye tahrip etmeye çalışmak Reşat Nuri'ye, Necip Fazıl'a, Sezai Karakoç'a ve daha nicelerine saygısızlıktır. Bize yakışan 'Bu dil ağızımda annemin sütüdür.' Diyen Yahya Kemal gibi dile sahip çıkmak, dile gereken değeri vermek ve dili ebedileştirmektir.

Yusuf BEDİR

Beyoğlu Anadolu İ.H.L / 10-A Sınıfı

Turchelesmeye Doğru

*“Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.
İstanbul konuşması
En saf, en ince bize.”*

İstanbul Türkçesi... Ziya Gökalp'ın de savunduğu gibi bir kadın kadar zarif, ince ve güzel bir dil olmakla birlikte yıllar geçtikçe yok oluşa sürüklenen bir dil.

“Yeni Lisan” ve “Güzel Türkçe” hareketlerinde de İstanbul Türkçesinin güzelliği “Gerek Türkiye’de ve gerek hariçteki bütün Türklerin umumi ve edebi bir lisanı vardır. Bu da İstanbul Türkçesidir. Çünkü İstanbul’da konuşulan Türkçe, son derece incelmış, güzelleşmiş ve zenginleşmiştir.” cümleleriyle dile getirilmiştir. Fakat bu gerçek o zamanki gençlere ne kadar iyi anlatılmıştır? Ya da iyi anlatılmış mıdır? Hiç sanmıyorum. Önce Tanzimat Dönemi, sonra Servet-i Fünun ve daha sonra Fecr-i Ati. Dile o kadar yabancı kökenli sözcük girdikten sonra Millî Edebiyat ile dili sadeleştirme çabaları başlamıştır. Bunu bir çocuğun iskelet yapısına benzetebiliriz aslında. Önce çocuğa dışarıdan bir sürü ilaç, vitamin veririz. Onun daha sağlıklı olacağına inanırız. Oysaki bir süre sonra vücuda aşırı yüklenmekten dolayı sorun çıkacağını ancak farkına varırız. Daha sonra vitaminleri, ilaçları kesip eski hâline döndürmeye çalışırız. Ama hasar çoktan verilmiştir. Eskisi gibi bir vücudu elde etmek çok zordur.

İstanbul, büyük ve eski bir şehir. İçinde o kadar çeşit insan var ki... Ermenisi, Çerkezi, Rumu... Farklı uluslardan birçok insan bulunduran İstanbul'da Türkiye'nin dört bir yanından, yedi bölgesinden getirilen kültürün de dile kattıklarıyla konuşulan Türkçe nasıl bir dil olabilir? Ortak bir dil olabilir mi ki?

Hem İstanbul, artık büyüklerimizin anlattığı, kitaplarda yazan İstanbul değil. Dönüp bakıyorum da o meşhur İstanbul'un ne taşı toprağından eser kaldı ne de insanlarından. Taşı toprağı, insanları değişen İstanbul'a bambaşka bir dil hâkim artık. O meşhur İstanbul Türkçesi... Bugün sadece TRT'nin sahip çıktığı özel ve güzel Türkçemizden neredeyse eser yok gibi. Güzelliğı anlatan "mükemmel, enfes, harika, harikulade" sözcükleri varken beğendiğı bir elbiseyi, kazağı veya yemeğı "manyak" sözcüğü ile nitelendiren bir gençlik var karşımızda artık.

Türkçemizi kullanırken özen göstermeyenlerin yanında dilimize hak ettiğı önemi veren, bu dili kuralları doğrultusunda, doğallığını yitirmeden konuşmak, yazmak isteyenlerin de varlığını kabul etmek gerekir. Bu insanların bir kısmı bunu kendi istediğı için, bir kısmı da seçmek istediğı meslek için gerçekleştirmeye çalışır. Bu kesim, dili sadece amaca giden yolda araç olarak görür. Bu amaca uygun olarak açılan diksiyon kursları vardır. Bu kurslarda öğretilen ilk cümle ise "Türkçe, okunduğı gibi yazılmaz. Yazıldığı gibi de okunmaz." Yani eskilere öğretilenlerin tam tersi.

Artık yazıldığı gibi mi okunmalı, okunduğı gibi mi yazılmalı diye üzerinde tartışacağımız bir dil de kalmadı gibi. Her yerde yabancı kelimele ya da kısaltarak yazılmış Türkçe sözcükler boy gösteriyor. Vitrinler ve dükkânlarımız oldu show room. Küçük beş on metrekairelik bakkal dükkânı oldu market.

Dilimiz yozlaşıyor. Türkçemiz elimizden gidiyor. Ki dil demek, millet demek. Dili yok etmek demek o milleti paramparça etmek demek. Peki, bunun ne kadar farkındayız? Ya da farkında mıyız? Hayır. Eski zamanlarda dilimizde yoğun bir şekilde bulunan Arapça, Farsça

kelimeler yerini Batılı sözcüklere bırakıyor. O zamanlarda Arapça ve Farsçadan bin yılda alınan sözcüklerin toplam sayısına yakın Fransızca sözcük Türkçeye, şimdi 100 yıldan az bir süre de alınıyor. Bunun en acı veren tarafı ise insanlarımızın, çok iyi bir şey yapıyormuş gibi yabancı sözcükleri günlük hayatta sıklıkla kullanarak kendini üstün gören bir havaya bürünmesi.

Peki, bu neden kaynaklanıyor? Bazı şeyler neden öğretilmiyor? Dersleri yabancı dillerde anlatmayı çağdaşlık saydığımızdan herhalde. Bu yüzden halk cahil kalıyor, dilin, bir millet için neyi ifade ettiğini idrak edemiyor. Oktay Sinanoğlu'nun da dediği gibi "İnsanlar istedikleri dili öğrensinler. Ama eğitim bir ülkenin kendi diliyle yapılır. Az bilenlerin hiç bilmeyenlere öğrettiği bilim, bilim değildir." Bu da bize kendi dilimizle öğretilmemiş ki tam anlayamamışız. İstiklal Marş'ımızda da geçen "Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar" dizesini genellikle unutuyoruz. Bizim için yabancı dil demek; uygarlık, çağdaşlık, medeniyet sahibi olmak demek. Gerisi önemli değil. Kaybettirdiklerinin bir anlamı yok bizim için. Bunlar gerçekten trajikomik.

Dil gibi büyük meseleleri çözmek için işe küçük adımlarla başlamak gerekir. Bu matematikte de böyledir. Önce sorun belirlenir, sonra çözüm yolları üretilir. İşlemler yapılırken yavaş yavaş ilerlenir ki kalfalar karışmasın, yapılanlar bir sonuca ulaşsın. O yüzden bu konuya hemen el atılmamalı, insan beyni sömürgeleştirilmeden tamir edilmeli. Anadil olan Türkçenin güzelliğinin farkına varılmalı. Bu farkındalığı da eğitimle yaratmalı. Ama o eğitim de kullanılan dil, anadil olmalı. Eski zamanlarda Hatay, Fransa'nın eline geçince Fransızların yaptığı ilk eylem eğitim dilini değiştirmek olmuş. Ama Atatürk, Hatay'ı Türkiye sınırları içine kattığında eğitim dilini hemen Türkçe yapmış. Çünkü Atatürk de dilin bir ülke için taşıdığı değer farkındaymış. Ona göre Türk Dili, Türk Milleti için kutsal bir hazinedir. Türk Dili, Türk Milleti'nin kalbidir, zihnidir. Keşke biz de Atatürk gibi bu bilinçle yaşasak. Ama keşkeler hiçbir şeyi değiştirmiyor.

Dilimiz, yıllar geçtikçe şekilden şekle giriyor. Bunu örneklendirmek gerekirse farklı yıllarda aynı duygu ve düşüncelerin anlatıldığı farklı ifadelerden yararlanabiliriz.

1965 yılında kurulan “Karşıma aniden çıkınca ziyadesiyle şaşakaldım. Nasıl bir eda takınacağıma hüküm veremedim, adeta vecde geldim.” cümlesinin yerini

1975 yılında” Karşıma birdenbire çıkınca çok şaşırdım. Ne yapacağıma karar veremedim, heyecandan ayaklarım titredi.” alır.

1995 yılına gelindiğinde ifadeler “Karşıma birden bire çıkınca çok şaşırdım. Fena halde kal geldi yani.” şeklinde değişir.

2006 yılında ise “Abi onu karşımda öyle görünce çüş falan oldum yani.” diyerek dili katledenler,

2026 yılında “Ven ay vaz si hör, ben çok yani öyle işte birden. Off, ay dont nov abi yaa.” derse şaşırmamak gerekir.

Yıllar geçtikçe Türkçe bozuluyor, parçalanıyor. Bozulmuş gençlik Türkçeyi nasıl katledeceğini artık bilemiyor. Çevremizin, hatta kendimizin yozlaştığı günümüzde en azından kendimize, geçmişimize saygı duymayı unutmayalım.

Türkçemiz, “Turchelesmeden” gözlerimi açalım.

Ceyda AKBULUT

Gazi Anadolu Lisesi / 11-A Sınıfı

Türk'ün Ana Dili

“Ne softaların ve ulemanın konuştuğu gibi çok Arapçalı lisan; ne hâlâ divandaki eski edebiyat lisanını kullanarak birçok Arapça, Acemce terkipler yapan muharrirlerin hususi lehçelerin; ne ihtiyar ve muhafazakâr memurların konuştuğu basmakalıp tabirli Babîâli Lisanı; ne Tanzimat maarifiyle tahsil görmüş kadınların lisanı; ne gayri Türklerin konuştukları lisan, İstanbul Türkçesi değildir. İstanbul Türkçesi, İstanbul'da yerli Türk hanımlarının konuştuğu tabii ve sade Türkçedir.”

Ömer Seyfettin

Ünlü yazar Ömer Seyfettin'in, İstanbul'daki yerli Türk hanımlarının konuştuğu Türkçe olarak adlandırdığı İstanbul Türkçesi için şuan İstanbul sokaklarında konuşan Türk hanımlarının Türkçesi neredeyse taban tabana zıt düşüyor. O zamanlar, İstanbul Türkçesine bu zarif benzetmeyi yapanlar, şimdi ki konuşmaları duysa ne derlerdi acaba?

İstanbul Türkçesi, bu günkü yazı dilimizin temelini oluşturan Türkçedir. İnsanlar, İstanbul Türkçesi dendiği zaman içinde anlaşılmayan kelimelerin olduğu başka bir dilin varlığını algılıyorlar. Hâlbuki bu Türkçe zamanla değişime uğrayarak bu günkü hâline gelmiştir. İnsanlığa böylesine derin ve ulusal bir tarih katan bu Türkçeye, şimdilerde yabancı bir dil olarak bakılması ne acı. Halka sunulan bu güzel Türkçe, insanların ağızına düştüğünden bu yana rengi git gide solmakta...

Ömer Seyfettin'in öncülüğünde çıkan Genç Kalemler dergisinin üyeleri İstanbul Türkçesinin yabancı kelimelerden arındırılmasını, daha sade ve yalın bir şekilde kullanılmasını önermiştir. Milli edebiyat

döneminde de Türkçe hep bu şekilde kullanılmaya başlamış. Ne varsa eskilerde var diye boşuna demiyor büyüklerimiz. Eski insanlarımızda yaşatılan Türkçe şuan vahim bir durumda. Millî edebiyat döneminde insanlar Türkçesine o kadar çok bağlıydı ki birçok yazar ve şairlerimiz bu bağlılığını eserlerine de aktarmıştı. Ziya Gökalp'ın dillerden eksik olmayan Lisan adlı şiiri, Türkçenin zarıflığını bir kez daha ortaya koyuyor.

***Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.
İstanbul konuşması
En sâf, en ince bize.***

İstanbul gibi çok dilli, çok kültürlü ve farklı insan topluluklarının iç içe geçtiği bir şehirde, dil elbette değişime uğradı. Fakat dilin değişime uğraması demek onun tamamen yok olmasını mı gerektiriyor? Genç Kalemler dergisinde de ele alındığı gibi Türkçe yabancı kelimelerden arındırıldı ama insanlar bu canım Türkçeyi git gide basite almaya başladı. O ağır nükteli üslupların yerini, samimi bir dil ve eksik harfler almaya başladı. Neden hiç kimsenin diline saygısı yok ki? Atatürk'ün de dediği gibi dilini kaybetmiş bir millet ölmeye mahkûm değil midir? İnsanlık neye mahkûm olduğunun ne yazık ki farkında bile değil... Biz Türk milleti olarak dilimize sahip çıkmalıyız ki tarihimiz ve insanlarımız Türklüğünden bir şey kaybetmesin...

Ben İstanbul Türkçesini, tabloları değer vermeyen insanların evinin herhangi bir köşesine astıkları tablo olarak görüyorum. Niye mi? Tablo ilk zamanlar büyük bir ilgi uyandırır sonra duvarda dura dura değerini bilmeyen insanlar tarafından sıradanlaşır ve değerini yitirir. Daha sonra elden ele dolaşır ve toz yumağına dönüşür. İstanbul Türkçesinin gördüğü muamele bu şekilde değil de nedir? Bu dev bir tarihin toz yumağına dönüşmesine şahitlik ettiğim için utanç içerisindeyim...

Her ülkenin kendi yöresine göre şivesi var elbette. Onların dilleri de mutlaka değişime uğruyor. Fakat hiçbir ülke bizim ülkemiz gibi

başka dillerden olan kelimeleri kendi dillerine sokmuyorlar. Başta Türkiye Türkçesi olmak üzere İstanbul Türkçesi de bizim bu yabancı kelimelere olan aşıkârlığımız yüzünden kaybolmakta. Hemen hemen her yerde mutlaka İngilizce kelimelere rastlıyoruz öyle değil mi? Lokantalarda, alışveriş merkezlerinde, sokakta, seyahat ettiğimizde... O kelimeleri öylesine benimsedik ve Türkçemize dâhil ettik ki artık şaşırmıyor hatta tabelalarda Türkçe kelime görünce şaşıyoruz. Lisanımız son günlerini yaşayan bir hasta gibi inlemekte ve biz sadece seyirci kalıyoruz...

“İstanbul Türkçesi de yalnız İstanbul halkı tarafından değil, İmparatorluk coğrafyasının her tarafından gelen Türkler ve Türkleşenler tarafından, Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimelerle ve türlü söz ve söyleyiş incelikleriyle işlenerek, dil güzelliği ve dil mûsikîsi bakımından emsâlsiz bir tekâmüle mazhar olmuş bir lisandır.”

Nihad Sâmi BANARLI

Bazı İstanbul Türkçesi hayranları da bu lisanı bir musikiye benze-tiyor. Gerçektende musiki bir yanı var. Söylendiği zaman kulağa hoş gelen nidalı ve nükteli sesler geliyor. Nice sanatçılarımız söylediği şarkılara konuk etmiştir İstanbul Türkçesini. Böylesine içinde bir servet barındıran Türkçe için efsane diyebiliriz öyle değil mi? Efsane gibi geldi geçti, hâlâ konuşuluyor olmasını ne çok isterdim...

Bizler Türkiye vatandaşının genç nesilleri olarak bilhassa eski dilimize önem vermeliyiz ki bizden sonra gelecek olan nesil, değişime uğramamış yalın ve sade bir Türkçe ile Türkiye vatandaşı olarak kalabilsin. Türkiye vatandaşı diyorum çünkü içinde yabancı kelimelerin konuşulduğu Türkçe ile kendimize Türk demek, bu naif Türkçeyi kullanan insanlara karşı kabalık olur. Ve yine yineliyorum; ulu önder Mustafa Kemal ATATÜRK'ün de dediği gibi, dilini kaybetmiş olan bir millet ölmeye mahkûmdur...

Zeynep YILMAZ

Esatpaşa Anadolu Tic.Mes.Lis / 11. Sınıf

Kalem Kalem Sevdiğim İstanbul

Duygum, düşüncem, aklım, fikrim, yüreğim... Ben bunları içimde tutamam. Fikrimi aklıma zincirleyip, duygularımı kilitleyerek, sandıklar içinde yüreğimin gizli mahzenlerinde saklayamam ki... Benim bunları dökmem gerek. Yüreğimle hissettiklerimi, duman duman çevreme salmam gerek...

Ben sevdiğime sevdiğimi haykırırım, birine olan kızgınlığımı etrafa saçarım, sevincimi dile getirir yaşarım. Ama nasıl? Ben bunları nasıl yaparım? Dilimle yaparım. Sevincimi dilimle anlatır, sevgimi dilimle gösteririm. Ben dilimle hissederim, hissettiririm.

Hissimi hissettiririm ben. "O"nunla, onun varlığıyla, onun dokunuşuyla, onun dalgasıyla hissederim ve hissettiririm ben. Kelime kelime, mısra mısra, satır satır dökerim onu. Dalga dalga alırım; katre katre akıtırım. Bir çoban çeşmesinin akışı gibi...Önce harf harf, sonra kelime kelime, tümce tümce...Ve sonunda ise dalga dalga akıtırım onu, çeşmeden akan suyun toprağa düşmesi gibi, önce yüreğime sonra insanlığa düşürürüm.

Dil, illaki sözcüklerle, harflerle mi? Tabi ki hayır.Benim bakışlarımda, gözlerimde, dudaklarımda da bir dil vardır aslında. Vücudumun kendine ait bir dili var. Kalbim hisseder duygularımı, gözlerim yansıtır içimde olanları. Bakışlarım anlatır bendeki yaşanmışlıkları. Ve elim döker damla damla hayatımı...Bedenim, ruhum, varlığım...Hepsinin bir dili var. Ruhum bedenimin içine hapsediği an, ben de dilin mahkûmu olmuştum zaten. Dil bana ait değil artık; ben dile aitim.

Bir insan sevmediğini yaşatamaz değil mi? Sevmediğini hissedemez derinden. Ben de onu sevmeden yaşatamam ve yaşayamam işte... Onu yaşamam için önce kalbimin derinlerinden sevmem lazım. Ona bağlı olmam lazım, asla koparılmayacak bir bağla...

Onu seviyorum. Dilimi, Türkçe'mi seviyorum ben. Tutkunum ona. Türkçe'me sonsuz, kelimelerle kalem kalem örülmüş bir bağ ile bağlıyım. Ben, Türkçe'me aşığım. Sol yanımda bitmez tükenmez bir yangın alevleniyor onun için, onun her filizinde...

İstanbul'un nesi güzellikten nasibini almamış ki "dil" i almasın... Bakın, şair nasıl sesleniyor:

***"Ana gibi yar olmaz,
İstanbul gibi diyar...
Güleni şöyle dursun,
Ağlayanı bahtiyar,
Gecesi sümbül kokan
Türkçe' si bülbül kokan,
İstanbul! İstanbul! ..."***

Ey vurgun olduğum şehir! Ey yüreğimin yangınlarında filizlenen aşk şehri İstanbul... Sana vurgun, sana tutkun olup da; diline gönül bağlamamak mümkün mü? Nasıl ki sana sevdalıysam; diline de, Türkçe' ne de öyle mahkûm bir aşığım işte. Aşkımın şehri, bakışlarımın ateşi... Ey gönlümün sönmeyen meşalesi! Anlatamam sana seni...

Hayatımı sende buldum ben, senin güzelliklerindeydin gözlerimin içi gülerken... Kalbim bir sinek kuşunun kanadı misali çırpınıyordu içimde, ben seni kelime kelime, satır satır konuşurken...

Şimdi seni yaşamamış olsam, senin sevdanla hayat bulmuş olmasa kalbim, senin "hayat dili"nikonuşmuş olmasa dilim, senden vazgeçebilirdim. Gökyüzündeki bulutlar gibi, milim milim içime akmasa dilin, Türkçe' n; senden gidebilirdim. Ama şimdi umutsuzum... Senden vazgeçemeyeceğimi biliyorum. Senden gidemeyeceğimi hissedebiliyorum.

Yaşam fermanı Türkçe' n ile öğrendim konuşmayı. Senin sonsuz kelime denizinde öğrendim cümle kurmayı. Hayatım kabul ettim sendeki yaşanmışlıkları. Sana adadım geleceğimi, geçmişimi ve varlığımı...

İşte buradayım İstanbul... Karşıdayım. Senin ve dilinin, Türkçe'nin mahkûmuyum. Dilinin zindanlarında, senin güzelliklerinde var olmaya mahkûmum. Varlığım sensin çünkü. Var olma sebebim sen ve senin sıcak dokunuşlu Türkçe' n...

Sar beni İstanbul. Öyle bir sar ki gidemeyeyim senden. Vazgeçemeyeyim sana tutkun olmaktan, senin esirin olmaktan, kendimi sana adamaktan. Dilinle, Türkçe' n ile öyle bir sar ki hissedeyim seni derinden. Ardıma bakmadan çekip gidemeyeyim sevginden...

Biliyorum ama. Ne yaparsam yapayım uzak duramayacağım seni sevmekten. Ne olursa olsun dönüp de gidemeyeceğim senin esaretinden. Yapamayacağım Türkçe' ne olan sevdami dile getirmeden.

Merak etme İstanbul. Ne sen beni bırakırsın ne de ben senden geçebilirim. Ben, ne senden gidebilirim, ne de dilinden vazgeçebilirim. Şunu herkes bilsin ki; ben senin Türkçe' ne aitim! ...

Türkü Dilay TORAMAN

Hasan Ferruh Özgen And. Lis. / 9-B Sınıfı

Yok olan Miras

Çamlıca`dayım. Vakit akşamüzeri. Kızıl huzmelerini şehre dağıtmaya hazırlanıyor güneş. Allah`ım ne özenle yaratılmış bir semt. Saçları ılık rüzgârla şehre dağılan esmer bir genç kıızı andırıyor. Gözlerimin önünden usul usul akan masmavi bir ırmak gibi çağılıyor. İstanbul güzel şehir vesselam. Güzel de, yolunda gitmeyen şeyler var sanki. “Ne gibi mesela?” der gibi omzumun hemen yanından geçiveriyor kirli beyaz bir martı. “Ağzı bozuldu.” diye fısıldıyorum. “İstanbul`un ağzı bozuldu.” Yutkunup, derin bir `Estağfurullah` çekiyor martı. Estağfurullah ya, Estağfurullah tabi...

Oturduğum banka konuyor martı. “Çıkar ağzındaki baklayı.” der dibi bakıyor. Anlaşılan gece yarısına kadar buradayız. Sağlık olsun. Ben bu şehri, şu bankın üzerinde elden ayaktan düşene dek izleyebilirim.

Sene 1832... Hani şimdi güzel diyoruz ya, o zamanlar bir başka güzel bu şehir. Taşı, toprağı altın, suyu desen bir başka... Seyri cümle âlemi cezbeder, her vakit bir parmak bal çalırır sanki ağızlara. Üsküdar`ı anlatmaya kalksam, diğerlerine sıra bile gelmez. Gülhane, Kanlıca, Süleymaniye... Her biri aynı ressamın elinden çıkmış, birbirinden nadide, paha biçilemez tablolar... Gel gör ki, İstanbul`un kendi kadar lisanı da müstesna. Hadi o yalı sakinlerinden, sırça köşk sahiplerinden geçtim; esnafın, bakkalın, tüccarın dahi cümle değil, inci dökülüyor adeta iki dudağından.

Ya nedir şimdi bizi bu vaziyete getiren? Allah aşkına, o zaman da aynı İstanbul şimdi de. Sultanahmet aynı, Eminönü aynı, Balat, Fatih,

Aksaray... Hepsi yerli yerinde. Onlaryerinde de biz değiliz belli ki. Dağılıp gittik tesbih tanesi misali. Yalnız bıraktık kimselerle paylaşamadığımız (!) şehri. Bir başına, çaresiz... Bir gün deselerdi ki, “Şehrinizin ağzı bozulacak, gün gelecek konuşacak kelime bulamayacaksınız.” İnanır mıydık hiç? Tebessüm edip geçerdik herhalde.

“Ya sonra?” diyorsun değil mi? Sonrasını kestirmek elbette kolay. Birileri geldi, ağır ağır yok etti dilimizi. Bir kelime, iki kelime derken bir baktık ki ortada ne lisan kalmış, ne Türkçe... Kaşgarlı Mahmut`un, Ali Şiir Nevai`nin, Karamanoğlu Mehmet Bey`in aziz mirası, baş üstü edilecekken yerlerde sürünür olmuş.

Kimi aydınlara göre ise, her şey 1950`lerde başladı. O zamanlar etmek kapısı olan İstanbul, memleketin dört bir yanından göç alıyordu. Edirne`den, Urfa`dan, Trabzon`dan, Sivas`tan gelenler , şehri adeta yeni baştan inşa ediyordu. Efendim, İstanbul Lehçesi de bundan nasibini aldı ve yepyeni bir yüzle çıktı yeni kuşakların karşısına.. Bu kez, akide şekeri misali ağızlarda dağılmıyor, damakları okşamıyordu eskisi gibi. Bin bir renge, bin bir kültüre ev sahipliği yapan şehrin, bu kez tam aksine gri, soluk bir dili olmuştu. Oysa seneler öncesinden buraya yerleşen büyükle-
rimiz, bir nakkaş titizliğiyle işlememişmiydi dilimizi? İnce ince, sebatla...

Hani hep deriz ya, İstanbul Beyefendisi, İstanbul Hanımefendisi diye, şimdi yalnızca ağızlarda kaldı onlar. Şehrin sol yanını sızlatmayacak, en önemli mirasımız olan dilimizi, değerlerimizi terk etmeyecek soylu, nahif insanlar... Şimdi Fatih`in, Aksaray`ın uçralarına terk edildi onlar. Nitekim Ziya Gökalp de, kullanılması gereken Türkçe`nin İstanbul Türkçesi olduğunu söylemiş, bunu da “Aksaray`daki Hanımefendilerin konuştuğu dil” diye tanımlamıştı. Fakat bugün bazı kimseler İstanbul Türkçesi diye bir lehçenin varlığını kabul bile etmek istemiyor, böyle bir dilin olmadığını iddia ediyorlar. Bugün İstanbul Türkçesi`ni öylesine yitirdik ki, böyle bir lehçe olmadığını söyleyenlere kıyamıyorum bile!

“Ne yapmalıyız şimdi?” diyeceksin, “Bize düşen ne?” Aslında bakarsan, bu sorunun cevabını kimse bilmiyor. Bu vakitten sonra, koca

bir dili yeniden inşa etmek, bir devlet kurmak gibidir herhalde. Unutulmaya yüz tutmuş eski kelimeleri gün yüzüne çıkarmaya kalkarsak, bu iş bir asır devam eder. Kaldı ki, bunu yapmak çok büyük bir uğraş, büyük bir cesaret gerektirecektir.

İyisi mi biz, elimizden geleni yapalım. Günlük konuşma dilimizde İstanbul Türkçesi`ni ele alalım. Garb diliyle değil, kendi Türkçemizle konuşalım. HüseyinRahmi Gürpınar`ı, Ahmet Rasim`i özleyelim. Özleyelim ve onlar gibi olalım. Bin düşünüp, bir konuşalım. Aksaray`ın, Balat`ın, Üsküdar`ın mazesini nadasa terk etmeyelim. Bu lehçenin her kelimesi, her hecesi ağızlarımızdan tane tane dökülen inciler olsun.

Konduğu banktan uçup başımın üzerinde daireler çizerek uçuyor martı. `Ne çok şey istiyorsun öyle` der gibi... `Haklısın` diyorum. `Sen de haklısın,` Ama bunları tahayyül etmek bile öyle hoş ki...

Martı, yüzüme uzun uzun baktıktan sonra konuşmaya başlıyor :

-Zatıâlinizi pek sevdim. Sizinle muhabbet kurmak elbette pek güzeldi. Fevkaladenin fevkinde fikirleriniz var. Vaziyet oldukça derindir. Maamafih, buradan ayrılmayı arzulamasam da gitmek lazım gelir. Gülmeye başlıyor ardından:

-Nasıl, oldu mu böyle?

Kübra KOÇYİĞİT

Güngören Anadolu İ.H.L / 11-C Sınıfı

İstanbulca Konuşmak

Eskiden insanlar, her şeyin daha sade, daha yavaş, tadına vara vara, utana çekine, değerini bilerek, tüketmekten korkarak, saf ve masumane yaşadığı bir İstanbul'a doğar, böyle bir İstanbul'da yaşarlarmış. Biz, bunu ancak gördüğümüz resimlerden, şimdiki İstanbul ile kıyasladığımızda kafamızda yarattıklarımızdan, eski şarkıların bizde uyandırdığı duygulardan ve büyüklerimizin anlattıklarından bilebiliyoruz . Çoğumuzun anneanesi, dedesi, takdir ettiği, gözlerini ışılatan biri olduğunda, daha doğrusu anılarını anlatırken böyle birinin de bahsi geçtiğinde, "Tam bir İstanbul beyefendisi, hanımefendisi!" tanımımını kullanır. Ne yazık ki bu tanım şu anda, eski İstanbul'a dair diğer pek çok öge, pek çok imge gibi yok olmaya yüz tutmuştur. Bunda en büyük pay, şimdiki İstanbul'la eski İstanbul'un, eski yaşayış biçimi, hayat görüşüyle şimdikininki farklı olmasında herhalde.

21. yüzyılda, her geçen gün daha çok yeniliğe, daha fazla gelişmeye giderken, git gide, çoğu insan nereye gittiğini bilmez hale geliyor aslında. Çoğumuz umutsuzca dönüp duruyoruz, sersemliyoruz, sürekli bir yerlere yetişmenin telaşı, günlük yaşamın karmaşası ve huzursuzluğu içinde; huzur, masumiyet, saflık arıyoruz. "İnsan kendisinde olmayan neyse, hep onu ister." sözünü hatırlatırcasına, herkes maymun iştahlı, sanki birer robot, birer uzaylı. Gençlerin bile doğru düzgün bilmedikleri eskiye özlem duymaları, eski İstanbul'da yaşamış olmayı dilemeleri şimdinin sancısına en güzel örneklerden biri esasında.

İnsanların bütün bu yozlaşan, körelen duygularının, davranışlarının yanında bir de duygularını yansıttıkları ve davranışlarını şekillendiren

dilleri var ki, işte en büyük sıkıntı da bu dilin köreleşinde başlıyor zaten. İnsanlar, yaşamayı es geçtikçe, üşendikçe birbirlerini anlamaya ve başka şeyleri daha değerli gördükçe dil de davranışın aynası, duyguların çocuğu olarak bundan nasibini fazlasıyla alıyor. Eski İstanbul Türkçesi de, eski İstanbul hanımefendileri, beyefendileri gibi mazide kalıyor. Çoğumuz İstanbul Türkçesinin varlığından bile habersiziz; İstanbul'da yaşıyoruz, İstanbul'u soluyoruz ama kullandığımız dil, İstanbul'un dili değil. İstanbul'u kendi dilinden daha iyi ne anlatabilir ki oysa?

İstanbul Türkçesi, aynı eski İstanbul gibi saf, naif, masumdur. Zamanı geniştir onun, acelesi yoktur bir şeye, inci taneleri gibidir, tane tane dökülür dudaklardan ve insanların birbirlerini anlamalarıdır en büyük emeli. Kibardır, incitmek istemez hiç kimseyi, zarafetiyle gölgede bırakır bütün o karmaşayı, ayırıştırır kendini diğerlerinden, aydınlığı sever o, aydınlığa götürmek ister döküldüğü ağızları..

Zaman içerisinde, bizim kültürümüzün belki de en büyük baş belası, savurganlık, değer bilmezlik, onu da sürüklemiştir diğer pek çok şey gibi önu alınamayan sele ve diğer pek çok ağacı, kokuyu, çiçeği de götürmüştür onunla beraber; şu an yaşadığımız çoğu sorunun kaynağı aslında burada başlamaktadır. Şu anda pek çok genç, birbirini anlıyor olabilmekten gerçek anlamından ve öneminden habersiz, sürekli gelişen teknolojinin, sürekli değişen hayatın aciz kuklaları rolünde olduğunu bilmeden, her şeye hakim olarak, daha çok bilinçlenerek yaşadığını var sayıyor olabilir, fakat dilimizin yok oluşunun ve bu denli körelip kurummasının hayatın her alanına yansıdığını yadsımak ne kadar zordur!

Aşkların yaşanış biçimi farklı artık; eski şarkılar gibi değil şimdiki, insanın ruhunda tat bırakmıyor, dokunamıyor derine artık söylenen sözler, daha da kötüsü böyle bir amacı taşımaktan vazgeçmişler sanki birer birer. Radyolarda, reklam panolarında, televizyon programlarında, kafamızı çevirdiğimiz her bir yanda gördüklerimiz; yüzeyselliği baş tacı ediyor, adeta normalleştiriyor gitgide dilin un ufak

edilişini. İnsanlar birbirlerinin ruhlarına sözcükler yoluyla dokunma ve kelimeleri sihirli değnekten yayılan yıldızlar gibi serpiştirme sanatından o denli uzak ki, ne doğru düzgün, sonuna kadar gidilen can dostlukları var artık, ne gerçek aşklar, kaideyi bozmayan istisnalar haricinde. İnsanların hayata özeni azaldı artık, insanlar kendilerini kandırma yoluyla ne çok erdemden, ne çok güzellikten mahrum kalıyorlar. Bilinçaltlarına işlenen özentilik, dili nakış gibi işliyor, yabancı sözcükler olmadan konuşanlar ayıplanacak duruma geliniyor neredeyse, gidişat bunu gösteriyor; diğerlerinden sonra bir de dil it-halatı mı var artık? İğne ipliğe dönen eski İstanbul Türkçesi, güzel İstanbul'umuzun dili umutsuzca dokunmak istese de bizlere, kelimeleri kifayetsiz değil adeta kıyafetsiz bırakan, soyup soğana çeviren, şekil değiştirten ve palyaço kılığına büründüren bizler bu yakarışı görmezden gelmekte ısrarcıyız, körebe oyununda muhteşem bir başarı edinmekte kararlıyız.

Gözlerdeki siyah bantı kaldırmaya, palyaço makyajını silmeye ve rahat bir nefes almaya, birbirimizi anlamaya, en doğal ihtiyacımız olan iletişimi layığıyla gerçekleştirmeye karar verirsek eğer bir gün, çok geç olmaması umulan bir gün, bunu yapmamızın yegane yollarından bir tanesi, en önemlisi bir sözcükten geçer: “kitap” nam-ı diğer “can simidi”. Bizi kurtarmasına izin verirsek, tutunursak ona tüm gücümüzle, ellerimiz ve kollarımızı ona sarıp sarmalarsak eğer, önüne geçilebilir belki bir nebze de olsa bu umarsız katlin. Umutlandırabilir belki bizleri biraz da olsa okumak, okutmak. Ruhumuzu dışarıya en güzel şekilde okuyabilmemizin, gerçek bilinci sağlayabilmemizin, dilin o muhteşem hazinesini keşfe çıkabilmemizin, sözcüklerin kollarında yeniden rahat bir nefes alabilmemizin mutlak şartı işte bu sihirli sözcüğü hayatlarımıza dokundurmadır kanımca.

İstanbul Türkçesine yeniden kavuşmak, düşleri onunla boyamak, ruhun en saf halini bir ayna yansımasında yeniden görebilmek, günümüz şartları açısından bakıldığında kolay gözükme bile, zor olanı

-İstanbul Konulu Denemeler -

başarmak, başarmaya çalışmak kıymetlidir. Ziya Gökalp'in de dediği gibi, "Güzel dil Türkçe bize. Baska dil gece bize. İstanbul konuşması, en saf en ince bize."

Dila TOPLUSOY

Saint Benoit Fransız Lisesi / 10-G

En Görkemli Lisan

Türkçemiz dilimiz, özümüz, kültürümüz, geleneğimiz bir bakıma bizi biz yapan her şeyimizdir. Türkçemizi en güzel şekilde ifade eden, yansıtan ise İstanbul konuşmasıdır. İstanbul konuşması, Türkçesi herkesin kolayca anlayıp benimseyebileceği ahenkli, akıcı, muhteşem, yetkin bir dildir. Göğü ihtişamlı ve anlamlı kılan yıldızlarsa medeniyetimizi de ihtişamlı hale getiren lisanımızdır. Lisanımızı ihtişamlı yapan ise İstanbul Türkçesidir. İstanbul Türkçesi İstanbul hanımefendilerinin, beyefendilerinin konuştuğu emsalsiz bir lisandır. Türkçenin en işlek ve verimli ağzı olan İstanbul Türkçesi. İstanbul gibi bir muhteşem coğrafyanın dil ile bütünleşmiş, birliğin beraberliğin simgesi olmuş halidir.

İstanbul'un tüm güzelliklerini kazanmış olan bu söyleyişin kuvvetli, yıkılmaz kökleri vardır. İstanbul Türkçesi sadece bir dil, bir konuşma, bir yazı değil; insanı rahatlatan ninnilerimizin türkülerimizin şarkılarımızın söylendiği, kelimelerin birbiriyle raks ettiği, musikinin en üst tabakalara ulaştığı bir özellik gösterir. Musiki, söyleyiş güzelliği, akıcılık, telaffuz kolaylığı, ifade ve anlatma kabiliyeti, estetik ve ahenk dili üstün kılan özelliklerdir. Tüm bunlar da İstanbul Türkçesinde ziyadesiyle mevcuttur. Asaf Halet Çelebi'nin de dediği gibi...

‘İstanbul’unun Dili

Annemin Dili

Babamın Dili

İstanbul’unun Dili

İstanbul’unun Dili

Hanımefendisi

Sokaklarımın bekçisi

Yoğurtçusu, balıkçısı

Can dilimi konuşanım

Canım benim

Ninnilerimi bu dil söyledi

Masallarımı bu dil

Bu dille duydum türkülerimi

Bu dille okudum şairlerimi

Zalim beni söyletme derunumda neler var.’

İstanbul Türkçesi, Türk milletinin sahip ve hâkim olduğu her yerden gelerek İstanbul’da yaşayan, konuşan, şiir ve türkü söyleyen Türkler tarafından meydana getirilmiş güzel bir lisandır. İstanbul Türkçesi çok güzel bir coğrafyada, çok uzun yıllar boyunca, çok farklı kültür ve medeniyetlerin katkılarıyla, nice şair, yazar ve mütefekkirlerin yoğurmasıyla, şekillendirilmesiyle oluşmuş muazzam, muhteşem, essiz bir lisandır. Her dilde olduğu gibi Türkçemizde de yöresel, bölgesel söyleyiş farklılıkları vardır. Ancak ortak bir yazı dili oluştururken temel alınması gereken bir söyleyiş olmalıdır. İşte bahsettiğimiz sebeplerden dolayı İstanbul konuşması millî, resmi, ortak yazı dilimiz olarak kulanılmıştır. Bu durum yöresel söyleyişleri de ortadan kaldırmamıştır. Konuşurken her bölgenin insanı kendi ağızıyla konuşmaya devam etmektedir. İstanbul konuşması bir üst kimlik hâline gelmiştir. Mesela ben doğuluyum bizim memlekette koşacağım yerine goşacam derler. Ancak sınıfımızdaki Karadenizli arkadaşlar buna koşacağım Egeli arkadaşlar ise goşcem derler. Bu durum kültür ve dil zenginliğimi-

zin bunun yanında da İstanbul Türkçesinin tartışmasız referans kabul edildiğinin bir kanıtıdır.

Türk coğrafyasının özeti İstanbul'dur. 500 yıldan beri büyük bir medeniyete dil, kültür ve sanat merkezliğini yapan İstanbul'da Türkçemizin en büyük olgunluğa ulaşması, yükselmesi son derece doğaldır. Bu şehir geçmişteki önemini her şeye rağmen yitirmemiş 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak da hak ettiği değeri sürdürmüştür. İstanbul'un kültürü, tarihi, dili, gelenekleri, göreneklere, tabii yapısı Anadolu'nun bir bakıma özüdür.

İstanbul Türkçesinin bir meziyeti de kelimelere yeni, süslü anlamlar yükleyip bir kelimeye birçok farklı anlam kazandırmasıdır. Böylelikle bu dili kullanan insanlar kendilerini daha rahat ifade etmiş, nükteli ve sanatlı söyleyiş imkânı yakalamışlardır. İstanbul Türkçesinin güzelliğini Ziya Gökalp ise şöyle ifade etmiştir: "Güzel dil Türkçe bize,

*Başka dil gece bize,
İstanbul konuşması
En saf en ince bize."*

Nasıl bir vatan parçasının her karış toprağı kutsal ve feda edilmezse aynen öyle de lisanımızda kullandığımız, dilimizde yer edinmiş her bir kelime mukaddestir; gözden, dilden çıkarılamaz. Bizler de Türkçeyi İstanbul Türkçesini bizden Önce yaşamış güzel insanların, hassas insanların, zevk ve estetik sahibi insanların kullandığı gibi kullanmalı; borçlu olduğumuz, kendimizi ifade ettiğimiz dilimize biz de bir şeyler katarak katkıda bulunmalıyız.

Büşra DEMİRKIRAN

Bağcılar Osmangazi Lisesi / 9-T Sınıfı

İstanbul Türkçesi

İstanbul... Güzel ÷lkemin yüzyıllar boyu farklı medeniyetlere ev sahipliğı yapmış, gerek jeopolitik gerekse tarihi zenginlikleriyle bilinen, Fethili yepyeni bir çağın başlangıcına adım atılmış o efsane şehir... İşte bu gün ÷lkemizin ortak ve resmi yazı dili olan İstanbul ağzının çıkış noktası.

Pekinedir İstanbul ağzı; nerede, ne zaman ortaya çıkmıştır. Günümüzde ne durumdadır?

İstanbul Türkçesi; İstanbul'un fethinden sonra ortaya çıkmış, İstanbul'un hükümdarlığına Fatih Sultan Mehmet yerleşirken İstanbul'a yapılan göçler haliyle artış göstermiş. Dünyanın her tarafından gelenlerle: "Bu 'şehir-i İstanbul' güzelleşecek ve iyice değerlenmesi için çalışılacak." denemeye başlanmıştır. İşte bu arada dilimiz de oluşumunu İstanbul'da tamamlamış ve daha da güzelleşerek bir "İstanbul Şivesi" doğmuştur. Bu dil, bir imparatorluk merkezinde, bir imparatorluk coğrafyasından gelen seslerle ve çok zengin dil değerleriyle meydana gelmiş özel bir dil ve kendi deyimiyle bir musiki sentezidir. Bu dil yalnızca ufak bir bölgeden filizlenerek değil; gerek hüküm sürülen toprakların kültüründen, gerekse farklı yerlerden farklı şekillerde dağarcığını genişleterek olgunlaşan, zengin bir şive halini alan, yerine oturmuş bir dildir. Yani İstanbul Türkçesi, tıpkı İstanbul gibi yalnız İstanbulluların değil, milletimizin eseri olarak bilinir.

Bugün İstanbul Türkçesidenildiğinde "Eski İstanbul", "İstanbul hanım efendileri" ve "İstanbul beyefendileri" yad ediliyor. Yine İstanbul

bul Türkçesi denildiğinde nezaket ve görgü kurallarının hat safhada olduğu, kuralarına ve tonlamalarına dikkat edilip saygı çerçevesinde, düzgün, şiir gibi konuşulan bir dil ve İstanbul'un bilinenen nezih semtlerinde yaşayan İstanbul hanımefendileriyle Osmanlı sarayından dışarıya gelin giden ve kendilerine "saraylı" denilen, tarih boyunca dili sadece Türkçe olmuş kızların konuşmalarından ortaya çıkmış, ahenk ve güzellik dolu bir dil akla geliyor, derinlere inildikçe İstanbul Türkçesinin Eski İstanbul'da anlatılan o özel, özenli, nazik ve ahenkle konuşulduğu günlere duyulan özlemin ve övgülerin arttığı görülmekte. Sonrasında ise bugünle yapılan kıyaslama ve taşlamalar başlıyor. Tabii ki geniş bir çerçeveden bakarsak günümüzde bu özenin gösterildiğini söylemek pek mümkün değil. Aksine daha az kelime kullanımı, daha üstün körü bir üslup ile modernleşme adı altında yavaş yavaş kendine yabancılaşarak kullanılan bir dil hâline gelmiş durumda Türkçemiz. Ama bana göre yapılması gereken durup dilimizi eleştiri yağmuruna tutmaktan ziyade kaybolmaya yüz tutmuş bu zenginliklerimizi, tarihimizi araştırmak ve açığa çıkmayı bekleyen bu değerlerimizi tarihin tozlu sayfalarına hapsolmaktan kurtarmak olmalı. Gelin dil ve dilin millî öneminden kısaca bahsederek konumuza devam edelim.

İnsanlar sosyal varlıklardır. Topluluk halinde yaşayabilmek için bir şeyleri paylaşabilmeleri, birlik içinde yaşayabilmeleri yani anlaşabilmeleri gerekir. Bu anlaşma da dil sayesinde gerçekleşir. Toplumutoplum yapan iletişim sonucu ortaya çıkan bağlardır. İletişimin en etkili de zaten dil ile gerçekleşmekte. Yani dil yalnızca millî objeye soyut değerlerin aktarımı için değil, manevi bağların kuvvetlenmesi için de önemli bir unsur. Zaten toplumu gerçek anlamda toplum yapan aradaki bütünlüktür. Somut anlamda bakıldığında da dil kültür taşıyıcısı olduğu gibi o milletin devamlılığını sürdürebilmesinde yeri büyük bir unsurdur. Bu sebeple dil önemli ve hepimiz için değerli, olmalı. Tabii bu dilin kesinlikle o millete özgü olması gerektiğini unutmamak gerek hele de millet bağımsızlığını ilan edebilmişse. Ülkemizde dil kullanımında bu soruna

sık rastlıyoruz. Artık, yalnızca Türkçe karşılığı bulunmayan kelimeler değil dilimizin tamamı yavaş yavaş yabancıdillere benzemeye başlamakta. Sokağa çıktığımızda gördüğümüz tabelalardan tutun televizyon programlarına kadar bu değerler yok sayılmaya başlandı. Bunun önünde durabilmemiz gerek. Tabii yalnızca bu kadar da değil, dilin kendi içinde de bir bütünlüğü olmalı. Bahsettiğimiz anlaşmanın sağlanabilmesi için şart olan budur. Geçmişe baktığımızda Osmanlı Türkçesinin hakim olduğu zamanlarda soylu kesim ile halk arasında kullanılan dil arasında uçurum bulunurmuş. Bugün ise İstanbul Türkçesi ulusun her ferdi arasında adeta bir köprü görevi üstleniyor. Bırakın uçurumu ufak yöresel farklılıklar dışında herkes birbirini rahatça anlayabiliyor.

Ayrıca dil, toplumun bir nevi aynasıdır. Bu ayna toplumun değerlerini yansıtır ve bunları nesilden nesile aktarabilmek için dil büyük önem taşır. Bunun bilincine gerçek anlamda varmak gerekli. Bence dilin millî ve manevî bilincine varabilmek, o dili övebilmenin, doğru kullanmanın, değerlerin farkına varmanın önemli adımlarından bir tanesidir. Yalnızca sözlüklerimizde 30.000 sözcük civarında seyreden kelime dağarcığını günlük konuşmalarda 300-400 civarında kullanılmak yerine Türkçe karşılığı bulunan tüm sözcükleri yerinde ve doğru kullanabilmek bile o dilin devamlılığını sağlamak için atılabilecek en önemli adımlardan biridir.

Tabii konu İstanbul'umuzun Türkçesi olunca bu kadarı elbette yeterli olmuyor.

*“Gecesi sümbül kokan,
Türkçesibülbülkokan ,
İstanbul, İstanbul.”*

Necip Fazı İKısakürek

Ne güzel söylemi şair... Bugün neredeyse konuşanı kalmamış ne yazık ki İstanbul Türkçesinin. Oysa bu ağzın kendine has birahengi, telaffuzu, özelturgularu, deyim ve atasözleri bulunurmuş. Geçenlerde okuduğum, Halid Ziya Uşaklıgil'in bir anısından söz etmek istiyorum:

“Halid Ziya Uşaklıgil, bir gün Paris metrosunda eski bir tanıdığıyla karşılaşmış ve uzun zamandır konuşmayı özledikleri ana dillerini kullanarak sohbet dalmışlar. Daha sonra yanlarına gelen bir Fransız ise konuşma şekillerinden etkilenerek, kulağına bu kadar hoş gelenken dini dinlemeye kaptırdığı bu dilin hangi dil olduğunu sormuş. Türkçe olduğunu öğrenince de: “Ne eski bir millet olduğunuz anlaşılıyor, diliniz bu ahenkli ve musikili inceliğine ermek için uzun zaman sarf etmiş olmalı, cevabını vermiş”

İşte böylesi bir dilin kullanımının azalmasını, ve bu şekilde devam ederek yavaş yavaş körelmesini izlemek doğru mudur sizce? Bugün bunları öğrenebilmek için eski kaynakları ve eski konuşmaları araştırmak yerine bulunduğumuz ortamda bu konuşmalara şahit olabilmeyi isterdim açıkçası. Ama hiç birşey için geç değil. hâlâ biraz özen, biraz da dikkatle toparlanmak mümkün. Dilimize yabancı sözcükler karıştırmak ve argo ifadeler kullanmak yerine dili daha özenli kullanmak, tonlamaları ve vurguları yerli yerinde yapmak, kelimeleri daha dikkatli seçmek için çabalamak böylece de geçmişte gıpta edilen İstanbul Türkçemizi ve ana dilimizi körelmekten kurtarmaya çalışmak zorundayız. Hepimiz bir adım atar bir yerden başlamaya çalışırsak ve kültürümüzün, tarihimizin, zenginliklerimizin bilincinde olursak istediğimiz her şeyi kolayca gerçekleştirebiliriz. Eleştirilerden öte bunu göz önünde bulundurup gelin hep birlikte bir adım atalım. İstanbul Türkçesini yaşatmak, İstanbul Türkçemize, ana dilimize sahip çıkmak ve onu en güzel şekliyle kullanmak olsun amacımız.

Elif DÜZGÜN

Şişli Anadolu Sağlık Meslek Lisesi / 9-A Sınıfı

İstanbul'un Serenatı

“Yetenek nedir?” sorularıyla başlayan cümlelere “resim çizmek, şarkı söyleyebilmek” gibi yeteneğin anlamı olduğunu düşündüğümüz kelimeleri bir araya getiririz hiç şüphesiz. Orada bir durmak gerekir işte. Yetenek sözcüğü yedi harften ibaret değilse anlamı da, dört ile on yaş arası çocukların söyleyebileceği kadar dar olmamalı. Peki, o zaman resim çizmek ve şarkı söylemekten ibaret olmayan bu asıl yetenek ne? Çok basit bir şekilde yola çıkalım. Yetenek kavramı özeldir, karşısındakiyle sağlıklı konuşmasını bilen, bu bakımdan da iletişimi hat safhalarda olan kişilere yakışan bir kavramdır yetenek. Dili doğru kullanan kişiye takılan bir madalyadır bazen de. Çünkü kendini ifade edebildiğin ve konuşabildiğin kadar özgürsündür.

Şimdi kafamızı biraz hareket ettirerek günlük hayattaki insanları gözlemlemeye başlayalım. Yaşadığımız şu kocaman şehrin insanlarını ince eleyip sık dokuyalım mesela. Ne yazık ki İstanbul Türkçesini doğru şekilde kullanan, en ince ayrıntısına kadar özen gösteren o mükemmel insanlar parmakla sayılacak kadar az değil mi? İstanbul, Anadolu'dan göç aldığı için haliyle İstanbul şivesi, eski şeffaflığını koruyamamaktadır.

Eğer günlük hayatta bir sıfatın, bir statün varsa ve sen bu dünya üzerinde az ya da çok yer kaplayan sıradan ya da önemli birisindir. Adın Mehmet olabilir. Ya da Ahmet... Ten rengin beyazdır belki de. Ve bütün bunlara rağmen genel bir anlam yüklenir sana; “İnsan”... Yaşamının kötü olmasını istemeyeceğin gibi yaşam kaliteni de yük-

seltmeye çalışmazsın. Hayatın güzel bir dille süsleneceğini, az ama verimli konuşmanın seni zirvelere çıkaracağını bilirsin. Ama uygulamaktan kaçarsın. “Vatan ile bu konuyu bağdaştırmak uygun mu?” diye sesler duyar gibiyim. Bu olaya Mustafa Kemal ATATÜRK ; “Millî duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî duygunun gelişmesinde başlıca etkindir” sözüyle en güzel şekilde açıklık getirmiştir.

Zaten ilk öğretmen unvanına sahip olan Mustafa Kemal’in zenginleştirdiği dili, yok etmeye çalışanların, damarlarında dolaşan her damla kanın, vatan uğruna akması beklenebilir mi? Büyük olasılıkla cevabını, millî duygusu yerleşmiş olan her olgun kişi bilir. Ve ilerlemenin, çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmanın, ülkenin bölünmez bütünlüğünün, halkımızda vatan kelimesinin ve millî duygu aşkının dil ile kökleneceğini en iyi Türk sıfatını taşıyan olarak bizler biliriz. Ve bizler yine çok iyi biliyoruz ki sonsuz saygı duyulacak o kişinin kurduğu bu ülke, vatan olgunluğu taşıyan insanlar sayesinde ayakta kalacaktır.Kanımca ülkesi uğruna çaba sarf etmeden yaşayan bir insandan vatanını koruması beklenemez.

Medeniyetler yolla değil, dille aşılır. İstanbul Türkçesi maalesef Beyazıt’ta eski bir kaç kiraathanede konuşulur olmuş. Çarşıda tabelalar başka ülkelere kılavuzluk yapıyor. Doğru konuşmanın dışında, tatlı konuşmak da önemlidir. Barış Manço’nun da dediği gibi “İnsanın bilmesi gereken en önemli dil, tatlı dildir.”

İnsan olmanın özelliklerini taşıyarak, yolda yürürken bilinçli ya da bilinçsiz birine çarparsın. Maddi yönünü biraz da olsa hafifletmek için başkalarının malına sahip olursun. Hatta en güzel zamanında ortaya çıkan insanların kıymetini bilmeyecek kadar nankör olursun. Ve asıl işin garibi tüm bunlara göz yumulur. Ama tek bir konu var ki, o konunun geçtiği yerde müsamaha kelimesi ayaklar altında ezilir. O saygı değer konu hiç şüphesiz dildir. Bilinçsiz, cahil ve vatan aşkı bitmeye yüz tutmuş insanların ortadan kaldırmaya çalıştığı o muhteşem dil...

İstanbul'un Serenatı

Hiç durmadan bir işe başlayalım o halde. Elimde “sevgi” tuğlasını taşıyorum. Birer tane “dil”, ”vatan”, ”millet” kavramlarını barındıran tuğlalar kapıp gelin. Gelin ve zaman kaybetmeden dil düşmanlarına aşılmaz bir duvar örelim. Çünkü onların soğuk nefesleri, bizim içimizdeki dil ışığını söndürebilecek güçlükte değildir!

Hatice AKKAYA

Halkalı Ticaret Meslek Lisesi

İstanbul Türkçesi Benim Türkçem

Kalemin hareket etmekten çekindiği, kelimelerin anlamlarını belli etmeye cesaret edemediği bir konu hakkında değil yazmak, düşünmek bile büyük bir sorumluluk ve büyük bir şans. Çünkü önüne gelen herkesin aklından geçen her şeyi rastgele, hiç düşünmeden ve hiç tartmadan söylemesi neredeyse imkansız... Bunu İstanbul'a ve onun kıymetlisi Türkçesi'ne yapabilecek birini tanımıyorum. İstanbul Türkçesi ifadesini her ne kadar duyuyor olsak da kendisiyle tanışma fırsatını henüz yakalamış değiliz. Nedendir bilmiyorum, belki insanlara çok ağır geldiğinden belki de onun değerini anlayamadıklarından olsa gerek pek fazla insan İstanbul Türkçesi'ni kullanmaya yeltenmiyor.

İstanbul'u ve onun hazinesini de birçok genç yeni yeni fark ediyor. Yapılan yarışmalar sayesinde bir kaç şey öğrenip, kendince onları başkalarıyla paylaşmak istiyor. Tıpkı benim de yaptığım gibi. Ama şu son bir kaç yıldır kendimi geliştirdiğime inanıyorum. Okuduğum tarih kitaplarından tozlar altında kalmış tarihimizi artık ben de görebiliyorum. Zaman zaman o sahnelerde gezinebiliyorum ya da bir psikoloji kitabı okuyarak yazarların ne demek istediğini kelimelerle sohbet ederek anlayabiliyorum. Sonra bana seslenen atalarımı anlayabiliyorum. Onların duruşundan ve konuşmasından ne demek istediğini çıkarabiliyorum. İşte şimdi de İstanbul'a bakıp, onun o engin denizlerinde kaybolup bana ne vermek istediğini ve benim ondan almak istediklerimi anlayabiliyorum ve bunu gerçekten hissediyorum. Her gün onun hakkında çıkan makaleleri okuyarak başka insanların onun hakkında düşüncelerinin ne

denli doğru olup olmadığını araştırıyorum. Hakkında çıkan haberlerle insanın zihninde ne kadar yer etmiş bakıyorum. Ne kadar insan onun önemini fark etmiş merak ediyorum. Sonra aynaya doğru yürüyorum ve soruyorum karşımdakine: “Sen ne kadar fark edebildin İstanbul’un önemini?” diye. Onun cevabını vermek için yazıyorum bu satırları. Ona karşılık kelimelerin kifayetsiz kalacağını bile bile yazıyorum şu satırları yine. Sorduğum soruya karşılık alabileceğim en asil cevaptı bu. Sanırım kendimi tatmin edebileceğim tek cevap. Gözlerimle takip ettiğim satırların ardından, hissettiğim bütün duyguların olduğu kalbimi biraz hafifletmem gerektiğine inanarak yazdım bu satırları. İlk başta zor geldi biraz. Çünkü bu koca hazineyi ve onun değerlerini omuzlarda taşımak ağır geldi bana. Ama baktım ki sonraları alışmışım. Tamam, dedim işte o an. Kelimelerle de anlaşma yaparak, kalbimi hafifletmeye karar verdim. Duyguları kağıda yansıtarak, onları sadece kalbime değil, kağıda da hapsederek hafifletmeye çalıştım kalbimi. Şimdi şimdi hissediyorum kalbimin hafiflediğini ve sonra dönerek teşekkür ediyorum İstanbul’uma. Teşekkür ediyorum...

Ettiğim teşekkürlerime cevaben denizlerini dalgalandırıyor İstanbul. Yüzüme ılık ılık üflüyor sanki beni ferahlatmak istercesine. Gözlerimin ondan başka bir yere kaymasını engellemek için gösteriyor kendini bana, tüm güzelliği ve tüm ihtişamıyla, tüm benliğiyle. Bana bir şeyler fısıldadığını zannederek ona soran gözlerle bakıyorum bu sefer. Sonra bana onun kıymetlisi Türkçesini gösteriyor. Şimdi anlıyorum bana fısıldadıklarını ve şimdi anlıyorum bu satırlarda yer vermem gereken değeri. Ah İstanbul! Yine yaptı yapacağını ve yine kendini arka planda tuttu. Önüne kattı değerlerini. Bütün bu düşüncelerden arınmamı isteyerek beni sarstığını hissediyorum İstanbul’un. Anlıyorum demek istediğini ve başlıyorum bu sefer İstanbul Türkçesiyle konuşmaya. Gerçekten de bilmediğim o kadar çok şeyin olduğunu, o konuşurken duyduğum kelimelerden, gördüğüm o asil duruştan ve hissettiğim geçmişten anlıyorum.

Şöyle bir eskiye baktığım zaman asıl onu oluşturanların İstanbul'un Fethi'nin haricinde bu dünyada binlerce role sahip insanların olduğunu görüyorum. Bu gerçeği İstanbul Türkçesi'ne soruyorum. Ve bana haklı olduğumu söyleyen bakışlar atıyor. Temeli oluşturuyormuş o insanlar, yani bizim atalarımız. Etrafa baktıklarında binlerce, hatta daha fazla ağız olduğunu görüyorlarmış. Sonra kendi kendilerine neden bu dillerden bir bütün yapmayalım diye düşünmüşler. İşte o zaman devreye fetih girmiş. Fetihle beraber her şey daha da çabuk gelişmiş. Her şey daha da hızlanmış. Dil bir anda şeklini alivermiş. Sanki bir sıvının asil bir şekilde bir kaba dökülmesi gibi, İstanbul Türkçesi de bütün dillerin yer aldığı İstanbul'un içine dökülmüş. Tam kıvamını aldığı anda anlamışlar ki; bütün insanların zihnine yerleşmiş İstanbul Türkçesi.

Bu tavırların ne kadar da kişilik sahibi olduğunu anlamıştım zaten. Asil, gerçek ve yaşanmaya, öğrenilmeye değer bir dil olduğunu ve daha fazlasını... Sonra her defasında anlattıklarına karşın aklıma takılan bir sorunun olup olmadığını sormasından da bir öğretmen kadar kutsal olduğunu anladım. Sıkılıp sıkılmadığımı ve duygularımın ne durumda olduğunu görmek için gözlerimin içine bakmasından melek gibi bir anneye benzediğini hissettim. Üzüldüğüm de konuşmasını kesip de yanıma oturduğundan ve asilliğini hiç bozmadan bana sarılışımdan, sıcak esen bir rüzgar gibi beni kuşatmasından bir dosta ne kadar da benzediğini anladım. Konuşurken, gözlerimin içine bakıp da onun derinliklerinde kaybolmamı sağlarken, o akademik duruşundan hiç ödün vermeyişinden onu bazen İstanbul'un eski hatıralarını taşıyan sokaklarında tanıştığım hoş sohbet yaşlı beyefendilere ve yaşlı hanımefendilere benzettim. "Vay be!" dedim en sonunda. Bütün bunların bir arada olduğu bir dille ilk defa karşılaşmıştım. Birbirinden bağımsız bütün o rolleri üstlenişine hayran olmuştum. Bunu da anlamıştı ve babacan bir tavırla bana işte İstanbul Türkçesi demişti sanki şaşkınlığımın daha da artmasını ister gibi. Ben hepsiyim demişti, bana yine o birden fazla anlam ifade eden bakışlarla. Ardından bir tebessüm ile

bana başladı kendini anlatmaya. O dönemdeki insanlar onunla birlikte iletişim sağlarken birbirlerine beyefendi, hanımefendi tarzında hitapta bulunurlarmış. Asilliği ellerinden bırakmadan, aynı onun gibi gittikleri her yerde kendilerine saygınlık kazandırıyorlarmış. Dalgaların kıyıya vuruşundaki hırs gibi ben de kendimi kaptırmışım ona. Kalbimin çarpışındaki heyecanı ikimiz de duyuyoruz. Yine aynı tebessümle bana bakarak “Kendini bu engin denizlerde serbest bırak.” diyor. “Ama boğulurum.” diyorum. “Merak etme kelimeler seni suyun üstünde tutacak.” diyor. “Hangi kelimeler.” diyorum. “Şu satırları yazarken kullandığın ve benim sana benden armağan ettiğim kelimeler.” diyor. İşte o anda anlıyorum ben de artık asildim. Ben de artık İstanbul’un değerlerinden biriydim. Ben de şanslıydım artık. Sanırım bunun sevinciyle ve coşkusuyla bir anda atıverdim kendimi engin denizlere nereye gittiğimi bilmeden, nasıl kurtulacağımı bilmeden. Haklıydı her zaman ki gibi. Kelimeler dört bir yandan yetişmişti yardımına. Boğulmamı engellemişlerdi. Arkamdan bana seslenerek “Gördün mü!” dedi. “Bu benim işte. İnsanların asil olmasını sağladığım gibi, onların rahatça süzülmesini de sağlarım. Engellere takılmadan onların kendilerini özgür hissetmesini sağlarım.” dedi. “Birbirleriyle iletişim kurarken birbirlerini kırmadan; ama özgürlüklerini de kısıtlamadan fikirlerini ifade etmesinde yardımcı olurum.” dedi. “Kelimelerini değiştirerek dünyalarını değiştirmelerine yardımcı olurum.” dedi. “Birden fazla söylemek istediği şey varken, onları tek bir kelimeyle ifade etmesini sağlayarak biraz da olsa rahatlamalarını isterim.” dedi. hâlâ o engin denizin sularında kelimelerin de yardımıyla su yüzünde kalarak hem onun dediklerini dinliyor hem de hissedip anlıyordum. Ne kadar da müthiş bir duyguydu bu. Hem kendini özgür hissedip hem de söylemek istediklerini sadece bakışlarıyla ifade edebilmek. Ya da sadece bir kelimeyle tüm olan biteni anlatmak... Nasıl düşünemedim daha önce ben bunu. Sonradan aklıma gelmişti. Daha önce onunla yani İstanbul Türkçesi’yle tanışmamıştım ki... Benim tanıştığım tek Türkçe vardı ve

artık o da yozlaşmaya, yok olmaya yüz tutmuştu. Sanki tozlu raflarda duran kitaplar gibiydi. Ya da eskiyen bir tarih... Çünkü artık kimse benim tanıdığım Türkçeyi kullanmıyordu. Onu kendi istediği gibi alayıp pulluyor ve sonra diğerlerine sunuyordu. İstanbul Türkçesiyle tanıştığım zaman, onunla yaptığım o hoş sohbetten sonra şaşırmanın sebebi de buydu işte. Benim Türkçeme hiç benzememesi. Benim Türkçemin ne kendine has bir yanı kalmıştı ne de asilliği. O, zamanla kaybetmişti hepsini. Gençlerin ağızlarında dolaştırdığı sıradan bir dil hâline gelmişti. Ama İstanbul Türkçesi öyle değildi. Bunu onunla tanışma şansına erebilen insanları gördüğüm zaman anladım.

Şimdi artık o kadar da mutluyum ki! Çünkü ben de onunla yani İstanbul Türkçesiyle tanışma fırsatı bulanlardan birisiyim. Daha yeniyim biliyorum; ama olsun. “Bilmemek değil öğrenmemek ayıp.” derler. Ben de işte öğrendim sonunda gerçeği. Çünkü hiçbir zaman benim Türkçem dediğim Türkçenin gerçek olduğuna kanaat getiremiyordum. Hiçbir zaman onu İstanbul Türkçesi kadar benimseyemiyordum. Onu kabullenmek istemediğimden değil, onun gerçekten bana ait olmasından kaynaklanıyordu tüm bunlar. İstanbul Türkçesi de benim Türkçemdi. Bunu ondan izin isteyerek yapmıştım. Ama hâlâ içimde dinmeyen fırtınalar var. Artık İstanbul Türkçesi kalmadı. Benim Türkçem diye hitap ettiğim; ama aslında bana da ait olmayan bir Türkçe aldı yerini. Ne yazık! Hani biz gençlerin dinlemediği, eskilerin anlattığı İstanbul Türkçesi’nden bahsediyorum. Şöyle bir tur atınca İstanbul sokaklarında, içime çekince eskilerin kokusunu, ne eski İstanbul’dan ne de onun insanından eser kalmadığını anladım. Sanırım o saf Türkçeye sahip çıkanlar da sadece Devlet Tiyatroları, TRT ve bir de özel diksiyon kursları. Geçenlerde bir yakınım bahsettiğim zaman sağ olsun o da bana bu satırlara çok da yakışacak bir cümle söyledi. Bu, bahsettiğim diksiyon kurslarında öğretilen bir cümle: “Türkçe okunduğu gibi yazılmaz, yazıldığı gibi de okunmaz.” diye insanı tam kalbinden vuran ve etkisiz hale getirdiğinde de insanın düşünmesini sağlayan bir

cümle. Aslında söylerken bir zorluk çıkartmayan; ama anlamıyla bir o kadar ağır olan bir cümle. Yani bizlere tam aksi öğretilen bir cümle...

İstanbul'uma, onun kıymetlisi İstanbul Türkçesi'ne, ayrıca bu satırları yazarken kurguladığım, tahayyül ettiğim yaşlı beyefendilere ve hanımefendilere teşekkür ederim. Çünkü onlar sayesinde içimdeki duyguları kalemle tanıstırıp, mürekkebin de yardımıyla kağıda dökülebildim. Çünkü onlar sayesinde İstanbul Türkçesinin asilliğini anlayabildim. Kullandığı sözcüklerin ne kadar da anlam yüklü olduğunu anladım. "Benim Türkçem" diye hitap ettiğim Türkçenin aslında sadece bana değil kimseye ait olmadığını anladım. Bu dünyada biz insanların bir iki tane rolle nasıl da yorulduğunu; ama İstanbul Türkçesi'nin bütün rolleri üstlendiği halde yılmadığını, yorulmadığını fark ettim. Son olarak aynanın karşısına geçerek "İşte, cevabım." dedim. "Sana yani karşımda duran bana ve elbette ki herkese verebileceğim en tatmin edici, en asil ve en fazla anlam yüklü cevabım budur. Doya doya zevkini çıkar, aynen benim yaptığım gibi. İstedığın bir insanın karşısına geç ve kendini tanıtmaya lüksünde bulun." dedim. Benim bu satırlarda duygularımı ve düşüncelerimi ifade ederken yaptığım gibi. Sonra ona da sonsuz dileklerimi sunarak kalemimin kapağını yavaşça kapattım.

Sinem Beyza KÖMÜRCÜ

Özel Devran Koleji / 9-A FEN

Dilin Musikisi “İstanbul Türkçesi”

Bir zamanlar saf ve duru bir güzelliyle ün kazanmış bir dilimiz vardı. “İstanbul Türkçesi” bizim Türkçemiz. Derinliğiyle herkesi büyüleyen, etkisi altından kurtulmalarına izin vermeyen muazzam ve eşsiz bir dil... Öyle bir lisandı ki herkes hayrandı ona. Ve doğal olarak biz de hayrandık. Bu lisanın hazzını yakalayan herkes İstanbul Türkçesi’ni konuşabilmek için can atıyordu adeta... Ve böylesine narin bir dilin kıymetini bilebilmek için debeleniyorlardı kendi kabuklarında. Konuştukları zaman ise o kadar çok ehemmiyet gösteriyorlardı ki kelimeler dans ediyordu sanki la’llerinde... Görmemişti kimse, kelimeleri bu denli hassasiyetle telaffuz edenleri... Biz de bu denli hassas olabilsedydik keşke dilimize... Bittabi hamd-ü senalarından tane tane kelime akıyordu. İstanbul sokakları ise has ve has Türkçe kokuyordu. Nereden nereye?

Bu şairane ve nadir bulunan dili muhafaza edebilmek de bir o kadar zor tabii... Bilhassa günümüz gençlerine bakacak olursak bize verilen bu değerli ve mukaddes bir dilden eser kalmamış gibi... Böylesine bir değişiklik hangi lisanda var çok merak ediyorum doğrusu. Hayıflanarak söylüyorum ki benliğimizi kaybediyoruz. Buna sebebiyet gösteren acı ama gerçek birçok nedenimiz var. Bunlardan biri oldukça hassas bir mevzu olan eğitim sistemimizdeki bu aşırı müstakilliktir. Çünkü bizler kendi toplumumuzda, kendi milletimizde yaşarken kendi dilimize kendimiz kast ediyoruz. Hangimiz güzel Türkçemizin kıymetini biliyor ve şaheser Türkçemize dikkat ediyoruz ki? Fakat diğer lisanlara

gelince nasıl da pür dikkat kesiliyoruz o dili öğrenebilmek için. Türkçeye yani kendi dilimize amade olamıyorsak başka lisanlara ehemmiyet göstermemiz ne sağlar ki?

Hülasa Cemil Meriç'in dediği gibi kendi dilini bilmeyen, yabancı bir dili nasıl öğrenebilir? Onun bu düşüncelerine kesinlikle katılıyorum. Aynı zamanda üzülüyorum bu acınacak halimize... Bilfiil acınacak vaziyetteyiz. Buna üzülmemek ne mümkün? Onların bu maksatlarına da bir mana verebilsek keşke... Şahsen ben bu yapılanları manasız bulmaktayım. Binaenaleyh iki kelam edemeyecek kadar bedbaht hissediyorum kendimi. Böylesine gaflete düşmüş biz gençleri her gördüğümde nasıl üzülmem? Önceleri milletimiz hüviyetlerinin müptelası oldukları için takdir edilirdi. Şimdiyse ne kadar meyilliler hüviyetlerini kaybetmeye... Ayrıntılı olarak ele almamız gereken öylesine hususi mevzularımız var ki... Hepsine gereken ehemmiyeti gösteremiyoruz ne yazık ki... Bariz bu şekilde kendimizi daha ne kadar teselli edeceğiz bunu da merak ediyorum doğrusu. Bilindiği üzere konuşma dilini İstanbul Türkçesi olarak ilk defa benimseyen ve kabul edenler "Genç kalemler dergisi" yazarlarıydı. Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp gibi dilimizin yabancı kelimelerden tasfiye edilmesi mevzusunda emek sarf eden yazarlarımız başta gelmektedir. Hassaten dilimizi sadeleştirmeye dikkat eden ve dilimize gereken ehemmiyeti gösteren yazarlarımızın sayısı daha fazlaydı.

Ziya Gökalp "Lisan" adlı şiirinde ne güzel ifade etmiş. "Güzel dil Türkçe bize, başka dil gece bize. İstanbul konuşması, En saf, en ince bize..." Daha da geçmişe gidildiğinde Divan şairleri akla gelir. Öyle ya nasıl da unutulur koskoca divan şairlerimizden Bâki ve Nedim. Bilhassa Nedim İstanbullu şairlerimizdendir. İstanbul sevdalısı olan Nedim öyle güzel şiirler yazmıştır ki bu şiirlerinde tane tane betimlemiştir adeta İstanbul'u... Hele o zarif nükteleri yok mu evvela Nedim'i dönemin vazgeçilmez şairlerinden kılmıştı. Ve tabi hoş sohbetleriyle büyük ilgi gören Nedim, dile hassasiyet gösteren şairlerimizin başında

gelmiştir. Tam bir İstanbul şivesiyle, İstanbul Türkçesiyle gözler önüne sermiştir şiirlerini...

Ah neydi o dönemler nasıl da muazzamdı bilmezler. Şimdiye günümüze bakıyoruz ki kendini bilmez birkaç tahsil gören şahıs ve eğitimci “Türkçe ile ilim yapılmaz.” diyebiliyor.

Ne enteresandır ki kendi dilimizi kendimiz yok ediyoruz. Böylesine hususileştirilmiş ve yüceltilmiş bir dile sahipken bu denli hassas kalmamak niye yahu?

Gel gelelim hassasiyetsiz gençler olan bizlere... Sürekli soruyorum kendime nedir bu biz gençlerdeki kısa ifadelerle konuşma hastalığı? Misal telefon kullarımlarına ve mesajlarına bakacak olursak eyvah diyelim var. Bunlardan birkaçı “selam yerine slm”, “merhaba yerine mrb”, “kendine iyi bak yerine kib” kelimesi ve daha onlarcası...

Dilimizi bilmeyen bir gençlik olarak yetişiyoruz velhasıl korkuyorum ki gelecek nesil de öyle olacak. Hele hele İstanbul Türkçesini geçtim bu vaziyetle Türkçe diye bir dil kalmayacak. Dilimize yapılan bütün bu katliamları gördükçe tutamıyorum kendimi... Nedir bu dilimizi köreltmeye çalışma gayreti? Biz gençlerle sınırlı kalsa yine iyi... Dilimizi değiştirecekler ya gördükleri her şeyi tatbik ediyorlar. Misal İstanbul’un en güzel yerlerinden Eminönü, Beyoğlu, Kadıköy ve daha bir sürü fevkalade semtimiz var. Asırlarca kendini herkese hayran bırakan İstanbul bu denli büyüleyiciyken şimdiye harap olmakta bitap düşmektedir. Bu güzel şehrimin neresine gitsem Avrupa heveskârlığına hapsoldüğünü görmekteyim... Mağazaların isimlerinden tut ki gördüğüm tabelaların hepsi güzel Türkçemin hasını kaybettirmeye çalışmakta... Oysaki zamanında ne çalışmalar yapılmıştı. Büyük bir şehvetle, büyük bir azimle...

Türk milletinin başkahramanı ulu önder Atatürk bu çalışmaları başlatan kişidir. Onun diline verdiği bu hassasiyet bütün dünya milletleri tarafından bilinmekte ve hayranlıkla karşılanmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk dilimiz hakkında çok fazla araştırmalar yapmıştır.

Ve bu araştırmalar neticesinde onun talimatıyla 12 Temmuz 1932’de Türk Dil Kurumu kurulmuştur. Türkiye’nin kurucusu olan Atatürk tam anlamıyla Türk dili aşığıydı. Türk dilinin güzelliğini ortaya çıkarabilmek için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Türk diline karşı çok hassastı. Bunu, yaptığı konuşmalardan ve yaptığı çalışmayı, Türk Dil Kurumu’nu, bize miras bırakmasından anlıyoruz. İşte böylesine bir tarihten bize kalan kıymetini bilmemiz gereken çok şey varken bunları hiç önemsemiyoruz.. Ne güzel de ifade etmişti Atatürk: “Türk dili, dillerin en zenginlerindedir.” Atatürk’ün dediği gibi, dilimizin ne kadar da zengin olduğunun farkında bile değiliz. Bizler dilimize sahip çıkmak yerine onu yok ediyoruz. Hâlbuki her millet dilini muhafaza etmekle mükelleftir. Ne yazık ki biz bir millet olarak gereken hassasiyeti gösterememekle birlikte bu hadisede daha da teferruatsız kalıyoruz. Kanaatimce tedbirsizlik neticesinde gösterilen bu mesuliyetsizlik dilimizin yok olmasına sebep olacaktır. Bu durum çok açık bir gerçektir.

Umumiyetleştirmek gerekirse gayem bu meseleye temas etmektir. Çünkü ben bu hususta katiyen müsamaha gösteremiyorum ve bu mesuliyetsizliğe taviz veremiyorum. Kim verebilir ki? Hangimiz bu olanlar karşısında müsamaha gösterebilir? Müsamaha göstermek, düşüncesi bile korkunç gerçekten. Ayrıca idrak edemediğim bir mesele daha var. Şöyle bir göz gezdirecek olursak bugün günlük hayatta kullandığımız kaç kelime öz Türkçemize aittir? Muhakkak ki istisnai vaziyetler olabilir. Fakat bahis milletimiz iken bu istisnalar zaruri faziletlere yol açabilir. Ve mümkün mertebeye bu olanlar karşısında sessiz kalmamalıyız. Bilhassa biz gençler olarak birbirimize ikazda bulunmalı ve hassas olmamız gerektiğini belirtmeliyiz.

Lider Mustafa Kemal Atatürk’ün de dediği gibi: “Dilini kaybeden bir millet kimliğini de kaybeder.”

İlknur Yüksek YILDIZ

Sultanbeyli Orhangazi Lisesi / 11. Sınıf

Tadı Daima Damağımızda

Her milletin birliğinin simgelerinden biri de o milletin dilidir. Kişiye, bir toplumun yanı sıra, köklü bir geçmişin, kültürün bireyi olduğunu hissettiren de dildir.

Bizim de, asırlar önce temeli atılmış, uzun yolculuklara, farklı kültürlerle, coğrafyalara misafir veya hâkim olmuş, her türlü acıyı, sevinci, savaşı, barışı, kurtuluşu içinde barındıran, dünyanın en köklü dillerinden olan bir dilimiz var: Türkçemiz...

Farklı kültürlerin etkisiyle şekil almış Türkçemizi, günümüzde farklı yerlerde farklı şekillerde duyabiliriz. Türkiye’de de farklı yerlerde farklı konuşma biçimleri olsa da yazı dili olarak İstanbul Türkçesi kullanılmaktadır. Orta Asya’dan Anadolu’ya, İstanbul’a uzanan uzun bir yolculukla değişikliklere uğramıştır dilimiz. Tıpkı bütün diller gibi... Buradan anlayacağımız, günümüzdeki bütün diller şekil almıştır, hiçbirisi ilk hali gibi kalmamıştır. Bunun nedeni de insanlar tarafından iletişim aracı olarak kullanılan dilin aslında görevini yapmasıdır. Bir dilde ne kadar yabancı sözcük varsa, ne kadar farklı coğrafyaların kültürünü barındırıyorsa o kadar zengindir diye düşünüyorum. Tabi ki bu sözcükler şimdi olduğu gibi ana dile çevrilecek, şekillendirilecek.

Günümüzde bizler dilimize giren yabancı sözcüklerden pek şikâyet ederiz. Çünkü bu sözcüklerin Türkçe karşılığı varken gereksiz yere kullanılması özentiliği de beraberinde getiriyor. Peki, geçmişte bu yabancı sözcük bunalımı yaşanmamış mıdır? Tabi ki yaşanmıştır. Ancak dile giren bazı yabancı sözcükler artık kalıplaşmış ve onun Türkçeye yakın

hali dilimizde yer almıştır. Şimdi bile yabancı olup olmadığını ayırt edemeyeceğimiz yüzlerce hatta binlerce kelime dilimizde yer almakta.

Yazı dilimiz olarak bilinen İstanbul Türkçesi de zamanla beraber değişiyor aslında. Hani günümüzün Türkçesine benzemediği için adeta Osmanlı devrinden günümüze ışınlanan “diva”ımızın konuşmasıyla kimi zaman dalga geçeriz ya! O dil nerede, bugün konuştuğumuz dil nerede? Günden güne değişiyor bu dil yeni ve kalıplaşan kelimelerle. Bu değişiklik doğal yollarla olduğu sürece sorun yok. Ama bazen bir yabancı kelimenin sözde Türkçe karşılığı olarak alakasız, uydurma, ilginç hatta komik kelimeler, kelime grupları ortaya çıkartılıyor. Bunlar dilimize yabancı kelimelerden daha fazla zarar veriyor. Türkçemizi garip, karışık bir dil hâline getiriyor. Doğal gelişimin yanında hormon yüklenen canlılardan farksız bir değişme bu.

İstanbul Türkçesi geçmişteki gibi kalmayıp yenileniyor.1900’lü yılların Türkçesi ile bu zamanın Türkçesi aynı değil muhakkak. Dilimizin gelişimi ve değişimini destekleyen Türk Dil Kurumu aslında dilimiz için hayati önem taşıyan görevleri üstleniyor. Artık dilimizden, günlük hayatımızdan çıkaramayacağımız kelimeleri Türkçeleştiriyor, yeni kelimeler türetiyor. Çeşitli nedenlerle dilimize girmiş yabancı kelimeleri düzenliyor, ayıklıyor, Bizim olan bir dil yaratmaya çalışıyor. Dilimizin doğal yollarla değişmesine, gelişmesine yardımcı oluyor. Bu kurumun çalışmalarını destekleyen bir medya olursa bu konuda hiç de azımsanmayan bir yol kat ederiz.

Tıpkı İstanbul gibi tarih kokan, tıpkı İstanbul gibi farklı kültürlerle ev sahipliği yapmış olan ve üstadın tabiriyle “bülbul kokan” , daha iyi kullanmak için avarı düşürülmüş bu altının değerinin sadece antika olarak algılanması günümüzdeki yabancı kelimelerden bile daha çok zarar veriyor zengin, köklü, ağızımızda annemizin sütü tadında olan dilimize. Antika, kullanılan değil sergilenendir. Oysa dilimiz dün kullanıldı, bugün kullanılıyor, yarın da kullanılacak, biz var olduğumuz sürece tadı daima damağımızda olacak.

Yusuf Emre ÖZCAN

Gazi Anadolu Lisesi / 11-B Sınıfı

İstanbul Türkçesi Üzerine

“Ah güzel İstanbul! Beni büyüleyen isimlerden en çok büyüleyeni senin ismin” demiş Pierre Loti. Ömer Seyfettin de 1911 yılında kaleme aldığı “Yeni Lisan” makalesinde diyor ki: “Gerek Türkiye’de ve gerek hariçteki bütün Türklerin umumi ve edebi bir lisanı vardır. Bu da İstanbul Türkçesidir. Çünkü Türklerin dinî, millî, asıl merkezleri İstanbul’dur.” İstanbul’da konuşulan Türkçe son derece incelmış, güzelleşmiş ve zenginleşmiştir. İstanbul tarihi boyunca unutulmaz imparatorluklara başkentlik yapmış, dönem âlimlerinin katkılarıyla büyük bir titizlik ve hassasiyetle büyümüş bir ilim yuvası olmuştur. Bazen en güçlü kralların, en kudretli padişahların tek arzusu, bazen âşık kalpleri hayalden hayale daldıran mehtap, bazen en karanlık anda ruhları aydınlatan güneş olmuştur İstanbul.

Bugün neredeyse konuşanı kalmamış olan İstanbul Türkçesinin kendine has bir musikisi, telâffuzu, özel vurguları, deyimleri ve atasözleri vardı. Abdülhak Şinasi Hisar, bir kitabında bu konuda hoş bir anekdot anlatır. Hamdullah Suphi ile Halid Ziya bir gün Paris metrosunda karşılaşır, uzun zamandır özledikleri anadilleriyle koyu bir sohbe dalarlar. Metrodan çıkarken bir Fransız yanlarına gelir. Bir süredir dillerin musikisiyle ilgilendiğini ve yol boyunca hangi dile konuştuklarını çok merak ettiğini söyler. Türkçe olduğunu öğrenince, “şimdiye kadar bu dili duymak fırsatını bulamadığına üzüldüğünü ve şimdi duyduğuna da pek mutlu” olduğunu söyler. İşte İstanbul Türkçesi böylesine tarihi, kültürel geçmişe sahip topraklarda büyümüş bir

dildir. Her kelimesi geçmişimiz kokar, her cümlesi içimizden bir parçadır. Bizi biz yapandır İstanbul Türkçesi.

İstanbul bir kültür beşiğiydi daima. Entelektüelleri oluşan standart dilde yazmaya ve konuşmaya yönlendiriyordu. Ancak dil varyasyonları da hem yaşamaya, hem çoğalmaya devam ediyordu. Anadolu ve Rumeli coğrafyasında zengin, bazen epeyce farklı diyalektler de kendi gelişmelerini sürdürmekteydiler. Ve medeniyetler merkezi olan bu topraklarda birbirinden farklı tenlerde, dillerde ve ırklardan insanlar yaşamaktaydı. Bu durum bazı şive farklılıklarına yol açmaktaydı. İnsanların İstanbul'un yerli halkının konuşma ve söz varlığındaki farklılıkları da zaman zaman aksettirir, imparatorluğun bütünündeki bu konuşma farklılıkları da Orta Oyunu ve Karagöz gibi geleneksel oyunların başlıca gülmece unsurları olarak kullanılırdı. 20. Yüzyılın başına gelindiğinde de durum bundan farklı değildi. Yani İstanbul Türkçesi hep İstanbul beylerinden ve güzelleri güzeli hanımlarının ağızlarından duymaya alışkın olduğumuz şairane cümlelerden ibaret değil aslında.

İlerleyen günlerde, modernleşme sorunlarının beraberinde halk dili ve entelektüel kesimin dili arasındaki farklılıkları gidermek kaçınılmaz bir hal almıştır. Akıllardaki soru ise halkın diline yaklaşacaktı dil evet ama canım İstanbul'da yaşayan hangi halkın diline? Çok kapsamlı edebi hareketlerin, girişimlerin ve zamanın güçlü kalemlerinin çabalarının ardından İstanbul Türkçesi, dilin en düzgün, en sade ve en pak hali olmuştur. Ve o günden sonra İstanbul'un merkezindeki insanların ve âlimlerin, İstanbul kadınlarının, beylerinin kullandığı dil olmuştur İstanbul Türkçesi. Ziya Gökalp döker satırlara İstanbul Türkçesi'ni Lisan adlı şiirinde;

Güzel dil Türkçe bize

Başka dil gece bize

İstanbul konuşması

En saf en ince bize.

Ancak bir yanlış anlaşılma da şu ki; şu an İstanbul'un en seçkin kesimlerinde, Nişantaşı'nda, Cihangir'de veya İstiklal'de konuşulan dil dahi gerçek İstanbul Türkçesi olarak adlandırılan dil değildir. Bizlerin konuştuğu, ilerleyen yılların etkisiyle dilin biraz daha modernize olmuş halidir aslında. Birçok yabancı kelime ve söz gruplarıyla tanışmıştır dilimiz her geçen günle beraber. Ve bana kalırsa yıllar önce konuşulanın da adı İstanbul Türkçesi değil;"İstanbul Lehçesi"dir. Türkiye Türkçesi, Kırım Türkçesi, Azeri Türkçesi deyimleri doğrudur zira bu Türkçeler bambaşka tarihsel süreçlerin ürünü olan farklılaşmış dillerdir. İstanbul Lehçesi ise Türkçenin en gelişmiş, en güzel halidir. İçinde Fransızca, Arapça, İtalyanca, Yunanca ve İngilizce kökenli pek çok kelime barındırır. Dünyanın bütün büyük dillerinin kelime haznelerinde de böyle yabancı kökenli kelimeler cirit atmaktadır. Ancak kaybolmak üzere olan bu lehçenin, şu günlerde üniversitelerin edebiyat bölümü hocaları ve Cumhuriyet'in ilk zamanlarında yaşayanların haricinde pek kullananının olmaması çok büyük bir kayıp.

Gecesi sümbül kokan, Türkçesi bülbül kokan İstanbul... Koklanmazsa, ıslanmazsa eğer o çok özlediği kelimeler de, döker yapıklarını tek tek, solar İstanbul...

Kaan KAPLAN

İstanbul Kadıköy Lisesi / 11-A Sınıfı

Eşsiz Bir Senfoni: İstanbul Türkçesi

Her dilin kendine özgü birtakım şivesi, lehçesi olduğu gibi güzel Türkçemizin de şiveleri lehçeleri vardır. Fakat bu şiveler o şiveyi bilen insanlar için ne kadar vazgeçilmezse bilmeyen insanlar için de o kadar zordur. Tabii Türkçemizin diğer dillere göre bir artışı var. O da : “İstanbul Türkçesi”dir.

Dilimizin en saf en duru halidir bu Türkçe. Bu saflık ve duruluk kastedilen Türkçe’ye kibarlık olarak yansır. Ne büyük maharettir, o Türkçe’yi kullanmak. İstanbul Türkçesi’ni kullananlar kibardır, terbiyelidir biz dinleyicilere göre. Bu sebeptendir ki İstanbul Türkçesini kullananlar hep iyi huylu karakterlerdir filmlerde. İnsanlarda olum-ulu izlenimler bırakmaz mı bu Türkçe’yi kullananlar? “Ne kibar bir bayan, ah ne nazik bir bey” diye düşüncelere dalıp fikir beyanatlarında bulunuruz henüz konuşma sonlanmadan. Dinledikçe dinleyesi gelir insanın adeta. Sanki berrak bir suyun akışı gibi, bir sihir gibi sürer gider konuşma. İnsanın içini bir huzur kaplar, bir o kadar da dikkat ki; gelişigüzel iki-üç kelimelemlik cümleler değil; derin manalı, ne anlatmak istediği açık, net cümleler kurulur.

Urfalı Nabi’yi, Üsküplü Yahya Kemal’i, Diyarbakırlı Ziya Gökalp’i, ortak bir çizgi-de buluşturan bu leziz dil bir bakıma İstanbul’un dili olup çıkmıştır. Ziya Gökalp’in tarifi ile Kadıköylü hanımların ustalıklıkla kullandığı bu dil bana göre kibarlığından, ince-liğinden çok yalınlığıyla beğenileri toplar.

Bir dilin bu denli yalın olmasıysa insanlarda dile karşı ister istemez bir sempati uyan-dırır. Herkes İstanbul ağızıyla konuşmak, bu ağızı iyi

kullanan kişilerle muhabbet etmek ister. Zaten hangi insan böylesine saf, ince bir dili kullanmak istemez ki? Tüm bu saflığın, inceliğin yanı sıra tarihi bir yönü de yok mudur İstanbul Türkçesinin? Geçmişte Ziya Gökalp gibi, Ömer Seyfettin gibi birçok ünlü edebiyatçımız dilde sadeleşmeyi savunurken İstanbul Türkçesini kastetmem iş midir?

İstanbul Türkçesi günümüze kadar yazı dili ile konuşma dili arasında bir köprü görevi görmüş ve bence bu görevini hakkıyla yerine getirmiştir. Şöyle bir düşünüyorum da İstanbul Türkçesi olmasa, herkes konuştuğu gibi yazsa ne tuhaf olurdu. Mesela Trakyalı bir vatandaş bir dilekçe yazacak olsa dilekçesi muhtemel olarak şöyle olur:

“Sayın belediye başkanımız, çöp arabası en geç bizim maalemize gelir, kızanlar asta olacak gereyinin yapılmasını arz ediyom beya.”

Bu dil dilekçeyi yazan vatandaşa gayet normal gelir gelmesine de biz nasıl anlayacağız? İşte tam burada devreye İstanbul Türkçesi giriyor.

Eğer bu pencereden bakacak olursak Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve onlar gibi düşünen edebiyatçılarımızın da İstanbul Türkçesi ile ilgili düşüncelerinde ki haklılık paylarını görmemek mümkün olma

Zamanın değiştiğinden mi, insanların tembelleştiğinden mi bilinmez sözcük dağarcığımız günden güne kısıtlı bir hal almaya başladı. Bu kısıtlı dağarcıkla da İstanbul Türkçesini kullanmak epeyce zorlaştı. Çünkü başta da belirttiğim gibi İstanbul Türkçesini kullanmak zaten başlı başına bir maharet işidir. Ağızdan çıkan her kelime ahenkle dans etmeli, ses tonunuz; ölçülü, üslubunuz; kibar, konuşmanız; akıcı olmalı ki İstanbul Türkçesinin hakkını verebilesiniz.

İstanbul Türkçesi, öyle bir dil ki bu dilde söyleyeceğiniz birkaç cümle bile başkalarını size hayran bırakmada yeterli olacaktır. Öyle bir tınısı var ki, herkes dilinizden dökülecek kelime-leri onları nasıl cümleye çevireceğinizi merakla, sabırsızlıkla bekler. Ve o büyüleyici an gelipte konuşmaya başladığınızda sizi hayranlıkla dinler.

İstanbul Türkçesini kullanabilen maharetli insanları dinlerken sanki eşsiz bir senfoniye dinli-yormuş gibi hissediyorum kendimi.

Eşsiz Bir Senfoni: İstanbul Türkçesi

Senfoninin başlamasını sabırsızlıkla bekliyorum önce... Sonra senfoni başlıyor ve beni bir heyecan sarıyor. Ortalara doğru; melodilerin büyümesi beni alıp götürüyor uzaklara ve sonlara doğru bir korku “Allahım şimdi bitecek!” Biraz endişe “bir daha ne zaman dinleyeceğim” ve biraz da mutluluk “muhteşemdi...”

Umarım bu senfonileri bize dinletecek insanlar hep olur hayatımızda ya da kim bilir belki de biz o insanlar oluruz...

Bahar BİLGİN

Hüsnü M. Özyeğin Anadolu Lisesi / 11-L Sınıfı

Koca Çınar

Türkçe... Tohumu, Türklerin Anadolu'ya ayak basmasıyla yer-yüzüne düşen, imparatorlukla filizlenip budaklanan, dallarını farklı milletlerin farklı kültürleriyle tam beş yüz yıl besleyen, gü, köklü ve yıkılmaz koca bir çınar. Farsça ve Arapçadan aldığı iki kanat ile ulustan ulusa, dededen toruna, kalıplara yayılmış; her bir hecesinde milletleri ,örfleri ortaya çıkarmış, Fatih'in İstanbul'u fethiyle, dili yoğurduğu topraklarda, İstanbul'da tam anlamıyla yerine oturmuş bir birikim. Savfet Senih'in deyimi ile " Fetihler armağanı bir şive: İstanbul şivesi." Öyle ya, her ülkenin dili kendini gösterdiği, kusursuzlaştığı bölgeleri kendine yurt edinmiş. İmparatorlukların, hanedanlıkların, sarayların kucağı, medeniyetler kapısı İstanbul'un da bu ağza ev sahipliği yapması, kucak açması aslında hiç de şaşırtıcı değil bu koşullarda.

Diğer taraftan bakıldığında ise Türkçe 20. yüzyıla gelene kadar geçen sürede zamanla halkın dilinden kopmuş ; edebiyatçılar ve aydınlar elinde artık "sanat gösterme" adına türlü kelime oyunlarına boğulmuş ve yalnızca sınırlı bir aydınlar topluluğunun anlayabileceği bir dil durumuna gelmiş neredeyse. 20. Yüzyılın başlarında Genç Kalemler Dergisi ile bir değişime, sadeleşmeye yönelmiş bir Türkçe özlemi ve bu yolda harcanan çabalar dikkati çekmeye başlıyor. Şiirlerin dizelerinde hayat bulan bu Türkçe hayalini Ziya Gökalp şöyle dile getiriyor:

**Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.
İstanbul konuşması
En saf, en ince bize.**

Karanlık...İster Arapça, İster Farsça ve ister Fransızca olsun bu dil-lerin dilimize istilasını karanlık olarak gören bir anlayış doğrultusunda yaşanan gelişmelere ve belki de son noktayı koyan Dil Devrimi'ne bakmak lazım. Dil Devrimi (12 Temmuz 1932) , Türkçenin vatandaşların çoğunluğunun anlayamadığı Arapça ve Farsça kökenli sözcük ve dilbilgisi kurallarından arındırılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin ortak, ulusal dili olarak yazı ve konuşma dili hâline getirilmesini amaçlayan devrim. Mustafa Kemal Atatürk, ulusal bilinci ayakta tutan, toplumun bireylerini duygu ve düşüncede birbirine kenetleyen aracın dil olduğunu ve geçmişte Türkçenin ne denli ihmale uğradığını çok iyi bilen bir devlet adamı. Cumhurbaşkanı Atatürk öncülüğünde 1932 yılında başlayan, 1932-1938 yıllarındaki en köklü değişim döneminden sonra değişen hız ve yoğunluk düzeylerinde 1970'lere kadar uzanan bir süreç . Atatürk kültüre çok önem veriyor ve dilin kültür taşımadaki rolünü çok iyi biliyordu.

Bütün bu çabalara farklı bakan kimi kalemler de var. Öyle ki, Türk dili uzmanlarının bilgilendirmelerinden anlaşıldığı üzere dil devrimi ile bir dönem dilimizin gelişmesi ve zenginleşmesi kesintiye uğramıştır. Gereğe ise dilin sadeleştirilmesi olmuştur. İstanbul ağzı diye tabir ettiğimiz konuşma ve yazı dili bugünün başkentinde sürdürülen nitelikler içerisinde kendini gösteriyor. Ahmet Turan Alkan bu konuda kalem oynatan yazarlardan. Sözlerine kulak verdiğimizde tespitleri hakkında düşüncelere dalmamak elde değil. Ona göre; İstanbul sadece Osmanlı'nın siyasi varlığının değil, bütün bir coğrafyanın başkentidir . İstanbul lisanının edebiyatın, şiirin dili olduğunu üstüne basa basa söylüyor Alkan ve ekliyor: "Türkçe diplomasinin, hukukun, eğitimin, çarşının, pazarın dili hâline geldi. Ancak dil inkılabı, İstanbul

Türkçesinin ince ve latif seslerini yok etti, bizi kalın,tok,kaba saba ve sert seslere mahkum etti.”

“Bu değişim, bu ağzı ne denli etkiledi diye soracak oluyorum; Türkçe elden gidiyor mu? İstanbul ağzı bir yozlaşma içerisinde mi? Bu sorunun cevabını da Dr. Mehmet Doğan’ın sözlerinde buluyoruz: “Ne yazık ki evet; uzun, kısa ve ince heceler ne yazık ki zamanla kaybedildi. Türkçe daha yeknesak, diğer ifadeyle standart Türkçe halini aldı. Artık İstanbul Türkçesi değil de standart Türkçe deyimi var.”

Necip Fazıl’ın :

*Gecesi sümbül kokan,
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...*

Dizelerinde anlattığı bülbül kokulu dilimize neler oluyor? Bülbül susuyor ya da susturuluyor mu? Kitapla hayli az haşır neşir olan yeni nesil henüz üstünden 50-60 yıl geçmemiş yazarlarımızın dilini anlayamaz oldu. Anlamak için harcanacak çabanın gereksiz olduğu kanatine vardı. Teknolojinin hızı ve renkli dünyası içinde başı döndü. Ne yapmalı? Bu konuda hakim bir zihniyet oluşmalı. Öncelikli olarak yazar ve şairlerimiz yazılarında tozlu kitapların herhangi bir satırının içinde paslanmaya yüz tutmuş, şiirlerde esarete bırakılmış Türkçe sözlükleri bulup, hayattaki yerlerine yerleştirmelidir. Kullanılabilirlik sağlandığı takdirde, günümüzün dönüşen kelimeleri gibi öz olanlar da yerine oturacaktır diye düşünüyorum. İkinci görev de okura düşüyor elbette; yazıları sorgulayan, kelimelere doyamayan, değişimi kulak ardı etmeyen okura... Bu noktada bireysel değil ulusal gayretin, bu soruna çözüm olacağını göz ardı etmemek gerekiyor.

Aliye Hazal KOYUNCU

Habire Yahşi Anadolu Lisesi / 11-E Sınıfı

Şehirlerin Dili

Sözlüğe baktığımızda; bir dili toplum olarak konuşan ve yazanların hep birlikte uydukları belirli ölçü ve kurallara bağlı ortak dile, standart dil denir, tanımıyla karşılaşırız. Standart Amerikan İngilizcesi, standart Britanya İngilizcesi, standart Paris Fransızcası, standart İstanbul Türkçesi gibi. Standart dile devlet, kurumlar özen gösterir, bu dilin yaygınlaşmasına destek olurlar. Okullarda standart dilin doğru ve yerinde kullanılmasına dikkat edilir. Bu dili işleyen yaygın bir edebiyat bulunur. İşte o dil, o kültürün, o medeniyetin dilidir ve o dil bu ülkelerin kültür merkezi olan başkentlerinde gelişir.

İstanbul Türkçesi de, Osmanlı medeniyetine kültür ve sanat merkezliği yapan İstanbul'da gelişmiştir. İmparatorluğun her yanından gelen Türkler ve kendisini imparatorluğun vatandaşı olarak bilen herkes dilin üstüne titremiştir. Bu dile Anadolu'nun zengin dil değerleri, Balkanlar'ın çağıldamaları, Toroslar'ın dağ esintileri ses ve ahenk getirmiştir. Bir sentez oluşturmuştur gerçekte İstanbul Türkçesi sadece İstanbul'da doğup büyüyen şık hanımların ve beylerin Türkçesi değil bütün milletin yüzyıllarca bir potada eritip oluşturduğu dildir.

15 yüzyılda Türk dünyasının bilgisi Ali Şir Nevai gönül dilini İstanbul Türkçesiyle söyler;

*“Bahar boldu vü gül meyli kalmadı könlüm
Açıldı gonca vü likin açılmadı könlüm”*

18.yüzyıl divan şairi Nedim'in dilinde İstanbul Türkçesinin sadeliği, duyguların içtenliğiyle birlikte yürür;

***“Geçersen semtimizden yolun uğrarsa Beşiktaş'a
Efendim gel mürüvet kıl senindir bende vü hane”***

“Türkçülüğün Esasları “ adlı kitabında Ziya Gökalp, İstanbul Türkçesini yeni Türkçe'nin temeli olarak görür ve “Lisan “başlıklı didaktik şiirinde bize İstanbul Türkçesini işaret eder.

***“Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşmalı
En saf, en ince bize”***

Yahya Kemal İstanbul'u bütün Türk vatanını kendi güzelliğinde sentezleyen bir şehir olarak görür.

“Bir Tepeden” adlı şiirinde şehre ve şehrin sesine olan hayranlığını dile getirir.

***“Rüya gibi bir akşam seyretmeye geldin
Çok benzediğin memleketin her tepesinde
Baktım; konuşurken daha bir kerre güzeldin
İstanbul'u duyalım daha bir kerre sesinde”***

Refik Halit Karay, yazarın kahramanları Hasan ve Eskiçi , ‘Eskiçi’ adlı öyküde İstanbul Türkçesiyle konuşurlar, yurdundan ve dilinden sürgün olmanın acısıyla.

Her şeyin kirlendiği bir ortamda dilin de bozulması doğal. İstanbul'da İstanbul Türkçesi anılarda kalmış gibi. Milyonlarca insan belirli ölçü ve kurallara bağlı estetik ve ortak bir dilin sesi ve içtenliğiyle konuşmuyorlar artık. İnsanların nasıl bir kopuş ve yabancılaşma içerisinde olduklarını öncelikle konuştukları dilden anlıyoruz.'korkunç güzeller' , 'takılalımlar', 'okey'ler 'bye bye'lar derken karmaşık bir

dil ve karmaşık bir hayatla karşılaşırız. Dile bağlı olarak bir bakıyoruz, hayatımız da karışmış. Dil hayatın kendisi değil mi zaten?

Daracak bir dil dünyamızda anlamını bildiğimiz veya bilmediğimiz kelimeleri, yerli yerine oturtamıyoruz. Dil sınırlı olunca düşünce hayatımız da sınırlanıyor.

Güzel sözler dinlenir, düşündürür, özendirir insanı. Sohbet iklimleri yaratmalı. Akşamları evimizde televizyonun değil de bir sofranın etrafında dilimizle ısınmalı, dilimizle çoğalmalıyız.

Yedi kuşak İstanbullu bir arkadaşım, Fransadan İstanbuldaki dedesine yazdığı mektuplarla dil ve kişilik yönünde çok zenginleştiğini söyledi. Dedesi dil konusunda çok duyarlıydı, torununda farkındalık yaratmıştı. Keşke mektup gittikçe kaybolan yazı türlerinden biri olmasa.

Osmanlı İmparatorluğuna beş asır boyunca dil kültür ve sanat merkezliği yapan İstanbul Türkçesiyle de varlığını sürdürebilmelidir. Toplumun önünde olanlar, sanatçılar, siyasetçiler, edebiyatçılar, basın yayın kuruluşları dil konusunda duyarlı davranmalıdır. Gençliğin İstanbul Türkçesine, Türk diline duyarlılığını arttırmalı. Bu sayede kültürümüzün paylaşılmasına ve anlaşılmasına katkıda bulunuruz.

Şairin deyişiyle “Gecesi sümbül, Türkçesi bülbül koku” bir İstanbul’da yaşamak sevgiyi ve barışı da beraberinde getirir. Bir dile “benim dilim” diye sarılmak, inceliklerini kavramak, her kelimeyi doğru ve yerinde kullanmak yaşadığımız hayatı da güzelleştirir.

Meltem TUNA

Saint Benoit FransızLisesi / 12 Sosyal

Ihlamur Kokusu

‘Nerde o eski İstanbul?’ sorusunun arkasında, yok olup giden kültürel miras ve tarihi zenginliğin yanında, yozlaşmış kaybolmaya yüz tutmuş ‘İstanbul Türkçesi’ne duyulan özlem de vardır. Eskilerin bu cümleyle başlayan anlatıları, ilk cümlesinden dolayı insana hep can sıkıcı olacağı izlenimini verir. Çünkü eski hep kötü gelmiştir insanın kulağına. Bundandır ki çevremizde hep bir eskiden kurtulma uğraşı vardır. Kimi zaman alenen, kimi zaman bilinçli ama gizli kapaklı, kimi zaman da kimse tarafından fark edilmeyen...

Belediye yeni başkanının yaptığı ilk iş eski sokak isimlerinden kurtulmak. Yılların eskitemediği, cumbalı evlerinde insanların hâlâ ‘İstanbul Türkçesi’ konuştuğu Ihlamur Sokak, Kurtuluş sokak oldu birdenbire. Yazılan mektuplar Ihlamur Sokağı arar oldu. Arnavut kaldırımları birer birer kaldırıldı oturdukları yerlerden. Bir veda bakışı bile atamadan sokağa, belediyenin döküm sahasına terk edildiler. Artık sadece birbirlerine anlatacak anıları kalmıştı yadigar.Yağan yağmur aralarından geçe geçe ezberlediği yolu bulamayacaktı artık. Kim bilir belki bu yüzden onların kaldırıldıkları yere dökülen ruhsuz asfaltta su birikintileri oluşmakta. Yağmura sormak gerek.

Daha yağmur şaşkınlığını atamadan bir müteahhit geldi eski adıyla Ihlamur, yeni adıyla Kurtuluş Sokağına. Sokağın adını aldığı ihlamur ağaçları anladı. Çünkü onlar da biliyordu arnavut kaldırımları gibi yerlerinden edileceklerini. Vakit de gelmişti işte. Yeni yaşamın mimarı müteahhit bozuntusu için onlar gereksiz yer işgal eden fazlalıklardı.

Teker teker söküldüler. Canları yanıyordu ama **daha çok üzgündüler, kırgındılar. Çünkü yıllar** yılı kokularıyla içlerini ferahlattıkları, gölgelerinde serinlettikleri cumbalı evlerin sahipleri hiç ses etmiyordu bu gidişe. Pek de hevesli gibiydiler. Cumbalı evin önüne bir kamyon yanaştı asfaltın üstüne, daha arnavut kaldırımıyla tanışmamış tekerleklerle. O ahşap oymalı koltuklar, divanlar kırıldı. Fenerler eskiciye satıldı. Birkaç parça eşya ile arkasına bile bakmadan ayrılan sahiplerinin adından bakakaldı cumbalı ev. Ta ki ilk balyoz sinesine inene kadar. Küreklerle kazıldılar anıları. Mehmet'in doğumunu, kız çıkartmak için gelen fener alayını, bayramları, macuncuyu, bozacıyı... Hepsini kazıldılar. Gelen kamyon vazifesini yaptı molozlar aynı döküm sahasına, arnavut kaldırımlarının yanına, döküldü. Arnavut kaldırımlarıyla buluştular. Tıpkı eski günlerdeki gibi. İhlamurların akıbeti ise belli değil. Belki yandılar belki talaş oldular. Ama anılarından sıyırmak için her şeyi yapmıştır insanoğlu, eminim.

Kurtuluş Sokağı yeni yeni apartmanlar yapıldı. Betonarme oldu her şey. Tek düze ve sıradan. Zaman geçtikçe her şeyden olduğu gibi dilden de kurtulma ihtiyacı hissedildi çünkü yüz yüze oturup dertleşmek, güllü lokum yiyip kahve içerek sohbet etmek eskilerin işiydi. Artık sosyal medya vardı yahu. Ne gerek var öyle yüz yüze konuşmaya dertleşmeye. Tıpkı kat karşılığı arsaları (anıları) verip yepyeni apartman dairelerine çıkma akımı gibi yeni bir akım türedi zamanla. Artık herkesin evinde interneti, cebinde telefonu vardı. Herkes konuşma işlemini kısaltılmış mesajlara sığdırıyordu. Kimse fark etmedi annelerinin gençliğinde böyle olmadığını. Sanırım o yüzden kuşak çatışması denilen bir olay var. Sokak isimlerinden, arnavut kaldırımlarından, ihlamur ağaçlarından ve cumbalı evlerden kurtulma işi alenen yapıldı. Başarılı da olmadı değil. Hangimiz hatırlıyoruz ihlamur kokusunu?

Peki ya dil? Dile ne oldu? Arnavut kaldırımları sökülürken birer birer dil ne haldeydi? İhlamurlar kesilirken, cumbalı evler yıkılırken

şehirler betonlaşırken dile ne oldu? Söyleyeyim efendim. Sadece şehirler betonlaşmadı bu esnada, ya da sökülen kesilen sadece ihlamur ağaçlarıyla arnavut kaldırımları değildi. Üzerine asfalt dökülüp anıları silinen, kırk yıllık sakinleri cumbalı evleri yıkılan, anıları silmek uğruna isimleri dahi değiştirilen sadece sokaklar değildi.

Dildeki bu değişim başlayınca kuşak farkı da ortaya çıktı takdir edersiniz ki. Hani yağmur suyu arnavut kaldırımlarında yolunu ustaca buluyordu da asfaltta yolunu bulamamıştı kaybolmamak için birikmişti ya, işte o misal gibi arnavut kaldırımlarında yürümeyi öğrenen insanların asfaltta ayağı kaydı düştü. Asfaltta yürümeyi becerebilenler ise ihlamur kokusunun özlemiyle öldü. Bir nesil Dünya'dan ihlamur kokusunun özlemi ile göçtü. Kimse sormadı bir daha ihlamur kokusu nu. Hiç kimse de özlemedi. Öyle ya, değişen sadece sokaklar ve evler değildi. Yaşayış anlayış hatta dil bile değişti. Gül lokumu waffle oldu. Kır yıllık hatırı olan Türk kahvesi, hatırına hürmet edilmeden frappe-lerle, espressolarla, capuccinolarla değiştirildi.

Dile gelince, demiştim ya günlük konuşmalar artık kısaltılmış mesajlara dönüşür diye. Hızlı hızlı mesaj yazabilmek için (maharet gibi) sesli harfler söküldü dilden Ihlamur Sokaktan sökülen arnavut kaldırımları gibi. Dil sessizleşti. Sesi çıkmadığı için kimseye hitap edemez oldu, bu yüzden bencilleşti. Bir şey anlatmaz oldu dil. Eski anlamını yitirdi. Ihlamur kokusunu özleyen insanlar gibi sesli harflerini, eski, anlamlı günlerini özlemeye başladı. Bir fark var sadece. Evet ihlamur kokusu hasretiyle bir nesil bu Dünya'dan göçtü. Ama dil yaşıyor, savaşıyor. Belki bu anlam hasretine dayanamaz ölür, hatırlayanı olmaz. Böyle olmasın lütfen. Adı kurtuluş olup, kurtuluş gibi gösterilen ama Ihlamur Sokağın yanında bile geçmeyecek kadar ruhsuz oldu sokaklar ve sakinleri. Dilin sonu bu olmasın.

Hayrettin Yusa YILMAZ

Dr. Vasıf Topçu Fen Lisesi / 11. Sınıf

Biz İstanbullular

İstanbul, ey yüce şehir! Öyle büyüsun, öyle güzelsin ki. Büyülenmemek, kendini kaptırmamak elde değil. Başlı başına bir ülkesin kimine göre, içinde birçok renk barındıran. Güzelliklerinle, şehvetinle, asaletinle bambaşka bir Dünya'sın belki de.

Evet, böyle bir şehirdir işte İstanbul. Rengârenk, cıvıl cıvıl, yepyeni ve bir o kadar da eski. Her çeşit insan var, sokakta attığımız her adımda yeni yüzler, yeni hikâyeler keşfediyoruz bu şehirde. Tabii ki bu kadar çok farklılığı bir arada bulunduran bir kent ister istemez farklı da bir kültür yaratıyor. İstanbul Türkçesi'nin de temeli bu nokta aslında. Farklı kültürlerin karışması aynı zamanda farklı dillerin de karışması anlamına geliyor.

Türkçe, Dünya üzerindeki en köklü dillerden biridir. Milyonlarca insan tarafından asırlardır kullanılan bu dil, bölgeden bölgeye şekil ve biçim olarak değişebiliyor. Bizler bu değişimleri ağız ve şive olarak da adlandırabiliyoruz zaman zaman. Bu bölgesel farklılıkların İstanbul için de geçerli olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Zaten İstanbul'u etnik olarak ele aldığımızda Türk'ün yanında, Rum'u, Çerkez'i, Laz'ı, Kürt'ü ve daha niceşi ile birlikte dilin ne kadar değişmiş olduğunu açık ve net bir şekilde görebiliyoruz. Ancak bahsetmek istediğim "İstanbul Türkçesi" kavramı daha farklı bir şekilde oluşuyor.

İstanbul Türkçesi 19. Yüzyıl aydınlarımızın ve edebiyatçılarımızın açtığı yolda gelişerek Arapça, Farsça, Fransızca ve son dönemde yoğun olarak İngilizce kelimeleri benimseyerek oluşan bir nevi bölge-

sel bir konuşma dili olarak tanımlanabilir. Osmanlı, son döneminde İstanbul'da başlayan batılılaşma sevdası neticesinde başta Fransa olmak üzere birçok Avrupa ülkesinden birçok yeniliği topraklarımıza getirdi ve dolayısı ile Avrupa kültürü de hızlı bir şekilde dönemin Osmanlı başkenti İstanbul'a nüfuz etti. Uzun süreli evrim diye nitelendirilebileceğimiz bir biçimde günümüze kadar değişen ve gelişen İstanbul Türkçesi, şu dönemde vurgu ve tonlamalara dikkat edilen, Türkçenin temel kurallarının dışına pek çıkmayan, kibar fakat yabancı sözcüklerin son derece yoğun olduğu, kulağa hoş gelen bir yapıya büründü. Ashında İstanbul Türkçesi olarak adlandırdığımız yapıyı son dönemde sadece İstanbul ile kısıtlar isek hata etmiş oluruz. İstanbul'un yoğun nüfusundan olsa gerek ister istemez çevre iller de benzer bir yapıya büründü. Aynı zamanda resmi yazışma dilinde de İstanbul Türkçesinin son derece hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Zaten elit kesim olarak adlandırabileceğimiz topluluğun bir ürünü olan İstanbul Türkçesinin resmîlik kazanmaması anormal bir durum olurdu.

İstanbul Türkçesini kullanan insanlar, halkın geneli tarafından lisan bilen, geçmiş, görmüş, kültürlü hanım ve beyefendiler topluluğu olarak bilinmekte. Fakat özellikle bir kısım genç ve sanatçılar başta olmak üzere, İstanbul Türkçesi ile ifade etmek gerekirse, "cool" gözükme amacıyla konuşurken abartıya kaçıyorlar. Özellikle dikkat çekme çabası içerisinde olan insanlar bu yola sıklıkla başvuruyorlar ne yazık ki.

Ben bir İstanbullu ve gerçek bir İstanbul hayranı olarak İstanbul'da konuştuğumuz Türkçenin devamlı olarak farklı kültürlerden etkilendiğini ve değiştiğini rahatlıkla gözlemleyebiliyorum. Fakat ilk düşündüğümüzde Türkçe için bir olumsuzluk gibi görünen bu durumu daha ayrıntılı düşündüğümüzde olumluya çevirebileceğimize inanıyorum. Birçok dilin etkilediği İstanbul Türkçesinde sanki Arapçanın gizemli tonlamasını, Farsçanın şiirsel tınısını, Fransızcanın asaletini ve bir İngiliz centilmeninin kibar tavırlarını bir arada hissedebiliyoruz. Her dilin temel karakteristik özelliğini almış olduğunu da rahatlıkla söy-

leyebiliriz. Bu durum, bana göre İstanbul Türkçesi için müthiş bir avantaj. Evrim teorisinde belirtilen düşünce gibi İstanbul'da konuştuğumuz Türkçe de diğer kültürlerin ve dillerin güçlü yanlarını alarak ilerleyebilir. Ancak bu konuda da küçük bir dipnot belirtmeden geçemeyeceğim, değişirken kim olduğumuzu ve nereden geldiğimizi asla ve asla unutmamalıyız. Bu doğrultuda İstanbul Türkçesinin gelişimi Türkiye'nin gelişimi olacaktır.

Dil, yaşayan her canlı varlık gibi değişimden ister istemez nasibini alacaktır. Türk dilinin en güzel ifade edildiği İstanbul Türkçesi için de bu durum kaçınılmazdır. Mademki değişime karşı koyacak gücümüz yok, o halde bu değişim sürecini güzel Türkçemizin ses ve yapı özelliklerini kaybetmeden olumlu yönde bir gelişim sürecine çevirmek biz İstanbullular için bir gönül borcudur.

Osman Dora KEZER

FMV Özel Ayazağa Işık Fen Lisesi / 11-B Sınıfı

Lisan-ı Halimiz

Siz sanat sadece resim ,müzik, heykel midir ? Güzel konuşmak da bir sanat değil midir ? Evet, hiçbir sanatçı ruhu beklenmeden her insanın yapabileceği bir sanattır güzel konuşmak... Şiir terennüm eder, şarkı söyler gibi konuşan kuş ağızlı insanlar tanıdız mı ? Üsküdar tevekküllü, Beyoğlu terbiyesi almış insanlar... Eski İstanbul “ hanım teyzeleri,bey amcaları” ...Hatır sorarken , ‘siz nasılsınız, Beyoğlu nasıllar’...

Yüz yıllarca “Türk dili tarihi” nin en güzel süreci İstanbul Türkçesinin yaşadığı dönemlerdir. Bu gün çok az kişide görülen ‘Türkçesi bülbül kokan’ o muazzam dil , yaban dil sevdalıları ayakları altında eziliyor.Hal budur ki istediğiniz kadar kültürlü ve donanımlı olalım eğer ki kendi dilimizi özümseye memiş isek bizi ‘ biz’ yapan değerlerimizi karşı tarafa atıp aydınlanamamışsak dilimiz ‘işgal altında’ dır demektir.

Bir zamanlar mektup getiren postacıdan ‘posta müvezzii, diye bahsedilir. Bize mektup var mı diye sorulan efendiden yok yerine gelecek var efendim diye cevap alınırdı. Göz aydını, tebriğe, baş sağlığına iade-i ziyarete gitmek o günlerin hiç aksatmadan yaşanan adetlerinden idi. Hatta o dönemin evleri ahşap olduğundan ‘ güle güle oturun’ dileğini ‘Allah yangından korusun’ dileği tamamlardı.

Esnafılıkta dahi bir usul-ü erkan vardı. Tartı da hassas davranılır, verilen ürünün üzerine bir miktar daha eklenilirdi. ‘Bu da çabası bereket versin efendim’ , denilerek meslekte sadakate riayet edilirdi.

Sokaktan geçen satıcıların yanına efendi eklenilerek seslenilirdi. Günlük hayatta da büyüklere sonsuz saygı duyulur, ikazlarına hürmet edilirdi. Hasta bir kişi karşısındakine son derece nazikane ‘üzünüze afiyet ‘ bu gün biraz keyifsizim diyerek kendi hastalığını başkasının üzerine sağlık olarak dile getirirdi. Olumsuz bir durumdan bahsedilirken bile inceliğin zirvelerine ulaşan bir ifade ile ‘yüzünüze güller’ diyerek halini arz ederdi. Güne sabah-ı şerifleriniz hayrolsun diye başlanır, bütün aile ferdlerine iyi dilekler sunulurdu. Gün bitene kadar süren bu iyi dilek gün sonunda ise akşam-ı şerifleriniz hayrolsun diye yenilenirdi. Baş sağlığına gidilirken bile ‘evlere şenliğe’ gidiyoruz diyerek olumsuzluk perdelenirdi.

Bu gün bu dili öğreneceğimiz kaynakların azlığı aslında bizim dilimizi ne denli kirlettiğimizin kanıtıdır. Bir dilin en iyi konuşulması gereken radyo, televizyonlar ve basın yayın kuruluşlarında bile buna dikkat edilmezken biz bunu nasıl öğrenip öğreteceğiz.

Bu güne kadar dil sevdalılarının Türkçe dili için harcadıkları emekleri, yok sayıp tereddüt bile etmeden yabancı kelimeleri dilimize sokarak şuursuzca katlediyoruz.

Ne yazık ki bizler o şahane dili artık sadece eski şiir ve şarkılardan bir masal gibi okuyoruz.

Eski İstanbul’un görüntüsünün kirletildiği gibi dilinin de saflığını-dan ayırıp modernizm kılıfına sarıp yok olmaya mahkûm ediyoruz.

Ve biz Yahya Kemal’in tek mısra ile özetlediği ‘ Türkçe ağzımda annemin sütüdür’ diye kutsadığı dilimize ihanet ediyoruz.

İşte hal-i keyfiyet budur...

Gülbahar GÜMÜŞ

Sabit Büyükbayrak Lisesi / 12-E Sınıfı

Çekmecedeki Türkçe

“Türkçeyi çekmeceye kaldırmış bu çocuklar!” diye söylenirdi anem. Küçük olduğum için anlamazdım ne demek istediğini. Sadece; bir sözlüğün evimizdeki aynalı dolabın bir çekmecesini açıp içine atladığını hayal ederdim. Çocukluk işte. Biraz büyüdükten sonra Türkçenin bir madde olmadığını ve çekmeceye kaldırılamayacağını hatta kendisini çekmeceye atamayacağını kavramıştım. Ama yine de bizim konuştuğumuz Türkçede ne varmış anlamıyordum. Arılamıyordum ya da anlamak istemiyordum.

Büyüdüm, daha da büyüdüm. Ve bedenim büyüdükçe beynim bu oranla küçülüyordu. Düşünme ve ilgilenme hislerim yok oluyordu, şimdi anlıyorum. Geç oldu ama anladım. Sırf aramızda mizah ya da “tarz” olsun diye saçma sapan konuşurduk. Bakın! Lanetlenmiş gibiyim, hâlâ etkisinden kurtulamadım. O zamanlar öyle kaptırmıştım ki kendimi, hayatımı bu denli etkileyeceğini hiç düşünmemiştim.

Daha da büyüdüm, artık bir şeylerin farkına varmaya başladım. Ama acı deneyimlerle. Zar zor bitirebildim üniversiteyi. Sonra iş aramaya başladım. Büyük umutlarla gittiğim iş başvurumda konuşamadım, işin özü konuşmadım çünkü konuştuğum daha dibe batıyordum. Başta hoş gelen saçmalık sanki dilime kilit vurmuş da kullanmaya kelime bulamıyordum. Kovuldum, hem de iş başvurudan! İletişim bu denli önemliymiş meğer. Ki bizim Türkçemiz paha biçilmez derecede mükemmel. Buna rağmen dilimizi farklılaştırma çabasındayız. Neden? Türkçe bize yetmiyor muydu? Yoksa, fazla kelime kullanma-

dan, kullandığımız kelimeleri de anlamlarından saptırarak daha mı iyi anlaşıyoruz?

Hayır, olmuyor. Hiç de birbirimizi anlamıyoruz biz. Çünkü biz, tuttuğumuz takım için birbirimizin katili olabiliyoruz. Çünkü Türkçe, güzel bir kadın gibiydi. O gidince (biz onu kaybedince) hepimiz kav-gaya tutuştuk. Kimse birbirini anlamıyor, diller lâl olmuş, çoğu konuş-muyor, adeta gıdaklıyor!

Bir de vatandaşların temel görevlerinden biri sayılır Türkçeyi güzel biçimde konuşmak. Mustafa Kemal Paşa herkes güzel konuşsun, Türk-çe daha iyi anlaşıl-sın, güzelliğini göstereceğini diye Türk Dil Kurumunu kurmuş, daha ne olsun? Çünkü Ata'm biliyordu, dilini kaybeden bir millet, yavaş yavaş kimliğini de kaybetmeye başlayacaktı...

Biz kimliğimizi kaybetmedik mi? Maalesef, onu da kaybettik. Nerede o eski günler demeyeceğim tabi, ama ben de dedemden, ninemden "Eski İstanbul"u dinledim. Eski İstanbul'da nezaket varmış, terbiye varmış, hoşgörü varmış, bayana, büyüklere saygı varmış, aileye hürmet varmış... Dedemin anlattığına göre, eğer fatura veya başka bir şeyin sırasında bir hanım varsa öncelik tanınır, sıra verilirmiş. Evinde işi vardır, çocuğu bek-liyordur diye, evine yetişebilsin diye. Tabi o zamanın hanımı da hanımmış. Öyle "Bana ne de olsa öncelik tanırılar/" dermişçesine beklemezmiş. Önce teklifi nazikçe reddeder, ısrarlar çoğalınca kabul edermiş.

Bence bu insanlardaki ahlakın bir nedeni de güzel, eksiksiz, saf bir dille konuşabilmeleri. Nasıl bir tiyatrocus sesini değiştirerek çocuk sesi hâline getiriyor ve role girebiliyorsa, insan de dilini güzelce konuşursa, kendine gelir ve özü neyse o olur.

Bu insanlar kendilerini biliyorlardı, peki şimdiki ne yapıyor? Millet banka kuyruğunda birbirini yiyor. Ne adam adamlığını biliyor ne de kadın kadınlığını! İşlerini erken bitirip eve yetişebilmek için en çirkef, en karanlık yüzünü tanımadığı, bilmediği ve beklisi de bir daha hiç göremeyeceği insanlara gösteriyor. Çünkü iletişim kuramıyorlar, insanlar bununla beraber birbirlerini anlamıyor.

Yolda yürürken gençleri görüyorum. Bağıra böğüre konuşuyorlar, sokak ortasında! Bir de dediklerinde anlam arayın, bulamazsınız! Noktalama işareti kullanır gibi küfür ediyorlar; her cümlenin ya ortasında ya sonunda. Kimileri sırf küfürden ibaret! Sanırım birbirlerini birbirlerine beğendirmeye çalışıyorlar bu yolla. Ne kadar fazla küfür edilirse o kadar popülaritesi artıyor grubunda. Peki, nasıl oluyor bu küfürler? Hepiniz biliyorsunuz, muhakkak anneye değiniliyor.

“Anne!”. Dünyaya gelişimizdeki ilk durak. İlk kez küçük ve korumasız olan bize sahip çıkan kadın, bize ilk defa sevgiyle bakan kadın, bize ilk defa merhamet eden ve bunu sonsuza dek sürdürecektir olan insan. Her şeye rağmen bizi affeden kadın. Ve biz annemize küfür eden “kanka” miza hiçbir şey demiyor, biz de onun annesine küfür ediyoruz.

Anne’ye ilk küfür eden kim peki? Ben biliyorum, bilen pek çok insan var. “Sheakespeare” dünyalarca ünlü tiyatrocusu, ismi bugüne kadar yaşamış ve belki de sonsuza kadar yaşayacak olan adam! Ama o hiç sizin altınızı değiştirmede, düşüp bir yerinizi incittiğinizde yanınızda olmadı, size ve kişiliğinize “anne”niz kadar etkisi olmadı. Yani Shakespeare, o küçük görüp her küfrün sonuna yakıştırdığınız anneniz kadar olmadı...

Kadınlar... Şefkat ve merhameti en büyük silahı olan yaratıklar. Dilin yozlaştırılması sizi de etkiledi elbet, siz de payınızı aldınız. Daha on üç, on beş yaşlarındayken, saçlarını ibibik kuşu gibi yapıp, o güzel, taze yüzlerini şempanze gibi boyayıp, paçavralar giyinip sokağa çıkıyorlar. Kişilik dış görünüşle değerlendirilemez belki, doğru, ama siz kişiliğinizden çok dış görünüşünüzle değerlendirilmeyi seçiyorsunuz. Ve asıl konu, dış ses! Sanki insanlar sizi anlamasın diye dilinizi yuvarlayarak cümleler kuruyor, İngilizce karışımı kelimeler serpiyor ve bize bunu “konuşma - iletişim” diye yutturmaya çalışıyorsunuz. Ayrıca, empati kuracağınız yerde siz de annenize küfür ediyorsunuz!

Bu insanlar nasıl düzelir? Bir çare, bir kurtuluş yolu yok mu bu işkencenin? Bir kişi önce kendisinden başlayarak tüm dünyayı değişt-

tirebilir, ben Türkiye'yi değiştirebilir miyim? Çocukluğuma geri dönebilir miyim? Yeniden öğrenebilir miyim? Azimle dağ bile delinir derler. Evet, o çekmeceyi açıp Türkçeyi çıkaracağım oradan. Ama korkuyorum, ya kilitliyse o çekmece? Ya orada yoksa?

Orada... Evet, orada ve hâlâ çok güzel! Türkçe güzel bir kadın olmasının yanında sevdalı bir kadın. Sadakatle, sabırla bekliyor hepimizi o çekmecedeki. Her şeye rağmen açalım mı o tozlu ahşap çekmeceyi? Yoksa orada mı kalsın sizce? Görmesin mi bu felaketi?

Fatma Nur KOÇBIYIK

Beylikdüzü Çok Programlı Lisesi / 10 TM-B Sınıfı

Kemiği Kırılan Dil Türkçe

Dil, başlı başına bir kùltùr birliği, milletlerin şifresi, aynı radyo dalgası... Bir milletin kolu, bacağı... İnsanların anlaşmasını sağladığı varsayılan bir araç... Dil, yaşayan bir kùltùr bekçisi, müze görevlisi...

Anadilimiz Türkçe diyoruz, anayasal düzende de bunu kabul ediyoruz, eyvallah. Peki, biz bu güzel anneyi ziyaret ediyor muyuz, orası muamma. Birkaç nutuk atılır, hali hatırı sorulur bayramda seyranda. Ya sonra? Sonrası yok işte. Herkes ya evindedir ya da işinde. Konuşurlar ama akıllarına gelmez kanayan yarası olan Türkçe. Hangi millet olduğumuzu da unutacağız bu gidişle...

Tanzimat'tan bu yana süregelen Batı hayranlığı, oranın ulaşılmak istenen bir ütopya olması ve bununla beraber gelen bir kardeş(?), küçük mü küçük, tatlı mı tatlı şirin bir çocuk: İngilizce... Batılı, o hari-kulade dil(!) Bütün oyuncaklarını hediye ettik ona, çirkin bir çocuk olan Türkçemizin. Gelen İngilizce ile beraber "ilgisizceyi" öğrettik ona. Yozlaştırdık onu, yalnızlaştırdık... Bütün eşyalarına üvey kardeşini ortak koştuk. Biz koşmaktan yorulmadık; o, koşullardan bitâp oldu.

İstanbul Türkçe'si... Diğer dillerle birkaç Türkçe parçacığının karıştırıldığı bir çoban salatası... Türkçe demeye bin şahit ister esasında. Dilimiz bu kadar yozlaşmışken biz ne kadar Türk kalabiliriz?

Sokakta çevirip sorsanız on kişiden kaçını bilir ki dilimizin kurallarını? Öğrenmiyoruz! Öğrenmekten kaçıyoruz. Peki, ne yapabiliriz bunun için? Bir şeyi cazip, değerli kılmak için o şeyi yasaklamak, ona

ulaşımı zorlaştırmak mı gerekli? Türkçe'yi kulelere mi kapatalım? Kolay ulaşılabilen, kolay vazgeçilebilenle eş değer değil midir? Türkçe öğrenimini yasaklasak ya da öğrenim hizmetine ulaşımı zorlaştırsak, halkımız Türkçe'yi daha fazla önemseyip, ona gereken ilgiyi, değeri göstermez mi? Bu ilgiyi göremeye göremeye âmâ oldu Türkçe...

Günümüzde önüne gelen kitap çıkarıyor. Affedersiniz ama daha "de"nin "ki"nin nerede bitişik, nerede ayrı yazılacağını bilmeyen, edebi bir kaygı gütmeyen yazan, tek amacı para kazanmak, kâr etmek, ünlü olmak olan bir yazarın(?) kitabına para verip de okumam ben. Önce dilimizi bilecek sonra dilimizin insanı yönünü keşfedecek Kolomb ruhuyla, fethedecek Fatih duyarlılığıyla... Peki, neden bu kadar kalitesiz yazar var? Cevabı çok basit: arz-talep meselesinden başka bir şey değil bu. Okuyucunun kalitesizliğiyle paralellik gösteren bir yazar takımı ortaya çıktı. Halbuki okur, kaliteli, ne istediğini bilen, eleştirebilen, yorum yapıp düşünebilen bir seviyede olsa, yazar takımı da buna uygun, rağbet edilen türlerde eserler oluşturamaz mı? Bu tip bir okur, sadece para amacıyla oluşturulan eserleri de ayırt edemez mi?

Bir de benim, markaizm diye tabir ettiğim insanların, marka ürünler alma, markalaşma çabaları var. Markaizm... Sahi bu izimler de Batılı'ydı değil mi? Sırf söylenişi, yazılışı daha havalı, akılda kalıcı(?), farklı diye ve de en önemlisi de safkan Türkçe değil diye oluşturulan tuhaf ticarethane isimleri... "K"nin, yerini "Q"ya; kelime içinde yan yana geçen "K" ve "S" harflerinin yerlerini "X"e bırakmasıyla başlayan oyuncu değişiklikleri... Tamamlarımız, okeylerin; evetlerimiz, yeslerin tecavüzüne maruz kalmakta. Sonuç? Ortaya çıkan saçları jöleli sözcükler. Hangi kökendenler? Sanırım onlar, İngilizce ve Türkçe'nin gayri meşru melez evlatları... Yalnız, yerleri yetimhane köşeleri değil de ticarethane isimleri...

Bunun yanı sıra gençlerimiz de bu hatalara düşüyorlar. Batı hayranlığı ve İngilizce'yle birlikte ergenlik döneminde gelen başkalaşma, farklı olma çabaları... Herkes Türkçe konuşuyor diye başka bir dil

daha cazip geliyor. Bunca yıldır kendileriyle beraber olan Türkçe'ye türlü türlü işkenceler yapıyorlar. Kimi zaman “Turkche” oluyor, kimi zaman “Türqçe”... İçi acımıyor mudur sizce?

Yabancı sözcükler dilimizde volta atmakta. Bunun tek bir suçlusu bulunmamakla birlikte TDK'nin de etkisizliği büyüktür. “Alttan kaydırgaçlı üstten tütürgeçli çok oturgaçlı götürgeç”e bir bilet alabilir miyim, diyene kadar “tren” kalkar. Ama “kompitir” demiyoruz da neden “bilgisayar” diyoruz? Ya da “buzdolabı” sözcüğü... Neden “firiğzır” demiyoruz? Hiç düşündünüz mü? İşte bu ve benzeri sözcükler tam bir nokta atışıdır. Söylenimi kolay, akılda kalıcı ve hatırı sayılır düzeyde kısa... Bir o kadar da işlevsel.

Türkçemizi kaybediyoruz ey ahali! Şaşırmanın yarın öbür gün salâsı verilirse. Ama korkmayın, veliahtı var geride: Türkilizce... belki âhı da vardır ölüm döşeginde. Siz de kulak versenize! Gerçi bunu demek çok abes kaçır dilini bilmeyen birine...

Mücahit KAPSUK

Bağcılar Teknik ve End.M.L / A 12 İN-C Sınıfı

İstanbul'un Narin ve Kibar Dili

Türkçe... Yüzyıllar öncesine uzanan şanlı tarihimizin köklü ve bir o kadar zengin dili. Köklerini Anadolu topraklarına salmış, dallarıyla geniş coğrafyaları kaplamış koca bir ağaç. Görkemiyle tüm dünyayı kendine hayran bırakmış, heybetiyle birçok milleti gölgesi altına almış, her dalı farklı bölgelerin farklı lehçelerini simgeleyen ve yüzyılları gövdesindeki çizgilerde tarih olarak taşıyan göz kamaştırıcı bir çınar.

Bu kadar zengin bir dil için bu tanım yeterli olur mu bilemiyorum ama emin olduğum bir şey var ki; biz her geçen gün bu ağacı sulamak yerine dallarını kurumaya bırakıyoruz. Hatta o dalları birer birer kendi ellerimizle kesiyoruz. İşte, İstanbul Türkçesi de bu dallardan biri. Hem de en kırılgan, en ince dalı bu köklü ağacın. Gerçekten de böyledir İstanbul Türkçesi: ince, naif, kırılgan ve bir o kadar da kibar... Kelimelerinin de farklı olduğunu söyleyemeyiz. Konuşurken bir şiir gibi dökülür dilinizden. Öyle yumuşaktır ki; dilinize gelen her kelimenin kaynağının gönül pınarınızı besleyen duygular olduğu karşınızdakine aşikârdır. Ne konuşan yorulur konuşmaktan, ne dinleyen sıkılır dinlemekten. Eski sohbetlerin bu kadar samimi olmasının sebebi de bu olsa gerek.

En çok da İstanbul'un saygılı beyefendilerinin, kibar hanımefendilerine yazdığı aşk kokan, her satırında, her kelimesinde muhabbetini ve özlemine anlatan o mektuplarda rastlarız unutulmaya yüz tutmuş o sıcacık kelimelere. O kelimeler ne internet yazışmalarımızda vardır ne de ayaküstü yapılan kısa bir sohbette. Ne yazık ki kaybettik biz o

kelimeleri, kaybediyoruz İstanbul'un kırılğan dilini.

Hani sürekli şiirlerini okuduğumuz, "Ah! Keşke şimdi yaşasaydı da bir iki satır daha yazsaydı." diye özlemle andığımız şairler vardır ya... Sizce onlara ilham kaynağı olmuş İstanbul bu İstanbul mu? Peki, biz onlarla aynı dili mi konuşuyoruz? Oysa bir şair için dili, kelimeleri ne kadar önemlidir değil mi? Bir şair duygularını, özlemine, aşkını başka nasıl anlatabilir ki zaten? Madem aynı dili konuşmıyoruz, madem onların dilini değiştirmeye çalışıyoruz, onların kelimelerini unutmak için, yerine yeni kelimeler koymak için elimizden geleni yapıyoruz o zaman aynı duyguları, aşk kokan şiirleri tekrar aramak şairlerimize, edebiyatımıza yapacağımız en büyük haksızlıklardan biri olmaz mı?

Düşündüğümüz zaman bu ünlü şairler şimdi yaşıyor olsaydı yazdıkları şiirleri anlamak, o duyguyu hissedebilmek... Ne bileyim, çok da kolay olmazdı herhalde. O zamanın insanları, tarih kokan İstanbul'un çay bahçelerinde dinliyorlardı o şiirleri. Hatta belki orada yazıyorlardı sevdiklerine mektuplarını. Belki orada gördüler ilk kez birbirlerini. Ama biz nerede dinlersek dinleyelim o şiirleri, yanımızda bir Türkçe sözlüğü olmadan anlamamız biraz zor, hatta belki imkânsız olacaktır bu saatten sonra.

Artık farkındayız; ansiklopediler, eski ve kalın ciltli kitaplar yerini internetteki arama motorlarına bıraktı. Eğer internette İstanbul Türkçesi ile ilgili bir araştırma yaptıysanız İstanbul Türkçesi'ni "gerçek Türkçe" olarak tanımlayan birçok yazıyla karşılaşmışsınızdır. Bu duruma sevinmek mi gerekir yoksa üzülme mi gerekir ben kararsız kaldım açıkçası. Madem İstanbul Türkçesi gerçek Türkçe; madem gerçek İstanbul hanımefendilerinin, beyefendilerinin dili; madem şiirlerimiz, edebiyatımız için bu kadar değerli nasıl oluyor da bu kadar kolay kaybedebiliyoruz Türkçemizi, bu kadar kolay unutabiliyoruz kelimeleirimizi. Dilimizi kaybetmek; şiirlerimizi, şairlerimizi, duygularımızı, edebiyatımızı kaybetmek değil midir?

Sizce de en çok bizim sahip çıkmamız gerekmez mi İstanbul Türk-

çesine? İstanbul'da yaşayan bizler değil miyiz? Her fırsatta İstanbul'un güzelliklerini ballandıra ballandıra anlatırken dilinden bahsetmek aklımıza bile gelmiyor değil mi?

Aslında bir de bu açıdan bakmak lazım olaya: iki farklı nesilden. Bir amcaya sorsak "İstanbul Türkçesi hakkında neler söylemek istersiniz?" diye. Emin olun tüm içtenliğiyle, o içinde yıllarca büyüttüğü özlemiyle hemen anlatmaya başlar. "Ah! İstanbul'un o narin ve kibar dili..." diye. Çok uzağa gitmeden aynı amcanın torununa sorsak mesele. "Neler söylemek istersin İstanbul Türkçesi hakkında?" diye. Emin olun alacağınız cevap "İstanbul'un da mı Türkçesi varmış?" cevabından çok da farklı olmayacaktır. Amca hâlâ içinde bir umut konuşmaya başlamışken, torunu "Bunlar boş işler." deyip geçmiştir bile.

Biz dilimizi yozlaştırırken aile geleneklerimizi, sohbetlerimizi de yozlaştırdık farkında olmadan. Farkında olsaydık ne olurdu bilemiyorum. Sahip çıkar mıydık Türkçemize? Yoksa yine atabilir miydik kelimeleri dilimizden bu kadar kolay ve acımasızca?

İstanbul fethinden bu yana başkent de oldu, işgallerin merkezi de. Ve bizim şu anda söylediğimiz cümleler hep aynı: "İstanbul'un tarihi güzelliklerine sahip çıkalım." Evet, bunu yapmalıyız. Evet, bu bizim görevimiz. Biz bu tarihin mirasçularıyız. Ama dilimizi, İstanbul'un dilini korumak da bizim görevimiz. Dilimiz de tarihimiz kadar büyük bir miras. Bu yüzden şimdi ben de şunu söylüyorum: "İstanbul'un tarihi kadar, unutmaya bıraktığımız dilini de koruyalım."

Elif Nur BİLGİN

Özel İhlas Karma And. Lis. / 11-A Sınıfı

Kalbimden Dilime Türkçe

İstanbul Türkçesi, bilindiği gibi, bölgesel şive ve lehçeden uzak, Türkçenin resmi yazı dilidir.

Ulusumuzun birliğini,zengin kültürünü ve aziz tarihini tek çatı altında birleştirmektedir.Bu açıdan millî bütünlüğümüzün vazgeçilmez bir göstergesidir.

Aynı zamanda şahsi kalitemize değer katacak en önemli unsurlardan biridir. Mevlana bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade ediyor”: Her dil, gönlün perdesidir,perde kımıldadı mı sırlara ulaşılır”. Anadilini iyi kullanan kişilerin avantajları günlük hayatta gözler önüne serilmektedir. Onların bir adım daha önde oluşu,düşüncelerinin de zengin olduğunu anlatır bizlere. Samuel JOHNSON’ın da dediği gibi dil düşüncenin giydirilmesidir. Eflatun ise” Konuşma insanın aklını kullanma sanatıdır.”diyor. Madem dilimiz düşüncelerimizi bu kadar şekillendiriyor öyleyse gereken önemi göstermek kaçınılmaz bir vazifedir.Hatta vatanımızı sosyal anlamda korumak adına bir ödev değil midir?

Delarue MARDRUS,insanın anadilini kurallara uygun olarak kullanmasını en büyük vatan severlik olduğunu belirtiyor.

Dilimiz geçmişten bugüne kadar,ilk önce Arapça-Farsça batı tipi yeniliklerle Fransızca son yıllarda da İngilizce’nin etkisi altında kalmaktadır.Ve İngilizcenin bu etkisi -ne yazık ki -devamlılığını korumaktadır.

Türkçemizi koruma bilinci ,zihnimize işlenebilecek,kalbimize yazılabilecek bir sevdadır aslında.Sanıyorum ki; zihnimize girdi mi,kalbimize yazıldı mı kolay kolay çıkmayacaktır.Bence dilin dünyası ruhumuza

işlenir,kelimeler bizden biz kelimelerden kopamayacak hale geliriz.Ge-
rek ses-söyleyiş olarak gerekse kattığı anlamlarla sözcüklere bağlanıve-
ririz. Cahit Sıtkı TARANCI:”Aslolan kelimeleri yaşamaktır.” der.

Dil yanlış kullanıldığında,kelimeler anlatılmak istenileni iletmez.
İletilemeyen düşünceler kaybolmaya mahkum kalır ya da bir laf yığı-
nına dönüşebilir.Düşüncelerini anlatamamak,duygularını betimleye-
memek ne vahim bir durumdur...

Diline sahip çıkamayan bireylerin zamanla düşüncelerinin de
körleşeceğini,yaşadıkları toprakların kendi vatanları olmaktan çıkıp
sadece bir coğrafya hâline dönüşeceğini söylemek yanlış olmaz her-
halde.Benlikleri kısa bir zamanda, sömürölmekten yok olacaktır.

Bir milletin yıkılıp yıkılmadığını o milletin lisanının varlığından
anlaşılır görüşünü, sizlerle paylaşmak istiyorum.Bu görüş bizlere
milletçe varlığımızı ayakta tutan,temel taşın dil olduğunu gösteriyor.
Türkçe’ye sahip olma bilincini anlamayan ve bu uğurda hiçbir çaba
sarf etmeyen bazı aydın (!) kesimlere bu görüşün güçlü bir gerekçe
olduğunu düşünüyorum. Bizleri bu bilinçten bu sevdadan alıkoyma
çabalarına son sürat devam eden kimseler amaçlarına ulaşamamanın
hüsranına başta Türk genci ve tüm halk sayesinde uğrayacaktır.

Elbet te hedefimize ulaşmak kolay olmayacaktır. Fakat engelleri adım
adım aşacağız. Köklü değişmeler vakit alacaktır, ancak bıkmayacağız.

Bu da gerçek Türk düşünürlerinin, bu yola gönül vermiş sa-
natçılarımızın eserlerini merakla okuyarak ve “hayatımıza
yansıtarak”gerçekleşecektir. En iyi örnekler Kaşgarlı MAHMUT,Yusuf
Has HACİP, Yunus EMRE, Yahya KEMAL, Nurullah ATAÇ gibi güçlü
şahsiyetlerin kalemlerinden çıkmıştır. Bana kalırsa, onların bağlan-
dığı sevgiyle dilimize bağlanmak, onların gözüyle dilimize sahip çık-
mak, ödevimizi tam anlamıyla yapmak demektir.

Demosten: “Bir fiçinin çatlak olup olmadığı nasıl çıkardığı sestem
anlaşıyorsa, insanların akıllı mı ahmak mı oldukları da ağzından çı-
kan sözle anlaşılır” diyor.

İşte bu aydınların görüşleri bizleri Türkçemizi doğru kullanmaya sevk eder.

Günümüzde gerek sosyal medya da gerek gündelik dilde yanlış örnekler görmeye devam ediyoruz.Dil konusunu bir ödev bilip çalışmalar yapan her kurum ve kuruluş kendini sorgulamalıdır.En başta eğitimciler ve eğitimimizi sağlayan kuruluşlar...

Türk Dil Kurumu, Talim ve Terbiye Kurulu,çevirmenlerimiz ve çalıştıkları yayınevleri,televizyon kanalları,radyo programları,yazılı basın,görsel medya,öğretmenlerimiz , üstüne düşeni tam anlamıyla yapmakta mı,amaçlarına ulaşmakta bir yol kat edebilmiş mi?

Ve biz Türk gençleri, sosyal medyada tembellikten mi yoksa bambaşka bir amaçtan mı Türkçemizi katlediyoruz.Günlük hayatta da durum pek iç açıcı değil.Gerçeği kabullenmeliyiz.Kabullenelim ki bir yol almaya başlayalım.

Charles ELLIOT: “Her insanın eğitim ve öğretiminde kazanması gereken ilk meziyet, ana dilini doğru kullanmaktır” diyor.

İstanbul Türkçesi'nin zarafetini, ifade gücünü, ilk önce kendimiz inceleyip anlayarak daha sonra çevremize yayma çabasına girmeliyiz. Mesleğimiz, yaptığımız iş ne olursa olsun İstanbul Türkçesi'ni kurallarına uygun olarak kullanmalıyız.

İnanıyorum ki,Türk toplumu gereğini er geç yerine getirecektir.

Yaren TOPALER

Marmara Lisesi / 10-D Sınıfı

İstanbul'un Dili

Satırlarıma Atatürk'ün bir sözüyle başlamak istiyorum. "Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin gelişmesinde başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir, yeter ki bu dil şuurlara işlensin. Ülkesini ve yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarılmalıdır."

Öncelikle Türkiye'nin millî dilinin İstanbul Türkçesi olduğuna dikkat çekmek istiyorum. İstanbul Türkçesi, bugünkü yazı dilimizin, başka bir ifadeyle edebî dilimizin temelini oluşturan, yöresel ağız ve lehçelerden etkilenmemiş gerçek Türkçe olarak adlandırılan Türkçe'dir. Fakat, İstanbul'da iki Türkçe var : biri konuşulup da yazılmayan İstanbul lehçesi , diğeri ise yazılıp konuşulmayan Türkçe'dir. Benim tabirimle bir nevi dil hastalığı diyebiliriz buna. Geçmişten günümüze dek süren , uzun bir değişime uğrayan Türk dili günden güne yozlaşmakta. Karşı karşıya gelen diller soyut yapılarıyla ne kadar eşit olurlarsa olsunlar , aralarındaki alışveriş de her zaman eşit olmaz. Gündelik hayatımızda bu gibi alışverişler olması çok doğal ama insanların Türkçe'den çok yabancı dillere dayanan yepyeni bir dil oluşturmaya giriştikleri, bunun sonucunda ortaya yapay bir dil çıktığını da söylemeden geçemeyeceğim.

Bugün memleketler silahla, askerle değil kültürle, ekonomiyle işgal edilmektedir; bu görünmeyen ama daha etkili bir işgal yöntemi olsa gerek. Türk dili ve Türk kültürü işgale uğramaktadır. Dilde

taklitçilik, düşünce ve kültürde de taklitçiliği beraberinde getirmekte; artık başkalaşmaktayız.

Sokağa çıkıyorum her yer yabancı, insanlar bana değil kendilerine bile yabancı. Soruyorum kendime, doğruyu söyleyin bana! Gerçekten burası medeniyetlerin başkenti, Türk kültürünü kalbinde taşıyan İstanbul mu?

Yalnızca müzikte, sanatta, giyimde yabancılaşsak yine iyi (!) Dil, bir ülkenin kalkınıp ilerlemesinin ön şartlarından olduğu halde “İyi Günler.” yerine “Bay.” diyoruz. Bizde yabancı kelime merakı olduğu sürece, binlerce kelimelik Türkçe sözlükler pek anlam taşımıyor, her gün bilerek ve bilmeyerek Türkçe’de karşılığı olan batı kökenli kelimeler kullanıyoruz. Türkçe “ilginç” kelimesi yerine “enteresan” kelimesini kullandığımız gibi.

Kültürümüz günden güne çölleşiyor ve biz kültürümüzü çok be-nimsediğimiz için mi onu sulamıyoruz daha da çoraklaştırıyoruz? İnsanların birbirine bağlayan, iletişimin en temel ögesini ve farklı kültürleri bağrına basan İstanbul ...

Türk edebiyatının tanınmış şairlerinden Yahya Kemal’in “Türkçe ağzımda annemin sütüdür” diyerek yücelttiği, Fazıl Hüsni Dağlarca’nın ise “Türkçem benim ses bayrağım” diyerek hem yücelttiği hem de kutsallaştırdığı dilimize bugün gerekli özeni gösteriyor muyuz?

İnsanlarımızda bugün Türkçe sevgisi, ana dili duygusu, dil bilinci ve duyarlığı yeterince var mı? Bu soruların iyice düşünülmesi, sürekli göz önünde tutulması gerekir.

Dil öğrenimi beyni, dolayısıyla düşünceyi değiştirir, biçimlendirir. Sosyal yapının iç dokusunu ana dili oluşturur. Oysa Türkçemiz giderek zayıflıyor, güdükleşiyor. Bugün Türkiye’de çevre kirlenmesi, hava kirlenmesi, siyaset kirlenmesi gibi çeşitli kirlenmelerin yanı sıra, bir de “dil kirlenmesi” vardır. Dil duyarlığı ve dil bilinci bakımından

görülen eksikler, Türkçenin geleceği için ciddi bir tehlikedir.

İstanbul Türkçesi, daha ilk anlarından başlayarak yalnız İstanbullular tarafından değil, imparatorluğun her tarafından gelen Türkler tarafından güzelleşmiştir. Ziya Gökalp bunu Lisan isimli manzumesinde şöyle dile getirmiştir:

*“Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşması
En saf, en ince bize.”*

Bir örnek daha vermek istiyorum. Necip Fazıl Kısakürek de İstanbul'u şiirleştirdiği “Canım İstanbul” isimli şiirinde,

*“Gecesi sümbül kokan,
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...”*

diyerek İstanbul Türkçesini bülbül sesine benzetmiş; ondaki ahengi ve ses güzelliğini vurgulamıştır.

Şimdilerde saf İstanbul konuşmasını aramaktayız. Yaşadığımız döneme teknoloji çağı diyoruz. Bir yandan bilimde ilerliyoruz , bir yandansa eski değerleri hafızalarımızın bir köşesine atıyoruz. Günden güne unutuyoruz !

İstanbul yorgun , İstanbul yitik ... Tarih boyunca dünyada söz sahibi olan devletler; güçlü kültürel değerler üzerine inşa edilen devletlerdir fikrimce . Diline , kültürüne sahip çıkmayan milletler başka milletlerin sömürgesi düşerler.

Benim istediğim Türkçe'yi de 'kendiliğinden ve nisbeten kısa sürede' en az 200 milyon kişinin 'anadili' hâline getirmektir. Ama 'İstanbul Türkçesi'ni !

Uyan İstanbul ! Asırları kalbinde taşıdın sen. Sahip çık can damarına. Nüfusuna, en azından insanlarına ... Geçmiş günlerdeki gibi anlayış , iletişim olsun aralarında.

Tekrar soruyorum , bu kez kendime değil sana. Tüm benliğimle, bilincimle ... Duyuyor musun beni?

Gerçekten burası medeniyetlerin başkenti, Türk kültürüne zamanında can veren o eski İstanbul mu?

Selma KAYU

Mevlana Kız Teknik ve Meslek Lisesi

Türkçe'nin İstanbul'u

“Ya ben İstanbul'u fethedeceğim, ya da İstanbul beni...” Dünya üzerinde o kadar ülke, kent varken neden İstanbul?

Napoleon Bonaparte, Pierre Loti, Gerard De Nerval, Fatih Sultan Mehmet ve diğerleri İstanbul'u onlar için önemli kılan ne olabilirdi? Neden İstanbul?

Bunun cevabı için kendini İstanbul'un ara sokaklarına atacaksın ya da eline simit alıp boğaza nazır bir mekândan zıtlıkların şehrini izleyeceksin...

Birçok konuda, şiirlerde, hikâyelerde İstanbul'un adını çok duydum. İstanbul'a gelen insanların hayranlıklarına şahit oldum, fakat İstanbul'u farklı kılan bir şey daha vardı. İstanbul'un Türkçesi...

İstanbul fethedildikten sonra imparatorluk buradan yönetilmiş ve bilim adamları, sanatçılar içinde önemli bir cazibe mekânı hâline gelmiş dünyanın birçok yerinden önemli düşünürlerin, eğitimli insanların olduğu bir mekân hâline gelmiş. Türk Devleti'nin başkentinde kullanılan dil de Türkçe olmuş haliyle...

Türk Edebiyat akımlarında özellikle İstanbul Türkçesi ön plana çıkmış. Beni düşündüren nokta Erzurum'da ya da Konya'da konuşulan Türkçe değil de İstanbul Türkçesi, farklı olan neydi ki ?

Millî Edebiyat döneminde konuşma dili olarak İstanbul Türkçesi benimsenmiş, yazı dili ile konuşma dili arasındaki fark ortadan kalkmıştır. İyi yapmışlar da neden?

Sanırım bunun için biraz zamana yolculuk yapmamız gerekecek

ya da buna hiç gerek kalmadan günümüze dönelim. Türkçe belki de duyguların en iyi ifade edildiği dil olsa gerek, kelimeleri eline aldıktan sonra istediğini istediğin şekilde ifade edebilirsin.

Türkçe; konuşurken düşündüren, düşündükçe farklı bir boyut, duygu kazandıran bir dildir. Peki ya İstanbul Türkçesi'nin gerçek Türkçedeki yeri neydi? Neden bu kadar önemliydi? İstanbul Türkçesi'nin yeni doğmuş bir bebek kadar saf, temiz, yalın ve bir o kadar ilgi çekici özelliği vardır. El değmemiş yüzyıllık çınar, bereketli bir toprak...

Bugün gazetelerde, dergilerde, haber kanallarında, resmi yazışmalarda hemen hemen birçok yerde kullanılan Türkçe, İstanbul Türkçesidir. İstanbul Türkçesinin farkı ise çeşitli şive ve yöresel ağızlardan etkilenmemiş olmasıdır. Tabi ki zamanla göç alan şehirde kültürel çeşitliliğin artmasıyla İstanbul Türkçesi eski zarafetini koruyamamış, bunun önüne de eğitimle ve dili dikkatli kullanarak geçilebileceğine inanıyorum.

Diğer yörelerin konuşma şeklini yadırgamıyorum buna hakkım dahi yok, her şeyin bir güzelliği vardır Türkçenin güzelliği ise İstanbul Türkçesindedir.

Edebiyatımızın güçlü kalemleri özellikle İstanbul Türkçesine vurgu yapmış, Türkçe lehçeleri içinde hiç kuşkusuz sade ve saf kalabilmiş tek ağız İstanbul ağzı olarak kabul görmüştür. Dil; milli kültürü yaşatan ve yayan bir araçtır. İnsanların maddi-manevi duygularını, ruh hallerini belirtmek için kullandığı en önemli unsurdur. Türk kültürünü ve Türk dilini korumak, doğru bir şekilde kullanmakta her bireyin asli görevidir. Edebiyattan, sanata, bilimden, siyasete kadar bir çok kişi ve kurum bu düşünceyi savunmuştur. Türkçenin de korunması, bozulmadan uzun yıllar sade ve öz şekliyle kalabilmesi için dili en iyi biçimde yaşatmak gerekir. Türkçe lehçeleri içinde de daha öncede belirttiğim gibi bozulmadan kalabilmiş içine yabancı unsurların hiç kuşkusuz uğramadığı lehçedir İstanbul Lehçesi.

Türkçe İstanbuldur aslında, İstanbul kadar eski, onun kadar kalabalık, aşkın şehri İstanbulsa, dili de Türkçedir herhalde...

Biraz eskilere gidelim, eski musikî, Türk Sanat Müziği eserleri ne kadar fevkalâde değil mi? günümüze kıyasla nasılda eskimeyen nağmeler onlar, İstanbul Türkçesiyle hazırlanmış eserler hepsi de. Eskiden İstanbul Türkçesi çok önemliymiş. Türk Devletlerinde İstanbul Türkçesiyle konuşmak bir ayrıcalık olarak görülürmüş. Bu kadar saf, derin bir dilin bozulmasına da müsaade etmemek gerek...

Orta Avrupâdan, Orta Asya'ya, Kafkaslardan, Kırım diyarına kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Türkçeyi, İstanbul Türkçesiyle taçlandırmak boynumuzun borcudur sanırım. Bu coğrafyaya İstanbul Türkçesiyle yazılmış eserler gönderilmeli, sanırım bunun ihtiyacını fazlasıyla çekiyoruz. Peki geniş bir coğrafyada tek bir lehçe nasıl kullanılırdı? Nasıl korunur ve sağlanırdı? Daha önceki yüzyıllarda insanların bir kısmının konargöçer olarak yaşamaya devam etmesi, uyum sorunları nedeniyle Türkçe' de bozulmaların önüne geçilememiş, bazı topluluklar bunun için çaba gösterse de yetersiz kalmıştır. Günümüzde yerleşik hayata geçişin tamamlanması, internet gibi geniş alanda etkili olacak araçların geliştirilmesi ile İstanbul Türkçesi'ni geniş coğrafyalara yaymak için engel kalmamıştır. Günümüz yazarlarının, sanatçıların gazete, dergi, roman, makale, köşe yazılarında İstanbul Türkçesini kullanması, İstanbul Türkçesini her alanda en iyi şekilde kullanması hem geniş kitle tarafından önemsenmesini sağlar hem de dilin korunmasında en büyük araç olur. Eskiden İstanbul Türkçesi'yle yazılan eserler tüm Türk Dünyası'na yayılmış. Türklerin olduğu köy, kasaba ne varsa her noktaya kitap, gazete, dergi, ulaştırılmış hem geniş coğrafyalarda bütünlük sağlanır hem de herkesin her şeyden haberi ve düşüncesi olurmuş fakat son zamanlarda bu konuya pek önem verilmemekte diğer lehçelerde de olduğu gibi İstanbul Türkçesinde de bozulmalar meydana gelmekte özellikle yabancı marka ve isimler, Türkçe karşılığı önemsenmeksizin topluma sunulmaktadır. Özellikle genç neslin teknolojiyle iç içe olması, sosyal paylaşım siteleriyle fazla vakit geçirmesi ve bu imkânları yararlı şekilde kullanmamaları bunun ana kaynağını oluşturmaktadır. On

yedi milyon nüfuslu bir kentte bunun etkileri önemszenmeyecek kadar çoktur. Örneğin sosyal paylaşım sitelerinde grup yöneticilerine “admin” denmesi ya da “ileti” yerine “twet” kelimesinin kullanılması.

”Dehr-i bi bünyâd” kelimesi yerine daha sade, daha anlaşılır, telâffuzu daha kolay olan karşılığı “asılsız dünya”, “od, nâr” gibi aynı anlamda olan kelimeler yerine tek bir anlam ifade eden “ateş” kelimesinin kullanılması İstanbul Türkçesi’nin kolaylıklarından ve güzelliklerinden birkaçıdır. İstanbul Türkçesi, Arapça ve Farsça kelimeler gibi zor telaffuz edilen, Avrupa dilleri gibi de yazıldığı gibi okunmayan özelliklerden uzak olması ve diğer Türkçe lehçeleri ve ağızları gibi yöresel ve sınırlayıcı olmaması İstanbul Türkçesi’nin diğer bir inceliğidir.

İstanbul Türkçedir aslında eğer İstanbul var olursa Türkçe de var olur. İstanbul’u dinlersen gözlerin kapalı ama zihnin açık, o zaman Türkçe’ yi bulacaksın orda, rüzgârın boğazdan geçişini dinleyeceksin, nasılda heceliyor kelimeleri... Martıların sesine kulak ver birazda, ellerini sevdiğin kişinin saçlarına dolandırdığını hisset, dalgaların kıyıya vurduğu sesi, derince bir nefes al ve devam et, biz buradayız diyor yirmi dokuz harf, binlerce kelime...

Ben! Diyor İstanbul, Türkçe benim...

Orta Asya’dan gelip İstanbul da zirveye ulaştı yolculuğu aslında, tahtına oturdu, tacını giydi...

Beden için kalp neyse, Türkçe içinde İstanbul Türkçesi odur. Bize sadece değerini bilmek düşer..

Yasin DAĞDELEN

Haydarpaşa Bülent Akarcalı Sağlık Mes.Lis / 12-A Sınıfı

Emsalsiz Lisan

Bugünkü yazı dilimizin temeli İstanbul Türkçesi'dir. İstanbul Türkçesi çok güzel ve büyük bir medeniyetin merkezinde, çok güzel doğa harikası bir coğrafyada, çok güzel insanların, hanımefendiler ve beyefendilerin konuştuğu çok güzel bir lisandır. Üstelik İstanbul Türkçesi sadece İstanbul halkı tarafından değil tüm Türk coğrafyası tarafından benimsenmiştir. Avrupa Kültür Başkentliği de yapmış İstanbul'da konuşulan Türkçe diğer söyleyişlere göre farklı bir mevkiye yükselmiştir. İstanbul Türkçesinin bu konumu da yazı dilimizin temelini ortaya çıkarmıştır.

Asırlarca yaşayan Osmanlı Medeniyeti'ne dil, kültür ve sanat merkezliği yapan İstanbul'un Türkçemizde çok önemli bir yere sahip olması çok doğaldır. Şiirleri bugün de yaşayan üstad şairlerimizin, şiirlerinde İstanbul'a ve İstanbul Konuşmasına yer vermeleri de 'bu durumun en büyük göstergelerindendir. Büyük medeniyet dilleri hakim oldukları, ilişki kurdukları milletlerden başka etkileşimlerde buldukları gibi kelime de alırlar. Bunlara fethedilmiş ülkeler gibi fethedilmiş kelimeler de diyebiliriz. Nasıl ki fethedilmiş topraklar anık yeni bir milletin yeni bir medeniyetin etkisiyle değişikliğe uğrarsa fethedilmiş kelimeler de söyleyiş ve anlam değişikliğine uğrayarak kullanılır. Bu da fethin olağan bir sonucudur. Ne mutlu Türkçeye ki onda her dilden kazanılmış kelimeler vardır. Türkçemizi Türkçe yapan da bu ortak değerlerdir aslında.

İstanbul bir kültür başkenti olarak ortak konuşma ve yazı dili olmayı da elbette hak eder. İşte böyle bir şehirde bulunan ve insanların başını döndüren güzellikler geçidi... Bin bir baharat kokularının birbirine karıştığı Mısır Çarşısı, güvercinlerin mesken tuttuğu Eminönü, Fatih'i, Beyazıt'ı,

Kadıköy'ü... İçinde milyonlarca insanı barındıran böylesine ihtişamlı bir şehirde yaşadığımız için kıvanç duymalıyız. İstanbul Konuşmasındaki inceliği güzelliği görmek ve hissetmek asıl mühim nokta. Birçok şair bu mükemmelliği görmüş, hissetmiş ve hatta aşık olmuşlardır. İstanbul sevdalısı Yahya Kemal İstanbul Türkçesi'nden bir şiirinde şöyle bahseder:

“ Baktım, konuşurken daha bir kerre güzeldin,

I

İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde.”

bu mısralarda İstanbul'un oluşturduğu söyleyişle, söyleyişte görülen İstanbul iç içe geçmiştir.

Güzel Türkçemiz içerisinde İstanbul Konuşmasına gereken önem gösterilememiştir. Halbuki yüzyıllarca büyük imparatorluklara, medeniyetlere ev sahipliği yapan böylesine yüce bir şehrin dili, en üstün, en güzel, en mükemmel dil olmayı fazlasıyla hak etmektedir. Taşı top-rağı altın olarak görülen İstanbul'un konuşma dili de elbette o mahiyette olacaktır. İstanbul'un her köşesine tarihin kokusu sinmiştir. Üzerinde yaşadığımız topraklara, onun kültür ve medeniyetine özellikle de lisanına gereken özeni gösterip onları yaşatmalıdır.

Günümüzde maalesef birçok kişi özellikle de internet gençliği. Türkçe diye medeniyetimize hiç uymayan İstanbul Türkçesi'ne ters düşen, kısır ve uyduruk bir dil kullanıyor. Bu, dilimizi kendi ellerimizle bozma, yıkma, yok etme anlamına gelmektedir. Gazeteler, televizyonlar.

Radyolar da ne yazık ki bu konuda gereken özeni göstermemekte. Benzer durumu sözlü ve yazılı anlatımda görmek de mümkün. Dilimize farklı, nesepsiz kelimeler sokularak Türkçemize zarar verilmektedir. Aslında dilimize önem verilip, İstanbul Türkçesi'nin aslına sadık kalınabilse dilimiz büyüyen, yenilenen Türkiye'yi daha da yüceltecektir. Her daim İstanbul Türkçesini yaşatabilme temennisiyile...

Nurdane ŞEN

Bağcılar Osmangazi Lisesi / 10-G Sınıfı

Tamlamaların Hükümdarı

Odamin duvarları buram buram kelime kokuyor. Nefes alıp verdiğimde ciğerlerim kelimelerle doluyor, harf harf boşalıyor. Harfler manaya, manalar duvarlara çarpıp kalemime dokunuyor. Kalemim konuşuyor ben yazıyorum. Akşam özenle dizdiğim cümlelerimi bir bir bozuyorum. Çoğu kez sükut diliyle konuşsam da, en güzel dünya kelimelerine en duru Türkçe'yle hayat veriyorum. Dilden söze, kaleminden kağıda, cümleden aleme sesleniyorum. Ayasofya'nın kızıl kubbesinin utangaçlığıyla dokunuyorum bazen harflere. Küçükken acı biber sürülen bir dil değil de sanki benimkisi, İstanbul'un altın tozlu Türkçesine dokundurulmuş gibi...

Bazen de mükemmel bir rüyadan uyanıp, hüznü bedenimin sol yanında hissediyorum. Aynı lacivert gökyüzü altında yaşadığım insanların dillerinde renklerin hükümdarı olan siyahın izlerini görüyorum. İmbikten sabır ile süzülen İstanbul Türkçesi'ne bulaşan siyah, harften cümleye, cümleden noktaya kadar işliyor. Fısıltısı rüzgara karışan, adına cennet diyemesem de İstanbulumun Türkçesi iliklerine kadar üşüyor.

Gidecek yeri olmayanların, hazırlığını tamamlamayıp ezilmişlerin, küskünlerin kafilesinde bir ben varım bir de ülkemizin dili İstanbul Türkçesi... Yemyeşil kırların içinde açan bir tek gelincik misali kendine anlam yüklemeye çalışanlardan, kabul görmeye çırpınanlardanız biz.

Bilirim ve biliriz ki bütün ülkeler, içinde konuşulduğu dilin farklı ağızlarını barındırır. Her ülke renkten renge bürünmüş bu ağızlardan birini bilim ve kültür dili olarak seçer. Seçilen bu ağız ortak dildir. Türkiye Türkçesi için kabul edilen ortak dil İstanbul ağızıdır. Ortak dil aynı ülkede yaşayan, aynı dili konuşan insanların hepsinin ortaklaşa kullanabilecekleri

bir dil gereksiniminden doğmuştur elbet. Bir toplumda bireysel, kültürel, bilimsel ve ekonomik gelişmeler, o toplumu oluşturan bireylerin ortak bir dili doğru kullanabilmeleriyle gerçekleştiği aşına. İstanbul Türkçesi'nden kaderimize düşen onu doğru kullanmamız. Ben kalemime ve etten dilime düşen naçizane görevimi yapmaya çalışıyor, çırpınıyorum.

Başına, Aşık Veysel'in "Görmez gözlerime görün İstanbul." diye dilendirdiği İstanbul'u alıp tamlamaların dildeki hükümdarını oluşturan Türkçe'yi zannederiz ki yalnız İstanbullular yazar İstanbullular konuşur. Öyle ki Üsküplü Yahya Kemal'in bu Türkçe'den nasibini almadığını düşünürüz. Diyarbakırlı Ziya'yı hiç araya katmayız. İstanbul ağzını İstanbullular bulmamış, güzelleştirmemiş, Urfalı Nabi, Diyarbakırlı Ziya, Üsküplü Yahya Kemal Anadolu'nun ve Balkanların köşelerinden kopup gelen şairlerin kalemlerinde söz sahibi olup, kağıtlarında hayat bulmuştur. Şirin görünen Anadolu'daki farklı ağızlar mevcut olsa da yazı dilinde İstanbul Türkçesi'nin kullanılmasını amaçlamışlardır.

Nihayetinde, işlene yontula güzelleşmiş bu Türkçe asırlardır heybesine birçok kelime doldurmuştur. Hiçten sonsuza değişerek, en iyisi, en güzeli, en manidar olmaya çırpınan kelimeler o muhteşem eli, yüreği kalem tutanlar tarafından kağıda dokundurulmuştur. Kendi Gök Kubbemizi meydana getiren kelimeler bu Türkçe kokar. Yahya Kemal'in kullandığı kalem, kağıda bu Türkçe'yle yazar.

Gaspıralı İsmail'in: "Dilde, fikirde, işte birlik." sloganı İstanbul Türkçesi'nin kaderine benzer. İstanbul Türkçesi'nin mahiyeti değil mi ki tüm Türkiye'de kabul görmek? Ve İstanbul Türkçesi'nin kaderi de Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının kaderine iliştilmiştir. Öyle ki Ömer Seyfettin ve arkadaşları yazı dili ile konuşma dilini birleştirmek ve bunu yaparken İstanbul halkının dilini esas almak gayesiyle çıkmışlardı bu dil yoluna. Kağıdına bu kaderden sürülen Asaf Halet Çelebi'de "İstanbul'unun Dili" şiirinde bu kadere bağlılığını kelimelerle dizmiş, kalpten kağıda mühürlemiştir.

Yunus Emre'nin adını anmamak ne bana ne de kalemime yakışır. Yunus Emre'nin dili sesin, ahengin en koyu rengi. Ki Yunus Emre Türkçe'nin

en büyük emekçisi ve mimarı sayılır. Yunus'un dilinin rengi beyaz, kelimeleri bembeyazdır. O arı, duru ve ahenkli Türkçe'nin yapıcı ve yürütücülerindedir.

Gökyüzünden itina ile düşen yağmur damlaları bu toprağa bu Türkçe yağar. Rüzgar bu Türkçe eser. Duygularımız bu Türkçe'yle hayat bulur. Bu Türkçe bizim Türkçe'miz, bu Türkçe yüreğimizin Türkçesi. Bu Türkçe Isparta gülünün kokusundan nasibini alan, Karadeniz'in hırçın sularına karışan Türkçe... Anadolu'daki ağızlar tandırından çıkan dumanın rengi bu Türkçe'dir. Görünürde duman sarıdan siyaha, siyahtan beyazadır. Özünde bu Türkçe beyazdan bembeyazdır.

Tamlamaların hükümdarını oluşturan İstanbul Türkçesi, Türk milletin in asırlardır konuştuğu dilin söz gelimi ehlileştirilmesiyle oluşmuştur. İstanbul Türkçesi'nin sırtındaki yük epeyce ağırdır. Nihayetinde Türkçe kıtalara hükmetmiş bir imparatorluğun dilidir. Ki bu yüzden kelime heybesi oldukça geniştir. Heybesi geniş bu Türkçe şairlerin azığı olmuştur. Şairler kelimelerini bu heybeden seçmiş, kalpleriyle kağıda dokundurmuşlardır. İstanbul Türkçesi'nin kaderindeki şairler kalpten kağıda mühürleriyle bu Türkçe'yi beslemişlerdir.

Ben, kalemim, kağıdım. Bizim ortak yanımız şu ki huyumuzda kurumayan bir İstanbul Türkçesi var. Türkçem dünyalıdır. Dünyanın karışmasında dizebildiğim cümleler bu Türkçe'nin saflığına ortak olmuştur. Kağıtlarımda hükümdar bu tamlamadır.

Bizim Türkçe'miz esasında düşmeyi bekleyen bir cemredir. Dile, kağıda düşmeyi bekler. Bir ağız kıpırtısı, bir sayfa hışırtısı bekler durur. Bir düştü mü dille kağıda o zaman kuru dallara hayat dolar, kırlara papatayalar yayar. Tomurcukların patlaması an meselesidir. Baharın sevinci bu Türkçe'dir. Mavinin özgürlüğü, yeşilin huzuru bu Türkçe'ye araç, kaleme amaçtır.

İstanbul Türkçesi'ne bir benzetme yapacak olursam İstanbul Türkçesi güneştir. Değ il mi ki güneşin herkesin zihninde bıraktığı iz aynıdır. İçi sarı çember değ il midir güneş? Elbette zihinlerde oluşan ilk şek il böyle dir. İnsanların zihninde aynı izi bırakmıştır. Ötesi artık güneş bu haliye-

le ortaklaşmış, kendini kabul ettirmiştir. İstanbul Türkçesi'de bizler için böyledir.

Bir ülke için dilinin önemini heybemdeki tüm pekiştirmeleri kullanarak anlatabilirim. Hele de bu İstanbul Türkçesi ise... Gerçekçi olmayan tüm abartılara gerçekçi bir kılıf dikebilirim. Çoktan başlayıp, bir un çuvalında üst üste dizilen zerrelere kadar gidebilirim. Dilin çok önemli olduğunu ve bu çok kelimesinin sınırlarını zorlayabilirim.

Türkçe'si bülbül kokan İstanbul... Ahmet Rasim'in harflere dokunduğu Türkçe... Benim kalemimin mürekkebi olan o tamlama, İstanbul Türkçesi... Türkçe'deki tamlamaların hükümdarı İstanbul Türkçesi. Türkçe'de sözü geçen en yetkili ağız. Hükümdar odur ki saflığı ve berraklığıyla Türkiye'nin Türkçesi... Bu Türkçe kelimelerim, kelime mürekkepli kalemim. Bu Türkçe yoksa kalemim, kalemim yoksa ben yitiğim.

Muhittin ÇALIŞKAN

Hüsnü M. Özyeğin Anadolu Lisesi / 1 A Sınıfı

Asitane'yi Türkçe Okumak

Biz insanlar hayat boyunca her şeyin kolayını aramışızdır. Bu arayış bazen yeni şeyler keşfetmemizi sağlamıştır, bazense elimizdekini kaybetmemize neden olmuştur. Hayatımızı kolaylaştırmak isterken bazı şeyleri de ihmal ettik. Bunun başında da bize hayatın her sahasında yardımcı olan fedakâr dostumuz dil geliyor.

Dil nedir? Dil öyle büyüdü ki insan bu dünyadan kendini soyutlayamaz. Zaten bizi yani insanlığı dilsiz düşünemeyiz. Ancak görüyorum ki günümüzde insanlar bu nimetin hiç de farkında değiller. Bu küçümsenmeyecek değerli nimeti bir ele alalım.

Dil çok yönlüdür. Biz onu sadece bir iletişim aracı olarak göremeyiz. Dil çağlara, devletlere hükmedendir. O, bir canlıdır. Doğar, büyür ama ölmez. Ölmez dediysem de, siz ona iyi bakarsanız ölmez. Siz ona iyi bakmazsanız elinizden kayıverir, gider. Dil milletle büyür, milletin yok olmasıyla yok olur. Dil milletin kimliğidir. Toprağı, canı, malı, kültürüdür. Bir millet diline sahip çıkarsa dolayısıyla diğer değerlerine de sahip çıkmış olur. Bugün güzel yurdumun her yerinde bir insani güzellik varsa bu da dil iledir.

Dil hükümdardır. Bugün büyük devletlerin siyasi ideolojisinin temeli de budur. Tarihin yırtılmamış sayfalarına baktığımızda bazı devletler bir yeri sömürmenin anahtarının dili değiştirmek olduğunu göstermişlerdir. O yerlere dil sayesinde hükmetmişlerdir. Eğer böyle yapmasalardı oradaki insanlar kendilerine karşı koyabilirlerdi. O insanların dillerini alarak düşüncelerini, birlik olmalarını engellediler. Üzgünüm ki bunu yaptılar ve acı sonu beraberce izledik. Bana göre biz dilimizi, İstanbul Türkçesini, unutursak bu acı kaderi paylaşıyoruz.

Düşündüğümüzde dil bize böylesine hükmediyor, yaşantımızı de-
ğiştirebiliyor. Peki bu akıl almaz gücün karşısında bizim millet olarak
farkındalığımız ne kadar? Dilimize ne kadar sahip çıkabiliyoruz? Yok-
sa biz de dilleri sömürülerek yok edilmiş devletler gibi dilimizin sö-
mürülmesine elimiz kolumuz bağlı bakıyor muyuz? Bana kalırsa evet.
Sessiz, sakın oturmuş, dilimizin sömürülmesine bakıyoruz. Bana kızı-
yor olabilirsiniz ama gerçek bu. Dünyada var olmak için ortak, güçlü
ve özel bir gücü kullanmalıyız. Bu da İstanbul Türkçesidir.

Dilimizin tarihi seyrine bakarak bugünkü durumunu ve onun için
neler yapmamız gerektiğini daha iyi anlarız. Milletimizin İslamiyet'e
geçişiyle ilk olarak Arapça ve Farsça kelimeler dilimizi etkisi altına
aldı. Sonra bu etkiler giderek arttı. Günümüzde de Fransızca, İngiliz-
ce, Latince tesiri altındayız. Peki bu anlattıklarım dikkate alındığında
bunlar bizim dilimiz mi ya da dilimiz, dilimiz bunlarla karışmış bir dil
mi? Hayır, bizim dilimiz İstanbul Türkçesidir. Konuşurken istediğimiz
gibi yöresel ifadelerimizle konuşabiliriz ama yazılarımızda aramız-
daki birliği sağlayan İstanbul ağzıdır. İstanbul Türkçesi bizim dilimiz
demektir. Birliğimiz, gücümüz, geçmişiz, geleceğimiz demektir. Dili-
miz istila edilmeye çalışırken ellerimizi bağlayıp bir film izler gibi bu
sahneyi seyretmek acımasızlıktır, değer bilmezliktir. İstanbul Türkçesi
bizim bütün ihtiyaçlarımızı karşılarken başka dil bize geceder, hatta
kâbustur.

Dilimiz, güzel dilimiz daima güzel olması için yarınlara güzel baka-
bilmemiz için korumamız gereken dilimiz... Peki bu dili koruyor mu-
yuz? Hayır bugün dilimizin içinde bulunduğu durum çok vahimdir.
İnsanlarımız Avrupalılaşmak için feda ettiği şeylerin yanına dillerini
de ekliyorlar. Türkçemizi adeta rafa kaldırıyorlar. Öyle ki etrafımıza
bir baktığımızda bunun örneklerini görmek de mümkündür. Bun-
lardan bazıları "hoşça kal" yerine "bye bye", "tamam" yerine "okay"
kelimeleri günlük hayatımızın vazgeçilmezi olmuştur. Sadece bu değil
başınızı kaldırın tabelalara bakın. Mesela her yerde cafe yazıyor. Binler-
ce yıllık dilimde "c" harfi ilk defa "k" olarak okunur oldu. Dilimiz daha

ne kadar kirletilebilir? Bu kelimeleri o kadar bilinçsiz kullanıyoruz, sanki onlar olmadan tek kelime söyleyemeyecek durumdayız. Hep işin kolayına kaçıyoruz. Aslında araştırsak, çabalasak “computer” karşısında “bilgisayar” kelimesinin kazandığı zaferi kazanırız.

Dikkat edelim kolaylık uğruna kaş yaparken göz çıkarmayalım. Böyle umursamaz davranarak çağlara hükmetmiş bir dilin yok oluşuna seyirci kalıyoruz. Ama unutmamalıyız ki Türkçemiz yok olursa biz de yok oluruz. Baştan beri size dilin önemini anlattım. Bunu dikkate aldığımızda bizi de büyük felaketler bekliyor demektir. Biz Türkçemizi bir kenara attıkça sona doğru emin adımlarla ilerliyoruz. Kendi kuyumuzu kendimiz kazıyoruz. Diğer devletlerin dünya üzerinde sürdüğü dil sömürgesinde ayakta kalmamızın tek şartı ona sahip çıkmaktır. Onu öylece bir kenara atamayız. Buna hakkımız yok. Bu ülkenin geleceği bizim elimizdeyse biz İstanbul Türkçemize sahip çıkmak zorundayız. Çünkü biz dile sahip çıkmazsak gelecek karanlık günlerle dolu olacaktır.

Dilimizin değerini anladığınızı düşünüyorum, en azından ümit ediyorum. Haydi artık bırakalım Asitane'yi İstanbulumuz bizimle olsun.

Zeynel KESİM

Hüseyin Bürge And. Lis. / 11-D Sınıfı

Konuş Hadi İstanbul

Efendim!

Diye başlardı kelimeler. Ve bir musiki halinde takip ederdi birbirini... Kimi zaman sıcak bir sohbet ile kimi zaman ufak bir selamlaşma ile... Evet, İstanbul'unun diliydi o. Buram buram vatan kokardı İstanbul'unun dili, bayrak kokardı, bağımsızlık, aşk ve heyecan kokardı. Neyi nasıl hissettiğinin bir önemi yoktu onunla söyleyemedikçe. O dilimize tercüman olurdu. Gönülde başlar dil ile biterdi. Hislerimizi ortaya koyardı.

Türkçe; evvelden birçok medeniyetle beslenerek geldi günümüze ve günden güne yayıldı geniş bir coğrafyaya. Bu öylesine geniş bir coğrafya oldu ki içerisinde onlarca lehçeyi barındırır ve diğer diller üzerinde etkili olur hale geldi. Ve bu dil bir milleti temsil etti. Köklü bir yapısı olan bu dil o milletin simgesi hâline geldi. Onun mücadelelerle dolu tarihini kaydetti. Adım attığı her toprak parçasına kelimelerini ve anlamlarını taşıdı. O toprağın tozuyla, kokusuyla yoğruldu, “gidiyorum” oldu bir yerde, bir başka yerde “gidirem”, “cideyrum” iken Karadeniz’de, “gidivereyom” dendi Ege’de... İçerisinde beslediği bir lehçeydi İstanbul Türkçesi de...

Türkçemin yazı dilidir, İstanbul Türkçesi. Dolaşıp gelse de kelimeler kıtaları, denizleri, dağları son sözü O söyler, Onunla biter kelimeler. Öylesine hâkimdir ki sözlere, onlar belirli bir nizama gelsin ya da gelmesin, sözcükleri mana âleminde bir yolculuğa çıkarır ve yalınlığıyla sözlere birçok içerik kazandırır. O onu özümüş gibi gösteren dilden sadece has bahçesi olan İstanbul’la ayrılır. Onu bu hale getiren

has bahçesinin yani İstanbul' un yüzyılların kültürel mirasçısı, kültür merkezi ve başkenti olmasıdır.

Dil yere ve zamana göre değişen, daima devinen bir yapıdır. Onu konuşanlarla yaşar, büyür, gençleşir. Doğası gereği yöresel etkilerle şekillenir. İstanbul Türkçesi de konuşulduğu kentin kozmopolit yapısı, aldığı göçler, önce saray Türkçesi'nin sonrasında ise batı dillerinin zaman içerisinde bıraktığı izler nedeni ile değişikliğe uğramış ve önemini kaybetmeye başlamıştır. Her ne kadar çeşitli sanatçılar bu lehçenin önemini belirtmek istese de kulak asılmamış ve etkisini kaybetmeye terk edilmiştir. Derken ilk çığlık Ziya Gökalp'tan gelmiştir.

Gökalp, ilk baskısı 1923'te yayımlanan Türklüğün Esasları'nda da "İsani Türkçülüğün umdeleri" başlığını taşıyan bölümde Türkçe ile ilgili görüşlerini 11 maddede belirtir ve bugünkü konuştuğumuz dili oluşturan düşüncelerin oluşum sürecine ışık tutar. Ve o maddelerden bizim için önemli sayabileceğimiz bazıları şunlardır:

1. Millî dili meydana getirmek için Osmanlı dilini bir tarafa bırakarak, halk edebiyatına temel vazifesini gören Türk dilini aynen kabul edip, İstanbul halkının, özellikle de İstanbul hanımlarının konuştuğuları gibi yazmak.

5. Yeni terimler bulunacağı zaman önce halk dilindeki sözler arasına bakmak, bulunmadığı durumlarda Türkçenin yapım özelliklerine göre yeni kelimeler meydana getirmek.

8. İstanbul Türkçesi'nin ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz varlığı yeni Türkçenin temeli olduğundan, başka Türk lehçelerinden ne söz, ne çekim, ne edat, ne tamlama kuralları alınamaz.

Ziya Gökalp, on bir maddede topladığı dil ile ilgili bu düşünceleri "İsani" şiirinde vücut bulur.

LİSAN

Güzel dil, Türkçe bize,

Başka dil, gece bize.

İstanbul konuşması

*En saf, en ince bize.
Lisanda sayılır öz
Herkesin bildiği söz;
Manası anlaşılan
Lügate atmadan göz.
Uydurma söz yapmayız,
Yapma yola sapmayız
Türkçeleşmiş Türkçedir;
Eski köke tapmayız.
Açık sözle kalmalı
Fikre ışık salmalı;
Müteradif sözlerden
Türkçesini almalı.
Yeni sözler gerekse
Bunda da uy herkese;
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse.
Yap yaşayan Türkçeden,
Türkçeyi incitmeden,
İstanbul'un Türkçesi
Zevkini, olsun yeden.
Arapçaya meyletme
İran'a da hiç gitme;
Tecvidi halktan öğren,
Fasihlerden işitme.
Gayrlı sözler emmeyiz,
çocuk değil, memeyiz!
Birkaç dil yok Turan'da
Tek dilli bir kümeyiz.
Turan'ın bir ili var,
Ve yalnız bir dili var.
"başka dil var..." diyenin*

**Başka bir emeli var.
Türklüğün vicdanı bir,
Dini bir, vatanı bir;
Fakat hepsi ayrılır,
Olmazsa lisanı bir.**

Gün geçtikçe etkisi azalan bu lehçe halk arasında unutulur hale geldi. Dili olsa da konuşsa bu şehir, anlatsa kendi diline yabancılığını. Hani bir zamanlar Göksu'da onunla izdivacını kurmuş, Galata'da onunla şahlanmış, onunla şehrinin tarihinde gezmiş olan insan ona büyük haksızlık yapmakta değil midir? Nerede kaldı Aksaraylı hanımların sohbetleri? Nerede kaldı o Hisar akşamları? Nerede Kız Kulesi'nden çıkan o güzelim çığlık?

Bizi biz yapan değerleri ne çabuk unuttuk. İsteklerimiz için ne çok şeyden vazgeçtik. Ve en önemlisi yaşadığımız bu şehri ne çabuk lal ettik ve susturduk.

Seyfullah SAĞLAM

Haydarpaşa Teknik Okulları / 12 K Sınıfı

Bir Garip Lisan

Hepinizin bildiği üzere insanları hayvanlardan ayıran en önemli ve en dikkat çekici kılan özellik “dildir”.Madem böylesine farklı, ilginç bir özelliğe sahibiz neden hâlâ bir tek bizde olan konuşma becerisini usulüne uygun gerçekleştiremiyoruz ? Hani bir İstanbul Türkçesi vardır... Billur bir armoni gibi... Ağzından İstanbul Türkçesi olan zat-ı kerimin bizde uyandırdığı filozof imajı veyahut sanatçı imajı onun kullandığı üslup ve dile bağlıdır.Değil sanattan , bilimden . aşktan konuşmak “Havadan sudan”bile konuşsa kulağa egzotik gelen bir armoni müzikal bir tat taşır.Nitekim böylesine mükemmel bir ezgiye sahip bir dili kullanmak , sohbet esnasında karşısındaki kişide “ Fazlasıyla okumuş, kültürlü, bilgili “ bir imaj verir. Elbette bunun muntazam nedeni İstanbul Türkçesi'dir.

Hoyrat bir filozof ya da deli bir aşğın dilidir bu. Bir armoni, bir musiki gibidir. Ayrıca unutulmamalıdır ki İstanbul Türkçesi'nin bütün Türkiye'de kabul görülüşünün en büyük nedenlerinden biri de İstanbul'un yüzyıllarca kültür merkezi ve başkent olmasıdır. Yoksa Nebi İstanbul şairi olarak anılır mıydı?

Türkçenin genel kabul görmüş ve yazı dili olmuş ağzı, İstanbul ağzıdır. Bunun hikâyesi de Genç Kalemlerin, Yeni Lisan makalesine dayanmaktadır. Türkiye kurulunca dil devrimi sırasında Ömer Seyfettin'in savunduğu gibi: Boğaz'da yaşayan İstanbul hanımefendilerinin konuşmalarına dayalı yazılı dil İSTANBUL TÜRKÇESİ ! Edebiyatımızın güçlü kalemlerinden ve Yeni Lisan hareketinin öncülerinden olan Ömer Seyfettin'in dil ve Yeni Lisan'la ilgili fikirlerinin

temelini İstanbul Türkçesi oluşturmuştur. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp İstanbul Türkçesi'nin bütün Türklüğün edebi dili hâline getirilmesi gerektiğini ifade eder.

Ayrıca İstanbul'un her geçen gün, artan sayıda Türkiye'nin her yerinden göç alması, doğal olarak eskiden terbiyeli ve ölçülü bir ses tonuyla tane tane konuşulan İstanbul Türkçesinin bozulmasının en büyük etkenlerinden biri olmuştur.

Tarihte Evliya Çelebi, kendi konuşmalarını standart Türk aydını konuşması olarak aktarır. Ancak İstanbul'da yaşayan ve farklı konuşma dillerine sahip olan kimselerin (halk, aydın, bürokrat) dillerindeki farklılıkları da yansıtır. Boşnak şivesi vs. gibi adlar altında verdikleri Türkçenin değişik biçimleridir. İstanbul'un yerli halkının konuşma ve söz varlığındaki farklılıkları da zaman zaman aksettirir.

Ziya Gökalp de, yeni Türkçenin sesbilgisi, şekilbilgisi ve söz varlığı açısından İstanbul Türkçesini temel alacağı, başka Türkçe lehçelerinden ne kelime, ne fiil çekimi, ne edat, ne de terkip kaideleri alınmaması gerektiğini öne sürerken aynı endişeyle hareket ediyordu.

Günümüz şair yazar ve gazetecilerinden Yağmur Atsız Ömrümün İlk 65 Yılı adlı hatıratında bilhassa İstanbul Türkçesinin geniş Türk coğrafyasında milyonlarca Türk'ün ana dili hâline gelmesi gerektiğini şu şekilde ifade eder: "... Adını ne koyarsanız koyun ben burada Türkçe'nin yeniden son derece geniş bir coğrafyada ferman-fermâ; İngilizce İspanyolca Arabca gibi bir dil olması fırsatını görüyordum. Hep şu misâli veririm: Bugün Yeni Zelanda'nın yahut Kolombiya'nın en uçra taşra kasabalarından birinde adı-sanı bilinmez bir adam veya kadın oturup iyi ama sahiden iyi bir roman yazsa bu metin birkaç ay içinde yüzbinlerce nüsha basılır. Zirâ dünyâda ufak-tefek lehçe farklarıyla İngilizce yahut İspanyolca konuşan yüz milyonlarca insan vardır . (...)

İstanbul' da konuşulan Türkçe'dir İstanbul Türkçesi. Fakat bunu etkilenmemiş, bozulmamış saymak doğru olmaz. Dil yere ve zamana göre değişen, için için daima devinen bir yapıdır. İstanbul Türkçesini asıl Türkçeymiş gibi gösteren şey İstanbul' un yüzyılların kültürel

merkezi ve başkenti olmasıdır. Başkent olunca Hakkari' deki resmi yazışmalar bile İstanbul Türkçesiyle yapılır, kültürel merkez olunca kitapların hemen hemen hepsi İstanbul Türkçesiyle yazılır. Bir de üstüne televizyon gelince (tv bütün dünya sanıldığı için) bütün dünya İstanbul Türkçesi konuşuyor yanılması ortaya çıkar. İstanbul' un merkez olmasının nedeni olan İstanbul Boğazı (yani ticari yollar) İstanbul' dan değil de Trabzon' dan geçseydi şimdi şöyle diyor olabilirdik: “Ha pu İstampullular ne piçum konuşayi, pak Trabizon Turkcüsü oyle midur da” . Bu da gösteriyor ki bir dilin yaygın olarak kullanılmasında dilin kullanıldığı bölgenin prestijiyile ilgili bir durum söz konusudur. Mesela günümüzün evrensel dili İngilizcedir. Fakat İngiliz İngilizcesi değil, ekonomiye , ticarete ,teknolojiye, sanayiye hatta kültüre bile yön veren Amerika'nın kullandığı Amerikan İngilizcesi kullanılıyor.

Ziya Gökalp'in kaleme aldığı bir şiirden örnek vererek İstanbul Türkçesi'nin önemini açıklamak istiyorum. Ziya Gökalp diyor ki: “yap yaşayan Türkçeden,

*Türkçeyi incitmeden,
İstanbul'un Türkçesi
zevkini, olsun yeden.*

Bu mısralar bize gösteriyor ki yalnızca ben değil bir çok yazar , şair de İstanbul Türkçesinin vazgeçilmezliğine değiniyor. Üsküplü Yahya Kemal'in, Urfalı Nabi'nin, Diyarbakırlı Ziya Gökalp'in ortak noktası; “ Türkçe'nin en leziz hali İstanbul Türkçesidir.” Fikrini benimselelidir.

Şahsen benim en muzdarip olduğum mesele , güzel Türkçemizin çirkin argo laflarla kirletilmesi. Umarım yeni jenerasyon yanlış Batı hayranlığının rotasını dilimizin üstünden çeker

Ekin BAKIRMAN

Mevlana Kız Teknik ve Meslek Lisesi

Yedi Tepe'nin Bülbülü

İstanbul Türkçesi öyle kıymetli bir dildir ki; sade, anlaşılır ve zarif.. İnsanımız bu dili konuşurken kalbinden diline hep tutkuyla taşımıştır... Çoğu yazarımızın ve şairimizin mısralarında, satır aralarında başköşede oturan en değerli konuk olmuştur İstanbul Türkçesi.

Kimi şair anlaşırılığına kimi şair inceliğine âşık olmuş da yansıtmıştır eserine. Gelin Ziya Gökalp'e kulak verelim;

*“Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşması
En saf en ince bize”*

'Lisan' isimli şiirinin mısralarında da anlattığı İstanbul'u, İstanbul Türkçesi'ni ince ve saf bulan şairlerimizden Ziya Gökalp.

Edebi dilimizin emelini de İstanbul Türkçesinin oluşturduğuna şaşmamak gerek esasında. Sanat eseri estetik olmalı ve sanatçılarımız da değerli eserlerine İstanbul Türkçesi'ni layık görmüşler.

Şunu söylemeliyim ki;Türkçe birçok dilden etkilenmiş, kelime alışında bulunmuştur. Bu kelimeleri cevher gibi işlemiş ve her birini kendi bünyesine kazandırmıştır.“Söz kuşunun uçabilmesi için Arapça ve Farsçadan iki kanat takması gerekir” Bu iki dil Türkçenin ruhuna üflenmiş şarkılardır adeta.

Düşünüyorum da; Bugün İngilizce dünya diliyse neden Türkçe de dünya dili olmasın? Bizim Türkçemiz çoğu dili arkasında bırakabilir, konu evrensellik olduğunda. Onu bu konuma getirecek olan da ince-

liği, zarıflığı ve zengin tarihidir...Asaf Halet de İstanbul Türkçesinin güzelliğini anlatmış eşsiz yorumuyla dizelerinde;

**“Can dilimi konuşanım
Canım benim
Ninnilerimi bu dil söyledi
Masallarımı bu dil
Bu dille duydum türkülerimi
Bu dille okudum şairlerimi”**

Necip Fazıl da vurulmuş belli ki İstanbul Türkçesine... “Canım İstanbul” şiirinde hislerine ortak olabiliyoruz.

**“Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan
İstanbul
İstanbul”**

diyerek güzel dilimizi bülbül sesine benzetmiş; ondaki ahengi ve ses güzelliğini vurgulamıştır.

Ve İstanbul güzel Türkçemin asil şehri; Osmanlı İmparatorluğunun yaklaşık beş asır boyunca dil kültür ve sanat merkezi olan İstanbul şu an dünyanın en gözde şehirleri arasındadır hala... Böylesine zamansız, ölümsüz bir şehirde böylesine muhteşem bir dil konuşulmasına hayran olmamak elde değil. İstanbul Türkçesinin gelişmişliğini duyan ve hisseden herkes bu dilin tüm Türk coğrafyalarında müşterek dil olması gerektiğini vurgulamıştır.“Beni huzuruza getiren ilmim değil vehmimdir.”Yahya Kemal lisan hususundaki düşüncelerini böyle ifade etmiş. Ne kadar isabetli olduğunu zamanla anlamış olduk.

Hepimiz o vehmi taşıyor muyuz? Bu soruya kesin bir cevap vermek mümkün değil. Fakat şunu söylemek isterim ki güzel ve ince Türkçemiz zamanla kirleniyor onu kullanmasını bilmeyen insanların dillerinde. En başta yayın araçlarımızın bu hususta pek dikkatli davranmadıkları acınası bir gerçek.

Benzer durumu öğrencilerimizin yazılı ve sözlü anlatımlarında da apaçık görmek mümkün. Gençler, geleceğimiz olan gençler bu işlenmiş, eşsiz ve kıymetli mücevherden habersiz büyüyorlar. Kitapların sayfalarından uzak bir nesil yetiştiriyoruz. Kitap okuma aşkını aşılamamız gerekir ki o nesil kendini zengin bir kelime dağarcığı ile ifade edebilsin.

Yedi tepeli şehre tutulan her kalp, yedi tepenin blblne de duyar aynı sevgiyi. O bülbül ki şakır yedi tepenin her birinde.

Neticede yazı dilimizin esasını teşkil eden bu güzel ve ince Türkçemiz konusunda daha duyarlı olmamız gerektiğini düşünenlerdenim.

Emre YILMAZ

Küçükyalı Teknik ve End.M.L / 11 TEKNİK 1

“DO” Ya da “Sİ”

Vatanımızın her bir yanı harf harf kurulmuş yıllar önce... Sahi öyle anlatılırdı bize. Doğusu başka, batısı başka, kuzeyi, güneyi başka seslerle tınılarmış...

Bir de yetmiş iki milyonun geçtiği köprü: İstanbul... Eğer İstanbul'da yaşıyorsanız, bu tınların hepsine aşinadır kulağınız... Hepsinin, hep bir notanın sesi duyulur güzelim İstanbul'dan...

İstanbul... İstanbul ki söylendiği üzere her kültürü görmüş bir şeyhirdir. Sağlam bir halat gibi yıllar öncesinin mirasını hâlâ taşımaktadır. Kültür demişken bir kültür mirası olan dilimizi göz ardı edemeyiz, diyerek konuyu asıl noktaya taşımak isterim. Kaldı ki geçmişle aramızdaki en önemli bağ değil midir dil?

Geçmiş demişken, dönelim yirminci yüzyılın başlarına. Millî Edebiyat Döneminde Dilde sadeleşme çalışmaları, millî değerlere yönelme gayretleriyle yazın dili olarak seçildi “İstanbul Türkçesi”.

Ömer Seyfettin, kendisine yöneltilen “Hangi İstanbul Türkçesi?” sorusuna, “İstanbul hanımefendilerinin kullandığı...” yanıtını verdi. Ne de inceydi söylemiyle...

Yirminci yüzyılın başlarıydı aslında ve bu günden çok da uzak sayılmazdı bana göre. Geçen yüzyıl ki aslında “bir asır” diyince çok daha uzun geliyor insana, ne çok şeyi değiştirdi. Değişen zamanla değişen insanlar... Ve değişen yüzlerce tablo... Değişim ki, Gelişimle paralel ilerlerse ne de iyi gelir değil mi insanlığa... Topluma... Yaşama...

Peki ya değişim yozlaşmayla bir olursa? Bu yozlaşma dilimize uğrarsa? Neler olur?

Bakın şunlar olur: “Nbr sim dicem, gelicem, gidicem, ben bu dili bitiricem.” olur. İstanbul Türkçesiyle yetişmiş hanımefendilerin, beyefendilerin konuşmaları komik bulunmuş olur. Aslımızdan uzaklaşarak teknoloji ve kültürel yozlaşmanın desteğiyle elde ettiğimiz, nur topu gibi bir “Türkingilizce”miz olur. Kimliğini kaybetmiş, arada kalmış, gıcır gıcır bir dil.

Türk gençliğinden Türk yurduna armağandır!!! Güle güle kullanmanız dileğiyle tabi...

Düzeleceği, tüm bunların biteceği hayaliyle yaşıyorum...

“Durum bu kadar kötü, tablo bu kadar korkunç mu?” bilemedim... Çünkü öte yandan, İstanbul Türkçesi diye adlandırdığımız yazı dilimiz, onca kültürle selamlaşmasına rağmen, yöresel ağızlardan etkilanmemiş ortak bir dil olarak hâlâ ayakta. Farklılıklar yok mudur? Vardır elbet. Örneğin, “konuşacağım” fiili, doğuda “konuşacağam” Ege’de “konuşuvercem” şeklinde yorumlanır. Doğusu ve batısı, kuzeyi ve güneyi aynı şeyleri farklı tınılarla dile getirir. Ne de güzel bir senfonidir bu aslında.

Bizi biz yapan, doğusuyla batısıyla, kuzey ve güneyiyle bizi “bir” kılan dilimizdir. Ortak dilimiz, asaletiyle duruşunu bozmayan, canımız, İstanbul Türkçemiz...

İstanbul Türkçesi, diyeceğim şudur ki; “do” ya da “si” fark etmeksizin tüm tellerine vuruyor gitarın... Ve kendi sesini çıkarıyor... Yıllardır paslanmayan bu teller onca tınıya ev sahibi olup duruyor.

Ve “ anlattuğum bütün bu tınılar, aslımda bir sesun yankılarıdır.”

Merve ALPER

Handan Hayrettin Yelkikanat Teknik ve End.Mes. Lis / 11-A Sınıfı

İstanbul Sevdalısı Türkçe Savaşçısı

Ben kendimi bildim bileli Türküm. Ben kendimi buldum bulalı İstanbulluyum. Peki ben bu zamana kadar nasıl konuştum? Derdimi nasıl anlattım başkalarına? Acaba beni anlayabildiler mi? Bugüne kadar Türkçemi o kadar yanlış kullandım ki, beni yanlış anlamış olabilirler. Aman Tanrım! Ben ne yaptım? Ben ne yapıyorum hala? Beni bu güne kadar dinlemiş olanların çoğu benim İstanbullu olduğumu bile anlamamış olabilirler. İstanbulluluğu ile övünen ben daha “İstanbul Türkçeme” sahip çıkamıyorum. Etrafıma bakıyorum dillerine sahip çıkan o kadar millet var ama ben daha koruyamıyorum onu. Bu hatayı bende yaptım zamanında ne kadar üşengeçmişim o yıllarda kısacık bir kelime için bile kısaltma yapacak duruma gelmişim. Gençler gençler sahip çıkın şu dilinize ezdirmeyin, onu da kaybederseniz neyiniz kalacak ki elinizde?

İstanbul ne kadar güzel bir şehir, kimse ondan ayrılamıyor herkes hakkında ne şiirler ne yazılar yazıyor. Kadıköy’ünde, Bakırköy’ünde, Beşiktaş’ında hepsinde İstanbul’a aşık binlerce insan yaşıyor. Şimdi o insanlar en büyük hatayı yapıyor. İstanbul’un kendine has o güzel Türkçesini yok ediyorlar. Bunu yapmakla da kalmıyorlar. Çocuklarına, geleceğin büyüklerine, haksızlık yapıyorlar, onlara gerekirse oturup uzun uzun İstanbul Türkçesini, Türkçeyi doğru kullanmayı, dilin bir millet için önemini anlatmaları gerekiyor. Çocuklarında bu doğrultuda kararlar vermesi, ideallerini gerçekleştirme yolunda ilerlerken Türkçeyi unutmamaları gerekiyor. Bir Arkadaşıma “nasılsın” diye sorduğumda aldığım cevabın “ii” olduğu günleri hatırlıyorum.

“İyiym” diye yazmaya bile üşenen bir arkadaşına sahipmişim. Ben o gün hayatımdaki en büyük hatalardan birini onu uyarmamakla yapmışım. Belki o gün, bir kişinin hatasını düzelterek “İstanbul Türkçemi” korumakta daha büyük bir adım atmış olabilirdim. Eskiden yazmayı hiç sevmezdim; içine kapanık, dışarıyla iletişim kurmakta güçlük çeken biriydim. O zamanlarda güzel dilime yaptığım bu hatanın da farkında değildim. Fakat bir gün yazmanın nasıl bir duygu olduğunu öğrendim. Sonra değişti hayatım bir anda. Beklentilerimi, İdeallerimi hep-sini yeniden gözden geçirdim. Ben o gün hayatın anlamını, İstanbul’u ve onun o güzel Türkçesini ve en önemlisi kim olduğumu öğrendim. Çekinmeyin arkadaşlar yazın yazın sizde yazın üşenmeyin kim olduğunuzu sizde bulun, kalemde korkmayın bırakın o sizin sırdaşınız, en iyi arkadaşınız olsun. Kağıda nazik davranın onu buruşturmayın. Ben daha ilk yazımda anladım hatamı, İstanbul Türkçesine ne kadar kötü davranmışım adeta onu yok saymışım.

Ben “İstanbul aşığıym” diyorum. Âşık olmamın en büyük sebebi; İstiklal Caddesinde yürümek, Eminönü’nü İskelesinden, Kadıköy İskelesine geçerken martılara simitten kopardığım parçaları atmak, Haliç’te balık tutan insanları izlemek ama en önemlisi her gün o güler yüzlü İstanbul halkına “iyi günler” demektir benim aşkıım. Ben Türkçemin o iki kelimesi sayesinde âşık oldum bu şehre. İşte bu yüzden o benim “İstanbul Türkçem.” O benim bir parçam. Bir insanın parçasını ondan alırsanız geriye bir hiç kalır. Bu yüzden ben onu kimseye vermem ama yanlış anlaşıl-sın istemem onu paylaşmaktan mutluluk duyarım onu ne kadar çok kişi bilirse yüzümdeki gülümseme artar.

“Türkçe ve İstanbul” söylendiğinde o kadar farklı gelen iki sözcük, aslında birbirlerine çok benziyorlar. Birbirlerini tamamlıyorlar, İstanbul, Türkçe sayesinde bir anlam kazanıyor. Ben bu yazıyı yazarken bile İstanbul Türkçesine uygun yazmaya çalışıyorum bu yazıyı bulup, okuyan herkesin, anlayıp bu dili korumak için elinden geleni yapmasını istiyorum. Hatta bütün İstanbullulardan istiyorum. Dünyada bu güne kadar birçok dil, lehçe, şive ve ağız kayboldu. Ama inanıyorum ki ben

ve benim gibi birçok İstanbul ve Türkçe sevdalısının biraz farkındalığı sayesinde İstanbul Türkçesi korunacak, gelecek nesillere sevgi ve umutla aktarılacaktır. İstanbul Türkçesi nedir diye sorarsanız size nasıl anlatırım bilmiyorum, aklımda onu ifade edecek o kadar kelime var ki. Bu kağıt parçasına sığacağını hiç zannetmiyorum. Bana kısaca onu anlat deseniz size şunu derim tatlı ile acı arasında, iyi ile kötü arasında, doğru ile yanlış arasında kalmış bu dünyada; narin, güzel bir şehrin bir o kadar duru,temiz dilidir İstanbul Türkçesi.

“Türkçe” ne kadar eski, güçlü ve önemli bir dil olduğunu tarih boyunca ispatladı ve ispatlayacaktır çünkü biz bağımsızlığımız, özgürlüğümüz, kültürümüz ve dilimiz için her zaman savaştık ve savaşacağız. Ama biz bu savaşları artık silahla, bıçakla yenmeyeceğiz, kalemle, kağıtla, akılla, bilimle yeneceğiz. Biz Türkçemizi böyle koruyacağız, böyle yücelteceğiz. Ben Türküm, ben Türkçeyi korumak için mücadele veren milyonlarca insandan sadece biriyim ve biliyorum ki düşüncelerime sahip çıkarak, onları paylaşarak şehrimde ve ülkemde dil ve ulus bilincini arttırabilirim. Ben Türkçeyi düşmanlara karşı güçlü bir silah olarak görüyorum. Onu ne kadar iyi korursak bizi yok etmeye çalışan emperyalist güçlere karşıda zaferle, dimdik durabiliriz.İste bu doğrultuda Türkçenin en önemli yapı taşlarından biri olan İstanbul Türkçesini kullananlara çok iş düşüyor. Biz “İstanbul sevdalıları, Türkçe savaşçıları olarak” istanbul Türkçesini” her zaman her yerde koruyup, en düzgün biçimde onu konuşacağız.

Ecem ÇETİN

İstanbul Kadıköy Lisesi / 9-G Sınıfı

Büyük Bir Kayıp

Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan, nice medeniyete ev sahipliği yapmış,uğruna bir çok savaşlar yapılmış bir şehir...İstanbul.Kültür kütüphanesi benim tanımımla.Bir inşaatın tüm katlarını üst üste ayakta tutan direkler gibi kültürleri bir arada tutmak için direnmiştir İstanbul da.Bu zorlu yarışta yanından hiç ayrılmayan bir dil...Türkçe. İstanbul'un fethiyle kavuşmuştur İstanbul,Türkçesiyle.O güzel şehri tamamlamıştır adeta bu dil.Türkçe,Türkçeyi seven herkesin desteğiyle büyümüş,gelişmiş,bir genç kız edasıyla incelik güzelleşmiştir.İstanbul Türkçesi çıkmıştır ortaya.Ama sonraları İstanbul ihanet etmiştir bu güzel Türkçe'ye.O kadar kültürü,insanı bir arada tutabilen bu şehir Türkçesini koruyamamıştır malesef.

İstanbul günümüzde Türkiye'nin kalbi durumundadır.Türkiye'nin her köşesinden insanları barındırır.Ve tabii onların kültürlerini... Bunun dışında bu şehirde yaşayan yabancı kökenli nüfus da oldukça fazladır.İstanbul'un nüfusu arttıkça o sahip olduğu yazı dile diye kabul gören İstanbul Türkçesi yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştır. Bu ters orantı şaşılacak cinsten doğrusu.Bir ordu düşünün ki asker sayısı arttıkça kazandığı savaş sayıları azalıyor.Çok saçma geliyor kulağa ama öyle ne yazık ki.Çünkü bu ordunun askerleri artık ordu için çalışmıyor,dışarıdan gelen cazip şeylerin ardından gitmek veya ordu da kendi üstünlüklerini göstermek istiyorlar.Halbuki çok çok önceleri bu orduyu kurmak için ne büyük zorluklar çekmişti büyükleri.

İstanbul,şimdilerde çok eksik,çok yalnız...Bu şehrin göbeğinde gözlerimi kapatıp açayım bakalım devamlı var olan bu eksikliği bula-

bilecek miyim?Gözümü kapatıp açtığımda önce Boğaz`a bakıyorum yerinde mi diye.Onu da altındaki denizi de yerinde buluyorum. Sonra o meşhur camilere, saraylara, kulelere... Hepsi eksiksiz yerinde hatta Eminönü`nün meşhur balık kokusu bile burnumu okşuyor.Ama biliyorum insanın canını sıkan bir eksik,bir yanlış var bu şehirde.Kulaklarım iki genç kızın konuşmasına tanık oluyor fark etmeden.” Ya kızaam oha falan oldum.Biraz kuul olcan mı sen?” Bir şeyleri işaret eder gibi kulaklarım başka bir yere takılıyor. Bir çocuk babasıyla konuşuyor.” Baba futbol oynayak mı akşam? Sonra da teyzemlere gidek mi?” Yine aynı şekilde başka bir sese dikkat kesiliyor kulaklarım.Bir adam telefonda konuşuyor.” Ali gelurken ekmek alayım mi? Sor anana lazim midur?” Bu sefer kulaklarım değil gözlerim hayrete düşürüyor beni. Karşımdaki simit dükkanının tabelasında “simitche” yazıyor.Sonra bir alışveriş merkezine giriyorum ama okuduklarım bana daha çok 4.sınıf İngilizce dersindeki metinleri hatırlatıyor. Demiştım ya bir eksik var diye,bu şehirde o eksiği bulmak çok kolay aslında. Tabii o eksiği de tanımak anlamak lazım önceden. Bütün o fazlalıkların, aşırılıkların yanında eksik olan tek şey güzel bir Türkçe. İstanbul unutmuş en büyük destekçisini, Türkçesini. Ne acı...

Trabzon`dan, Aydın`dan, Gaziantep`ten, Kars`tan kısacası Türkiye`nin her bölgesinden yöresinden, yabancı ülkelerden İstanbul`a çeşitli önemli sebeplerle gelen, yerleşen insanlarımız... İstanbul hep misafirperver bir şehir olmuştur. Zaten olması gereken de budur ama gelen o misafirlerin ne kadarı kıymetini bilebildi ki İstanbul`un. Trabzon`dan gelen kendi yöresinin ağzıyla, Aydın`dan gelen kendi yöresinin ağzıyla konuştu. Biri gideceğüm dedi, biri gidivercem dedi,biri gidecem dedi ve asıl elden giden İstanbul Türkçesi oldu. Bu elden gidişin bir diğer sebebi ise yanlış şeylere özenerek,kendi dilinin öneminden yoksun yetişen gençlerdir.Bazıları sırf yorulmamak için mesaj yazarken sessiz harflerin arasına sesli harf yazmıyorlar. Hiç mi bilmiyorlar acaba Mustafa Kemal Atatürk`ün, dedelerinin bu dili Türk ulusuna kazandırmak için neler yaptıklarını.Onlar yorulmamışlar mıydı?

Diğer bir acı gerçek ise daha Türkçeyi düzgün konuşamayan insanların yabancı dil öğrenme çabaları.Aslında haklılar bu çabalarında.Bir iş yerine girebilmen için en az bir tane yabancı dil bilmen gerekiyor.Senin nasıl bir Türkçeye sahip olduğunu önemsemiyorlar bile.Tabii önemlidir yabancı dil.Bir lisan bir insan demiş atalarımız.Ama koca koca şirketlerin başında doğru düzgün Türkçe konuşamayan insanların olması da ne kadar doğru? Bu insanlar ki tüm gün boyunca bir çok insanla iletişim kurmak zorundalar.Ana dilini doğru konuşamayan insan ne kadar sağlıklı iletişim kurabilir anlamak zor.Bu insanlar için dört beş dili de ana dili gibi konuşuyor demek sadece komik olur sanırım.

Bir toplumu bir arada tutan en büyük etkidir dil.Dil canlı bir varlıktır.Tüm canlılar gibi yaşar,gelişir.Bu cümleye bir de ölür kelimesini eklemek gerekir aslında.Ama çoğu kişi bir dilin ölmesi yani kaybolması bir toplumun kaybolması anlamına geldiği ve bunun kolay olmayacağını düşündüğü için bu kelimeyi eklemeyi saçma bulur.Ama ben o çoğu kişiden olamayacağım ne yazık ki.Ben bir dilin nasıl ölüme terk edilebileceğini gördüm.İnsanların nasıl inatla o dili görmezden geldiğini,korumaları gereken yerde sanki bunu gaye edinmiş gibi ona zarar vermek ve yıpratmak için çabaladığını gördüm.Bir dilin ne kadar mahvedilebileceğini kulaklarımla şahit oldum.Ve bu dilin bu zihniyetle devam ederse kayıplara karışacağını hissediyorum.Bunun için müneccim olmama gerek yok sanırım.Çünkü ben İstanbul`da yaşıyorum.Türkçenin ne kadar acınası durumda olduğunu farkındayım.Bu yüzden bir dil doğar,gelişir ve kaybolur diyebilirim rahatlıkla.Sadece onun bilincinde olanlar değerini bilenler fark eder bu büyük yokluğu.Diğerleri mi?Onlar bu dili ana dilim gibi biliyorum diyebilecekleri bir ana dil aradıklarında fark ederler belki ya da hiç.En iyisi gazeteye bir ilan vermek.”Büyük bir kayıp...İstanbul Türkçesini kaybetmiş bulunmaktayız.Bulan olursa lütfen sahip çıksın ve korusun.”

Aslı KARAMAHMUTOĞLU

Çamlıca Kız Anadolu Lisesi / 10-G Sınıfı

İstanbul Hissi: “Türkçesi”

İstanbul, her türlü sorunla karşılaşabildiğimiz, Bunun sebebinin hep o olduğunu düşündüğümüz buna rağmen kopamadığımız şehir, Bir bağımlılık olan, İstanbul’da ayrı kalındığında hissedilen boşluk kadar kötü hissettiren bir duygu daha olamaz. Günlük hayatta bazı kişilere sıkıcı ve monoton gibi görünen bu şehrin değeri ondan ayrı kalındığında anlaşılır O boşluğu herkese bu anlatmaya yarayan somutlama; onu ete kemiğe büründürmekten geçer, bu sayede onun nefes aldığını, hatta yağmur yağdığında ağladığını düşündüğünüzü söylemeniz onu ne kadar sevdiğinizi gösterecektir. İşte onunla da olamadığınız, onsuza yapamadığınız bu şehrin taşıdığı güzellikler, havası ve İstanbul’da olduğunuzu hatırlatacak hissi dışında, bir de o inanılmaz düzgün, yöresel dile hapsolmamış modern Türkçesi, sizi ondan kopamayacak e her yere kendinizle birlikte götürmenize neden olacak en büyük etkendir. İstanbul’a gezmeye gelip, kendi memleketlerine geri dönenler, kendi şiveleriyle İstanbul Türkçesini taklit etmeye çalışırlar. Bu çaba onları büyük ölçüde şaşırtan ve başkalarına da anlatmak istedikleri Türkçeden kaynaklanır. İstanbul Türkçesini anlatırken bile o Türkçeyi taklit ederler ki anlatacakları şeyi etkileyici, inandırıcı ve güzel kılsın. Peki ya, bu dili yabancı kelimeler ekleyerek güzelleştireceklerini ve zenginleştireceklerini sananlara ne demeli? You’re right, it’s normal. You mustn’t talk Turkish! Yoksa modernlik hissi verilmez mi diyelim?!.. Yabancı dil öğrenilmesi çok güzel ve büyük bir gelişme ama her dil kendi haliyle güzel ve özel, karıştırılmaması gerekir. Özellikle Türkçe konuşurken; bazı kelimeleri diğer dillerin kelimeleriyle de

tirmek de cabası, eğer güzel, modern ve kültürel öğeleri taşıyabilecek nitelikte bir dil konuşmak istiyorsak; o dilin kelimelerini, en uygun şekilde kullanmamız gerekir. Bu sorunu en iyi şekilde anlatan ve güzel olmak yerine komik olan bir örnek verirsek; Bu cümle en iyi kanıt olacaktır; Türkçeye yeni kelimeler eklendikçe, daha logical hale gelir!!. Bu cümleyle yapılan yanlışlığın anlaşılması lazım. Biz yine düzgün Türkçemize geri dönelim.

Ben İstanbul Türkçesini bir dil olarak kabul ediyorum çünkü; Dil kabul edilebilecek özellikte ve kalıplaşmış. İstanbul dışında bile konuşulduğunda oradaymış hissi verir, bu sayede kendinizi mutlu hissedersiniz, özleminiz azalmış olur. Peki bu dilin doğmasını sağlayan en önemli neden; Tek bir kelimeyle ifade edebilecek ve her şeyi tamamlayacak evrensellikte olan "Kültür"dür. Kültürlerin buluşma noktası olan İstanbul'un modern ve kültürel Türkçesi buradan gelir. İstanbul'un ve dilinin değeri; İstanbul'u hem İstanbul Türkçesiyle hem de kendi yöresel şivenizle anlatmanız sonucu oluşan farkla ölçülür. Eğer bu anlatım da sizde İstanbul Türkçesiyle yazılmış olduğu için ve İstanbul'u anımsattığı için bir merak oluşturuyorsa, gelin ve İstanbul'un havasını içinize çekin, Türkçesini duyun ve artık başka yerde yapamayacaksınız, bu dili konuşmaya ve burada yaşamaya yerde yapamayacaksınız, bu dili konuşmaya başlayabilirsiniz.

Göksu GÜNBAZ

Beyoğlu Anadolu Lisesi / 9-A Sınıfı

Dört Mevsim İstanbul Türkçesi

Mevsim bahardır. Güller açmaktadır İstanbul'un yanaklarında. Eski yarımadanın silueti dalgalanmaktadır artık boğazın serin sularında. Bahar rüzgârı yalıların beyaz renkli pencerelerinden içeri dolarken, pencerelerden sarkan mor çiçekli sarmaşıklar dolanır evlerin boyunlarına. Süzülen güneşin ışıltıları oynaşmaktadır artık dalgalarla. İstanbul adeta raks etmektedir ve bu raks sadece görsel değil işitseldir de. İzleyen her gözün bir yaşamı izlermişçesine bakakaldığı ve saniyesinde milyonlarca duygunun bir anda hissedildiği yerdir İstanbul.

Bir dilin sarkışıdır bu. Öyle bir şarkıdır ki bu, eski ve bir o kadar da yeni gibidir. Her noktası bir güzelin gözyaşları kadar hüznü ve berrak. Kökleri asırların bağına uzanan bir çınarın yaprakları altında güzelleşen duygularla, iplik iplik yağın nisan yağmurlarının ıslattığı taş kaldırımlarda o güzel lisanı duymak o Türkçeyi konuşan hanımefendileri görmek ister insan. Fakat göremez...

Bu dilde kelimeler kalbe iner kalbiyle konuşur insan. Mevsimler geçse de kışlar bahar baharlar kışa dönse de zamanın bir yanı hiç değişmez, o ağızlardan dökülen naçizane ve yegâne, değerli cümleleri işitmekten hiçbir zaman vazgeçmek istemez insan. Elinde olsa vazgeçmezdi de...

Evet, İstanbul bir güzelin boğazına vurulmuş bin bir taşlı mücevher gibidir. Her bir taşı bir asrı aydınlatır. Öyleyse, diyorum kendi kendime; madem zaman hızla akıp gidiyor İstanbul'umda şu yok olup giden İstanbul Türkçesine karşı sadece edebiyat yapıyorsak; öyleyse şu İstanbul'da şu yaşadığımız gerçek zaman dilimi içinde yapıp ettik-

lerimizse bizi değerli ya da değersiz kılacak olan, ben İstanbul'unun Türkçesiyle konuşacağım. Gerekirse en hafif meseleler karşısında fer-yad ü figan eyleyen 'kahredici durumlar' karşısında ise zerre kadar üzülmeyen bazılarının karşısında değersiz olacağım. İşin tam da bu-rasında beni çok umutlandıran içime inşirahlar salan ve azmimi arttı-ran bir söz geliyor aklıma: "Güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen hayatından lezzet alır."

Pek çok endişemi izale eden ve beni daima müspet harekete yani her işte olumlu ve insani yönü görmeye ve düşünmeye sevk eden bu nefis söz bir İslam âlimi tarafından dile getirilmiş. Hayatında hep gü-zele bakmaya, güzeli görmeye, güzel düşünmeye, güzel yapmaya gay-ret eder. En önemlisi de tüm bu güzelliklerin sahibi Yaraticıyı referans göstererek şu yaşadığımız âlemdeki her mevcudun, her varlığın ya doğrudan ya da dolaylı olarak güzel olduğunu veya güzeli gösterdiğini ifade eden bir insan hep güzellikler dolu bir hayat sürmez mi? Böyle bir tarz-ı hayat insan için en büyük dayanak noktası olmaz mı? Kendimize ait bir başka canımız var. Her an onu özlediğimiz, hep onunla olmak istediğimiz, beraber şiirler yazıp şarkılar söylediğimiz. Rüzgâr nasılda neşeyle ıslık çalardı kulaklarımda o anlarda. Yeni doğmuş bir bebeğin ilk gülüşleri kadar önemliydi benim için. İlk öpücükler ilk dokunuşlar kadar değerli. Kendini ölümden kurtarmış bir prensi izle-yen prensesmiş gibi izliyordu beni bütün kelimeler. Ama artık kalkmış bir otobüsün peşinden koşan bir sevgili gibiyim. Amaç dolu, şanssız ve pek imkânı kalmamış biri gibi. İşte İstanbul'unun Türkçesi benim için bu kadar ruhani işlevde etki eden bir soluk aslında. Evet, küçük ve basit ama önemli bir hamle.

Hiç çevrenizdeki mütebessim, güleç yüzlü insanlara dikkat ettiniz mi, onların diğer insanlardan ne farkları vardı. Onlar hayatı bir oyun gibi mi görüyorlar yoksa ideallerinin hepsini elde mi etmişler. Bana göre onlar benim gibi küçük şeylerle mutlu olmasını biliyorlar. Hayatı anlamlandırmak belki de bu. Küçük şeyleri fark edebilmek, monoton-luğu, tekdüzeliği kırabilmek. Kafamızı bir kez de gökyüzünü seyret-

mek için kaldırmak, bir kuşun uçuşunu izlemek, bir kedinin peşinden koşmak, parkta oyun oynayan çocukların oyununa katılmak gibi daha yüzlerce alternatif var. Durdurun dünyayı durduramıyorsanız siz durun ve bakın etrafa daha yapabilecek neler var yaşanılacak daha kaç hayat. İşte öyle bir şey ki İstanbul Türkçesi aslında küçük bir konu olmasına karşın açlık kadar, susuzluk kadar, bir sevgiliye duyulan hasret kadar acı veren ciddide bir konu aynı zamanda.

Onsuz yaşamın karnı aç, tadı yok! Pek kahvaltı yapılmıyor artık bizim evde. Tadı kalmadı artık çayın, şekersiz...

Kendimden geçiyorum da o güzelim Türkçeme ulaşamıyorum. Ulaşamıyorum çünkü ben ulaştım da, onu bulsam bile yetinmiyorum. Ona ulaşmanın, hayatımın her yanında İstanbul Türkçesini yaşamının tadını çıkaramıyorum. Onsuz her gün öksüzüm. Herkesin bildiği yokluğunu bilmezden gelemiyorum. Anladıklarım da var onun eksikliğinde. Mesela; günlerin adı değişik ama yokluğu hep aynı. Onu unutmaya çalışmak çok saçma başka dillerde. Gelenler boşluğunu doldurmuyor ve boşluk yaratmıyor artık gidenlerde...

İstanbul Türkçesi güzel İstanbul Türkçesi! Bizler senin varlığını kıyamete kadar devam ettirmek isteyen İstanbul Türkçesi âşıklarıyız.

Bizi sensiz seni de bizsiz bırakma...

Emre ÇAVDAR

Şehit Binbaşı Bedir Karabıyık Teknik Endüstri M.L / 11-C Sınıfı

İstanbul Türkçesi

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış, bir gizli anlaşmalar sistemi, kendine has kanunları olan ve ancak bu konular çerçevesinde değişen, seslerden örölü bir yazıdır. Dil olmadan kendimizi ifade edemeyiz. Dil, hayatımızı kolaylaştıran bir araçtır. Tabi dilimizi düzgün, Türk dil kurallarına uygun olarak kullanmakta büyük önem taşır.

Türk dili çeşitli evrelerden geçerek gelişmiş ve bugünkü halini almıştır. Bugünkü halini almasındaki en büyük etken Cumhuriyet'in kuruluşundan beş yıl sonra yapılan harf devrimi, ikincisi de Cumhuriyet'in kuruluşundan 9 yıl sonra Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin kurulmasıdır. Dilimizin kökenine değinecek olursak Türkçe Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna bağlı bir dildir. Türk dilleri ailesi bünyesindeki Oğuz öbeğinde bulunur. Türkçe dünyada en fazla konuşulan 5.dildir. Milli edebiyat döneminde dilde sadeleşme çabası gündeme gelmiş ve Cumhuriyet'ten sonra da bir sisteme bağlanarak İstanbul konuşmasının temel alınması önerilmiş, öneri bazı tartışmalara rağmen kabul görmüştür. Bu tarihten sonra da İstanbul Türkçesi esas yazı dili olarak kabul edilmiştir. Atatürk Türk dilinin sadeleşmesini ve gelişmesini sağlamak için 12 Temmuz 1932'de Türk dil Kurumunu kurmuştur. Ardından dilimizi geliştirmek amacıyla birçok çalışma yapmıştır. Bizim de Türkçeyi kurallarına uygun kullanmamızı istemiştir. Çoğu insan farkında olmasa bile güzel bir İstanbul Türkçesiyle konuşmak o kişiye tanınmış bir ayrıcalıktır. Son derece işlek ve zengin bir dil olan Türkçe, İstanbul ağzında adeta büyüü bir ses halini alır. Bunu usta şairimiz Necip Fazıl Kısakürek şu dizelerinde ne güzel dile getirmiştir:

**“Gecesi sümbül kokan
Türkçesi bülbül kokan,
İstanbul,
İstanbul...”**

Bu satırları okuyan tüm insanlar İstanbul Türkçesinin etkileyici gücünü anlayacaklardır.

Geçmişten bugüne kadar her şey değiştiği gibi Türkçede değişerek günümüzdeki halini almıştır. Tabii sorun Türkçenin değişmesinden çok yozlaşmasıdır. Değişim kaçınılmazdır fakat bir dilin öz niteliklerini yitirmesi korkunç bir durumdur. Günümüzde İstanbul’un kozmopolit bir şehir hâline gelmesi, teknolojinin yaygınlaşması ve biz gençlerin duyarsızlığı, kitap okumanın yetersizliği gibi nedenler dilde bazı olumsuzlukların yaşanmasına neden olmaktadır. Ülkemizde elektronik hayat geliştiğinden beri yazışmalarda yapılan konuşmalar olsun, cep telefonlarında mesajlarda yapılan konuşmalar olsun dil niteliğini değiştirmeye başlamıştır. İnsanlar bunları çok sık kullandıkları için artık yazışmalarında ve mesajlarında kısaltmalara başvurmuşlardır. Bu kısaltmaları kendi kafalarına göre yaparak Türkçeyi olumsuz yönde etkilemişlerdir. Bundan daha da kötüsü bunları konuşmalarına da yansıtarak konuşma bozukluklarına sebep olmuşlardır. Bunu sadece gençler değil, aynı zamanda bazı yetişkinlerde yapmaktadırlar. Bu söylediklerimle teknolojinin kötü bir şey olduğunu söylemeye çalıştığımı düşünmenizi istemem. Ben sadece bazı insanların teknolojinin üzerinden yaptığı bazı hataları anlatmaya çalışıyorum. Yoksa yeniliklerdir aslında bir milleti geliştiren...

Bu yapılan hatalar da Türkçe’nin bozulmasına neden olmaktadır. Halbukieskiden öyle miydi? İstanbul denince akla ilk gelen şeylerden biri o güzelim İstanbul Türkçesiydi. İstanbul’un, bu güzel şehrin tarihine, adabına en çok yakışan dildi Türkçe. Kıymetini bilenler için hâlâ öyle. Aslında işte sorun bu. Bu güzelim dilin kıymetini bilip, bilmemek. Kıymetini bilenler için zaten Türkçe hâlâ o güzel İstanbul Türk-

çesi, hâlâ İstanbul o güzel İstanbul. Kıymetini bilmeyenler için ise hâlâ fark edemedikleri bir hüsrân. Fark edebilenler için o kadar kıymetli bir değer ki dilimiz. Bunu anlatmak yetmiyor. Hissetmek gerekiyor. İnsan bununla ilgili düşüncelere dalınca o kadar farklı hissediyor ki. Sanırım bunu anlatmam imkansız. Düşünüyorum da, eskiden İstanbul Türkçesi, İstanbul beyefendisi ve İstanbul kültürü gibi tamlamaları söylerken İstanbul 'un farkı daha belirgin bir şekilde ortadaydı. Ben bunların olduğu dönemde yaşamadım. Fakat büyüklerimden dinlediğim, kitaplardan okuduğum kadarıyla İstanbul demek medeniyetin en güzel olduğu yer demek. Ben de bir İstanbullu olarak bunları düşününce ne kadar mükemmel bir memleketim olduğunu düşünerek gururlanmıyor değilim hani! Fakat Türkçenin bu hale geldiğini düşünmek de beni hüznendiriyor. Artık Türkçe'nin içine birçok şivenin, anlatım bozukluklarının dışında yabancı sözcüklerinde eklendiğini görebiliyorum. Örneğin; artık Türkçe'de merkez yerine center, yalıtım yerine izolasyon, duyurmak yerine anons etmek, saygınlık yerine prestij, özgün yerine orijinal gibi kelimeler kullanılmaktadır. Bu örnekleri daha da çoğaltabiliriz.

Türkçe birçok yabancı kelimenin içine karışmasıyla yozlaşmaya başlamıştır. Etrafımıza biraz bakındığımızda Türkçemizin yozlaştığını görebilir ve duyabiliriz. Az önce konuşma bozukluklarından bahsetmiştim. Buna birkaç şey daha eklersek eğer bazı insanların Türkçeyi kısaltmasından daha farklı olarak bazı insanlarda Türkçe kelimelere ek olarak bazı harfler eklemektedirler ya da iki İngilizce sözcüğü birleştirerek okunuşunun Türkçe bir kelimeyle aynı olduğu fakat yazılışının Türkçe bir kelime olmaktan çıktığı sözcükler yazmaktadırlar. İşte bu insanlar İstanbul Türkçesinin okunuşunu bozdukları gibi yazılışını da bozmaya çalışmaktadırlar. Halbuki büyük liderimiz Mustafa Kemal Atatürk ilk kez Türk halkına Türkçeyi öğretirken İstanbul Türkçesi olarak anılan gerçek Türkçe'yi öğretmiştir. Aslında tüm insanlar büyük liderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ü örnek alıp Türkçeye gereken değeri verseler o zaman tüm sorunlar ortadan kalkardı. İstanbul

Türkçesi eski güzelliğini koruyabilir ve bu güzel şehirle eskisi gibi bir bütün halinde olabilir. Fakat dilimizi bozmaya çalışan insanlar olduğu gibi bu dilin kıymetini bilip dilimizi düzgün kullanan insanlarda mevcut Türkiye'de. Ne kadar az da olsa o güzel İstanbul sokaklarında hâlâ görebiliriz bu muhteşem dilin değerini bilenleri. Okumuyor muyuz sanki o güzel eserleri? Türk edebiyatının değerli yazarlarının eserlerinde de, ünlü şairlerimizin şiirlerinde gerçek bir İstanbul Türkçesiyle anlatılmış o şaheserlerde görebilir herkes bence nereden nereye geldiğimizi. Geçmişten geleceğe geliştik belki birçok konuda. Fakat her yönden gelişirken bir ülke olarak unuttuk asıl korunması gereken değerlerimizi. Unuttuk bir ülkeyi ülke yapan gerçek şeylerden birini. Unuttuk kıymetli Türkçemizi korumamız gerektiğini. Güzel Türkçemizi asıl koruması gereken kişiler bizleriz. Tüm Türkiye halkı kendi dilini korumakla sorumludur. Türkçemizi koruyabilmemiz için ise güzel bir İstanbul Türkçesiyle konuşup, dilimizi kurallarına göre kullanmamız yeterlidir aslında. Bu kadar az bir sorumluluk anlayamıyorum nasıl fazla geliyor insanlara. Benliğimizi kaybetmememiz için her insanın diline karşı duyarlı davranması gerekir. Bu duyarlılığı göstermeliyiz ki Türkçe yok olmasın. İstanbul Türkçesi layığıyla kullanılсын.

Unutmamalıyız ki dilimizi diğer dillerden ayıran en önemli özellik ne kadar soylu ve ne kadar köklü bir milletin dili olmasıdır. Atamızın da söylediği gibi damarlarımızda Türk milletinin asil kanı mevcuttur. Bu kadar asil bir milletimiz ve değerli bir dilimiz olduğu için çok şanslıyız. Dilimizin kıymetini bilip, onu korumalıyız. Unutmayalım ki sağlam bir Türkçenin olmadığı yerde Türk halkı her daim eksik kalacaktır.

Çağla ÖZGÜN

Mehmet Tekinalp Anadolu Lisesi / 10-E Sınıfı

Yeni Nesil ve Yeni Bir Dil!

Dünyanın kurulduğundan bu yana,sürekli var olan ve var olacak şey...Dilimiz! bir iletişim aracı olan dilimiz, kimi zaman düşüncelerimize,kimi zaman duygularımızı anlatmada yardımcı bir unsur olmuştur hayatımızda.Kendimizi başkalarına anlatabilmenin ve en net ifadelerin yer aldığı bir yığın söz dizisidir.İnsanoğlu birlikte yaşamak zorundadır.Toplu yaşanan bir yerde iletişim kurmak konuşmak zorunlu bir ihtiyaçtır.İnsanlar arasında sevgiyi saygıyı birlikteliği sağlayanda dilimiz olmuştur her zaman.

Her milletin kendine ait bir dili vardır.Bizim de varlığını ortaya koyan güzel bir Türkçemiz var.Bir milleti millet yapan dilidir.Dili olmayan millet yok olmaya mahkum ve tutsak gibidir.Çünkü dil geçmişten günümüze bir köprü görevindedir. Tarihimizi neden -sonuç açısından inceleyen bir bilim dalıdır aslında. Şanlı ve yüce tarihimizin her dönemi kesitler halinde inceleyen ,nasıl şana sahip olduğumuzu anlatan, kimi zaman göz dolduran , bir değerler bütünüdür.Yani dil yoksa tarih de yok tarihi olmayan bir millet

Bütün bunlardan neden bahsediyorum? Bu kadar değerli olan dilimizi neden hak ettiği gibi kullanmayalım? Dilimiz, yapılan savaşlar,alınan fetihler,ticaret ve daha pek çok faaliyetler sonucunda sosyal ve kültürel yönden etkilenmiş ve bu dilimize yansımıştır.Arapça ve Farsça ağırlıklı kelimeler dilimize yerleşmiştir. Bu kelimeleri dilimiz o kadar çok benimsemiş ki sözlüğümüzde artık bu sözcükler mevcuttur.

Birde şundan bahsetmeliyim sanırım. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış İstanbul, dilimizin gelişmesinde etkili olup, asıl dilin kullanıl-

dığı yer olmuştur.” İstanbul Türkçesi” de bizim asıl konuşmamız gereken Türkçe’ dir. Günümüzde İstanbul hale birçok medeniyeti barındıran misafirperver bir ev sahibi.Sokağa çıktığınızda çok az İstanbullu görürsünüz. Şüpheye düşersiniz,birden yabancı dil bilirsiniz gelir. Tüm tabelalar, şirket ve mağazaların isimleri yabancı. Özellikle som dönemde gençlerin dilinde yabancı sözcükler dolaşiyor.Acaba neyin nesi bunlar. Yoksa “Paris’e gidemediysek getiririz.” düşüncesi mi?

Yani batılılaşmanın bir etkisi mi? Batılılaşma? Batılılaşma! önce,bir şeyi yapmak için bilmek gerekmez mi?Benim bildiğim bir şey var ve bence sizin de bilmeniz gereken bizim dilimiz Türkçe “İstanbul Türkçesi”. Sen Türksün! Türkçe’ nin boynunu bükesin,başka ülkelerin esiri olasın diye mi Çanakkale’de şehitler abidesi var.

Ben de tutturmuşum İstanbul diye bir kere. İstanbul dediysek, yasak değil bu güzel Türkçe Erzurum’a, Muşa, Kars’a İzmir’e, Bursa’ya, Manisa’ya, Sivas’ a, Ankara’ya... Şu sıralar bir dünya dili olan İngilizce ‘den bahsediyorum aslında,en çok kendi dilimizi kendimiz zehirliyoruz.Ben konuşmayın demiyorum. Ne demiş atalanımız” Bir dil bir insan, iki dil iki insan.” “Popüler havaya girmenin yolu yabancı dilden geçiyor.” diye düşünen bir zihniyet var, beklide karşımızda.Bir şirkette çevirmen yada bir rehber olarak işe başlayabilirsin mesela. Belki bu merakın daha yararlı bir hal alır.

Bir şeylerin hassasiyetini kavrayamadığımız son günlerde sahip çıkılması gereken önemli bir konu üzerinde durduğumu düşünüyorum. Okula başladığımızda beri hep bize bir resim gösterdiler. Onun yolundan gidi dediler. Ulu Önder Atatürk! Her zaman insanların dil öğrenmesi gerektiği, kitap okuması diline sahip çıkması gerektiğini savunan Atatürk bu düşüncesini Türk Dil Kurumunu’nu kurarak somut bir ifade hâline gelmesini sağlamıştır. Başka dilleri benimseyip yanlış ifadelerle Türkçe’yle karma yapma yolunda gidilen, atılan yanlış adımlar beklide ülkemiz için bir iç tehdittir. Başka ülkelerin politikalarıdır.

İşte dilimize karşı oluşturulan ya da oluşturduğumuz politik yaklaşımlar, diğer bir deyişle “Çok dillilik”, dilimizi zehirleyen bir hastalık hâline gelmiştir.

Yeni Bir Nesil ve Yeni Bir Dil!

En az, aceleyle yolda yürürken, ayakkabımızın altına yapışan bir sakız kadar, rahatsızlık verici. Nasıl bir örnek olduğunu bilmiyorum ama en az sakız kadar yapışkan ve kalıplaşabilen özellikte olan yabancı kelimelerin dilimize çoktan girdiğinin gayet farkındayım.hatta sömürge olma yolunda atılan en önemli adımlardan.

Çünkü bir millet yok olsa dahi var olduğu süreç dil ile ortaya çıkar.

Bir Türk Genci olmamda ve Atamdan aldığım güçle dilimi her zaman koruyacağım kanaatindeyim.

Atamın da dediği gibi “Muhtaç olduğum kudret damarlarımdaki asil kanda mevcuttur.”...

Bahar EKİM

Haydarpaşa Bülent Akarcalı Sağlık Mes.Lis / 10-A Sınıfı

İstanbul Türkçesi

İstanbul Türkçesi, bundan aşağı yukarı on yıl önce unutulmaya başladı. Günümüzde kimi zaman, iş görüşmelerinde iz bırakmak amacıyla kullanılmaya devam ediyor, ama ne kadar doğru kullanılıyor, işte orası bir muamma... Bunun yanı sıra, belirli bir kesim tarafından kullanılan İstanbul Türkçesi, günümüz gençliği tarafından dalga konusu oluyor. “Bu adam kaçınıcı yüzyıldan kaldı?” ya da “Hangi dili konuşuyor?” türünden saçma espriler de yapılıyor; böylelikle de Türkçeyi laçka hale getiren bir toplum olma yolunda ilerliyoruz...

Bu durum karşısında ben de zor durumda kalıyorum. Şiveli konuşsak “köylü”, “cahil” gözüyle bakılıyor; düzgün konuşsak klasik olarak bakılıyor. Artık nasıl bir Türkçe konuşacağımızı bilmiyorum, bilemiyorum. Dilimizi unutuyoruz... O asil Türkçe, yer altında yaşamak için çırpınırken, darbe almaya devam ediyor. Bunlardan en önemlisi kısaltmaların aşırı derece kullanıldığı bir toplum hâline gelmemizdir. “Selam”, “nasılsın” yerine “slm”, “nbr” diye konuşacağız korkusu içimde patlamaya hazır bir bomba gibi...

Ben Türkçeyi, “İstanbul Türkçesi” olarak ayırmak istemiyorum; çünkü düzgün konuşmanın İstanbul ile alakası olmadığını düşünüyorum. Mustafa Kemal Atatürk, Latin harflerini getirdiğinde İstanbul Türkçesi olarak ayırmadı, biz de ayıramayız. Arapça ve Farsça karışımı bir Türkçe kullandığımız için –ki bu Osmanlı Türkçesinden kaynaklanıyor– kimi zaman kalın sesler çıkartmak zorunda kalıyoruz; ama ben buna asla yorucu olarak bakmıyorum, aksine bu kelimelerin asil olduğunu düşünüyorum.

Bir de çok üzücü ama argo kelimelerin çok kullanıldığını belirtmek istiyorum. Asil Türkçemizi kirletmemeliyiz diye düşünüyorum. Argo keli-

meleri bayanlar bile kullanıyor... Halbuki bayanların hanımefendiliğiyle ön planda olmaları gerekirken -tabi bu beyefendiler için de geçerli- konuşma şekilleri ve kullandıkları ifadelerle ön plana çıkmayı marifet sayıyorlar.

Herkes konuşmasını “tarz” hâline getirdi, herkes diğer bir kişi gibi konuşmamak için çaba sarf ediyor; bir kelimeyi neredeyse elli farklı telaffuz çeşidiyle duyabiliyoruz. Zengin dilimizi iyice zenginleştiriyoruz, ancak elbette kötü yönde maalesef... Okullarda “Türk Dili ve Edebiyatı” dersi veriliyor ama bunu öğrenciler uygulamıyor, sadece ders olarak görüyor. Üniversite sınavında doğru cevabı verebilmek için çaba sarf ediyorlar -tabi bu da gerekli- ama çalışmak yerine sürekli uygulasalar çalışmaya gerek kalmayacak.

Dilimizi sadece “bozarak” konuşsak iyi diyeceğimiz duruma geldik maalesef. Yabancı kelimelerin de çok sık kullanıldığını görüyoruz. Artık bir tercih yapmamız gerektiğini düşünüyorum; ya Türkçe ya da yabancı bir dil... “Merhaba” yerine “hello”, “hoşça kal” yerine “by” gibi saçmalıklar kullanılmamalı. Bir de bunu hava cıva gibi görmek yok mu, çok komik görünüyor. Halbuki dilimizi zedeleyip yaralamaktan başka bir işe yaramıyorlar... Dilimiz çok ağır ve zengin; ama yabancılar Türkiye’ye geldiklerinde Türkçeyi daha çabuk öğreniyor. Biz tam öğrenmek yerine bazı kelimeleri karıştırarak kullanıyoruz.

Gençlerin şiveli konuşan anne-babasını hor görmeleri ise ayrı bir sıkıntı... Halbuki gençler daha bozuk bir Türkçe konuşuyor. Ayrıca şive ve ağız da Türkçemizin bir parçası değil mi? Ama bunun önemi hâlen anlaşılmamakta.

Kıyafet değiştirir gibi kullandığımız Türkçeye sahip çıkılsın istiyorum. Türkiye topraklarına sahip çıktığımız gibi Türkçeye de öyle sahip çıkmamız gerekir. Türkçe de bize Atamızdan kaldı, başkalarına özeneceğimize kelimiz olunması gerektiğini düşünüyorum.

Bir laf vardır: “Aslını inkâr edenin coğrafyasını, başkaları çizer.”

Onur Can DEDE

Turhan Feyzioğlu Ticaret Mes. Lis. / 10 I Sınıfı

Emsalsiz Lisan

İstanbul Türkçesi; yalnız şu anki İstanbul halkı tarafından değil, coğrafyanın her köşesinden gelen Türkler ve Türkleşenlerce, esas Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimelerle konuşuluyor. Bol söyleyiş hoşluğu ile birlikte dokunarak dil güzelliğinde emsalsiz inceliklere tekamül eden bir lisanıdır. İstanbul Türkçesi. Diğer yandan da Türkiye Türkçesinin resmi ağzıdır.

İstanbul Türkçesinde Türkçülük prensibinin esas alınması bütün Türklüğü edebi ve ebedi eyler. Onu Konstantinopolislikten sıyrarak millî bir vücut hâline getirebilmek için oluşacak yeni Türkçenin temel temel çekim, toplama, ses ve biçim kaideleri baştan yazılamaz. Çünkü tümceler üzerindeki büyü bozulamayacak kadar kuvvetli ve mükemmeldir.

İstanbul Türkçesi; zeytine ‘çatal tutmaz kaydırgaç’, trene’...çok oturgaçlı götürgeç’, hostese bilmem ne mana yükleyip de kelimelere eziyet etmek değildir. İngilizce Lisanından dilimize yerleşmiş, Türkçeleşmiş bir sözcüğü kaldırıp yerine 7 kelimelik tamlama koymak değildir. Bu bir dil değişimi değildir. Bilhassa milleti değiştirmektir.

Ve “İstanbul” Türkçesini gerçek bir İstanbul “ Türkçesi” yapma maksadı ile yola çıkıldığında Osmanlı dilini hiç varolmamış gibi kabul edip sözcükleri söküp atmak olası ve uygun değildir. İstanbul Türkçesi böyle mazhar olmaz!

İstanbul Türkçesi, köklü sözcüklerden oluşur, sözcüklerin mahremidir. İstanbul Türkçesi, bir İstanbul hanımefendisinin zerafeti, beyfendisinin nezaketidir.

-İstanbul Konulu Denemeler -

Ve İstanbul Türkçesi bir dil musikisidir...

Pınar BAL

Yaşar Acar Fen Lisesi / 9D

Türkçe(mi?)

Dil bir milleti millet yapan en önemli değer.Farklı insanların tek ortak noktası.Bir arada yaşamamızı kolaylaştıran bizi birbirimize yaklaştıran en önemli unsur.Ve biz kendi dilimizi tam öğrenmemişken yabancı kelimelerle konuşmaya başladık.Doğru-yanlış bir takım yabancı sözcükleri dilimize ekleyerek melez bir dil oluşturduk.Farkında olmadan iki dili de katlediyoruz.Dilimiz küçümseniyor,yok sayılıyor.Dilimiz küresel dil tarafından bombalanıyor.Ve bizler modernleşmek adına buna izin veriyoruz.Bir çocuğun Nasreddin Hoca fıkrasını yarı Türkçe yarı İngilizce dinlemesi çok komik olurdu doğrusu.Türkçe kelimeler sözlüklerde öylece dururken yabancı sözcükler kullanmamız utanılacak bir şey.Standhal'ın dediği gibi "Gökyüzünün mavisiyle,sokağın çamurunu birlikte veren ..."İşte bizler de gök mavisi kelimelerimizi yabancı kelimelerle birlikte veriyoruz. Kelimeleri çirkinleştiriyor adeta bizim değilmiş gibi davranıyoruz.Dilimize gereken önemi göstermiyoruz.Televizyondaki reklamlarda ,hatta politikacılarımızın konuşmalarında bile dilin yozlaştığını görüyoruz. Dilimiz büyüsunü kaybediyor,çekiciliğini yitiriyor.Sürekli Türkçe'den nasibini almamış insanları dinliyoruz.Bir de konuştuğu gibi yazmaya çalışanlar var.Yazım kurallarından habersiz olduklarını açıkça gösteriyorlar.Dilimizi yabancı dillerin boyunduruğunda bırakıyoruz.Oysa ki Türkçe'miz herkesi kabul edecek kadar misafirperver.Ve herkese bir şeyler sunacak kadar zengin.Türkçe sadece bizim.Ve bizi göğsünü gere

gere temsil eden en önemli değerlerimizden biri.Türk halkının arasındaki bağları koparmak isteyenler işe dilimizi bozarak başlıyor.Ama bizim kültürümüzle bağdaşamaz ki yabancı sözcükler..İngilizce'de elti yada görümce gibi kavramlar yoktur ki.Sırf özentilik adına bu değerlerimizden mi vazgeçeceğiz? Ne kadar seviyoruz dilimizi? Sevgiliyi sever gibi mi? Öyle sevmiş olsak zarar verir miydik dilimize ?Eşsiz zenginlikte bir dilimiz varken kelimeleri kendimize yetiremiyoruz. Modernleşme uğruna özümüzden vazgeçiyoruz.

Büyük alışveriş merkezlerinden küçük küçük dükkanlara kadar her yer yabancı isimli tabelalarla donatılmış. Peki yabancı ülkelerde Türkçe tabela bulmak mümkün mü?Fransada dil milliyetçiliği abartılmış durumda .Fransızca konuşmayan turiste adres tarif etmeyecek kadar sahip çıkıyorlar dillerine .Almanya'da ise dil gümrüğü uygulaması yapılıyor.Gönüllü vatandaşlar sürekli dillerinin güvenliğini denetleyerek sahip çıkıyorlar.Onlar bizim dilimizi istemezken bizler gönüllü olarak onların dillerini kullanıyoruz.Memnuniyetle alıp Türkçe bir kelimenin hemen yerine koyuyor veya yapıştırıveriyoruz.Sözcük sanki kalkıp gidecekmiş gibi emanet duruyor yerinde.O da biliyor ki diline sahip çıkan gençler,bir gün onu sonsuza kadar sökecek.

Duygu GÜNEY

Avcılar Sabancı 50. Yıl Lisesi / 11-F Sınıfı

İstanbul'un Türkçesi

İstanbul... Napolyon'un "Dünya bir devlet olsa başkenti İstanbul olurdu" dediği şehir. Ve bu şehrin evrensel dili Türkçe.

Albert Camus "Benim Yurdum Fransızcadır" demiş, dilin önemini belirtmek için. İşte Türkçe bizim için o kadar önemli, hatta daha da önemli. Bizim dilimizde binlerce yıllık şanlı bir tarih saklı...ydı. Yozlaştırdık.

Dilimizi sadeleştirceğiz, özüne döndüreceğiz diye sadece o kelimeleri değil kendimizi de yok ettik. Tek suçumuz "Cehennemin yolları iyi niyet taşlarıyla döşelidir." Gerçeğini unutmuş olmamızı halbuki. Sonra kendimiz kelimeler uydurmaya başladık. "Altan ittirmeli, üstten tütürmeli çok amaçlı götürgeç " bunlardan sadece biriydi. Uydurduğumuz kelimeleri biz de beğenmedik ve "tren" diyerek. Ecnebice kelimeleri aynen aldık ve kullandık, üretmeyi sevmedik ve her zamanki gibi denemedik.

İstanbul Türkçesi İstanbul Türkçesi diye sayıkladık ama Türkçeyi 'dheishtiridick'. O güzelim dilimizi değiştirirken de değişiyorduk. Giyim tarzımız, mutfak kültürümüz, ahlak anlayışımız ve hatta yaşam biçimimiz! Onlara benzedik. Bunun sebebiyse biraz: yurdumuz yeni Türkçemiz değişti. Bu durum bizleri soru sormaya sevk ediyor. "Konstantiniyye elbet bir gün fetholunacaktır. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu fetheden asker ne güzel asker.". İyi de İstanbul fetholunalı yıllar oldu, köprünün altından ne sular geçti diye düşünmeyin hemen!

Dil insanın yurdudur demiştik. İşte şu anda yurdumuz başkalarının çizmeleri altında ve bizim, yurdumuzu yeniden fethetmemiz gerekiyor. Unutmayalım ki geniş bir coğrafyada, yüzyıllardır konuşulan Türkçemiz uyumlu, güzel ve zarif bir dildir. Onu “ghüzhell” kullananlara gerekli tepkiyi vermek boynumuzun borcu vesselam.

İlayda DURSUN

Yaşar Acar Fen Lisesi / 9. Sınıf

İstanbul Türkçesi

İstanbul Türkçesi, benim Türkçem, canımdan çok sevdiğim vatanımın yazı dilidir. Herkesin bildiği gibi yıllarca süren değişimler ve gelişimlerden sonra şu anki şeklini almıştır. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yabancı sözcüklere açılan savaş başlamış ve Türkçemiz temizlenmeye çalışılmıştır. Bu sürecin sonunda İstanbul Türkçesi tüm ağızların içinde resmi ağız halini almıştır. Bunları anlatmamın sebebi İstanbul Türkçesinin vatanım için önemini anlatmaktır. Ama benim için önemi bununla bitmiyor. O benim için çok daha özel bir yere sahip.

İstanbul Türkçesi gözlerimi bu dünyaya ilk açtığımda ninnilerim kılığına bürünerek yanımda oldu. Beni sakinleştiren ezgisi, şu anda olduğum insana gelebilmem için bir temel oluşturdu bana. İlk sözlerimde o vardı. Ağlamamda, hıçkırıklarımda kendini hissettiriyordu. Duyduklarımı tekrar çabamda yanımdaydı. Öğrendiğim ilk şeylerdendi. Annemin çamura, toprağa dokunmamamı öğütleyen sözleri kılığında eğitmeye başladı beni. Ufacık bakış açımdan gördüklerimi isimlendirmeye başladı zamanla. Çevremde ağaçlar, kuşlar, sevgi vardı onun deyimiyle. Bana gördüğüm şeylere başka açılardan bakmamı öğretti. Uçsuz bucaksız mavilikte gördüğüm, maviliği yararmışçasına ilerleyen beyaz varlıklar buluttu mesela. Her zaman beyaz olmadıklarını öğrendim fırtınalı diye adlandırılan bir günde. Bulutlar değişmiş, korkutucu bir hal almıştı benim için. Onun adına da siyah dedi Türkçem. Gökten inip yere kadar ulaşan sarı ışık vardı sonra. Ona

da şimşek dedi. Uzak durulması gerekenleri öğreniyordum bu yolla. Şimşek, kara bulutlar kötüydü; beyaz bulutlar, masmavi gök iyi. Büyüdükçe her şey anlamlanmaya başladı. Uzun zamandan beridir süren gelen canlı varlık benim çevremde olan her şeye bir isim vermişti. İkimizin arasında bir anlaşma var gibiydi. Sadece bize özel, bize özgü... Anlaşma diğerlerini anlayabilmeme dayalıydı. Zaman geçti, parka kendi başıma gitmeye başladım. Kum havuzunda oynarken ilk arkadaşımı edindim. Biz birbirimizi tanıırken ve arkadaşlığımız gelişirken Türkçem bize aracı olmuştu. Yanı başımızda anlaşmamızı sağlıyordu. Sokakta, arkadaşlarımla oynarken kullandığım dil, okula başlamamla farklı bir hal aldı. Artık çevremde gördüğüm şeylerin cümlelere sıralı bir şekilde döküldüğünü öğreniyordum. Ayrıca yeni kavramlar vardı. Özne, yüklem, dolaylı tümleş... Tüm hepsi Türkçemin içindeydi. Onu güzelleştirmek için konulan süsler misali... Onu özel kılmak için... Zaman geçti, ben tarih öğrenmeye başladım. Yıllardır yanımda olan Türkçem geçmişimi, atalarımın eylemlerini gözlerim önüne seren öğretmenimle aramızdaydı artık. Geçmişimde olanları, dilimizi nasıl kazandığımızı, eskilere ne çok şey borçlu olduğumuzu gösterdi bana. İşte o zaman saygı duymayı öğrendim. Hissettiğim tüm duygularda hep yanımdaydı Türkçem. Onları inşa eden bir mühendis, bu yolda çok sıkı çalışan işçi arımdı. Derken Türkçem deyimlerimi ve atasözlerimi çıkardı karşıma. Verdikleri bilgilerle hayatımı kolaylaştırıyor du hepsi. Aynı zamanda yaşanmışlıklar içeriyordu. Hepsi deneyimler sonucunda atalarımın söylediği sözlerdi. Yoluma ışık tutan güneşim olmuştu Türkçem şimdi. Sıcak, sevgi dolu, yol göstericiydi. Aynı zamanda Türkçem insanların yanından geçerken hayatları hakkında aldığım kelimeler oldu. Yüz ifadelerinde birle izler vardı Türkçemde. Üzgün, mutlu, umutsuz olduklarını anladım insanların. İlk mutsuzluğumda benim yanımda olduğu gibi onların da yanımdaydı Türkçem.

Büyüdüğümde ilk aşkımda gülüşünde vardı Türkçem. Onu betimlerken kullandığım kelimeleri oluşturuyordu. Kelimelerim kifayetsiz kaldığında şayet, mutluluğumda yanımdaydı. İçimde uçuşan kelekler onun eseri idi. İlk kompozisyonum onun parçalarından oluşturuldu. O oradaydı. Ben de kelimelerini alıp uygun olduğunu düşündüğüm şekilde birleştiriyordum. Öğretmenimin ilk kompozisyon için çok iyi olduğunu söyleyip beni cesaretlendirdiği sözlerindeydi. Mutluluğumu ailemle paylaşırken kurduğum cümlelerimde... Ama aynı zamanda yalanla ilk tanıştığım zaman da oradaydı. Tedirgin, üzgün, çatlak sesli bir kişiliğe bürünmüş, bana çok meşgul olduğu için dışarı çıkamayacağına söylüyordu. Yalan soğuk bir rüzgâr gibi suratımda patlayıverdi doğruyu anladığımda. Kendimi aciz hissederken, aileme durumu anlatırken üzüntülü ve kırılmış bir kimliğe bürünmüştü. İlk küslüğümün kalp acısında, üzüntüsünde vardı. Aynı zamanda Allah' ıma yakarırken ki saygımda ve umutlarımda...

En önemlisi o her zaman düşüncelerimdeydi. Nerede olursam oluyum susturamadığım düşüncelerimde. Türkçe düşündüm hep. Aynı şekilde konuştum. Onun sayesinde öğrendim hayatı, yaşamayı... O her zaman yanımda, yanı başımdaydı. Doğumumdaki sevinç çığlıkları ve herkese aktarılan müjdeli haberlerden, ilk kalp kırıklığıma; ilk arkadaşlığımdan, ölümümü haber veren ağlamalara kadar her türlü şeikle girdi benim için. O bendim. Benim kimliğimdi o. Tüm hayatım boyunca yanımdaydı, başında ağıtlar yakılan mezarıma yazılanlara kadar da yanımda olacaktı.

Duru GÜRBÜZ

İstek Bilge Kağan Anadolu Lisesi / Hazırlık-A

